Radu Rosetti

Pacatele slugerului

Conținut

Articole

Păcatele slugerului/Capitolul I - Sfîrşitul unei rătăciri 1

Păcatele slugerului/Capitolul II - Ceva despre istoria tămăşănilor 4

Păcatele slugerului/Capitolul III - Sfatul satului 7

Păcatele slugerului/Capitolul IV - Cei doi fraţi 10

Păcatele slugerului/Capitolul V - Despre strileşti îndeobşte şi despre sulgeriul Mihalache îndeosebi 13

Păcatele slugerului/Capitolul VI - În care sulgeriul Mihalache ajunge la Domneşti 16

Păcatele slugerului/Capitolul VII - În care vedem cum se cerceta un furt în veacul XVIII 20

Păcatele slugerului/Capitolul VIII - În care se face lumină în mintea sulgeriului 23

Păcatele slugerului/Capitolul IX - Sulgeriul dă de urmele hoţilor 26

Păcatele slugerului/Capitolul X - Ce se întîmplă în vîrful Carecnei 29

Păcatele slugerului/Capitolul XI - În care un copou scapă viaţa stapînului său 31

Păcatele slugerului/Capitolul XII - Cum ştie sulgeriul Mihalache să-şi poarte trebile 34

Păcatele slugerului/Capitolul XIII - În care facem cunoştinţa unui diregător care ştie să se chivernisască 37

Păcatele slugerului/Capitolul XIV - În care facem cunoştinţa unui ţigan simpatic 40

Păcatele slugerului/Capitolul XV - În care sulgeriul păcătuieşte urît 43

Păcatele slugerului/Capitolul XVI - În care vedem ce greu pătimeşte Ion Tiron şi ce sfaturi înţălepte i se dau 46

Păcatele slugerului/Capitolul XVII - Cine era Zamfira 49

Păcatele slugerului/Capitolul XVIII - În care sulgeriul ni redevine simpatic 51

Păcatele slugerului/Capitolul XIX - Un soţ nenorocit 53

Păcatele slugerului/Capitolul XX - O femeie inimoasă şi un mişel 55

Păcatele slugerului/Capitolul XXI - Uneltirea 59

Păcatele slugerului/Capitolul XXII - Sulgeriul umblă să-şi încarce sufletul cu păcat greu 61

Păcatele slugerului/Capitolul XXIII - O cercetare judecătorească în veacul al XVIII-lea 64

Păcatele slugerului/Capitolul XXIV - În care sulgeriul urmează să-şi îngreuie păcatul 67

Păcatele slugerului/Capitolul XXV - Un preut la locul lui 70

Păcatele slugerului/Capitolul XXVI - Ispita 73

Păcatele slugerului/Capitolul XXVII - Punerea la cale a unei fapte de răzbunare 75

Păcatele slugerului/Capitolul XXVIII - Cînd deasupra, cînd dedesubt 78

Păcatele slugerului/Capitolul XXIX - În care vedem pe sulgeriu căzut într-o primejdie grozavă 81

Păcatele slugerului/Capitolul XXX - În care vedem săvîrşindu-se fapte îndrăzneţe şi grele 85

Păcatele slugerului/Capitolul XXXI - Roada spurcată a unei săminţi otrăvite 88

Păcatele slugerului/Capitolul XXXII - Goana după ucigaş 91

Păcatele slugerului/Capitolul XXXIII - Blăstămul 92
Păcatele slugerului/Capitolul XXXIV - În care ni luăm ziua-bună de la cetitoriu 96

Referințe

Sursele şi contribuitorii articolelor 98

Licențele articolelor

Licenţă 99

Păcatele slugerului/Capitolul I - Sfîrșitul unei rătăciri

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul I - Sfîrşitul unei rătăciri
Capitolul II - Ceva despre istoria tămăşănilor→

Era într-o frumoasă zi de iunie a anului 1764, spre sară: soarele se apropia de culmea munţilor hotarului unguresc.

O luncă deasă, alcătuită de arini, plopi şi răchiţi, acoperea malul drept al Trotuşului pe o lăţime de două pănă la trei sute de stînjăni. Mai înspre miazăzi copacii se răreau lăsînd să se vadă, între pîlcurile lor, ochiuri mari de fînaţ presărate cu flori.

Apoi, mai departe, tot spre miazăzi, lunca se făcea iar deasă pănă sub malurile înalte, de prund, aproape drepte, deasupra cărora se întinde tapşanul Tămăşănilor. Aceste maluri, acoperite atunci cu mărăcini deşi ca peria, erau — precum mai sînt şi astăzi — despicate şi hăcuite de apele ce se scurg din tapşan şi de cele ce izvorăsc din coastele lui, dînd astfeli naştere la o mulţime de rupturi şi de gropi, unde creşteau măcieşi, sălcii, arini şi soci pe care se suia rîoruşca mirositoare. Ajungeai cu greu la aceste pîlcuri de copaci din pricina mărăcinilor care le încunjurau; dar, cînd pătrundeai în ele, te găseai într-o adevărată colibă de verdeaţă, închisă de jur împrejur, în mijlocul căreia se scurgea apa care izvora din deal.

Cam pe la mijlocul părţii de corhană cuprinsa între drumul care se suie la tapşan pe lîngă biserica Stoieneştilor şi acel care se scoboară de pe el spre Pietrosul cel Mic, se afla o asămenea gropniţă de verdeaţă, lungă şi lată de vreo doi stînjăni, avînd în fundul ei un şipot din al cărui uluc de lemn curgea o şuviţă îngustă de apă.

În gropniţă se aflau doi inşi: un barbat care şădea cu spatele razamate de trunchiul unui soc şi, în faţa lui, o femeie lungită pe o manta de aba, cu capul sprijinit pe un cot.

Ea nu putea să aibă mai mult de optsprezece pănă la douăzeci de ani şi era de o frumuseţă strălucitoare. Ochii negri îi erau mari şi catifelaţi, nasul fără greş, iar pielea albă şi rumănă care-i acoperea faţa ar fi făcut fala chiar şi a unei fiice a ţărilor de la miazănoapte. Buzele, cam subţiri, erau rumene ca nişte cireşe, gura de tot mică, iar dinţii strălucitori de albeaţă. O basma de matasă roşie acoperea în parte pletele părului negru, aduse împrejurul capului în chip de cunună. Acest cap era aşazat pe un gît rotund şi alb, care ieşea din umeri plini şi dintr-un sîn de o gingaşă bogăţie.

Peste cămeşa de borangiuc cusută cu matasă şi cu fluturi, purta o scurteică de atlas verde-închis, din ale cărei mîneci largi, căptuşite cu alb, ieşeau braţele rotunde, albe ca omătul, cu mîni gingaşe şi îngrijite. Fusta de ghermesit verde, mai deschis decît acel ai scurteicei, era prinsă de trup printr-un brîu de şal turcesc; iar picioarele mici, albe şi înguste, ieşise din imineii; roşii cu vîrful întors în sus.

El era un ţăran de vro douăzeci şi opt de ani, de stat urieş, cu faţa de zeu frumos şi blînd. Nasul mîndru era drept, părul şi musteţile bălai, iar ochii de un albastru-închis.

Era îmbracat cum sînt îmbracaţi şi astăzi ţaranii chiaburi de pe valea Trotuşului: bondă de aba albastră căptuşită cu roşu, cămeşă de in fără nici o cusutură, iţari de lînă subţire, brîu roşu cu chimir lat de piele, cusut cu flori şi iminei negri.

La pămînt, lîngă el, se vedeau o pălărie de pîslă neagră şi un băţ puternic de corn, sapat cu izvoade frumoase.

Starea în care se aflau hainele şi părul lor nu lasa nici o umbră de îndoială în privinţa chipului în care ei îşi petrecuse vremea pănă atunci. Pletele bălăi ale urieşului erau încîlcite şi în ele se vedeau frunze şi fire de iarbă; scurteică şi cămeşa tinerei femei erau deschise, lăsînd sînul frumos aproape gol, brîul ei de şal era desfăcut.

Dar glasul răstit şi cuvintele care îi ieşeau acuma din gură aratau ce furtună cumplită venise să tulbure cerul mai adinioarea senin al iubirii lor.

— Aşa, zicea ea, nu răspunzi, stai la gînduri cînd îţi zic că vreu să mă dau ţie pentru toată viaţa şi că sînt gata să-ţi fiu soţie. Asta-i iubirea înflacarată şi veşnică care mi-ai jurat-o?

El se făcea din ce în ce mai galbăn, dar nu răspundea.

— M-ai găsit destul de bună ca să-ţi treci vremea cu mine, să-ţi saturi poftele la trupul meu, urmă ea cu un glas care devenea şuierător, şi, cînd eu îţi spun că sînt gata să-mi leg viaţa de viaţa ta, stai la gînduri ca să-ţi lepezi ţaranca.

Şi frumoasa femeie, încălţîndu-se răpede, se sculă în picioare.

El urmă să tacă şi să rămîie nemişcat. Numai cînd ea făcu un pas spre dînsul, se sculă şi el. Deşi femeia era naltă, creştetul capului ei nici nu ajungea la umerile lui. Îl apucă de braţ şi-l scutură cu putere.

— Răspunde, mişălule, de ce oare bătutu-ţi-ai joc de mine?

— Giupîneasă Zamfiră, zise el atunci, şi se părea că vorbele îi erau trase din gură cu cleştele; mi-ai fost dragă, îmi eşti şi acuma dragă la nebunie. Aş fi bucuros să te iubesc pănă la moarte; nu-mi pot închipui viaţă fără dragostea ta. Dar lucrul ce-l ceri nu-l pot îndeplini; nu mă pot despărţi de Safta şi de copii.

— Atunci m-ai înşalat, iubeşti pe acea ţarancă proastă şi nespalată, cu mînile negre, cu palmele şi tălpile ca nişte copite. Şi ai voi ca eu să urmez să-ţi astîmpăr poftele de cîte ori te-i sătura de dezmierdările ei şi-i fi dorit de ale mele?

— Nu mă pot despărţi de Safta şi de copii, reluă ţăranul, cînd ea tăcu ca să ieie suflet; căci n-aş putea trăi fără copii, tata m-ar blastama şi satul m-ar alunga cu pietre…

— Şi parcă nu este alt loc în care să poţi trăi decît satul tău! întrerupse Zamfira. Cu cîţi bani am eu şi cu cîţi ai putea prinde pe răzăşia ta am avea cu ce trăi de minune la Ieşi.

El scutură capul.

— Aş avea sprijin puternic, urmă ea, şi am putea avea parte de trai cît de frumos.

El urmă să tacă.

— Ascultă, Andrei, îi zise ea după ce ramase cîtva gînditoare, ca şi cum ar fi luat o hotărîre, şi punîndu-i mîna pe braţ, pentru tine sînt gata să fac ceea ce nu credeam să fac vrodată, să luăm copiii cu noi.

La această propunere neaşteptată Andrei se roşi, privirea i se întunecă şi el strigă:

— Niciodată!

— Şi de ce? întrebă ea cu mierare şi cu mînie.

Andrei stătu o clipă la îndoială, apoi zise cu hotărîre:

— Fiindcă copiii mei trebuie să fie crescuţi de mama lor, şi nu de ibovnica tatălui lor. Mă iartă, giupîneasă Zamfiră, dar, fiind ţiitoarea boieriului, nu poţi să fii nevasta mea. Dacă m-am dat în dragoste cu tine, rău am făcut; ştii bine cum s-o întîmplat. Tu ai început să umbli după mine, nu mi-ai cerut nici o făgăduinţă şi nu ţi-am făcut nici una.

Pe frumoasa faţă a Zamfirei se oglindea acuma o turbare cumplită.

— Şi mie mi se pare, zise ea, că ţiitoarea boieriului făcea ţopîrlanului o cinste mult prea mare cînd voia să-l ieie de soţ. Îi plăti scump mişălia ta.

Zicînd aceste cuvinte, îi întoarse spatele, ieşi din gropniţă cu paşi răpezi şi se depărta la deal.

Andrei, rămas singur, stătu cîtva neclintit pe loc; apoi, luîndu-şi pălăria şi băţul, porni la vale.

Ieşi din mărăcini, intră în lunca pe care o urmă pănă cînd dădu în drumul care scobora de pe tăpşanul Tămăşănilor spre Pietrosul cel Mic. De aici o luă la deal, iar cînd se văzu pe tăpşan, în loc să urmeze drumul mare spre sat, apucă prin vii.

În capul lui era o fierbere grozavă. Mare fusese îndrăzneala Zamfirei să-i ceară s-o ieie el de soţie. El era doar Andrei Nan, feciorul preutului Gheorghe din Tămăşani, om cinstit, om cu carte, stăpîn pe un bătrîn de moşie întreg; iar ea cine era? O necunoscută, adusă abie de un an, de boieriul care se vîrîse între răzăşi pentru ca să le mănînce moşia. Şi

doară boieriul o adusese numai ca să-i fie ţiitoare. Ea să vreie să fie soţia lui? Ea să crească pe Vasilică şi pe Ilenuţa? Ce îndrăzneală! Ce nebun fusese el cînd se dăduse în dragoste cu dînsa!

Tocmai acuma trecea prin via lui, în care vorbise cu ea pentru întăia oară, în lunea Paştelor. Îşi aducea aminte acuma de întîlnirile care urmase, de întăile sărutări, de frumuseţa feţei şi a trupului ei, de dezmierdările ei pătimaşe şi deodată îl cuprinse un dor nebun de dînsa, de sărutările ei, de comorile trupului ei. Se opri pe loc: îi venea să se întoarcă, să s-apropie de curte şi să deie cele patru şuierături prin care obişnuia s-o vestească că vra să vorbească cu dînsa şi merge s-o aştepte în gropniţă din corhană. Nu se îndoie că ea ar fi mers şi că astfeli ar fi avut parte încă o dată de dezmierdările ei. Da, dar cu ce preţ? Să deie pe Ilenuţa şi pe Vasilică pe mîna ei sau să nu-i mai vadă! Şi, cuprins de fiori la acest gînd, o porni mai răpede înainte prin vii, spre casa lui, care era cea de pe urmă din capătul de la deal al satului, aşazată chiar pe scursura Stîncilor. De zece ori în drum icoana trupului fără greş al Zamfirei trecu pe dinaintea ochilor lui, de zece ori simţi pe buzele şi pe faţa lui arsura buzelor ei. Se oprea atunci pe loc, gata să se întoarcă, dar tot de atîtea ori icoanele copiilor veneau să gonească pe acea a Zamfirei, şi Andrei relua drumul spre casă cu un pas mai grăbit care, după cea de pe urmă oprire, se schimbă în fugă. Se opri, în sfîrşit, în faţa porţii deschise a casei lui.

Soarele asfinţea tocmai atunci. Deasupra gardului înalt de nuiele, încununat cu o puternică coamă de cătină, se vedea acoperemîntul lung de şîndilă, din care ieşeau două ogeaguri patrate de cărămidă.

În deschizătura porţii, în fundul ogrăzii, apăreau prispa, cerdacul lat din capătul din stînga, cu stîlpii subţiri de lemn, în patru muchii, sapaţi şi împodobiţi cu dungi roşii şi albastre, păreţii albi, uşa tindei înnegrită de vreme şi cele patru fereşti cu cîte patru geamurele.

Tocmai atunci întrau pe poartă caprele lui, în număr de peste şăizăci, mînate de un ciobănaş de doisprezece ani. În fundul ogrăzii, din partea dreaptă, se vedea, deasupra cătinei gardului, ridicîndu-se drept în sus, nourul gros de fum care ieşea dintr-un foc zdravăn. O simţire de linişte şi de alinare îl cuprinse.

I se păru că se trezeşte dintr-un vis urît. Dar deodată îi apăru din nou înaintea ochilor icoana Zamfirei şi iar simţi pe buze muşcătura buzelor ei. Însă năluca pieri tot atît de răpede cum venise, căci acum auzea două glasuri de copii care strigau:

— Tata! tata!

Din poartă ieşiră copiii lui. Ilenuţa era o fetiţă de vro şăpte ani, cu ochii albaştri, cu faţa rumănă şi sănătoasă, îmbracată cu o cămeşuică de pînză de in cusută cu roşu şi cu fotă de lînă al cărui albastru era tăiet de dungi roşii şi albe.

Vasilică era un plod voinic, de trei ani pe patru, cu ochii căprii, cu obrajii ca nişte bujori, cu chica galbănă vîlvoi, îmbracat numai într-o cămeşuică de in.

Andrei îşi plecă trupul de urieş gios, gios de tot, apuca pe Vasilică cu dreapta, pe Ilenuţa cu stînga; apoi, strîngîndu-i cu putere la piept, se ridică iar şi începu să-i sărute în tăcere, cînd pe fetiţă, cînd pe băieţel.

— Da' ce stai în poartă, nu-i poţi săruta şi în ogradă? zise un glas vesel. Şi în poartă apăru o femeie tînără, naltă, cu sînul bogat şi mijlocul subţire.

Purta îmbrăcămintea de toate zilele obişnuită pe valea Trotuşului de ţarancele avute: ştergar de in subţire, cămeşă de in lungă pănă la glezne, cusută pe umere, pe mîneci şi pe piept, fotă de lînă albastră cu dungi roşii, strînsă pe trup de o bată albastră şi roşie, şi iminei negri. Din ştergar scapau cîteva şuviţi de păr castaniu-închis; ochii căprii îi erau mari, blînzi şi veseli. Faţa Saftei avea trăsături de o frumuseţă neobişnuită, dar pielea obrazului era ciupită şi stricată de vărsat.

Andrei, încetînd să sărute copiii, se uită la dînsa. Ochii lui întîlniră privirea ei veselă şi blîndă: ea îi păru acuma tot atît de frumoasă ca înainte de boala care o sluţise. Punînd copiii gios, o cuprinse de mijloc şi o sărută pe ochi.

— Da' ce-ai păţit? zise ea după ce îi dădu drumul, mierată atît de această dezmierdare de care de o bucată de vreme era înţarcată, cît şi de faptul că avusese parte de ea în faţă argaţilor care căutau de vite în ogradă. Nu cumva cinstit-ai prea mult din pelinul cel roşu al lui cumătru Neculai? Dar haide de şăzi la masă, că borşu-i gata de amar de vreme şi

mămăliga se răceşte.

Andrei era încă la masă dinaintea tîrnaţului casei, cu Safta, cu copiii şi cu slugile lor, cînd văzu întrînd pe poartă şi îndreptîndu-se drept spre el pe un flăcăuaş de vro cincisprezece ani, care păzea caprele părintelui Gheorghe.

— Dorim poftă bună, zise el oprindu-se lîngă Andrei şi scoţîndu-şi pălăria.

— Mulţămim ţie, Grigore, răspunse Andrei; şăzut-ai la masă?

— Mulţămim, nene Andrei, am săzut, răspunse Grigore.

— Ce veste poveste de la bătrîni? întrebă Andrei. Întîmplatu-li-s-o ceva de vii la vremea asta?

— Bună pace, nene Andrei, nu li s-o întîmplat nimica nici părintelui, nici mamei preutese. M-au trimes aici să-ţi spun c-o venit la noi moş Stan Făcăoariu şi satul, pentru ca să se sfătuiască cu toţii, şi te aşteaptă să vii cît mai răpede.

— Spune-li că vin îndată, zise Andrei al cărui faţă se întunecase cînd auzise de venirea socru-său, cu satul, la sfat.

Flăcăuaşul plecă; iar Andrei, îndată după ce isprăvi mîncarea şi îşi sărută copiii, îl urmă.

Păcatele slugerului/Capitolul II - Ceva despre istoria tămăşănilor

←Capitolul I - Sfîrşitul unei rătăciri **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul III - Sfatul satului→
Capitolul II - Ceva despre istoria tămăşănilor

Răzăşii din Tămăşăni îşi trăgeau neamul din Tamaş Şopîrlă, ai cărui zece nepoţi: Nan, Văsian, Filip, Bătei, Irimia, Roşca, Ciuta, Călina şi Anisia capatase de la Ştefan cel Mare, în întăiul an al domniei marelui domn, un uric de întăritură pe ocina lor.

Moşia era mare, avea o întindere de peste patru mii de fălci, însă opt părţi dintr-însa erau acoperite cu codru, iar puţinul loc de hrană, afară de acel de pe şăsul Trotuşului, nu tocmai de soi.

Urmaşii locuitorilor care trăiau pe moşie în vremea lui Tamaş şi-i dădeau dijma pămînturilor lucrate de ei fusese izgoniţi după puţine generaţii de urmaşii celor zece nepoţi ai lui. Aceştia găsise mai folositor să lucreze puţinul loc de hrană singuri, cu ajutorul cîtorva argaţi, să ţie ei vite pe fînaţe şi pe păşuni, să aibă prisăcile lor, folosindu-se astfeli de tot rodul pămîntului, în loc să se mulţămească numai cu a zecea parte. Cei mai mulţi din acei locuitori plecase dealtmintrelea fără greutate, ştiind că vor găsi cu înlesnire aiurea locuri de hrană mai multe şi mai bune.

Cu toate războaiele şi cu toate pustiirile, urmaşii bătrînilor Nan, Roşca, Filip şi Călina se înmulţise astfeli în cursul vremii, încît acum, la mijlocul veacului XVIII, satul Tămăşănii cuprindea peste cincizeci de case. Şi o mulţime de neamuri de ale tămăşănilor trăiau prin celelalte sate de pe Trotuş şi de pe Tazlău, chiar şi de pe mai departe.

Urmaşii lui Văsian fusese totdeauna puţini la număr şi mulţi din ei se stînsese fără copii. În întăia jumătate a veacului XVIII, bătrînul întreg era stăpînit de un oareşicare Simion şi de soră-sa Nastea. Pe Nastea o luase preutul Gheorghe, un scoborîtor din Nan, iar Simion se călugărise şi era nacialnic la schitul Măgurii de deasupra Ocnei. El dăruise nepotului său Andrei, la căsătorie, toată partea lui de moşie; iar fratele lui Andrei, Vasile, călugărindu-se sub numele de Varsanovie, n-avea nevoie şi renunţînd la ceea ce i se venea despre mamă, tot în folosul lui Andrei, acesta se găsea astfeli stăpîn pe întregul bătrîn Văsian.

Bătrînul Irimia, iarăşi întreg, era în mînile unor urmaşi ai săi care luase, nu se ştie pentru ce, numele de Făcăoariu. Trăiau pe acea vreme trei fraţi Făcăureşti: Stan, Dumitru şi Vasile, care mai stăpîneau pămînturi în Filip, Gălina şi mai ales în Roşca. Erau rău văzuţi de răzăşii cei nevoieşi, căci cumpărase, mai ales Stan, multe bucăţi de la saraci pe preţuri de nimica şi se mai povestea că, la acele cumpărături, Făcăureştii întrebuinţase meşteşuguri viclene.

Întreg bătrînul Ciuta şi jumătate din Bătei erau în mînile preutului Pavăl de la Biserica Precistei din Focşăni, de pe soţia lui, Maria, cea de pe urmă urmaşă a Ciutei, al cărei bunic cumparase şi jumatate din bătrînul Bătei. Cealaltă jumatate din Bătei se stăpînea de un boieriu, sulgeriul Mihalache Strilea, al cărui părinte, banul Constantin, intrase în acel bătrîn cu nişte dănii meşteşugite — ziceau răzăşii —, iar el, sulgeriul, mai făcuse cumpărături, întregind nu. numai o jumatate din Bătei, dar punînd mîna şi pe cea mai mare parte din Filip, Roşca şi Călina, însă mai cu deosebire din Roşca.

O parte din răzăşii care îşi dăruise sau îşi vînduse părţile Strileştilor rămăsese în casele lor, urmînd să-şi lucreze ogoarele şi să-şi cosască fînaţele, dar nu în însuşirea de stăpîni de moşie ca pănă atunci, ci în acea de locuitori şăzînd pe moşia sulgeriului Mihalache, căruia îi dădeau a zecea parte din tot rodul pămîntului şi-i făceau clăci după obiceiul ţării.

Urmaşii bătrînilor Nan, Irimia, Filip, Roşca şi Călina care nu-şi vînduse părţile stăpîneau abie a treia parte din acei bătrîni în care se mai vîrîse, pe lîngă sulgeriu, Făcăureştii şi părintele Pavăl cu dănii şi cu cumpărături.. Mulţi din ei nici nu şădeau în sat, ci se hrăneau slujind pe la stăpînii moşiilor învecinate şi pe la răzăşii mai bogaţi din satele Stoieneşti, Buciumi, Rîpi, Gropi şi altele.

Moşia nu mai era în devălmăşie: în urma certelor ce se ivise cu sulgeriul Mihalache, în privinţa cărora vom fi pe deplin luminaţi în curînd, ea fusese aleasă. Hotarnicii numiţi de divan îi măsurase lungimea cu stînjănul şi o împărţise în patru hlize sau făşii, în curmezişul lungimii. Se socotise întăi cîţi stînjăni se veneau fiecărui bătrîn în fiecare hliză, împărţindu-se hliza în zece. Apoi, pentru bătrînii care nu erau întregi se făcuse cislă, socotindu-se cît se cuvenea fiecărui răzăş în fiecare hliză, şi făcîndu-se parte după spiţa neamului.

Hotarnicii avuse grijă să despartă partea sulgeriului de acea a răzăşilor saraci, punînd lîngă ei, întăi pe părintele Pavel, pe urmă pe Văsian, apoi pe Nan şi pe urmă pe Făcăoariu. Dacă într-o hliză era Văsian aproape de răzăşii cei mici, în cealaltă venea lîngă ei Făcăoariu sau Nan.

Cu vro opt ani înainte, cînd sulgeriul Mihalache trăsese în partea lui dăniile făcute tătîne-său de răzăşii cei saraci, ceilalţi se ridicase cu toţii împotriva lui şi dăduse jalbă la vodă.

După vechile obiceiuri ale pămîntului, dacă un răzăş voia să-şi vîndă partea de moşie, el era silit să întrebe întăi pe ceilalţi răzăşi de vor ei să o cumpere cu acelaşi preţ şi numai cînd ei aratau că nu sînt muşterii, se putea face vînzarea către feţele străine. Dar dacă un răzăş dăruia partea lui în întregime sau în parte, ceilalţi răzăşi nu puteau să împiedece dania; iar acel care o primea se făcea răzăş în acel hotar, cu drept să cumpere de la ceilalţi şi alte părţi de răzăşie.

Sulgeriul Mihalache, întemeindu-se pe cele trei danii ale tătîne-său, se ţinea drept răzăş în Tămăşăni, volnic prin urmare să cumpere de la ceilalţi, şi nu avea nici o grijă de răscumpărare.

Dar răzăşii, în ziua judecăţii, susţinură că daniile banului Constantin nu erau dănii, ci cumpărături meşteşugite, că prin urmare fiul sau nu era răzăş şi cumpărăturile lui fără temei.

După mai multe trăgăniri şi cercetări la faţa locului, făcute de feţe atît boiereşti cît şi bisericeşti, Constantin Racoviţă, în urma anaforalei divanului, hotărî ca sulgeriul Mihalache să-şi păstreze dăniile, atît acele dăruite de tătîne-său, cît şi acele dăruite lui, dar să înapoieze răzăşilor cumpărăturile, luîndu-şi de la ei banii înapoi. Sulgeriul, neavînd ce face, primi de la obştie banii cumpărăturilor făcute de el şi înapoie pămînturile. Se hotărî să se ridice cu totul de pe moşie, vînzînd şi dăniile, cînd auzi că în sat s-o iscat o dihonie grozavă, că sînt certe, bătăi şi chiar capete sparte.

Sfada izvorîse din pricina împărţirii pămînturilor răscumpărate. Acei care le vînduse boieriului voiau să le ieie ei înapoi; răzăşii saraci asămenea voiau să le împartă între dînşii. Dar banii răscumpărării fusese închipuiţi de Făcăureşti, de Andrei, de preutul Pavel şi de cîţiva fruntaşi dintre ceilalţi. Andrei şi cu preutul Gheorghe nu se puneau de pricină ca locurile răscumpărate să se înapoieze acelora care le vînduse boieriului, avînd ei a înapoi banii treptat, în mai multe vadele. Dar Stan Făcăoariu şi ai săi erau hotărîţi să păstreze pentru ei întreaga parte pentru care dăduse banii.

Răzăşii cei săraci şi mai ales cei care vînduse sulgeriului părţile lor erau atît de aprinşi asupra Făcăureştilor, încît vorbeau de moarte de om şi, în cea dintăi duminecă, goniră pe Stan Făcăoariu cu pietre, de la crîşmă şi pănă la casa lui. Gîlceava era la culme şi preutul Gheorghe, negăsind alt mijloc ca să facă pace, sfătui obştia să meargă la sulgeriu şi să-l roage să-şi ieie locurile înapoi întorcîndu-li banii. Răzăşii, văzînd că n-aveau alt chip ca să puie capăt dihoniei, urmară sfatul preutului, iar sulgeriul, foarte bucuros de această lovitură neaşteptată a soartei, se grăbi să întoarcă banii, mai făcîndu-li şi o cinste frumoasă. Se întocmi un zapis nou, lămurind toată împrejurarea, iscălit de toţi răzăşii, în cap cu Stan Făcăoariu. Şi sulgeriul, în loc să se ridice cu totul de pe Tămăşăni, se apucă îndată să-şi facă curte pe marginea tapşanului, rateş şîndilit la şleah şi moară cu două pietre pe Pietrosul cel Mare. Însă pacea între boier şi răzăşi nu ţinu mult. El urmă să cumpere şi să primească dănii de la cei saraci şi apara tare locurile lui, nesuferind ca ele să fie calcate de vitele altora. Pe atunci nu era obor; cînd sulgeriul prindea o vită pe pămîntul lui, globea pe stăpînul ei greu de tot, după placul lui. Răzăşii, năcăjiţi astfeli în fiecare zi, plecau urechea la sfaturile Făcăureştilor şi, la fiecare schimbare de domnie, pîrau pe sulgeriu. Era zdruncin şi cheltuială mare pentru ei, mai mică pentru sulgeriu care avea casă şi neamuri în Ieşi. Şi, la urmă, toţi răzăşii erau daţi ramaşi, căci sulgeriul, cu zapisul făcut după întăia judecată, îi făcea de ruşine înaintea divanului.

Apoi toţi acei care, după ce-şi vînduse părţile, rămăsese în sat ca locuitori hrănindu-se pe moşia lui Strilea erau mulţămiţi de stăpînul lor, căci sulgeriul nu-i împila deloc. El se purta faţă de ei nu numai cu omenie, dar chiar cu dărnicie şi-i apăra totdeauna împotriva samavolniciilor slujbaşilor isprăvniceşti. Strilea avea astfeli acuma în sat o putere pe care se putea bizui la orice împrejurare.

De la o bucată de vreme domnea pacea: nici sulgeriul, nici răzăşii cei saraci nu se mai gîndeau la judecată.

Preutul Gheorghe, ca preut şi ca om de linişte, numai silit se amestecase în judecăţi. Ele nu-i plăceau nici lui Andrei; dar, vrînd-nevrînd, era tîrît într-însele, căci nevasta lui, Safta, era fiica lui Stan Făcăoariu, tocmai a celui mai înverşunat din potrivnicii sulgeriului. Îi venea greu să spuie socrului ba; făcuse şi el toate drumurile la Ieşi, mai plătind la cislă partea ce i se cuvenea din cheltuielile judecăţii.

Schimbarea domniei la începutul primăverii anului 1764 veni să aprindă din nou făclia dihoniei, stîrnind duhul de gîlceavă şi patima de judecăţi de care erau stăpîniţi Făcău – reştii. Tustrei fraţii umblau de atunci din om în om, îndrumînd pe răzăşi să nu se lese, să facă o nouă opinteală pentru redobîndirea pămînturiior strămoşeşti rîpite lor de Strilea.

De atunci îi vedeai numai bătînd drumurile, aţinînd calea răzaşilor pentru a li bate capul cu începerea judecăţii şi cu feli de feli de poveşti despre iubirea de dreptate a noului domn, Grigore Alexandru Ghica.

Răzăşii ar fi avut temeiuri să se ferească de sfaturile şi de îndemnurile Făcăureştilor, de la mîna cărora pătimise destul în trecut; dar nădejdea să-şi ieie moşia înapoi făcea pe mulţi din ei să soarbă cu lăcomie din sfaturile lor şi să se arăte plecaţi către ele. În zadar li spunea părintele Gheorghe să bage de samă să nu se arunce cu uşurinţă în cheltuieli şi să se gîndească înainte de a se strica cu boieriul, căci pănă atunci, din atîtea judecăţi, cu nici un folos nu se alesese, ci numai cu pagubă. Ademenirile Făcăureştilor însă, făcînd să se oglindească înaintea ochilor răzăşilor icoane plăcute închipuirii lor, aveau mai multă trecere decît sfaturile înţălepte ale preutului; totuşi pănă atunci satul, dacă fierbea, nu luase nici o hotărîre.

Păcatele slugerului/Capitolul III - Sfatul satului

←Capitolul II - Ceva despre istoria tămăşănilor **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul IV - Cei doi fraţi→
Capitolul III - Sfatul satului

Casa părintelui Gheorghe era aşazată pe coastă, într-o livadă mare şi frumoasă, plină de nuci urieşi şi de tot soiul de pomi, împrejmuită cu un gard voinic, cu coamă înaltă de cătină.

Se făcuse acuma noapte şi luna începuse să se ridice. Cînd Andrei intră pe poarta ogrăzii părinteşti găsi aproape tot satul strîns împrejurul nucului celui mare care se afla în faţa tîrnaţului. Se scosese din casă toate laviţele, scaunele şi scăunaşele părintelui; dar afară de un bătrîn sau doi, toată lumea era în picioare, iar în mijlocul ei se vedea părintele Gheorghe şi cu cei trei Făcăureşti care vorbeau cu un om ce purta haină ţărănească, înalt, uscăcios, cu barba sură tăietă scurt şi cu lungi plete aproape cu desăvîrşire albe.

Andrei îl recunoscu îndată: era moş Ioniţă Cimpoieş, un răzăş din Filipeşti.

La o parte, vorbind cu preuteasa, se vedea călugărul Varsanovie, fiul mai mare al părintelui Gheorghe.

Cum văzu pe Andrei, Stan Făcăoariu strigă:

— Iaca şi ginerele! Nu mai lipsesc decît acei care şi-au vîndut sufletele boieriului. Ia ascultaţi, oameni buni, povestea care are să v-o spuie moş Ioniţă.

— Părinte Gheorghe, Stane şi oameni buni! începu atunci omul cel străin. Ştiţi că satul nostru se judecă de ani cu banul Ştefănică Strilea de la Bogdăneşti, vărul sulgeriului Mihalache, pentru nişte dănii meşteşugite din hotarul nostru, dobîndite încă de vornicul Matei, tatăl banului. De douăzeci de ani ne judecăm la fiecare schimbare de domnie şi pănă acum banul, cu hîrtiile ce le are, ne-o dat veşnic ramaşi; şi, noi, cu aceste judecăţi, am cheltuit un amar de bani. Cînd s-o schimbat domnia acuma, numai văru-meu, preutul Vasile, şi cu un cumătru al lui s-au găsit care să sfătuiască satul să deie din nou jalbă la domnie spre a porni judecată; dar oamenii, sătui şi sărăciţi de judecăţi, n-au vrut să-i asculte: unii li-au hotărît chiar că-i vor lua la bataie de vor mai pomeni de judecată. Dar de Paşti o venit în sat, să-şi vadă părinţii, nepotu-meu Costache, care-i seimean hătmănesc, şi o spus tuturor că domnul cel nou ţine cu oamenii şi nu cu boierimea, povestind cum era faţă la divan, cînd vodă o întors unor oameni un hotar, cotropit de un boier megieş cu hîrtii meşteşugite încă de pe vremea bunicilor lor… cum, în alt rînd, o pus de o întins pe un fecior de boier gios, la scara curţii domneşti, şi l-o bătut la falangă, fiindcă îşi făcuse rîs de fata unui preut — şi altele de asemenea. Şi atunci începînd iar popa Vasile şi cu cumătru-său să umble printre oameni cu îndemnuri ca să pornească din nou judecată pentru pămîntul cotropit de Strileşti, s-o lasat satul ademenit şi ne-o trimes, pe mine şi pe preutul Vasile, la Ieşi unde am dat jalbă domniei. Miercuri o fost sorocul de judecată şi nu numai că vodă ni-o făcut dreptate deplină, hotărînd că daniile sînt făcute cu. meşteşug şi ca banul să ne întoarcă îndată pămînturile, dar o mai poroncit ca el, drept despăgubire că s-o folosit atîta vreme pe nedrept de acele pămînturi, cum şi pentru cheltuielile făcute, să mai deie satului pe deasupra încă aceeaşi întindere de pămînt din hotarul lui. Cît am stat la Ieşi, am mai văzut alte două judecăţi în care au fost daţi ramaşi nişte boieri hrăpitori de hotare şi am văzut cu ochii mei cum pe ispravnicul de H'rlău l-o bătut la tălpi fiindcă mîncase nişte bani domneşti. Acuma, la întoarcere, abătîndu-mă pe la vărul Stan, i-am spus cele la care am fost martur şi el m-o rugat să le povestesc şi satului vostru adunat. Şi acuma mai adaog un sfat de la mine. Oameni buni, mulţi sînt domnii cei răi, puţini sînt cei drepţi! Grăbiţi-vă de vă folosiţi de fiinţa în scaun a unui domn drept şi iubitor de popor pentru a vă cîştiga dreptatea cum ne-am cîştigat-o şi noi.

— Auzit-aţi, oameni buni? strigă Stan Făcăoariu îndată ce Cimpoieş îşi isprăvi cuvîntarea. Mai avut-aţi parte de domn atît de drept? N-aţi greşi voi cătră copiii voştri dacă nu v-aţi grăbi să dobîndiţi şi voi de la el dreptate şi să scoateţi şi să azvîrliţi departe cuiul boieresc bătut în păretele vostru? Ce mai aşteptaţi? Să vă ieie Mihalache Strilea şi cîtă moşie v-o mai ramas?

— Să nu mai aşteptăm, strigară mai multe glasuri, dintre care cel mai hotărît era al ungureanului Vlad Catana. Să facem chiar acuma jalbă la domnie şi mîni s-o trimetem la Ieşi!

— Aşa, aşa, strigară ceilalţi, să pornim îndată judecata. Nenea Stan şi părintele să plece chiar mîni la Ieşi. Să punem în astă-sară mînă de la mînă pentru a închipui bani de drum.

Şi deodată se auzi un glas piţigăiet care se ridică deasupra tuturor celorlalte şi care striga:

— De acuma o sosit ceasul dreptăţii. De acuma capătă sărăcimea dreptate! Nenea Stan îmi întoarce pămînturile pe care mi le-o luat cu nimica!

Şi din mulţimea în care se furişase nebagat. În samă, ieşi un ţaran de stat mijlociu, slab la trup, îmbracat în zdrenţe, încins cu o funie de tei, cu opinci rupte în picioare, cu o căciulă desfundată pe pletele sure, cu o faţă lungăreaţă şi trasă, acoperită de o barbă scurtă şi rară, cu ochii mici, suri şi împodobită cu un nas mare, al cărui vîrf roşu vorbea de dese convorbiri cu ulcica de vin şi de horilcă.

— Radu Irofti! strigară mai mulţi săteni recunoscîndu-l. Dar de unde ieşit-ai?

Stan Făcăoariu, un bărbat de statură înaltă, de făptură puternică, cu o faţă rotundă şi rumănă, acoperită de o barbă căruntă, îngălbenise la auzul acelui glas piţigăiet şi la vederea sîrbedei fiinţi din care ieşea. Temeiuri puternice făceau ca răsărirea neaşteptată a acestei arătări să-i fie cu desăvîrşire neplăcută, mai ales în acel ceas.

Radu Irofti era fiul unui scoborîtor din Roşca, căsătorit cu o urmaşă a Călinei şi care astfel stăpînea o întindere bunişoară de moşie, cu fînaţuri de frunte şi cu vie renumită. Bătrînul Ifrim Irofti era om de treabă, gospodar harnic şi strîngător; gospodăria lui era una din cele mai îmbielşugate din sat. Dar Radu se aratase încă din cea mai fragedă tine – reţă un stricat: leneş, beţiv şi muieratec. Deoarece pămînturile cele mai bune ale lui Ifrim şi ale soţiei sale se mărgineau cu acele ale lui Stan Făcăoariu, acesta pusese de mult ochii pe ele şi plănuise să se folosească de ticăloşia lui Radu pentru a şi le însuşi. Ştiind pe Ifrim de om aspru şi neîndurat, el înlesnea adesa pe Radu cu gologani şi-l punea astfeli în stare s-o ducă într-o beţie şi într-un desfrîu; iar pe de altă parte se grăbea să aducă la cunoştinţa tatălui toate necuviinţile fiului, mai împodobindu-le cu amărunte închipuite, şi astfeli se înveninau necontenit legăturile dintre părinte şi fiu.

Mama lui Radu murind, şi acesta, ca singur copil, moştenind partea ei de moşie, Stan puse neamuri şi prieteni să împrumute pe moştenitor cu sume mai însamnate; iar după un an, dus de el într-o beţie, Radu vindea unui răzăş, care nu era decît un om de paie al lui Stan, tot pămîntul din Călina ce-l moştenise de la mă-sa. Cei cîţiva lei ramaşi după plata datoriilor fură cheltuiţi într-un nou chef de cîteva luni, la sfîrşitul căruia nişte răzăşi care se întorceau de la Rădiana îl găsiră într-un şanţ, mort beat, cu capul spart, cu hainele pe el rupte bucăţi şi fără o leţcaie în pungă. Oamenii îl rîdicară din şanţ şi, punîndu-l în căruţă, îl duseră la tată-său. Acesta îl primi în casă, îl îngriji şi-i cumpără haine nouă; dar îndată ce îl văzu în picioare, îi dădu un leu, o traistă plină de merinde şi un rînd de schimburi, apoi îi duse pe poartă afară şi, rostind un blăstăm îngrozitor, îi hotărî că de va mai călca în bătătura părintească, îl va ucide ca pe un cîne.

Trecuse de atunci zece ani, în cursul cărora nu se mai auzise nimică despre Radu Irofti. Bătrînul Ifrim, asupra minţii căruia Făcăoariu se făcuse din ce în ce mai stăpîn, murise; dar înainte de sfîrşit vînduse lui Stan gospodăria lui; iar cu limbă de moarte hotărîse comîndul, grijile şi pomenirile ce trebuiau făcute pentru mîntuirea sufletului său şi a căror cheltuială acoperea întocmai preţul cu care îşi vînduse averea. Era firesc ca sosirea, la sfatul satului din acea sară, a aceluia pe care îl credea mort de mult la colţul vrounui gard să fi făcut pe Stan Făcăoariu să îngălbenească. Şi aceasta cu atît mai mult cu cît în postul mare murise o soră a mamei lui Radu, care lasase şi ea nişte bucăţi de pămînt în Călina, ai căror moştenitori erau el şi o vară primară a lui, fiică a altei surori a bătrînei. Stan se grăbise să cumpere moştenirea de la acea femeie dîndu-i — deoarece era încredinţat că Radu Irofti nu mai trăieşte — un preţ, mic pentru moştenirea întreagă, dar ridicat pentru jumătate din – tr-însa. Şi acuma bejănarul întorcîndu-se, Stan avea să-i întoarcă jumătate din cumpărătură sau s-o cumpere pentru a doua oară de la el. Dar Stan Făcăoariu era un om deprins să judece o stare de lucruri de la întăia privire şi să ieie răpede o hotărîre. Fără a lăsa lui Irofti vreme să-şi urmeze cuvîntarea, el se grăbi să-i răspundă:

— Sînt gata să-ţi întorc pămîntul îndată ce mi-i întoarce banii pe care, cum ştie tot satul, i-am cheltuit pentru comîndul tătîne-tău şi a grijilor pentru liniştea sufletului său. Şi-oi primi numai capetele, fără dobîndă.

— Dar de unde să ieu acei bani, cînd m-ai lasat fără pămînt cu care să-i agonisesc? strigă Radu.

— Îţi las pămînturile toate, cu via, cu livada, cu toată roada lor din vara asta, şi te-oi aştepta pentru plata banilor pănă în ziua de Sfinţii Împăraţi a anului care vine, răspunse Stan cu un zîmbet.

Înfăţoşarea lui Radu zicea destul de lămurit că nu era nici o primejdie ca el să poată plăti vrodată banii datoriţi Făcăoariului. Pierdea într-adevăr venitul pămîntului şi a viei pe un an întreg, dar această jertfă era de neapărată trebuinţă pentru a risipi îndoielile stîrnite în inimile răzăşilor celor saraci de cuvintele şi de sosirea neaşteptată a lui Irofti.

— Ce ziceţi, oameni buni, urmă Stan, vorbit-am bine şi ca om drept?

— Bine! strigă mulţimea, să trăiască nenea Stan!

Radu Irofti rămînea mut.

— Eşti mulţămit, îl întrebă Stan, mai vrei ceva de la mine?

— Mă întreb, răspunse bejănarul, ce înşelăciune stă ascunsă în vorbele tale.

Dar, la aceste cuvinte, fiii, neamurile şi toţi acei care stăteau în atîrnarea Făcăoariului săriră asupra lui Radu, ocărîndu-l, suduindu-l şi ameninţîndu-l, fiindcă la binele ce i se făcea, el răspundea cu bănuială şi cu batjocură. Poate chiar că Irofti n-ar fi scapat nevatamat din mînile lor, dacă nu-i liniştea părintele Gheorghe şi nu trăgea pe bejănar deoparte, dîndu-l în sama călugărului Varsanovie care îl duse în casă. Înainte însă ca să dispară în tindă, Stan Făcăoariu îi mai strigă:

— Să vii mîni dimineaţă să-ţi dau cheile lăcăţilor de la casă şi de la căsoaia din vie. Marturi să-mi fie toţi cei de faţă că-ţi dau înapoi şi casă şi vie şi că te aştept pentru bani pănă în ziua de Sfinţii Împaraţi a anului care vine.

Adunarea liniştindu-se apoi, se hotărî într-un glas reînceperea judecăţii şi trimeterea la Ieşi a părintelui Gheorghe şi a lui Stan Făcăoariu. Dar cînd se făcu socoteala banilor trebuitori pentru cheltuielile judecăţii şi se întocmi cisla după care trebuia să deie fiecare, cei mai mulţi aratară că nu au bani şi rugară pe părintele Gheorghe şi pe Făcăureşti să-i închipuie, făgăduind că-i vor înapoi cu dobînda la toamnă. Dar atît preutul cît şi Stan, care mai împrumutase satul cu bani pentru judecată şi-i scosese pe urmă cu multă greutate, şi încă nu pe deplin, propuseră atunci ca pornirea judecăţii să fie amînată pe toamnă, după culesul viilor, cînd lumea este mai înlesnită de bani. Şi sfatul se sparse în urma luării acestei hotărîri.

Păcatele slugerului/Capitolul IV - Cei doi fraţi

←Capitolul III - Sfatul satului

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul IV - Cei doi fraţi

Capitolul V - Despre strileşti îndeobşte şi despre sulgeriul Mihalache îndeosebi→

Andrei părăsi ograda părintelui odată cu frate-său Varsanovie care se întorcea chiar în acea noapte la Bogdana de-a dreptul prin codru, voind să fie la mănăstire pentru utrenie. Andrei, care nu-l văzuse de mult, se hotărîse să-l însoţească pană la Lacul Dracului, unde drumul spre Bogdana părăseşte zarea Tămăşănilor, scoborîndu-se în Pietrosul cel Mic.

Călugărul era şi mai înalt şi mai spătos încă decît Andrei, cu care samana mult la faţă, barba şi părul fiindu-i însă mai închise. Puterea lui era cumplită. La vrîsta de optsprezece ani ucisese un urs care se înfruptase la oile tătîne-său cu ceea ce numea el „un par" de stejar, adică trunchiul unui stejar tînar, pe care îl mînuia cu o singură mînă şi cu cea mai mare uşurinţă, dar pe care alt om nici nu l-ar fi putut ridica cu amîndouă.

Acest urieş era însă blînd ca un miel şi ruşinos ca o fată mare. El era cu un an mai în vrîstă decît Andrei, pe care părintele Gheorghe voise să-l facă preut şi-l învaţase carte. Preuţia nefiind pe placul lui Andrei, iar tatăl său stăruind în hotărîrea lui, tînărul, cînd fu trimes la Focşăni pentru a învaţa tipicul la un protopop prieten al părintelui Gherghe, luă la Urecheşti drumul spre Ieşi şi se duse întins la un văr al mîni-sa, ceauş într-unui din steagurile de seimeni ai agiei. Ceaşul, văzînd această frumuseţă de flăcău, se grăbi sa-l bage în steagul lui, unde Andrei sluji trei ani şi în care ar fi putut să înainteze bine dacă firea lui cinstită s-ar fi putut împaca cu jafurile şi cu împilările la care seimenii erau nu numai unelte oarbe, dar adesa şi partaşi. Primind de acasă o scrisoare în care i se făcea cunoscută logodna frăţine-său cu Safta, fata Făcăoarului, şi iertarea părinţilor pentru nesupunerea lui la voinţa lor, el se grăbi să şi puie om în loc şi să se întoarcă la Tămăşăni.

Nunta lui Vasile avea să se facă peste două luni, după strîngerea bucatelor de pe cîmp şi a culesului viilor. Dar pe la Ziua crucii se auzi deodată că logodna s-o stricat şi că Vasile se călugăreşte sub numele de Varsanovie la mănăstirea Bogdana, întîmplare care, fireşte, dădu gurilor răle prilej bogat de vorbă. Aceste vorbe încetară după cîteva săptămîni pentru a reîncepe din nou de sărbătorile Crăciunului, cînd se auzi că Andrei Nan se însoară cu Safta Făcăoariu îndată după Bobotează.

Varsanovie, după călogărie, nu mai dădu pe la Tămăşăni vreme de mai bine de patru ani; învăţase carte în acest timp, se făcuse întăi ierodiacon, apoi în curînd ieromonah. Nu numai întreaga mănăstire, dar toată lumea care îl cunoştea lăuda curăţănia neprihănită a vieţii lui, evlavia şi bunătatea de inimă de care dădea dovezi în toate zilele. Părinţii lui veneau adesea să-l vadă; după vro doi ani începu să meargă la mănăstire şi Andrei, dintăi singur, pe urmă cu Safta şi cu Ilenuţa; dar Varsanovie nu mai călcă prin Tămăşăni decît în urma naşterii nepoţelului său, care primi numele de Vasile şi al cărui naş fu călugărul. De atunci venea aproape în fiecare lună la tată-său unde mînea, dar trecea mai totdeauna şi pe la casa frăţine-său, unde şădea cîteodată la masă.

După ce ieşise din ograda părintelui lor, fraţii apucase prin vii, spre zarea dealului, urmînd drumul strimt care şerpuia prin ele. Mergînd, ei vorbeau de întoarcerea neaşteptată a lui Radu Irofti şi amîndoi lăudau fapta lui Stan Făcăoariu, pentru care mai cu samă călugărul îşi arata bucuria.

— Totdeauna m-am temut să nu deie vro nenorocire asupra lui nenea Stan pentru acea cumpărătură, zicea el, căci, de! o cumpărat ieftin de tot, folosindu-se pentru aceasta de dihonia dintre tată şi fiu. Eram îngrijit să nu fi fost vrun blăstăm asupra acelui pămînt.

— Visez eu oare, zise Andrei, sau auzit-am mai de mult, cînd eram copil, că este un blăstăm asupra unuia din bătrînii noştri?

— Ba nu visezi defel, răspunse călugărul; este un blăstăm asupra pămîntului din Roşca. Din pricina acestui blăstăm, urmaşii lui Roşca sînt cei mai saraci dintre răzăşii noştri: gîlcevile dintre ei sînt nesfîrşite. În acel bătrîn s-au vîrît

doară mai mult decît în celelalte cu cumpărături şi sulgeriul Mihalache şi nenea Stan. Nu ştii că certele din acel neam nu mai încetează, că tatăl nu vorbeşte cu fiul, că fratele urăşte pe soră, şi că toate aceste dihonii se nasc din certe pentru pămînt?

— Da, zise Andrei, aşa este cum zici; dar eu n-am auzit niciodată din ce s-o născut acest blăstăm.

— Eu ştiu, răspunse Varsanovie; mi-o spus şi tata şi moşu Sima de la Măgura-Ocnei.

— Spune-mi şi mie.

— Bucuros. Cică în vremea de demult strămoşii noştri, bătrînii satului, urmaşii lui Tamaş Şopîrlă, nu lucrau ei singuri pămîntul: pe partea din sat a fiecăruia din ei erau oameni, ţarani aşazaţi acolo din veci, care aveau casele lor şi stăpîneau hotarul satului; iar bătrînii, strămoşii noştri, erau un feli de mai-mari peste ei, de boieri care luau dijmă de la acei ţărani, stăpîneau crîşme şi vaduri de mori, şi cîte un pămînt, două, pe care îl lucrau cu braţele ţaranilor datori să li facă cîte o clacă sau două pe an. De la o vreme însă, prăsindu-se unii din bătrîni mai tare decît alţii, s-o întîmplat ca aceştia să aibă pe partea de sat a fiecăruia numai cîte un ţaran de la care să ieie dijmă, care să-i facă clacă şi să macine la moara lui. Ţaranul care lua nouă părţi din roada pămîntului era mai bogat decît stăpînul căruia îi dădea numai o parte. Au început, prin urmare, acei stăpîni să facă ce puteau pentru a scapa de ţăranii lor; unii le căutau pricină şi-i goneau, alţii îi îndepărtau cu binişorul, găsindu-li loc pe alte moşii, căci loc era mult, şi oameni puţini. Fiecare stăpîn era bucuros să primească în satul lui oameni care să-i deie dijmă, să-i facă clacă, să macine la moara şi să beie la crîşma lui. Spre a aduna oameni cît mai mulţi în satele lor, ei scuteau pe orice nou-venit de dijmă şi de clacă pe ani îndelungaţi, uneori pe toată viaţa. Astfel stînd lucrurile, cei mai mulţi se mutau fără împotrivire, de bunăvoia lor.

Dar erau unii din ţarani care, deprinşi cu locul în care copilărise, nu voiau să se mute, mai ales cînd aveau pe dînsul casă bună, cu livadă întemeietă şi cu vie rodnică.

Tata mi-o povestit că o auzit de la bunică-sa că, în vremea bunicului ei, trăia un urmaş al lui Roşca, anume Sandu, care avea pe partea lui de sat numai un ţaran, numit Constantin Axinte, gospodar bun, cuprins şi care stăpînea via cea minunată din dreptul jităriei de la deal a satului, acea cumparată acum cîţiva ani de socru-tău de la Neculai Agachi. Constantin Axinte mai avea şi o fată frumoasă ca ziua, care iubea la nebunie pe fiul unui răzăş mai scapatat din Bătei. Fata era dragă flăcăului care, cu mare greu, izbutise să facă pe părinţii lui s-o primească să le fie noră. Bătrînii se bucurau că fiul lor va pune mîna pe gospodăria lui Constantin Axinte. Că băietul avea să facă clacă şi să deie dijma nu li pasa, căci fiind saraci erau deprinşi cu nevoile. Dar Sandu, pe lîngă că singurul ţaran pe partea lui de sat era Constantin, mai avea şi o fată, nu prea frumoasă, pe care nu putea s-o mărite, neavînd cu ce s-o înzăstreze, căci în bătătură lui nu se vedea nici o vită. Cînd auzi de însurătoarea fiului răzăşului scapatat din Bătei cu fata ţaranului lui, pricepînd îndată că părinţii băietului au primit această căsătorie numai din pricina casei bune, a livezii celei întemeiete şi a viei celei rodnice, şi-o zis că, dacă ar goni din sat pe Constantin Axinte, a lui, a Sandului, arc să rămîie şi casa, şi livada, şi via, pe care le poare da el de zăstre fetei lui, căsătorind-o pe dînsa cu flăcăul din Bătei. Zis şi făcut. Sub cuvînt că ţaranul s-o purtat obraznic cu el, îi trage, agiutat de neamuri, o bataie soră cu moartea; apoi, tot cu agiutorul neamurilor, vine într-o dimineaţă la dînsul în bătătură, îi încarcă toată gospodăria în cele două cară ce le avea românul; îi pune cu de-a sila, pe el şi pe fata lui, peste lucruri şi-i duce peste hotarul satului, pe acel al Negoieştilor. Flăcăul din Bătei s-o căsătorit în curînd cu fata lui Sandu; şi biata fiică a lui Constantin Axinte, ramasă împovorată, a înnebunit de durere. Bietul om o venit într-o zi la biserica din Tămăşăni, tocmai cînd ieşea lumea de la liturghie, şi acolo o blastamat pe Sandu şi pe tot neamul lui, cerînd lui. Dumnezeu să nu îngăduie ca pămîntul ce i s-o rîpit să fie de folos şi spre sporire nici lui, nici urmaşilor lui şi să facă ca pe veci, pănă la stîngerea acelui neam, acel pămînt să fie sămînţă de ceartă, de ură neîmpacată între rudele cele mai apropiere şi de pagubă pentru ei. Răzăşii l-au gonit cu pietre, dar de atunci mers-au întreg neamul lui Sandu Roşca spre scădere. Şi tata o mai auzit de la bătrîni că casa la Axinte, livada şi via lui au trecut de atunci de la o mînă la alta; şi oricine le-o stăpînit o avut ceartă cu neamurile şi pagubă de tot feliu, iar paguba şi cearta încetau pentru ei îndată ce acele pămînturi treceau în alte mîni.

— Iaca că sulgeriul nu se teme de blăstăm şi treburile pănă acum nu-i merg rău, zise Andrei.

Fraţii ajunsese tocmai atunci la Lacul Dracului, în faţa cărării care ducea devale în pîrău şi de acolo la Bogdana. Amîndoi se opriră şi Andrei întinse dreapta spre a-şi lua ramas bun de la Varsanovie, dar acesta ramase nemişcat, cu ochii în jos, fără a lua mîna întinsă.

— Ce stai pe gînduri? întrebă Andrei mierat.

— Gîndesc, răspunse călugărul rîdicînd încet ochii de la pămînt şi uitîndu-se în ochii frăţîne-său, că mă văd silit să-ţi spun lucruri ce cu scîrbă le rostesc şi pe care tu le vei auzi fără plăcere.

— Ce lucruri? întrebă Andrei, deşi gîcea că are să fie vorba de dragostea lui pentru Zamfira.

— Frate Andrei, zise Varsanovie cu glasul lui cel blînd, dar cu hotărire, tu ştii cît îmi era Safta de dragă şi ştii ce jertfa mare am făcut cînd, încredinţîndu-mă că nu eu, ci tu eşti stăpîn pe inima ei, am dezlegat-o de făgăduinţa ce mi-o dăduse să-mi fie soţie, şi, călugărindu-mă, ţi-am lasat-o ţie. Singura alinare la durerea cumplită pricinuită de această jertfă o fost gîndul că printr-însa am închizeşluit fericirea voastră, a amîndurora. Opt ani de zile avut-am temei să nu mă căiesc de ceea ce făcusem: căsnicia voastră o fost pănă în săptămînile din urmă podoaba satului nostru. Frumuseţa cea mîndră a Saftei o fost ştearsă acum trei ani de boala de care o zăcut, dar tu ai urmat să fii pentru ea acelaşi soţ iubitor ca mai-nainte, cînd acea frumuseţă era în floare. Eram mîndru de fericirea întemeietă acum opt ani prin jertfirea viitorului meu în lume.

Amară mi-o fost jalea cînd am aflat, cînd m-am încredinţat chiar, că acea fericire este nimicită, că dragostea ta s-o departat de Safta, spre a se revarsa asupra unei fiinţi nevrednice, asupra ţiitoarei cu sîmbrie a sulgeriului Mihalache. Se vede, urmă călugărul cu un glas ce se făcuse mai aspru, că ai uitat şi jurămîntul făcut în faţa altarului şi acel ce mi l-ai făcut mie acum opt ani, cînd m-am hotărît sa. ţi-o las ţie, că te vei purta cu ea astfel încît nu voi avea niciodată temei să mă căiesc de jertfa mea?

Călugărul tăcu, iar Andrei care îl ascultase cu capul plecat îl ridică atunci şi, uitîndu-se la rîndul lui în ochii frăţine-său, răspunse cu glas hotărît:

— Da, frate, este adevărat că, împins de patimă şi de pofte necurate, uitasem acel jurămînt. Da, vreme de două luni uitat-am pe Safta, gîndul şi poftele mele au fost sub robia unei femei fără de ruşine, patima îmi robise minţile, eram nebun. Dar acea nebunie o încetat…

— De cînd, întrebă cu bănuială Varsanovie.

— De astăzi, răspunse Andrei; şi văzînd un zîmbet de neîncredere pe buzele călugărului, el urmă:

— Astăzi ea o cutezat să-mi ceară să mă lepăd de Safta, mi-o cerut s-o ieu de soţie şi să merg cu dînsa să m-aşăz la Ieşi luînd şi copiii cu mine. Cu o clipă înainte ca ea să rostească acea cerere, eram nebun de ea; dacă mi-ar fi cerut să fac moarte de om, poate, ierte-mă Dumnezeu, aş fi făcut-o pentru a-i înplini dorinţa. Dar cînd mi-o cerut să lepăd pe Safta, s-o ieu de soţie, pe ea, ibovnica boieriului, să-i dau pe Ilenuţa şi pe Vasilică ca ea să-i crească, atunci s-o rîsipit nălucirea în care trăiam de opt săptămîni. Am priceput ce nebun şi ce păcătos am fost, i-am răspins cererea cu greaţă şi cu hotărîre şi am fugit acasă. În drum m-o mai urmărit pofta după frumuseţa ei, încercîndu-se să mă întoarcă înapoi, dar icoanele Saftei şi ale copiilor m-au tras spre casă şi, cînd am întrat în ogradă, cînd i-am văzut şi i-am luat în braţe, am simţit că moarte pe vecie sînt şi patima şi poftele necurate. Crede-mă, frate, căci încă n-ai auzit minciună clin gura mea.

Andrei vorbea cu căldură, adevărul se oglindea în ochii lui, orice bănuială pieri din ochii călugărului, care îi întinse mîna.

— Te cred, frate, zise el strîngînd cu putere acea ce Andrei o pusese într-a lui. Te cred şi am încredere în tine. Ai avut un vis rău şi acel vis, slava Domnului, o trecut.

Păcatele slugerului/Capitolul V - Despre strileşti îndeobşte şi despre sulgeriul Mihalache îndeosebi

←Capitolul IV - Cei doi fraţi

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul V - Despre strileşti îndeobşte şi despre sulgeriul Mihalache îndeosebi

Capitolul VI - În care sulgeriul Mihalache ajunge la Domneşti→

Strileştii erau aşazaţi în ţară de vro sută douăzeci de ani. Ei venise din Ţarigrad unde se numărau printre neamurile cele mai de samă ale Fanarului, dar îşi trăgeau obîrşia tocmai din Spania. Povesteau că strămoşul lor venise la curtea bizantină în veacul XIII, în fruntea unei cete de lefegii catalani. Căsătorindu-se cu o fată de neam împărătesc, se aşazase la Ţarigrad, botezînd şi crescînd pe fiii lui în legea răsăriteană. Numele acelui căpitan spaniol ar fi fost Miguel de las Estrellas, dar fusese schimbat de greci în Lastrilas. Armele lor purtau trei stele de aur, aşazate în chip de triunghi pe cîmp roşu.

În Moldova venise cu Dumitraşco Cantacuzino, în întăia lui domnie, doi fraţi Lastrilas, ale căror nume fusese scurtat de moldovenii meşteri la schimonosirea numelor în Strilea. Cei doi fraţi, fiind rude cu domnul, capatară îndată slujbe bănoase, apoi se căsătoriră cu fete bogate şi de neam. Ei luară o parte însamnată în toate ţesăturile de intrigi care alcătuiesc istoria ţărilor noastre în a doua jumatate a veacului XVII şi la începutul celui următor. Fiind mai ageri la minte, mai meşteri în toate vicleşugurile decît boierii români, ajunseră răpede la slujbele cele mai înalte şi făcură stări mari, stîrnind astfel asupra lor învidia şi ura boierilor pămînteni. Şi aceştia porniră în deosebite rînduri împotriva lor prigoniri cumplite: intrigi, conspiraţii şi chiar răscoale cu arma – Strileştii fură adeseori închişi, căzniţi, storşi de bani de către domnul de pe vreme; în multe rînduri fură siliţi să-şi caute mîntuirea în fuga peste hotar, dar, la urmă, ei ştiau să împace pe domn, să recapete cu dobîndă banii luaţi şi să ajungă la slujbe mai înalte, vază mai mare decît înainte.

Urmaşii lor se făcuse cu totul români, erau priviţi de boierii pămînteni ca fraţi şi vorbeau mult mai bine româneşte decît greceşte. Erau împărţiţi acuma, la al patrulea neam, în mai multe neamuri aproape toate bogate. Mihalache Strilea însă era sarac cu desavîrşire.

Tatăl său, banul Constantin, lasase o avere destul de frumoasă şi numai doi băieţi: Mihalache şi Lascarache.

Cel mai mic, Lascarache, fusese din capul locului cumpa – tat şi strîngător. Se căsători devreme cu fiica, nu prea frumoasă, dar bogată, a vornicului Neculai Mogîldea. Supus şi plecat către mai-marii lui, înaintă răpede pe treptele boieriei şi privea acuma cum din zi în zi îi creştea starea.

Cel mai mare, Mihalache, se arătase din capul locului risipitor, peste samă de însetat de plăceri şi din cale-afară semeţ. Caii de soi şi armele de preţ (era un călăreţ şi un trăgător fără pereche), hainele scumpe şi mai ales femeile frumoase şi uşuratece îl făceau să cheltuiască ca un nebun. Apoi mai era darnic peste măsură: punga lui era veşnic deschisă nu numai pentru prieteni, dar şi pentru toţi nevoieşii îndeobşte. O asemene viaţă îl sili să-şi vîndă ocinile una după alta.

Rudele, care îl iubeau din pricina firii lui deschise şi vesele, încercară de mai multe ori să-l căsătorească, dar în zadar: găsea fiecărei fete cîte un cusur. Însă cînd împlinea douăzeci şi cinci de ani, fu cuprins de dragoste pentru o fată orfană, aparţinînd unui neam grecesc bun şi vechi în Ţarigrad, dar aşazat de curînd în ţară şi cu totul lipsit de avere.

Fata era binecrescută, blîndă şi de o frumuseţă strălucitoare, dar şi saracă lipită pămîntului şi cheltuitoare. Se căsători cu ea. Nu-i mai rămînea atunci lui Mihalache Strilea decît casa din Ieşi, a patra parte dintr-un sat, nu prea mare, pe Nistru, şi dăniile din Tămăşăni care, la moartea banului, rămăsese în partea lui fiindcă frate-său nu voise să le ieie.

După căsătorie, neştiind ce să facă şi din ce venit să trăiască, se rugă de neamuri, de care avea multe bogate şi puternice şi, prin ajutorul lor, căpătă slujbuşoare bune şi grase, cînd la curte, cînd la ţinuturi. Era deştept şi ager,

începuse să-i meargă bine, dar din nenorocire rămăsese tot semeţ. Se sfădi cu un puternic al zilei, fu silit să părăsască slujba cu rangul de sulgeriu şi, neavînd încotro, se apucă să-şi facă moşie în Tămăşăni. Am văzut atît greutăţile ce le întîmpinase la început, cît şi întorsătura neaşteptată luată de împrejurări în urma dihoniei izbuhnite între răzăşi. Sulgeriul isprăvise clădirea curţii lui, o casă din paianturi, şindilită, cu cerdac lat de douăsprezece palme şi parmaclîc dinainte, despre miazăzi (căci clădirea, după obiceiul celor mai multe aşăzări de la noi, întorcea spatele priveliştei încîntătoare asupra văii Trotuşului). Clădirea cuprindea o tindă lată, despărţită în două în sensul lărgimii, cu două încăperi în dreapta tindei şi una mare cît celelalte două împreună în stînga ei. Îşi adusese soţia la Tămăşăni şi petrecea acolo pănă în postul Crăciunului, cînd se muta în Ieşi, unde sta pănă aproape de Paşti.

Frumoasei Smaragdei nu-i plăcea şăderea la ţară unde vedea numai ţarani, iar pe nime mai de samă. Dar, cu toate aplecările ei spre cheltuială şi cu tot dorul ei de petrecere, nici o plîngere nu-i ieşea din gură, căci iubea cu patimă pe frumosul ei soţ şi ştia bine că şăderea la ţară este neapărată pentru ca să astupe macar întrucîtva golurile lasate în punga lui prin cele trei luni ce le petreceau în Ieşi, goluri care, vai! nu se puteau astupa pe deplin decît prin împrumuturi.

Biata Smaragda s-ar fi împacat poate şi mai bine cu această lungă şădere la ţară, dacă boieriul ei iubit n-ar fi fost atît de zburdalnic şi atît de necredincios. Nu că el ar fi încetat s-o iubească, că s-ar fi purtat varvar cu dînsa, sau că s-ar fi aratat nepăsător faţă de ea. O, nu! O iubea ca şi în ziua cea dintăi, nu rostise către ea nici o vorbă aspră, cuvintele de iubire curgeau şivoi din gura lui; dar, ca şi în zilele dintăi ale căsătoriei, o înşala cu toate fustele şi cu toate catrinţele ce-i ieşeau înainte şi nu i se aratau îndărătnice. Cucoane, femei şi fete de boierănaşi şi de calemgii, de negustori, ţarance, slujnice, ţigance şi chiar jidoavce, numai dacă erau frumoase, sulgeriul era gata să le iubească pe toate… pentru o clipă.

El, dealtmintrelea, nici nu prea ascundea Smaragdei această slăbăciune a lui şi-i zicea adesa glumind, cînd ea, cîteodată, îi făcea vro slabă mustrare sau plîngea fiindcă auzise despre vro poznă din cale-afară boacănă a boieriului ei:

— Ce-ţi pasă, ele trec şi tu rămîi!

Într-o zi, îl prinse cu o ţigancă chiar în ietacul ei. Izbuhni în lacrimi, plînse ceasuri şi nu se mai putea sătura de plîns. Sulgeriul, foarte ruşinat şi foarte mîhnit, nu ştia ce să facă ca s-o liniştească: rugăminte, făgăduinţe, dezmierdări, toate erau zadarnice. O lăsă singur şi cînd se întoarse tot plîngînd o găsi. Deodată, Smaragda, ramasă singură mai multă vreme, auzi zgomot în curte, sub fereasta ei, ş-apoi vaiete de femeie. Aceste vaiete urmînd vreme îndelungată şi făcîndu-se din ce în ce mai sfîşîitoare, sulgereasa se sculă de pe patul pe care plîngea de ceasuri şi se apropie de fereastă. jos, la scară, sub odaia ei, era lungită cu faţa în jos ţiganca cu care prinsese pe barbatu-său. Un ţigan o ţinea de cap, altul de picioare, şi un al treilea o croia cu harapnicul. Sulgeriul, nemaiştiind ce să facă ca să liniştească pe Smaragda, găsise acest mijloc pentru a-şi arata pocăinţa şi a-şi ispăşi greşala. Şi tot bunul suflet ce era sulgereasa Smaragda deschise fereastra şi strigă ţiganilor să înceteze. Aveau doi copii pe care îi iubeau la nebunie şi care erau mîndria lor. Şi într-adevăr, amîndoi erau neobişnuit de frumoşi, de deştepţi şi de vioi. Frosiniţa, fetiţa, era icoana mîni-sa, iar Patraşcan, numit astfel după naşul său, marele logofăt Patraşcu Arbore, părea bucăţică ruptă din sulgeriu.

Cu un ah şi cîteva luni înainte de începutul povestirii noastre, Smaragda răcise la biserică în vremea postului mare. Cu toate sfaturile doftorului curţii, nu voi să steie în pat, urmă să-şi vadă de gospodărie, să postească şi, dumineca următoare, merse iar la biserică. Răceala se schimbă în junghi şi, în Săptămîna patimelor, îşi dădu sufletul. Cîteva clipe înainte să închidă ochii pentru totdeauna, făcu semn sulgeriului să s-apropie de dînsa, se uită în ochii lui cu nespusă dragoste şi rosti cuvintele:

— Psihi mu! (Sufletul meu!)

Durerea sulgeriului fu într-adevăr mare: el plînse din adîncul sufletului pe fiinţa frumoasă, iubitoare şi cu suflet curat pe care o pierduse. Vro două luni ramase ca smintit şi dacă, cu încetul, jalea i se mai potoli, nu încetă macar o clipă să simtă golul lasat de Smaragda.

De astă-dată ramase la Tămăşăni nu numai până în postul Crăciunului, dar petrecu chiar acolo, iarna întreagă. Vînător bun şi îndrăzneţ, îşi petrecea vremea mai ales cu vînatul. Urşii, cerbii şi rîşii mişunau prin codrii nemărginiţi din împrejurime:

Adusese cu dînsul, pentru îngrijirea copiilor, pe Zamfira, o fată care fusese luată de Smaragda în slujbă numai cu cîteva zile înainte de îmbolnăvirea ei. Cum o văzuse, sulgeriul îşi jurase să nu scape din mînă un asemenea chilipir. Fata nu se arătă salbatecă deloc; dorinţile boieriului fură împlinite încă înainte de boala şi de sfîrşitul sulgeresei. Frumoasă la faţă şi la trup, hazlie şi deşteaptă, ea ştiu să păstreze mai multă vreme favoarea neîmpărţită a sulgeriului. Dar firea lui însatată de schimbări nu putea să rabde lanţurile unei statornicii prea lungi. Poftele îi fură din nou stîrnite, cînd de vro ţigancă, cînd de vro nevastă frumuşică şi uşuratecă din Tămăşăni, Stoieneşti sau Mirişte şi chiar de mai departe, cînd de vro negustoriţă sau cuconiţă de mîna a treia din Tîrgu-Ocnei. Tînăr, frumos, vesel şi îndrăzneţ, plăcea femeilor şi cunoştea acuma de minune chipurile prin care, cu cheltuială puţină, să le facă plecate voinţilor lui.

Căci se făcuse cumpănit în cheltuieli: se hotărîse să adune avere mare pentru copiii lui, singurele fiinţi în lume pe care într-adevăr le iubea din toată inima. Frăsina trebuia să aibă o zestre dîndu-i drept să fie peţită de o beizadea, iar Patraşcu să poată alege între domniţe. Petrecînd acea iarnă la ţară, izbuti să mai plătească din datorii, pe lîngă că cumpărăi părţile unor răzăşi saraci din Văsian.

În primăvară fu silit să se răpadă la Ieşi. Printre neamurile pe care le avea acolo era şi hatmanul Iordache Strilea, un văr al treilea cu tatăl său, om foarte bogat şi cu vază mare, nu atîta pentru averea de care dispunea, cît pentru binefacerile şi dreptatea lui.

Cînd banul Constantin îşi trimisese fiii la Ieşi, ca să între în slujbă, ei fusese găzduiţi, ocrotiţi şi sfătuiţi de hatmanul Iordache. Bătrînul boier, a cărui viaţă era de o curăţănie neobişnuită, avuse totdeauna o mare slăbăciune pentru Mihalache. Pacatele tînărului îl mîhneau, dar firea lui bărbătească şi deschisă, bunatatea de inimă de care dădea necontenite dovezi făcuse pe hatman să treacă peste cusururi şi să le puie pe sama tinereţelor.

Cînd sulgeriul veni acuma la moşu-său, bătrînul îl îndemnă să nu rămîie necăsătorit, adăugînd că avea acuma prilej să ieie o fată de neam bun, blîndă, binecrescută, gospodină şi cu avere frumoasă. Şi cînd Mihalache se grăbi să-l întrebe de numele acelei comori, moşu-său îi răspunse că fata era chiar copila surorii soţiei sale, Catinca, fiica cea mare a vornicului Dumitrache Ţifescu.

Partida era într-adevăr din cele mai bune, vornicul Dumitrache fiind unul din oamenii cei mai bogaţi din ţară, iar Catinca, pe lîngă partea ei în averea foarte însamnată lasată de răposata vornicească Safta, maică-sa, putea să se mai aştepte la o zestre frumoasă de la vornic. Sulgeriul primi propunerea hatmanului cu bucurie şi cu recunoştinţă, rugîndu-l să scrie vornicului Dumitrache, care şădea şi iarna şi vara la moşia lui, Domneştii, în ţinutul Putnei. Se hotărî între dînşii ca sulgeriul s-aştepte la Tămăşăni scrisoarea prin care hatmanul avea să-i facă cunoscut răspunsul lui Ţifescu.

Acest răspuns sosise cu două zile înaintea celor povestite mai sus şi era cu desăvîrşire îmbucurător. Vornicul se aratase foarte bucuros de propunerea hatmanului şi, printr-însul, poftea pe sulgeriu să vie pe cîteva sile la Domneşti spre a face cunoştinţă mai temeinică.

Păcatele slugerului/Capitolul VI - În care sulgeriul Mihalache ajunge la Domnești

←Capitolul V - Despre strileşti îndeobşte şi despre sulgeriul Mihalache îndeosebi

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul VI - În care sulgeriul Mihalache ajunge la Domnești

Capitolul VII - În care vedem cum se cerceta un furt în veacul XVIII→

Strilea plecase chiar a doua zi de dimineaţă cu rădvanul la care erau înhamaţi cei patru telegari negri. Pe capră erau doi ţigani: Nastasă vezeteul şi Culiţă feciorul, îmbracaţi amîndoi pentru acest prilej cu nişte ilice şi nişte anterie vechi ale stăpînului lor.

Sulgeriul Mihalache, un barbar de treizeci şi trei de ani, de făptură mai mult sprintenă, avea o faţă frumoasă cu ochi negri, mari, vioi, plini de foc şi de veselie, un nas drept şi o gură potrivită, cu buze pline şi rumene, pe jumatate ascunse sub musteţi şi sub barba castanie închisă, lungă, lată şi mătăsoasă.

Purta calpac uşor de astrahan cu fund verde, ilic cafeniu scurt cu blană de samur pe mărgini, anteriu de matasa uşoară cu dungi învrîstate: verzi, roşii, negre şi galbene, strîns la cingătoare cu un şal frumos şi, în picioare, ciubote de iuft roşu. Lîngă dînsul, pe pernele rădvanului, se vedea o giubea de matasă verde, căptuşită cu atlas alb. Dinaintea lui, între cele două geamuri de dinainte, era spînzurat un toc de piele, de atîrnat peste umăr, în care se vedeau două pistoale frumoase de fabrică nemţască. Căldura era înăbuşitoare, radvanul era greu şi drumurile răle: la Cornăţel lasară caii să răsufle, pe la prînzul cel mare erau la Adgiudul Nou, unde poposiră două ceasuri şi, la trei după-amiază, ajunseră la Domneşti.

Curtea de aici, una din cele mai mari din ţară, era aceeaşi în care podghiazul lui Demideţchi împresurase şi prinsese pe Duca-vodă, la întoarcerea acestui domn de la împresurarea Vienei, dar care fusese cu desăvîrşire prefăcuta de curînd de vornic.

Un zid puternic cu metereze, la cele patru colţuri ale căruia se vedea cîte un turn rotund, încunjura casa boierească, grădina, grajdurile şi celealte heiuri.

La zgomotul făcut de trăsură şi la strigătele vezeteului poarta grea de stejar, legată cu şine de fier, se deschise fără zgomot. Rădvanul întră în curte trecînd pe lîngă perdegiu sau portar, un ţigan zdrenţuros, cu lanţuri grele de picioare şi cerc de fier cetluit împrejurul capului, sămn că fugise de la stăpîn, fusese prins şi adus înapoi. I se păru lui Strilea că acea faţă neagră, din care se vedeau numai doi ochi de jaratec, ieşind dintr-o barbă neagră şi încîlcită, nu-i este necunoscută.

Casa era cu două rînduri şi avea trei cerdacuri; unu la rîndul de gios în faţă şi două la acel de sus, unul din faţă şi celalalt din dos. Cînd trăsura ajunse la scară, vro trei ţigani desculţi, în anterie vechi şi rupte, strînse pe trup cu rămăşiţi înnădite şi cîrpite de şaluri lepadate de stăpîn, alergară pe cerdacul de gios podit cu lespezi şi avînd parmaclîc de piatră, scoborîră răpede cele trei trepte şi să grăbiră să deschidă obloanele rădvanului.

Sulgeriul, ieşind din caretă, fu luat pe subsuoară de cătră ţigani, dus în pridvorul cel mare al casei şi de acolo, tot ţinut de subsuoară de doi din ţigani, fu suit pe scara de la fundul acelui pridvor, scară care se învîrtea între doi părеţi pănă la rîndul de sus, într-o încăpere lungă, avînd o uşă prin care ieşeai în cerdacul de sus, aşazată între două fereşti, mari pentru vremele de atunci, dar care astăzi ar părea mici. Al treilea ţigan dăduse fuga înaintea lor ca să spuie vornicului numele musafirului, căci sulgeriul, la ieşirea lui din trăsură, avuse grijă să se numească. Părеţii odăii în care se afla acuma Strilea erau văruiţi şi nu aveau altă podoabă decît două oglinzi mici, rotunde, cu ramuri de nuc lustruit. În fund se vedeau două sobe cu cîte patru stîlpi, în fiecare părete erau cîte două uşi într-un canat. De jur împrejur, între sobe şi uşi, între uşi şi fereşti, erau tandururi acoperite cu covoare şi, deasupra tandururilor, paturi de lemn, cu mindire de paie şi saltele de lînă, deasupra cărora erau aşazate macaturi de pînză moldovenească cu dungi albastre şi roşii. Pe paturi şi la părete erau aşazate perini de paie şi coltuce de lînă îmbracate la feli cu macaturile, iar la fereşti se vedeau perdeluţe drepte de aceeaşi materie. Pe paturi erau aşezate mai multe mesuţe rotunde, în trei

picioare scurte, de lemn de brad lustruit. În mijlocul odăii era o masă mare, rotundă, de nuc lustruit, acoperită cu un covor de Ţarigrad, împrejurul căreia se găseau vro zece scaune tot de nuc, cu perine de lînă, acoperite la feli cu paturile. În mijlocul tavanului, alcătuit din grinzi şi scînduri de brad, atîrna, spînzurat de lanţ, un policandru de lemn boit în galbăn cu douăsprezece sfeşnice, în care era aşazată cîte o lumînare de său. În păreţi se vedeau înfipte, din loc în loc, tricheluri, iarăşi de lemn, boite cu galbăn, cu lumînările lor, tot de său. Podeala era de blăni de stejar, înnegrite de vreme şi date cu oloi.

Sulgeriul, care printr-o fereastă deschisă privea cum se dishamau caii lui, fu distras de la această privire prin zgomotul unei uşi care se deschidea. Întorcîndu-se, văzu pe vornicul Dumitrache care înainta spre dînsul.

Vornicul era un barbat de cincizeci de ani împliniţi, nalt şi slab, cu o faţă lungăreaţă şi ochi suri, mici dar vioi şi şireţi, un nas lung, subţire, cam coroietic şi o gură mare cu buze subţiri cu totul pierdute în barba lungă, neagră, amestecată numai pe ici, pe colea cu fire argintii.

Purta giubea de ştofă verde, cu sîngiap la mărgini, anteriu de ghermesit alb şi verde cu floricele roşii şi albastre, brîu de şal scump, şalvari roşi, meşti şi papuci galbeni, iar pe cap un fes roş de lînă uşoară cu canaf de matasă albastră.

Sulgeriul, luînd mîna ce i-o întindea vornicul, se plecă asupra ei şi o sărută, iar vornicul îl sărută pe frunte.

Apoi Ţifescu, aşăzîndu-se pe un pat, cu spatele razamate pe perine şi cu picioarele încrucişăte sub dînsul, pofti pe sulgeriu să s-aşăze lîngă el. Se aduseră dulceţi, cafe şi ciubuce, urmînd totodată obişnuitele întrebări asupra sănătăţii şi a drumului făcut de sulgeriu, apoi laudele fireşti aduse de amîndoi hatmanului Iordache. După aceste, vornicul puse sulgeriului feli de feli de întrebări asupra neînţelegerilor lui cu răzăşii de la Tămăşăni şi asupra chipului în care îşi propunea să-şi întregească moşia.

Vornicul Dumitrache Ţifescu era un boier de neam vechi, cunoscut în toată ţara pentru lăcomia şi neîndurarea ce o aratase faţă de răzăşii care aveau nenorocirea să-i fie megieşi. La moartea tătîne-său, logofătul Grigore, Domneştii erau un trup de moşie frumoasă, cuprinzînd două mii de fălci, iar acum aveau peste opt mii, făcute toate de la răzăşii de pe împregiur care fusese desfiinţaţi cu desăvîrşire. Toate mijloacele fusese întrebuinţate spre a ajunge la acest scop: intriga, înşălăciunea, schingluirea, cumpararea diregătorilor, plastografiarea şi rîpirea actelor, groaza; nimica nu fusese lasat deoparte. Strigătele de durere ale despoieţilor umpluse ţara întreagă.

Constantin Racoviţă, în întăia lui domnie, încredinţîndu-se de vinovăţia lui Ţifescu, îl chemă înaintea lui, îi făcu mustrări din cele mai aspre, îl bătu cu buzduganul şi poronci ca toate cumpărăturile făcute de el să fie din nou cercetate de divan. Dar Ţifescu, înrudit fiind cu boierii cei mai puternici, ştiu să trăgăneze judecata pănă la mutarea lui Racoviţă în domnia Ţării Româneşti. Apoi, sub noua domnie a lui Matei Ghica, nu numai că izbuti să împiedece orice judecată, dar ajunse la trecere mare şi urmă să-şi rotunjască moşia. Răzăşii încercase să-l ucidă; trăsese de mai multe ori asupra lui, dar el scapase totdeauna ca prin minune şi acuma, de cîţiva ani, nu mai ieşea pe moşie decît încunjurat de o strajă de douăsprezece slugi înarmate pănă în dinţi. Cînd Racoviţă venise să domnească pentru a doua oară, ce mai rămăsese din răzăşii megieşi cu Domneştii se ridicase cu mic, cu mare şi venise la Ieşi cu jalbă, în urma căreia domnul trimese pe un ciohodar cu nişte seimeni ca să ridice pe biv vel postelnicul Ţifescu şi să-l aducă la scaun. Dar acesta, fiind vestit de prieteni, fugise în Ţara Muntenească. Racoviţă voia să puie pe răzăşi în stăpînirea pămînturilor ce fusese ale lor fără altă judecată, căci altfeli, din pricina lipsei lui Ţifescu, această pricină s-ar fi prelungit vreme îndelungată. Însă faţă cu nemulţămirea stîrnită între boierii cei mari la vestea unei asămenea măsuri, nu putu decît să rînduiască pricina în cercetarea divanului. Această a doua domnie a lui Racoviţă neţinînd decît un an, îi fu lucru uşor postelnicului Dumitrache, prin rudele şi prietenii lui, să zădărnicească toate soroacele. La venirea în scaun a lui Scarlat Ghica, Ţifescu recăpătă trecerea ce o avuse la fratele acestuia, Matei; nu trecu anul şi dobîndea vornicia Ţării-de-Jos, ţelul visat de dînsul de ani îndelungaţi.

Ţinutul Putnei fiind cuprins în oblăduirea lui judecătorească, îi fu uşor să scăpe de cei cîţiva răzăşi mai dîrji care îl supărase. Găsi cu uşurinţă marturi care, în schimbul cîtorva galbeni, amestecară pe acei nenorociţi în furturi de vite şi în omoruri despre care ei nu aveau macar cea mai mică ştiinţă. Acei care dădură vornicului şi cel de pe urmă parmac din moşia strămoşască scapără; iar acei care se aratară mai îndărătnici sau a căror fiinţă era supărătoare înfundară ocna pe viaţă, alţii ispăşiră cerbicia lor prin ştreang.

Cînd Ţifescu părăsi vornicia, sub Grigore Calimach, el stăpînea douăsprezece mii de fălci într-o singură întinsoare şi nu mai avea grijă de judecată, căci răzăşii îndrăzneţi zăceau sub ţarină sau în fundul ocnei, iar cei slabi de înger tremurau de frică în colibele lor numai la auzul numelui cumplitului vornic. Şi pe lîngă Domneşti, el mai stăpînea încă alte cincisprezece sate în deosebite părţi ale ţării, şi oriunde împrejurul satelor lui se aflase răzăşi, el ştiuse să-i stîngă cu desăvîrşire.

Nu trebuie să ne mierăm deci dacă, la auzul chipului în care sulgeriul Mihalache îşi propunea să întregească moşia Tămăşănii, vornicul se uită la dînsul cu o milă de care nu era strain dispreţul. Ce copil era sulgeriul! Avea să-i arate el după căsătorie cum se fac moşiile cînd are cineva norocul să se afle între răzăşi!

Vornicul se sculă după o bucată de vreme şi propuse musafirului să iasă pe cerdac ca să-i arate caii lui cei de preţ. Sulgeriul primind cu bucurie, Ţifescu bătu în palme şi poronci ţiganilor care intrară să ducă două scaune în cerdac şi să trimată răspuns vezeteilor să scoată din grajdi şi s-aducă la scară caii cei arăpeşti, misirliii şi telegarii cei negri.

Sulgeriul, care era cunoscător bun de cai, nu putu să înăbuşe un strigăt de mierare cînd văzu acele dobitoace.

Mai ales misirliii, un armasar şi o iapă, de trei ani pe patru amîndoi, negri la păr, amîndoi cu stea în frunte şi strănut la bot, erau de o frumuseţă cu totul neobişnuită: sulgeriul nu-şi putea lua ochii de pe ei. Acei cai fusese aduşi înadins pentru herghelia vornicului de un agă de ieniceri, prieten cu Ţifescu şi văr cu un bei mameluc. Vornicul plătise pe dînşii o sumă cu care ar fi putut să cumpere o moşie mare. Mai erau doi armasari şi două iepe arăpeşti, foarte frumoşi cu toţii, dar care nu se puteau asamana cu misirliii. Pentru îngrijirea acestor de pe urmă ţinea, pe lîngă o droaie de ţigani, doi paici, negri amîndoi.

După ce caii fură duşi înapoi în grajdiuri, amîndoi boierii ramaseră încă în cerdac, trăgînd din ciubuce şi întreţinîndu-se despre feli de feli de lucruri. Vornicul dacă era lacom, hrăpitor şi nedrept, era un barbat foarte deştept, hazliu şi chiar învaţat pentru vremea lui: pe lîngă greceşte şi turceşte, mai ştia nemţeşte, italieneşte şi puţin ruseşte, cetise nu puţine cărţi, mai ales din cele elineşti, şi făcea chiar stihuri. Ştia multe şi avea foarte multe de spus; ceasurile trecură pentru sulgeriu în chip plăcut ascultînd povestirile gazdei lui. Tocmai într-un tîrziu întră în sală şi vorniceasa Ruxanda, a doua soţie a lui Ţifescu, fiica unei capuchehaiele a lui Matei Ghica, o femeie înaltă şi subţire, oacheşă, mai mult frumoasă decît urîtă. Era îmbracată cu o rochie de matasă verde, în chip de anteriu, strînsă la cingătoare cu un brîu de şal, iar peste rochie purta o caţaveică de catifea, tot verde, cu ceapraz de fir pe margine. Părul ei negru era ascuns sub un fes alb cu canaf de matasă albastră-închisă, iar partea de jos a fesului dispărea sub o dantelă de matasă albă, care alcătuia un colan uşor împrejurul tîmplelor.

Cu dînsa venise Catinca, singura fiică a vornicului din întăia lui căsătorie, cu răposata Safta, fata postelnicului Neculai Arbure, sora Sultanei, soţia hatmanului Iordache Strilea. Catinca era atunci de vro cincisprezece ani, mai mult mică decît înaltă, şi grăsulie; avea păr castaniu frumos şi ochii blînzi căprii. Dacă faţa nu se putea numi frumoasă, era plăcută, mai ales prin seninătatea şi blîndeţa ce se oglindeau pe dînsa. Îmbrăcămintea i se deosebea de acea a vornicesei prin coloarea rochiei şi a caţaveicii, care erau roşii la faţă, şi faptul că purta capul descoperit.

De-abie se isprăvise salutările obişnuite cînd fură chemaţi la cina pusă în una din odăile ale căror uşi dădeau în sala cea mare.

Masa, de lemn de nuc lustruit, acoperită cu o faţă de masă de pînză de in cusută cu fir şi cu matasă, era pregătită pentru patru inşi: adică dinaintea fiecărui scaun era aşazat cîte un talger de cositor, avînd alături o lingură, tot de cositor, un pahar mare pentru apă şi altul mai mic pentru vin. La locurile menite pentru stăpînii casei şi pentru Catinca se vedea cîte un toc, căptuşit cu piele roşie împodobită cu cuie de argint; din fiecare toc ieşeau mînerile de argint suflat cu aur ale unui cuţit şi ale unei furculiţi cu două, vîrfuri lungi, subţiri şi drepte.

Cînd se puseră la masă, sulgeriul luînd loc între vornic şi vornicească, se aduse, în tocul lui de piele, cuţitul şi furculiţa musafirului care rămăsese în pastrarea feciorului său.

Pănă la mijlocul veacului al XVIII-lea, cînd veneau străini într-o casă boierească, nu era obiceiul ca cucoana boierului să steie la masă cu ei, iar fetele nemăritate şi mai puţin. De la începutul celei de a doua jumătăţi a aceluiaşi veac însă, atingerea mai deasă cu lumea apusană făcuse ca să cadă în neobişnuinţă. Cucoanele începură să ieie parte

la mese împreună cu barbaţii, fetele mari însă erau admise şi ele numai în împrejurări cu totul deosebite.

În vremea mesei convorbirea fu purtată mai ales de vornicească, care vorbea numai greceşte, limbă ce o ştiau bine şi ceilalţi meseni. Se vorbi mai ales de copiii sulgeriului, de greutăţile întîmpinate pentru creşterea lor la ţară şi se schimbară veşti despre rude, prietini şi cunoştinţi. Catinca era mult prea binecrescută pentru ca să cuteze să deschidă gura; ea ţinea ochii plecaţi, dar, din cînd în cînd, arunca cîte o privire furişă spre frumosul musafir.

Un taraf de lăutari, alcătuit din vro şase ţigani şi aşazat sub fereşti, cînta necontenit hore, doine şi mai ales cîntece de inimă albastră, ale căror stihuri erau datorite vornicului. Mîncările multe erau cele obişnuite în parte şi astăzi la noi, pregătite de patru ţigani bucatari. Se varsară vinuri din podgoriile cele mai alese din ţară, dar atît vornicul cît şi sulgeriul beau foarte puţin, căci obiceiurile cumpatate ale fanarioţilor avuse în această privinţă o înrîurire din cele mai fericite asupra boierimii moldoveneşti.

După ce se sculară de la masă, Catinca nu însoţi pe părinţii săi în sală, chiar vorniceasa stătu numai puţin cu boierii. Aceştia însă traseră mai multe ciubuce înainte de a se despărţi şi, în acest timp, vornicul găsi prilej să-şi arăte neîncrederea în noua domnie. Aceasta, după dînsul, avea să fie părtinitoare pentru treptele de gios, iar boierimea cea mare putea s-aştepte numai supărări şi umiliri şi vornicul adăuga cu un suspin că între noul domn şi verii lui, Matei şi Alexandru, era o deosebire foarte mare. Lumînările de său din policandru se făcuseră mici de tot cînd vornicul duse pe sulgeriu în odaia în care acesta avea să doarmă şi care era aceeaşi în care şăzuse la masă.

Sulgeriul nu putu să adoarmă decît tîrziu: feli de feli de gînduri şi icoane trecătoare îl ţinură treaz pănă aproape de ziuă. Ele erau mai cu samă icoane frumoase de viitor mîndru. Alihalache Strilea se vedea ajuns la boierie mare, cu Catinca lîngă dînsul la Tămăşăni, unde toată moşia era a lui. Frosinița şi cu Patraşcan, îmbracaţi în haine scumpe, frumoşi ca nişte îngeri, erau lîngă dînşii. Dar deodată inima lui simţea o durere amară, căci icoana Smaragdei pe patul ei de moarte, cu faţa senină şi nespus de frumoasă, răsărea deodată înaintea ochilor lui; şi atunci era cuprins de o jale adîncă, de un dor nemărginit după fiinţa dulce şi frumoasă, tovaraşa tinereţii lui, pe care o pierduse pentru totdeauna.

Dar iubirea de viaţă, pofta după plăcerile şi bunurile ei, dorul să ajungă să întemeieze copiilor un viitor strălucit goneau în curînd blînda icoană, readucînd pe acele de falnic viitor.

Păcatele slugerului/Capitolul VII - În care vedem cum se cerceta un furt în veacul XVIII

←Capitolul VI - În care sulgeriul Mihalache ajunge la Domneşti

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul VII - În care vedem cum se cerceta un furt în veacul XVIII

Capitolul VIII - În care se face lumină în mintea sulgeriului→

Zgomot mare, ţipete, zbierete şi sudălmi în curte îl treziră cînd soarele era încă gios. Sări din pat şi s-apropie de fereastă: în mijlocul ogrăzii văzu, încunjurat de o mulţime de slugi şi de ţigani, pe vornicul Dumitrache, în giubea şi în papuci, numai cu fesul pe cap, aşa cum ieşise din pat şi, înaintea lui, unul din cei doi paici în genunchi, rostind cuvinte întretăiete. Era să deschidă fereasta ca să-şi deie mai bine samă de ceea ce se întîmplase, cînd uşa se. deschise şi feciorul lui întră în odaie.

— Ce s-o întîmplat, întrebă sulgeriul, de ce s-o scoborît vornicul în curte la acest ceas atît de timpuriu?

— Au pierit armasarul misirliu cu iapa, răspunse ţiganul.

— Cum au pierit, întrebă sulgeriul, au murit?

— Au fost furaţi, răspunse ţiganul.

— Cum furaţi? Da' nu-i păzea nimeni? mai întrebă sulgeriul care începu să se îmbrace răpede.

— Caii erau într-un grajdi anume făcut numai pentru ei doi, alături cu grajdiul cel mare de lîngă poartă. Unul din paici dormea pe un pat de scînduri în curmezişul uşii grajdiului, iar un ţigan era culcat în paie, în grajdi. Azi-dimineaţă s-au găsit amîndoi, şi paicul şi ţiganul, legaţi burduf, cu căluşu-n gură, grajdiul deschis şi deşert, poarta cea mare închisă. Crăciun perdegiul nicăiure, iar caii lipsind.

— Cum? Perdegiul o furat caii?

— Nu se ştie dacă i-o furat el singur sau dacă o fost tovarăş cu alţii.

Strilea se grăbi să se spele şi să se îmbrace; apoi, scoborîndu-se în curte, se duse să se întîlnească cu vornicul Dumitrache pe care îl găsi la grajdiul deşert al cailor furaţi.

— Ai auzit ce pagubă mi s-o întîmplat? zise vornicul după ce răspunse la salutarea musafirului.

— Dar cum de n-o prins nimene de veste? întrebă sulgeriul.

— Cum? Fiindcă sînt toţi nişte mişei pe care am să-i ţin sub bici pănă ce-or muri, strigă vornicul.

— Oare perdegiul să fie talhariul?

— Cu bună samă că-i amestecat la tălhărie. De trei ori mi-o fugit pănă acuma. Sînt de-abia trei luni de cînd l-am prins şi l-am adus înapoi. — Închis-ai pe ţiganca lui Crăciun în beci? întrebă vornicul pe vatavul de ogradă, căpitanul Simion.

— Da, cucoane, răspunse vatavul, am închis-o şi pe dînsa şi pe fata ei.

Vornicul urmă să cerceteze cînd pe unul, cînd pe altul din numeroşii ţigani strînşi înaintea lui. Dar nici unul din ei nu putu să aducă vro lămurire. Arapul şi ţiganul ce fusese legaţi nu ştiau nimică alta decît că, în mijlocul nopţii, se lasase deodată ceva greu pe capul lor; li se deschisese gura, li se pusese cîte un căluş într-însa, apoi fusese legaţi astfeli încît să nu poată face nici o mişcare. Ei auzise pe hoţi; atît arapul cît şi ţiganul se uneau pentru a spune că erau doi, dezlegînd caii şi depărtîndu-se încet cu dînşii. Un argat care trecea des-dimineaţă pe dinaintea grajdiului, găsind pe arap legat şi uşa deschisă, dăduse alarma. Cei doi puşcaşi care pazeau sub cerdacul curţii nu auzise nimica; iar de văzut nu era chip să se vadă, căci cerul fusese acoperit.

Vornicul poronci vatavului să tragă numaidecît puşcaşilor chiar atunci, în faţa lui, cîte două sute de nuiele, pentru că dormise în loc să rămîie treji.

Pe cînd nenorociții își primeau pedeapsa, sulgeriul întrase în grajdiul deșert și se uita la ieslele și corlățile făcute cu o îngrijire deosebită. Apropiindu-se de corlăți pentru a privi mai bine amăruntele făptuirii lor, cum pășea peste așternutul gros de paie, ciubota lui călcă peste ceva vîrtos. Ridică piciorul și, uitîndu-se jos, ochii lui dădură de o țîțîitoare de os, lungă de o șchioapă, de cele care se întrebuințau pe atunci și se mai întrebuințează și astăzi de vînători la pîndă, pentru a chema căprioarele. Era s-o arunce jos, cînd niște încrestături pe capătul țîțîitoarei atraseră bagarea lui de samă. O apropie de ochi și, cu mare mierare, văzu stema familiei lui, cele trei stele așazate în triunghi, sapate pe os în chip grosolan. Atunci își aduse aminte că pușcașul lui, Ion Tiron, îi făcuse un tacîm întreg de țîțîitoare, pentru chemarea fiecărui soi de șoimi, și că pe toate sapase stema Strileștilor.

Dar cum se afla acea țîțîitoare aici, cine s-o fi adus în grajdiul cailor furați? S-o fi pierdut hoțul care furase caii? Și cum să fi căzut ea în mîna acelui talhariu? Și deodată o lumină îi străbătu mintea: el dăduse doară cu mîna lui una din acele țîțîitori, cu cîteva luni înainte, la o vînătoare, lui Niță Șchiopul, fiul preutului Pavăl de la Precista din Focșăni, a acelui care stăpînea în Tămășăni întreg bătrînul Ciuta și jumatate din Bătei. Își mai aduse aminte că Șchiopul, numit astfeli fiindcă șchiopata de piciorul drept, era un stîlp de crîșme și cheltuitor peste măsură, avea nume foarte rău, mai ales de cînd se îngurluise cu una Anica, femeia unui popă din satul Străoani, pe Zăbrăuți, pe care o furase de la bărbatu-său și o ținea ascunsă prin poieni, în pădure. Se zvonea chiar că Șchiopul ajunsese hoț de cai. Strilea, cu prilejul vînătoarelor lui, auzise de la oameni din Cîmpuri și din Mănăstirea Cașinului că fiul preutului Pavăl fusese adesa întîlnit de dînșii în munți, pe potici pierdute, calare pe vrun cal de toată frumusețea, ducînd de căpăstru încă pe unul sau chiar pe doi, tot de preț, cînd îndreptîndu-se spre hotarul Țării Ungurești, cînd venind dinspre acel hotar. Se șoptea chiar că cîte un omor al cărui faptaș nu se putuse descoperi i s-ar fi datorind lui. Dar aceste învinovățiri se aduceau Șchiopului numai cam în taină și cu glas supus, lumea avînd mare frică de dînsul, căci era grozav de iute la mînie și de răutăcios, iar puterea lui era de necrezut. Chiar urieșul Andrei Văsian și frate-său, călugărul Varsanovie, fiii popei Gheorghe din Tămășăni, vestiți pentru puterea lor în tot ținutul, n-aveau ce să-i facă: Șchiopul îi trîntea pe amîndoi ca pe niște copii.

Nu putea să încapă îndoială, Șchiopul furase caii în tovărășie cu perdegiul.

Cît pe ce era sulgeriul s-alerge să spuie vornicului că găsise urma hoțului și știa cine este acel hoț, dar după o clipă se răzgîndi și se liniști. Era spre folosul lui să îndatorească pe vornic, făcîndu-l să găsească caii furați; dar nu se cădea să-l puie pe o urmă care putea să fie greșită. Nu trebuia să vorbească înainte — să fie cu desăvîrșire încredințat că hoțul era acel pe care el îl bănuia. Se îndreptă deci cu pas liniștit spre locul în care se auzeau loviturile de nuiele și vaietele pușcașilor. Dinaintea grajdiului celui mare găsi pe vornicul Dumitrache stînd pe un scaun, cu imameaua narghilelei aprinse în mînă. Dinaintea lui, lungit la pămînt, ținut de cap și de picioare de cîte doi țigani voinici, era acuma al doilea pușcaș, căci cel dintăi care își ispășise pedeapsa zăcea gemînd și zvîrcolindu-se în niște paie, la colțul grajdiului. Un țigan spătos, a cărui mîneci suflecate lasau descoperiți mușchii semănînd cu niște funii de oțel, ridica nuiaua de alun în sus și o făcea să cadă șuierînd pe vinele sîngerate ale osînditului, țigan și el, lung, slab, cu fața acoperită de o barbă deasă. Loviturile cădeau în măsură, și în măsură ieșea din gura nenorocitului cînd un aleoo, cînd un valeoo din ce în ce mai prelungit și mai ascuțit. După fiecare zece sau douăsprezece lovituri, vornicul făcea semn acelui care ținea vergile să steie, sorbea adînc din narghilea pănă în fundul pieptului, dădea drumul fumului pe gură și pe nas, apoi certa pe țiganul întins gios pentru lenea și nebagarea lui de samă, jurîndu-se că are să-l bealească de viu. Apoi sorbind iar din imame, zicea:

— Dă-i!

Și loviturile reîncepeau să cadă în cadență, și tot în cadență, la fiecare lovitură, răspundea cînd un aleoo, cînd un valeoo.

Se aduse și sulgeriului un scaun pe care se așăză și i se dăduse un ciubuc aprins din care începu să tragă, privind la osînda pușcașului.

După darea celei de pe urmă lovituri, vornicul, sculîndu-se, se îndreptă spre cănțăleria moșiei, care se afla într-o casă de cărămidă din fața grajdiurilor, în ceea parte a curții, urmat de sulgeriu, de vatav și de toate slugile.

Cănţăleria era o odaie joasă, dar destul de încăpătoare, luminată de trei fereşti care aveau cîte două geamuri mici şi opt zăbrele încrucişăte. Îmbrăcămintea era alcătuită dintr-o masă mare de lemn de brad, boită în negru, un dulap la feli, vro patru scaune şi două paturi mari de scîndură, cu mindire de paie acoperite cu macaturi de pînză de casă şi, la părete, perine îmbracate la feli. Aici locuiau cei doi gramatici, nişte băieţi tineri de mazili, care stăteau în picioare lîngă uşă.

Vornicul Dumitrache, după ce intră în cănţălerie, se aşăză turceşte pe un pat şi făcu sămn sulgeriului să s-aşăze lîngă dînsul; vatavul Simion ramase în picioare lîngă uşă, în partea opusă acelei unde se ţineau cei doi gramatici.

Prin uşa deschisă se vedea mulţimea ţiganilor strînşi dinaintea prispei. Vornicul poronci să aducă narghilele şi cafe, apoi spuse vatavului.

— Să vie femeia şi fata lui Crăciun.

Vatavul ieşi şi se întoarse în curînd cu două ţigance: una mai în vrîstă, îmbracată în zdrenţe murdare, cealaltă tînără, nalta, frumoasă şi curat îmbracată, dar cu faţa obosită şi cu mijlocul crescut, aproape de facere.

Cum se văzură în faţa vornicului, căzură în genunchi cerînd iertare şi jurînd că sînt nevinovate.

Fără a li poronci să se scoale, Ţifescu începu să le cerceteze în toate chipurile pentru a afla încotro fugise Crăciun cu caii şi pe cine avuse de tovarăşi. Le luă întăi cu binişorul, făgăduindu-le că de vor spune adevărul nu vor păţi nimică, că, dimpotrivă, li va fi bine. Dar ele, cu jurămintele cele mai înfricoşate, răspunseră că nu ştiu nimică. Crăciun se culcase ca de obicei în căsuţa lor de lîngă poartă; ele nu auzise cînd se sculase, nici cînd ieşise, fusese trezite numai în ziuă de zgomotul ce se făcea în ogradă. Vornicul începu să le ameninţe cu bataia, cu cazna, dar în zadar: ele tot una ţineau, că nimică nu ştiu.

Atunci vornicul poronci să s-aducă vergi. Ţiganul care bătuse pe cei doi puşcaşi întră ţinînd în mînă un smoc de nuiele de corn şi de alun, urmat fiind de alţi doi robi. Femeia lui Crăciun, cu toate bocetele ei, fu lungită gios şi ţinută cu faţa la pămînt; iar ţiganul care îndeplinea slujba de călău începu să lovească. Ţiganca se zvîrcolea şi ţipa cît o ţinea gura.

După vro cincizeci de lovituri sîngele începu să ţîşnească din pielea ei smolită. Vornicul făcu semn călăului să steie şi poronci acelor care ţineau femeia de mîni şi de picioare să-i deie drumul. Ţiganca se ridică pe un cot, gemînd. Apoi vornicul începu din nou s-o sfătuiască să spuie ce ştie, căci altfeli este hotărît s-o bată pînă ce-şi va da sufletul. Dar ea se jură din nou că nu ştie nimică şi că chiar de ar bate-o boieriul pănă la moarte tot nu va putea spune nimică.

Atunci Ţifescu, încruntîndu-se, strigă:

— Intindeţi-o iar şi daţi-i!

Bataia începu din nou. Cînd după alte cincizeci de lovituri vornicul făcu iar sămn s-o lese şi începu din nou s-o cerceteze, ea nu mai putu răspunde, era pe jumătate leşinată. Ţifescu poronci s-o ridice şi s-o ducă în beci.

În acest timp fata stătea în genunchi, tremurînd ca varga: faţa ei se făcuse galbănă ca ceara şi ochii îi erau holbaţi de spaimă.

— Fa Vasilco, zise vornicul cătră dînsa, după ce bătrîna fu scoasă din odaie, ai văzut ce-o păţit mă-ta fiindcă s-o îndărătnicit să nu spuie ce ştie. Tu să fii o fată de treabă şi să ni spui cine au fost tovarăşii tătîni-tău şi unde au dus caii. Spune, dacă ţi-i milă de tinereţa ta şi de zilele tale, căci altfeli pun să te bată mai rău decît pe mă-ta.

Vasilca era atît de îngrozită încît nu putu să scoată un cuvînt, dar cu mîna arătă spre pîntecele ei.

— Cucoane, izbuti ea în sfîrşit să strige, fie-ţi milă de carnea şi de sîngele dumitale!

— Oho! strigă vornicul înfuriindu-se, cu de aceste crezi tu să mă îndupleci. Am să-ţi arăt eu! Simioane, pune numaidecît să sape afară, dinaintea cănţăleriei, o gropuşoară, mi-o întinde gios cu pîntecele deasupra groapei şi-i trage. Am mai bătut eu doară femei îngreunate!

Dar tocmai cînd vatavul ieşea ca să îndeplinească poroncile stăpînului, Vasilca dădu un ţipet, căzu gios şi începu să se zvîrcolească ţipînd. Simion se opri pe loc.

— Ce stai? strigă vornicul mînios, n-ai auzit ce ţi-am poroncit?

— Cu voia dumitale, cucoane, răspunse Simion liniştit, au apucat-o durerile facerii.

Cînd boieriul se uită din nou la fată, nu putu să păstreze macar cea mai mică îndoială. Se sculă răpede de pe pat şi ieşi urmat de sulgeriu; dar de-abie făcuse zece paşi afară, cînd ţipetele fetei încetară şi se auzi vaietul slab, dar ascuţit, al noului născut.

— O las trei zile, zise vornicul către sulgeriu, ş-apoi îi arăt eu! Pe cea bătrînă am să pun s-o bată la tălpi şi fa palme, apoi, dacă va urma să tacă, la pîntece.

Sulgeriul nu răspunse, el găsea purtarea vornicului firească şi dreaptă: i se părea cu neputinţă ca femeia şi fata lui Crăciun să nu fi ştiut nimică despre scopurile şi plecarea lui. Cît pentru faptele de cruzime săvîrşite de către vornic asupra celor două ţigance, ele erau lucruri ce se întîmplau, şi se întîmplară încă vreme îndelungată, în fiecare zi; oricare alt boier în locul lui Ţifescu tot ca el ar fi urmat.

Păcatele slugerului/Capitolul VIII - În care se face lumină în mintea sulgeriului

←Capitolul VII - În care vedem cum se cerceta un furt în veacul XVIII

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul VIII - În care se face lumină în mintea sulgeriului

Capitolul IX - Sulgeriul dă de urmele hoţilor→

Cînd ajunseră la scara curţii, vornicul merse să se îmbrace, iar sulgeriul începu să se primble în sală. Faţa per – degiului, cu cercul de fier împrejurul capului şi cu coarnele lungi care ieşeau din acel cerc îi reveniră în minte. Unde văzuse el acea faţă, fără cerc şi fără coarne? Cu bună samă că nu pentru întăia oară se întîlnise el în ajun cu acel ţigan! Mai văzuse el acei ochi salbateci. Dar unde şi cînd?

Auzi uşa din fund deschizîndu-se şi vatavul Simion intră în sală.

— Mi-a poroncit cuconul să-l aştept aice, zise el lui Strilea, cînd acesta se opri şi se întoarse către el.

— Îmi pare bine că ai venit, vatajă, zise sulgeriul apropiindu-se de Simion. De ieri, de cînd am pus ochii pe perdegiu, mă căznesc să-mi aduc aminte unde şi cînd l-am mai văzut şi nu pot izbuti să mă dumeresc. Purta coarne şi prin urmare o fost fugar; nu mi-ai putea spune pe unde o rătăcit?

— Asta-i a treia fugă a lui, zise vatavul, bucuros că are şi el ceva de povestit musafirului. O fugit pentru întăia oară acuma zece ani. Nu pot şti pe unde o umblat, dar eu singur am dat de dînsul — au trecut acuma cinci ani —, într-o tabără de ursari domneşti, la Ploscuţeni, lîngă Ad – jud. Era să mă omoare cînd, cunoscîndu-l, am pus mîna pe el. Noroc că mi-o sărit în ajutor bulubaşa lor, pe care îl cunoşteam de mult. L-am adus legat înapoi, o primit în răstimpuri vro mie de bice, i s-o pus coarne şi l-am dat la herghelie unde o stat un an. Apoi o fugit pentru a doua oară, s-o dus prin păduri în Ţara Ungurească şi s-o tocmit ca surugiu la un grof Apor, pe Olt lîngă Ciuk. O stat acolo trei ani. Anul trecut venindu-i dor de ţigancă şi de fată, s-o cerut de la stăpînă-său pe o lună. Primind învoire, o venit pe furiş aici ca să le vadă şi să se încerce să le ducă cu dînsul peste graniţă. Avînd un cumnat al lui care-i herghelegiu la noi, o mers într-o noapte la herghelie ca să-l roage să spuie soţiei şi fetei lui să facă toate chipurile şi să vie în lunca Trotuşului, a treia noapte, ca să se întîlnească cu dînsul.

I-o zărit însă alt ţigan cînd vorbeau împreună şi, dînd de ştire la curte, am bătut pe Manea, cumnatul lui Crăciun, pănă cînd ni-o spus unde şi cînd îl puteam prinde pe acesta. După ce l-am prins pe Crăciun, l-am bătut de am crezut că are să moară, iar cuconul l-o făcut perdegiu ca să-l aibă sub ochi. Dar se vede că groful la care slujise era foarte mulţămit de el, căci de trei ori pănă acuma trimes-au la cuconul rugîndu-l să-l vîndă pe Crăciun cu tot salaşul lui, dar cuconul n-o vrut, fiindcă-i era ciudă pe ţigan. Mai în fiecare săptămînă îl punea jos, adesa de două ori în – tr-aceeaşi săptămînă, şi mai puţin de douăzeci şi cinci de vergi sau de bice nu-i trăgea. Acuma o lună o trecut chiar vechilul grofului pe aici şi iar o rugat pe boier să vîndă stăpînului său pe Crăciun, dîndu-i pe el pănă la o sută douăzeci de lei,

adică cu ce să cumperi doisprezece ţigani meşteri, dar cuconul n-o vrut. Îmi aduc aminte că mi-o poroncit să arăt ungurului grajdiurile cu caii.

În mintea sulgeriului se făcuse acuma lumină deplină. Da, văzuse pe Crăciun la groful Ştefan Apor, la moşia acestuia de la Ciuk, cînd se dusese acolo să cumpere nişte telegari pentru hatmanul Iordache. Groful poruncise ţiganului să încalece ca să arăte boieriului moldovan un cal frumos de călărie şi ţiganul tălmăcise sulgeriului nişte cuvinte ale grofului care ştia prost româneşte.

Şi groful, care avea cea mai frumoasă herghelie din Ardeal, era cel mai vestit hoţ de cai din toată Ţara Ungurească. Numai nu fura în ţara lui, ci în cele învecinate: Moldova, Ţara Românească, Ţara Leşască. Avea chiar şi cai furaţi peste Dunăre, de la turci, şi de peste Nistru, de la tatari. Crăciun dăduse fără îndoială grofului de ştire, prin vro ceată de ţigani caldarari, că la vornicul Ţifescu se aflau cai de o frumuseţă fără păreche, iar groful trimesese un om de încredere să se încredinţeze de adevărul vorbelor ţiganului.

Părtăşia Şchiopului la furt se lămurea asămene pe deplin: că Şchiopul cunoştea pe grof, singur mărturisise sulgeriului. Vederat că caii frumoşi cu care el fusese adesa în – tîlnit pe potici sînguratece, de cătră oamenii din Cîmpuri şi din Caşin, îi ducea grofului, pentru sama căruia îi şi furase. Şchiopul fusese însărcinat de grof să fure misirliii vornicului Dumitrache cu ajutorul lui Crăciun.

Năştea acum întrebarea: unde erau caii? Fără îndoială pe drum spre moşia grofului. Şi talharii cu bună samă că nu apucase drumul mare, ci o luase prin păduri. După cîte auzise sulgeriul de la Căşuneni şi de la Cîmpureni, Şchiopul obişnuia să urmeze nişte cărări care-l scoteau în Ţara Ungurească între Clăbuc şi Zboină. Erau acum aproape opt ceasuri, fugarii trebuiau să fie departe. Cum să-i mai poată ajunge cînd ei plecase cu şăpte sau opt ceasuri mai înainte?

Dar, pe de altă parte, faptul că aceşti doi cai făceau cît o avere întreagă îndreptăţea presupunerea că Şchiopul şi Crăciun nu aveau să-i gonească prin păduri şi munţi; o asemenea goană putînd să-i strice cu desăvîrşire, era de crezut că aveau să-i ducă cu îngrijire, mai domol. Atunci doi sau trei barbaţi îndrăzneţi, călări pe cai buni, i-ar putea ajunge dacă ar da de urma lor.

Şi sulgeriul îşi aduse acuma aminte că nimene nu ştia mai bine obiceiurile Şchiopului decît duşmanul lui de moarte, Neculai Jinga din Borşăni, pădurarul mănăstirii Bîrnova care, cu vro doi ani înainte, după ce prinsese pe nevasta lui cu Şchiopul, mai suferise de la acesta şi o bataie groaznică. Pe femeia necredincioasă o lepădase chiar din ceasul acela, ceea ce făcuse dealtmintrelea după scurtă vreme şi Şchiopul; dar Jinga hrănea de atunci împotriva lui o ură neîmpacată. Ar fi avut ades prilej să-l împuşte prin pădure, n-o făcuse fiindcă era doar creştin şi se temea de pacat, dar pîndea prilejul ca să-l poată pierde: să-l prindă cu vro tălhărie sau altă faptă nelegluită şi să-l deie pe mîna judecăţii. Neculai Jinga cunoştea toate obiceiurile şi toate salaşurile Şchiopului prin păduri. Nimeni nu putea să deie de urma cailor aşa de răpede ca el.

Sulgeriul se opri dinaintea vatavului Simion care rămăsese neclintit lîngă uşa pe care întrase.

— În cîte ceasuri ar putea oare un om calare să ajungă, fără a goni calul, de aici la Borşăni, peste dealuri, de-a dreptul?

— În trei pănă la patru ceasuri, răspunse vatavul.

Tocmai atunci întră şi vornicul în sală. Strilea se apropie răpede de el.

— Arhon vornice, îi zise, uitîndu-se drept în ochii lui, am bună nădejde să dau de urma talharilor care ţi-au furat caii. Dar, pentru aceasta, trebuie să plec fără cea mai mică zabavă şi, deoarece este nevoie să caut acele urme prin păduri, nu pot merge decît calare. Te rog deci, dacă primeşti ajutorul meu, să poronceşti să mi se puie o şă pe un cal ce-l vei avea mai bun, umblător dacă se poate, şi să-mi dai şi un om voinic şi de nădejde la mînă, calare şi el pe un cal care să se poată ţinea de acel care m-a purta.

Faţa deschisă a sulgeriului, privirea lui îndrăzneaţă, glasul liniştit, dar totodată hotărît cu care vorbea plăcură vornicului şi-i insuflară încredere.

— Primesc ajutorul dumitale cu mulţămire, arhon sulgeriu, răspunse el. Ţi-oi da umblătorii cei mai buni din grajdiurile mele. Umbletul lor întrece fuga altor cai şi, ca însoţitor, vei avea o slugă credincioasă şi voinică. Simioane, zise el, întorcîndu-se către vatav, să se puie şaua mea cea de drum pe Şopîrla; iar Petrea Balan să se gătească numaidecît de drum şi să puie şaua pe Lăstun.

Vatavul ieşi.

— Te mai rog, zise sulgeriul, să-mi dai şi o păreche de pistoale bune în rafturi, însă deşarte ca să le încarc eu însumi. Am o păreche cu mine, dar nu strică să am şi două.

Vornicul bătu în palme şi poronci feciorului care intră s-aducă pistoalele lui „cele nemţeşti".

— Dar spune-mi, zise Ţifescul după ce feciorul ieşi, încotro îţi este de gînd să te îndrepţi, şi asupra cui ai prepus?

— Mă iartă, arhon vornice, dar te rog să nu mă sileşti să-ţi răspund. Am bună credinţă că ţi-oi aduce caii înapoi şi ţi-oi lămuri atunci cum am fost pus pe urma lor.

Feciorul intră cu pistoalele care erau nişte adevarate juvaeruri. Sulgeriul le lăudă foarte şi ceru voie să le încarce.

După ce le încărcă cu îngrijire, ieşi pe cerdac. Gios, cam la mijlocul ogrăzii, era o tufă de trandafiri şi, în vîrful unei crenguţi, de-abie se zărea roşul unui boboc.

— Am să încerc să tai acel boboc de trandafir, zise sulgeriul arătîndu-l vornicului cu mîna.

Vornicul surise cu neîncredere. Sulgeriul ochi, apăsă încet asupra tragaciului, se auzi o detunătură şi bobocul, împreună cu o coadă de o şchioapă, zbură în mijlocul drumului.

— Aferim, strigă sulgeriul, bun pistol.

— Să vedem şi pe tovarăşul lui. Creanga căreia i-am tăiat vîrful tot prea lungă o rămas, am s-o mai scurtez cu o palmă.

Se auzi o nouă detunătură şi crenguţa de trandafir fu scurtată din nou, cu o palmă, Întocmai precum spusese sulgeriul.

— Şi acuma, mai zise el, să le încarc din nou şi să poronceşti să le puie în rafturile şălei. Trebuie să pun ceva mai puţin praf, căci am simţit o foarte uşoară smuncitură.

După ce încărcă pistoalele cu o îndoită îngrijire, sulgeriul se duse să se schimbe şi să se pregătească de drum.

În curînd apăru, îmbracat într-un anteriu de lînă subţire, cu dungi vinete pe fund albastru, un ilic uşor de aba cafenie, şalvari albaştri şi ciubote de iuft negru. Anteriul era strîns pe trup printr-un brîu de lînă albastră, pe deasupra căruia se vedea un chimir lat de piele, sub care era prinsă curaua, venind de la umăr, a tocului în care se aflau pistoalele lui. Intre chimir şi brîu era strîns un iatagan scurt, cu toc şi mîner de argint. În mînă ţinea o pălărie de pîslă neagră, uşoară. Poalele anteriului erau suflecate şi prinse în brîu.

Tocmai atunci se auziră caii venind la scară. Vornicul pofti pe sulgeriu în sofragerie unde i se pregătise o bogată gustare, căreia Strilea îi făcu căzuta cinste, apoi amîndoi se dădură gios, la scară. Aici aşteptau caii cu Petrea Balan, un român de vro cincizeci de ani, nalt, uscăcios dar spătos, cu musteţi lungi, negre, amestecate cu puţine fire albe, şi care purta haina obişnuită de mazili: anteriu a cărui poale erau prinse sub brîu, ilic, bernevici albaştri şi ciubote. În brîul lui se vedea o păreche de pistoale şi un iatagan; cum zări pe stăpînu-său, veni să-i sărute mîna.

— Aista-i Petrea Balan, zise vornicul către sulgeriu, el o fost oştean la ruşi, într-un polc de codreni, şi o văzut războaie multe. Îl am în slujba mea de optsprezece ani: mulţi talhari vajnici prins-au chiar cu mîna lui. Poţi să ai deplină încredere în bărbăţia şi în credinţa lui. Petrea, adaose el către acesta, vei asculta de toate poroncile ce ţi le-a da sulgeriul, ca şi cînd ţi le-aş da eu însumi; să-l urmezi oriunde va merge. M-ai înţăles?

— Am înţăles, cucoane, şi voi face după cum îmi poronceşti, precum am mai făcut şi altădată, răspunse Petrea închinîndu-se.

— Deocamdată ai să mă duci la Borşăni pe drumul cel mai scurt, zise sulgeriul.

— Am înţăles, răspunse Petrea.

— Pusu-s-au în rafturile lui Petrea cele ce am poroncit? întrebă vornicul pe Simion.

— S-o pus mîncare şi vin pe patru zile, răspunse vatavul. Şi într-adevăr, rafturile sălii murgului voinic al lui Petrea erau umflate de credeai că au să crăpe.

Sulgeriul se plecă să ieie mîna vornicului ca s-o sărute, clar acesta îl cuprinse în braţe şi-l sărută pe amîndoi obrajii, Strilea sărutîndu-l în schimb pe umeri.

— Să mergi cu bine, arhon sulgeriu, zise vornicul, de te vei întoarce cu bine, va da Dumnezeu să ne apropiem mai tare.

Această urare care era mai mult o făgăduinţă făcu pe Strilea să se închine adînc înaintea gazdei sale. Calul lui, un şarg puternic, pe care doi paici de-abie îl puteau ţine pe loc, fu apropiet de scară, pistoalele fură aşazate în rafturi şi sulgeriul sări sprinten în şă. Se închină încă o dată; apoi, dînd drumul calului, plecă la galop urmat de Petrea. Avu însă vreme să audă pe vornic poroncind lui Simion să ducă la biserică un sărindar de cinci ocă, să-l aşăze înaintea icoanei Sfîntului Dumitru şi să spuie preutului să facă rugăciuni pentru izbînda sulgeriului.

Păcatele slugerului/Capitolul IX - Sulgeriul dă de urmele hoţilor

←Capitolul VIII - În care se face lumină în mintea sulgeriului

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul IX - Sulgeriul dă de urmele hoţilor

Capitolul X - Ce se întîmplă în vîrful Carecnei→

După ce ieşiră pe poartă, Strilea îşi puse calul la umblet şi pilda lui fu urmată de Petrea. Trecură în curînd prin satul Păuneşti şi de aici începură să urmeze drumul de pe plaiul Bodei. După un ceas ajunseră la fîntîna căreia i se zice şi astăzi Fîntîna Bodei. Aici se despărţeau două drumuri: acel din dreapta ducea la Borşăni prin Angheleşti, iar cel de al doilea în codru.

Sulgeriul îşi opri calul dinaintea fîntînei şi se uită la ceasornic: erau zece ceasuri.

— Să ne oprim aici pentru a adapa caii, zise Strilea descălecînd. Oare cît să mai avem pănă…

Strilea voia să zică: pănă la Borşăni; dar nu putu să sfîrşească cuvintele şi ramase cu ochii holbaţi în faţa unor urme întipărite în băltoaga dimprejurul fîntînii. Erau urmele a doi oameni şi a trei cai din care unul potcovit şi doi nepotcoviţi. Unul din cei doi oameni era desculţ, celalalt încalţat; şi urma piciorului drept era mult mai adîncă decît acea a piciorului stîng, şi asta nu numai la o urmă, ci peste tot pe unde se vedeau paşii omului încalţat — semn neîndoielnic că el şchiopata de piciorul drept.

Stăpînindu-şi mierarea, Strilea aruncă frîul calului lui Petrea şi se luă după urme spre a vedea încotro apucau. Se încredinţă în curînd că ele mergeau la deal, spre codru. Nu încăpea îndoială pentru sulger — asta era urma hoţilor: văzuse prea adesa la vînătoare, prin gloduri, călcătura mare şi lată a Şchiopului pentru ca să se fi putut înşala. Calul potcovit era calul Şchiopului, iar acei nepotcoviţi erau misirliii. Spre mai mare încredinţare, întrebă pe Petrea:

— Caii furaţi erau ei potcoviţi sau nu?

— Nu, răspunse Petrea care urmărise toate mişcările sulgeriului cu cea mai mare bagare de samă şi se oprise lîngă urme; ei nu sînt potcoviţi şi iacă urmele lor.

Sulgeriul făcu cu capul un sămn de mulţămire.

— Iacă unde o calcat Crăciun, urmă Petrea arătînd cu coada harapnicului urma picioarelor goale ale acestuia, şi iaca acea a lui Niţă Şchiopul, adăugi el arătînd spre celelalte.

Sulgeriul făcu o mişcare de mierare voioasă.

— Cunoşti pe Niţă Şchiopul? întrebă el.

— Dar oare cine pe locurile aiste nu-l cunoaşte? răspunse Petrea.

— Aveai vreun prepus pe el? mai întrebă sulgeriul.

— Nu, până ce n-am dat cu ochii de aceste urme.

Atunci Strilea îi povesti găsirea ţîţîitoarei, chipul în care prepusurile lui se întărise şi planul ce-l alcătuise pentru găsirea cailor. Petrea asculta în tăcere, lăsînd în aceeaşi vreme caii, cărora le scosese frîiele, să beie în troaca plină cu apă. După ce sulgeriul îşi isprăvi povestirea, Petrea îl întrebă dacă tot are de gînd să meargă la Borşăni.

— Nu, răspunse Strilea, voiam să găsesc pe Jinga numai pentru ca el să mă puie pe urmele Şchiopului şi să-mi arate adăposturile lui. Dar de vreme ce întîmplarea m-o pus pe urma hoţilor, nebun aş fi să-mi pierd vremea căutînd pe Jinga. Voi apuca pe urma lor: gloduri şi pîraie sînt în codru la fiecare pas, trebuie să ne putem ţine de urmele lor.

Petrea, om tăcut, căruia vorbele zadarnice îi păreau risipă mare, dădu din cap în semn că se uneşte cu părerea sulgeriului şi începu să puie frîiele în capetele cailor. După ce încălecară, urmară înainte zarea Tarniţei unde se îndreptau şi urmele care încetară îndată după ce trecură dincolo de glodul care se făcuse în văioaga în care se afla fîntîna. Vreme de două ceasuri urmară zarea Tarniţei până cînd dădură în acea a Giurgiulyi. Aici, într-o aşăzătură, văzură cu bucurie, în alt glod, urmele copitelor celor trei cai precum şi acea a picioarelor goale ale lui Crăciun.

— Se vede că Şchiopul o încălecat iar, zise sulgeriul.

Ajunseră în curînd la o răspîntie: un drum apuca la vale în dreapta, celalalt în stînga urma dealul.

— Pe unde apucăm? întrebă sulgeriul.

— Drumul cel din dreapta duce la Bîlca în sat, iar cel din stînga la Fundul Carecnei.

Strilea se bătu pe frunte cu palma.

— Ce prost sînt eu, zise el. Trebuia să gîcesc din capul locului că Şchiopul s-o dus întins la Carecna! De cîte ori nu mi-o spus el că are în vîrful Carecnoi un bordei şi o livadă şi că-i place să steie acolo?

— Cunosc bordeiul, zise Petrea; ştiam că este al unui preut de la Focşăni, dar până acuma nu mă gîndisem că acel preut era părintele Şchiopului. Nu mai încape vorbă: hoţii odihnesc caii în vîrful Carecnei. Vedem cît cruţă ci pe misirlii din faptul că, îndată ce au întrat în pădure, Crăciun o mers pe jos.

Suiră în vîrful Găinei, apoi se scoborîră într-o aşăzătură pe coasta Giurgiului, unde găsiră iar urmele. De aici începură să urce suişul care duce în vîrful Carecnei. La jumătatea acestui suiş se dădură gios şi învăliră copitele cailor cu petece de lînă pe care le făcură tăind în bucăţi jumatate din cerga care sluja de poclad lui Petrea.

Încălecară iar şi urmară să suie dealul în tăcere. Cum văzură o bucăţică de cer în zare, se opriră, descălecară şi legară caii de nişte copaci.

— Ştii în ce parte a poienii este aşazat bordeiul? întrebă sulgeriul vorbind în şoaptă.

— Da, răspunse Petrea. Drumul ce-l urmăm duce drept la bordei, care se află de-abie la vro zece stînjeni de marginea pădurii.

— Dar oare caii unde să fie?

— Nu cred să-i fi priponit în poiană; li-or fi făcut umbrar în ogradă.

— Cum? Este ogradă?

— Da, este ogradă mărişoară din dosul bordeiului, încunjurată cu un gard de nuiele. În ogradă, după cît îmi aduc aminte, este şi un grajdi mic, tot de nuiele, dar bun numai pentru vaci; nu cred să fi vîrît asămene cai într-însul.

— De la marginea pădurii până la grădină cum este locul? Deschis sau acoperit cu tufe?

— Dacă urmezi drumul, treci printr-o livadă de perji şi de peri răsfiraţi. În dreapta drumului livada este mai deasă: sînt într-însa vro cîţiva nuci mărişori.

— Cîni are?

— Nu pot să ştiu, dar trebuie să aibă. Ştiu numai că livada şi prisaca sînt păzite de un moşneag care trăieşte aici tot anul.

— Încă voinic moşneagul?

Pe buzele lui Petrea se zugrăvi un zîmbet de dispreţ.

— Primejdios poate pentru babe şi copii de ţîţă, răspunse el.

— Eşti meşter de pistol?

— Nu tocmai ca dumneta, răspunse Petrea, dar destul de meşter pentru a pune glontele meu în orice cap de om a cărui departare de mine n-a întrece bataia pistolului meu.

— Pistoalele îţi sînt bune?

— Foarte bune. Multe suflete de tatari ar putea să deie mărturie despre bunatatea lor, zise Petrea scoţîndu-le din brîu unul după celalalt şi primenind praful din tigaie cu mare bagare de samă. Sulgeriul scoase din rafturi pistoalele ce i le dăduse Ţifescu, le cercetă şi el cu îngrijire, le băgă în brîu, pe urmă cercetă pe celelalte două care erau în tocul ce-i atîrna deasupra şoldului. Apoi zise lui Petrea:

— Trebuie să ne despărţim. Eu voi merge pe drum, drept spre bordei. Tu vei apuca prin livada cea deasă, la vro cincizăci de paşi de mine. Dacă sînt cîni, ei îndată ce ne-or simţi or năvăli asupra noastră. Tu să nu cumva să dai într-înşii cu pistolul; voi avea eu grijă să-i împuşc înainte ca ei să te poată muşca. Dar tu păzeşte întrarea bordeiului. Este firesc ca Şchiopul, îndată ce-a auzi cînii lătrînd, să iasă afară. Trage într-însul îndată, fără a te grăbi, dar fără a pierde vreme, căci de apucă el să deie cu puşca în unul din noi, acela este mort: el nu ştie ce este a da greş şi are o puşcă de toată bunatatea. Eu mergînd drept asupra bordeiului, pe mine are să mă vadă dintăi şi pe mine are să mă ieie dintăi la ochi. Sînt destul de iute la tras şi cred ca oi trage înaintea lui; dar am mare nădejde în tine că ai să-l culci la pămînt înainte ca el să poată trage. De ţigan şi de bătrîn nu cred că avem să purtăm grijă mare.

Petrea rugă pe sulgeriu să-l lese pe dînsul să meargă drept asupra bordeiului, dar Strilea nu voi să schimbe nimica din planul lui. Ei se puseră deci în mişcare suind dealul încet şi avînd grijă să nu calce pe crengi uscate spre a nu face zgomot; între dînşii erau atunci o departare de treizeci de stînjeni.

Păcatele slugerului/Capitolul X - Ce se întîmplă în vîrful Carecnei

←Capitolul IX - Sulgeriul dă de urmele hoţilor

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul X - Ce se întîmplă în vîrful Carecnei

Capitolul XI - În care un copou scapă viaţa stapînului său→

Ajunseră odată în vîrful dealului. Bordeiul se vedea foarte bine. Amîndoi înaintară spre întrarea lui, ţinînd cîte un pistol cu cucoşul tras în fiecare mînă.

Nu făcuse cinci paşi cînd doi dulăi urieşi ieşiră de lîngă gard şi se aruncară lătrînd asupra lui Petrea. Dar înainte ca ei să-l fi putut ajunge, erau doborîţi la pămînt, loviţi de glonţii lui Strilea. Acesta de-abie aruncase pistoalele goale gios şi luase din toc celelalte două, cînd o detunătură se auzi şi Petrea, lovit în inimă, căzu la pămînt.

Sulgeriul văzu numai un braţ şi ţava unei puşti în dosul unui copac, lîngă gard; dar pentru ochiul lui atîta era de ajuns. Oţelele pistoalelor erau trase: braţul lui se întinse, o împuşcătură se auzi. Şchiopul dădu un ţipet de durere, scăpă puşca din mînă şi căzu gios. Gloanţele sulgeriului îi întră se adînc în umăr, zdrobind rău ciolanul.

Strilea se aruncă îndată la pămînt, în iarba care-i venea pănă la brîu, şi încărcă răpede pistolul cu care trăsese: auzea gemetele rănitului. După ce isprăvi să încarce pistolul se ridică în genunchi cu îngrijire şi se uită de jur împrejur. Rănitul zăcea la piciorul unui nuc, cu capul descoperit; ceva mai departe, între el şi gard, era un umbrar şi mai departe altul mai mare, sub care se vedeau doi cai. Acuma pricepu totul.

Şchiopul nu se afla în bordei precum ei crezuse, ci se odihnea sub umbrarul cel mic, spre a fi mai în apropiere de caii pe care îi adăpostise sub altă colibă de crengi. De unde sulgeriul crezuse că ie el locul cel mai primejdios, îl dăduse lui Petrea care, înaintînd drept asupra umbrarului, fusese zărit numaidecît de Şchiopul şi culcat la pămînt. Şi acuma îi părea rău lui Strilea că nu luase el locul lui Petrea, căci era om fără frică şi încrezător în sine: nu se îndoia o clipă că, de ar fi fost el în faţa Şchiopului, l-ar fi împuşcat înainte ca hoţul să fi apucat să deie într-însul.

Dar tovarăşii Şchiopului, Crăciun şi cu moşneagul despre care îi vorbise Petrea, oare unde erau? Nu se vedea semn de om nici sub umbrar, nici în bordeiul a cărui uşă era deschisă, lăsînd ochiul să pătrundă pană în fundul lui.

Sulgeriul scoase pălăria din cap, o ridică în vîrful pistolului şi o primblă deasupra ierburilor. Nu auzi nimică, nu văzu nimică. După o bucată de vreme se culcă iar la pămînt şi începu să se tîrască pe brînci înspre locul unde zăcea hoţul rănit. Cînd ajunse la cinci paşi de el, se ridică în picioare cu pistoalele întinse în mînă. Dar nu apucase să facă un pas cînd, din dosul umbrarului, plecă un fulger urmat de o detunătură şi pălăria lui Strilea zbură din capul lui.

El se aruncă dintr-o săritură în dosul unui nuc şi, luînd la ochi pe Şchiopul care zăcea cu faţa în sus şi se uita drept la dînsul, îi strigă:

— Dacă nu porunceşti tovarăşilor tăi să lepede armele şi să iasă din dosul colibei cu mînile goale, îţi zbor crierii. Iţi dau ragaz numai pănă cînd voi numara patru. Una, două….

Sulgeriul nu apucă să numere mai departe, căci Şchiopul strigă:

— Leapădă puşca, Anico, şi ieşi afară din umbrar dacă vrei să mă mai vezi în viaţă!

Din umbrar se văzu ieşind atunci o femeie tînără şi frumoasă, cu părul şi ochii negri, purtînd. portul obişnuit în Vrancea: cămeşă cusută cu cusătură neagră, cu mîneca învîrtită, fotă neagră şi iminei negri. Era albă ca varul, dar ochii ei aruncau scîntei de turbare.

Strilea o acoperi îndată cu pistolul.

— De-ţi este dragă viaţa, pune-te gios lîngă ibovnicul tău şi rămîi nemişcată.

Tînăra femeie făcu precum i se poroncise.

— Acuma aruncă-mi răpede puşca care-i lîngă tine. Îndată!

Anica luă puşca care scapase din mîna Şchiopului şi o aruncă sulgeriului, la picioarele căruia căzu.

— Scoate-i brîul! mai poronci Strilea.

Anica desprinse brîul Șchiopului, un cuţit căzu dintr-însul şi fu aruncat sulgeriului împreună cu cornul cu praf al hoţului.

— Foarte bine, zise Strilea care nu se mişcase de după copac. Acuma rîdică pe Niţă şi-l razimă de nuc. Bine, aşa! Acuma să stăm de vorbă!

— Măi Niţă, adaose el, urmînd să ţie pistolul întins asupra Șchiopului, ia spune-mi unde sînt Crăciun şi cu moşneagul care îţi păzeşte bordeiul?

— Nu sînt aici.

— Dar unde-s?

Șchiopul tăcu cîtva. Se vedea pe faţa lui că într-însul se petrece o luptă grea.

După o tăcere prelungită zise:

— Crăciun o plecat departe peste hotar, iar pe unchieş l-am trimes la Străoani să cumpere merinde.

— Pe Crăciun l-ai trimes la groful Apor?

La acest nume Șchiopul tresări.

— De unde ştii? întrebă el.

— Doară ştiu că ai furat caii pentru grof. Pentru ce l-ai trimes?

— Ca să-mi aducă bani.

— Cum s-o dus, pe gios?

— Ba nu, calare, pe calul meu.

— Cînd o plecat?

— Pot să fie vro două ceasuri.

— Dar unchieşul o mers pe gios? Cînd se-ntoarce?

— O plecat calare pe alt cal care-l ţin aici. Cred că s-a întoarce pe la asfinţitul soarelui.

— Vra să zică tu eşti singur aici, numai cu Anica.

— Sîngur numai cu dînsa.

— Fa Anică, zise sulgeriul, ia vină cu mine pănă la cel umbrar şi apoi pănă la cai, dar să te ferească Dumnezeu să te încerci să fugi sau să faci vrun vicleşug că-ţi împodobesc fără doar şi fără poate faţa cea frumoasă cu un gloanţe. Mergi înainte!

Anica se sculă şi, urmată de sulgeriu cu pistoalele în mînă, îi duse la umbrar. Sub umbrar Strilea găsi o puşcă şi o secure. Atîrnă puşca de umăr prin curea şi puse securea în brîu. Pe urmă merseră la cai. Amîndoi erau în bună stare şi mîncau veseli din gramada de iarbă pusă dinaintea lor. Apoi sulgeriul poronci Anicăi să vie cu el la bordeiul în care nu găsiră nici o armă.

Păcatele slugerului/Capitolul XI - În care un copou scapă viaţa stapînului său

←Capitolul X - Ce se întîmplă în vîrful Carecnei

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XI - În care un copou scapă viaţa stapînului său

Capitolul XII - Cum ştie sulgeriul Mihalache să-şi poarte trebile→

Se îndreptau spre rănit cînd li ieşi înainte, venind despre pădure, un copou. Sulgeriul îl recunoscu îndată.

— Copoul lui Neculai Jinga! strigă el. Trebuie să fie şi Jinga pe aici.

— Na! Na! Dudaş!

Dar Dudaş, nevoind să-l bage în samă, o luă răpede la vale, se opri o clipă înaintea leşului lui Petrea, îl mirosi cîtva, dădu un urlet lung, apoi dispăru în pădure. Sulgeriul, tot împingînd pe Anica înaintea lui, merse să rîdice pistoalele cu care împuşcase cînii şi pe care le aruncase gios, le puse în brîu, apoi se îndreptă spre locul unde zăcea, cu faţa în sus, Petrea. Trupul era acuma înţăpenit şi se afla în mijlocul unui lac de sînge: faţa era liniştită, cu ochii închişi, — ai fi crezut că doarme. După ce-i încrucişă mînile pe piept, sulgeriul luă şi cele două pistoale ale mortului, încarcate amîndouă, şi se întoarse spre Niţă.

— Pune-te gios, poronci el Anicăi. Nu atît de aproape de dînsul, mai departe. Aşa!

Apoi se aşăză şi el gios, în faţa lor, şi ramase privindu-i.

Niţă era un barbat de vro treizeci de ani, de o statură care întrecea pe acea obişnuită, şi cumplit de spătos. Capul îi era acoperit cu un păr roş ca jaratecul şi des ca peria. Fruntea îi era îngustă, ochii mici şi suri, fălcile şi bărbia puternice, iar gura mare cu buze groase, aproape vinete. Musteţile scurte erau roşii ca şi părul.

Niţă era renumit pentru putera lui fără samăn; oamenii cei mai vestiţi din Putna, Bacău şi din Rîmnicul muntenesc care se pusese cu dînsul la luptă fusese învinşi cu cca mai mare înlesnire.

Era meşter de puşcă şi de pistol şi călăreţ vestit. Tatăl sau, preutul Pavăl de la Precista, era un om de treabă, dar zgîrcit. Niţă învaţase carte bună, însă slăbiciunea preutesei îl pierduse. Ea îl deprinsese din copilărie cu bani mulţi şi Niţă se făcuse un crai şi un bătăuş de frunte. Preutul îl dăduse chiar afară din casă de vro patru ani, căci îl făcuse de ruşine.

Fiind prins de un negustor la soţia lui, noaptea, fu împuşcat în genunchi; deşi se vindecă, rămăsese cam şchiop. De la acea întîmplare părăsise Focşănii şi trăia mai mult prin codri, trecîndu-şi vremea cu vînatul, căci era un vînător pătimaş şi minunat. Am văzut că trecea drept hoţ de cai şi că era chiar bănuit de mai multe omoruri ai căror făptuitori nu se putuse descoperi pănă atunci.

Sulgeriul nu ştia ce să facă. Să ieie caii, să-i ducă pănă la locul unde lăsase pe al său şi pe acel al lui Petrea şi apoi să pornească spre Domneşti? Era lucru uşor, dar se temea ca Şchiopul, rănit cum era, să nu găsească chip, mai ales după întoarcerea moşneagului, să fugă, şi vom vedea în curînd că Strilea avea temeiurile lui pentru a nu scapa pe hoţ din mîni. Pe de altă parte, aşteptînd aici, se expunea primejdiei să vadă venind la poiană alţi tovarăşi de-ai Şchiopului, care, pe lingă că ar fi putut să puie mîna pe cai, l-ar fi făcut să plătească scump îndrăzneala lui. O singură nădejde avea: să treacă pe acolo Neculai Jinga care, după cum arata fiinţa copoului lui în poiană, trebuia să fie prin împrejurimi. Dar dacă Jinga ocolea culcuşul Şchiopului? Cum să deie de ştire că el, sulgeriul Mihalache, se află acolo? Fu trezit din gînduri de urletul unui cîne, devale, în pîrăul Hagiului. Nu încăpea îndoială, cînele de la care pleca urletul era copoul lui Jinga. Urletul contenea, dar numai puţine clipe, pentru a reîncepe iar, mai deznădăjduit decît adinioarea. Din în – tîmplare ochii lui Strilea căzură pe faţa Anicăi tocmai cînd urletul reîncepu şi o surprinseră făcînd semn cu ochiul lui Niţă care-i răspunse în acelaşi chip. Sulgeriul crezu dintăi că se sfătuiesc din ochi spre a se arunca asupra lui. Şchiopul, chiar cu o sîngură mînă, ajutat fiind de Anica, l-ar fi putut răpune; dar avea pistolul în mînă şi mort ar fi fost Şchiopul la cea dintăi mişcare. Apoi faţa Şchiopului arata cu prisosinţă că rana ii pricinuieşte

dureri grozave; el nici nu se. gîndea la vro luptă. Dar un nou rînd de urlete în vale făcu pe Anica să se uite iar cu coada ochiului la Niţă. Strilea începu să bănuiască că hoţul şi cu ibovnica lui ştiau pentru ce urlă copoul.

— Măi Niţă, zise el, oare nu ştii tu pentru ce urlă astfeli copoul lui Jinga devale, în pîrău?

— De unde să ştiu? răspunse Şchiopul.

Dar Anica tresărise la întrebarea sulgeriului.

— Măi Niţă, zise iar Strilea, tu mă înşăli. Ştii prea bine de ce urlă copoul. Vei fi ucis pe Neculai Jinga şi cînele urla acuma înaintea leşului stăpînului său. Spune drept, că doară tot am să aflu adevărul. Peste un ceas, mult peste două, sosesc douăzeci de oameni de ai vornicului, după care am trimes pe unul din acei ce mă însoţeau îndată ce am dat de urmele tale la Fîntîna Bodei. Viaţa ta este în mînile mele: arătîndu-te plecat la dorinţile mele, se poate să ţi-o cruţ.

— Spune, Niţă, zise atunci Anica. Tot atîta-i de noi acuma!

— Spune tu, zise Şchiopul; eu de durere nici nu pot vorbi.

— Neculai Jinga o dat peste noi aici azi-dimineaţă şi o văzut caii, zise Anica. Niţă, bănuind că are să meargă să deie de ştire vornicului, l-o luat la ochi şi, sub amenințare că îl împuşcă, l-o făcut să steie pănă ce l-o legat Crăciun. Apoi amîndoi l-o dus în pîrău, i-au pus un căluş în gură şi l-au legat de un copac.

— Şi dacă nu mă întîmplam eu aici şi nu auzeam urletele copoului, aţi fi lasat pe om să moară de foame în fundul pîrăului! strigă sulgeriul.

Niţă şi Anica lasară capetele în gios.

— Trebuia să aleg între viaţa lui şi viaţa mea, zise în sfîrşit Niţă; am ales pe a mea.

Sulgeriul stătu cîtva pe gînduri, apoi zise Anicăi aruncîndu-i cuţitul Şchiopului.

— Na-ţi acest cuţit. Du-te îndată în pîrău, taie legăturile lui Jinga şi mi-l adă înapoi aici. Dar nu zăbăvi şi, mai ales, nu te duce aiurea. Peste o jumatate de ceas să fii negreşit aici. Uite, adaose el, soarele este acuma în vîrful tîrşarului celui mare din capătul poienii; dacă, cînd s-a scoborî în dreptul fagului celui sîngur din fundul bobeicii, nu-i li aici cu Jinga, îţi jur, uite pe crucea asta, şi scoase din sîn o cruce de argint, că trimăt în crierii lui Niţă amîndoi glonţii din pistoalele mele. Mergi!

Anica luînd cuţitul se depărtă răpede, iar sulgeriul depunînd pistoalele lui la pămînt lîngă el începu, fără a pierde din ochi pe Şchiopul, să încarce puşca lui Niţă, cu care Anica trăsese asupra lui şi care rămăsese neîncarcată.

— Vezi tu, zise el lui Niţă după ce isprăvi, am aici opt focuri. Ştii cum trag. La cel dintăi semn că-ţi vine ajutor trag în tine fără cruţare.

Nu trecuse jumatate de ceas, cînd se auziră trăsnind crengile uscate în pădure şi Anica apăru urmată de Jinga. Omul, un mocan uscăcios, de statură mijlocie, cu părul şi barba roşii, era galbăn ca ceara şi cuprins de tremur. Cum zări pe sulgeriu alergă la dînsul şi, căzînd în genunchi înaintea lui, începu să-i mulţămească cu lacrimi pentru că-i scăpase viaţa şi nu lasase pe copiii lui pieritori de foame.

— Nu-mi mulţămi mie, zise sulgeriul, mulţămeşte lui Dudaş, el te-o scapat. Ie cuţitul din mîna muierii, adaose el după ce Jinga se ridică. Dar unde-ţi este puşca?

— Hoţii ştiu, răspunse Jinga.

— O luat-o Crăciun cu dînsul, zise Anica.

— Nu face nimică, zise sulgeriul, poţi să iei puşca Şchiopului; este mult mai bună decît a ta.

— Du-te pe drum la vale, adause el arătînd spre Bîlca, ai să găseşti doi cai legaţi de nişte copaci, adă-i numaidecît aici.

Jinga luă puşca Şchiopului, se îndreptă înspre drumul care duce devale, dispăru în pădure şi în curînd se întoarse cu caii.

— Aferim! zise sulgeriul-cînd Jinga se opri lîngă dînsul. Adu aici rafturile bietului Petrea şi ale mele; du caii la apă ş-apoi scoate-li zăbălile din gură, dar lăsîndu-li căpeţelile, leagă-i cu căpestrele de un pom din marginea poienii, dar

aproape de noi, şi vină de mînîncă, că trebuie să fii flămînd.

Jinga se depărtă cu caii spre fîntînă iar Strilea începu să scoată merindele din rafturile lui Petrea. Erau mîncări multe şi alese, precum şi o ploscă zdravănă, plină cu vin roş de Nicoreşti. Sulgeriului îi era cumplit de foame şi începu să mînînce cu poftă mare, însă tot cu pistoalele lîngă el. Şchiopul, care suferea grozav, rămăsese cu ochii închişi, dar Anica se uita cu lăcomie cum dispăreau mîncările în gura sulgeriului. Iar acesta, pricepînd că ea este flămîndă, luă un but de miel şi o bucată de pîne şi i le aruncă.

— Na-ţi şi ţie, zise el. Mai fă şi tu un praznic astăzi, căci vei avea parte de destule posturi în temniţă.

Aceasta prezicere însă nu micşoră întru nimică pofta de mîncare a Anicăi, ai cărei dinţi mici şi albi se puseră îndată pe lucru.

Jinga se întoarse cu caii de la fîntînă, îi legă de cîte un perj în marginea poienii şi se apropie de sulgeriu. Acesta însă îi spuse să strîngă mîncările întinse în rafturi şi să le aducă sub un nuc, la vro zece stînjăni de locul unde era rănitul, şi, luîndu-şi pistoalele, se duse să se aşăze sub pom, de unde vedea orice mişcare ce o făcea Niţă şi Anica, dar putea vorbi cu Jinga fără să fie auzit de hoţ şi de ibovnica lui.

Cînd Jinga aduse rafturile, se puse iar pe mîncare făcînd parte şi mocanului; apoi îi ceru să povestească întîlnirea lui cu Şchiopul.

Jinga îi spuse că venea de acasă, de unde plecase de cu noapte, ca să prindă nişte păstrăvi în pîrăul lui Moisă. Dar ca, fiind aproape de Carecnă, voise să vadă dacă duşmanul lui era pe acolo. Auzind glasuri, voise să ştie care sînt tovarăşii lui Niţă. Izbutise să se apropie de tot: văzu caii, pe care îi recunoscu îndată; dar o creangă uscată trăsnind sub piciorul lui, Şchiopul dintr-o săritură fu în marginea pădurii, îl zări şi, luîndu-l la ochi, îi poronci să steie. A nu asculta era moarte — mocanul se supuse. Fu luat pe sus de Niţa şi de Crăciun, dus în fundul pîrăului Hagiului, legat, cu un căluş în gură, de un fag gros şi lasat acolo ca să moară de foame şi de sete. Deoarece nimene n-avea ce căuta în acel fund, Jinga se crezuse pierdut şi părăsise de la început orice nădejde de scapare. Un ceas după ce fusese părăsit, auzise cinci focuri în vîrful dealului, iar după o bucată de vreme mai auzise un foşnet uşor şi simţise ceva cald şi umed pe mîni. Era Dudaş, copoul lui, care-l părăsise la piciorul priporului Carecnei luîndu-se după o urmă de capră şi care acuma, din întîmplare, îl găsise în pădure şi-i lingea mînile.

Legat cum era, nu putea să se mişte, nici să vorbească din pricina căluşului. Cînele, văzînd pe stăpînul său nemişcat, începu să urle, apoi o apucase la deal spre vîrful Carecnei. Jinga atunci începu să prindă puţină nădejde. Cine ştie? Poate că cînele avea să se ducă întins acasă şi fraţii lui, văzînd la noapte că Neculai nu se întoarce, aveau să vie a doua zi să-l caute, iar cînele îi va aduce la dînsul. Dar şi această nădejde pieri, căci cînele se întoarse şi începu din nou să urle lîngă el. În curînd însă auzi crengile trăsnind iar şi zgomotul ce-l făcea o fiinţă omenească care scobora dealul în fuga mare. Fu cuprins de o spaimă grozavă: fără îndoială era Şchiopul sau Crăciun, care venea să-l ucidă, pe dînsul şi pe cînele lui! Cînd zări pe Anica, se linişti, dar se spărie din nou cînd văzu cuţitul în mîna ei. Ea era numai o femeie, dar, legat cum se afla, n-avea cum să i se opuie: ea putea să-l înjunghie sau să-i taie beregata, ca şi cum ar fi fost un berbec de căsăpie.

Cînd ea se apropie de el, Jinga crezu că sosise ceasul lui cel de pe urmă, închise ochii şi rugă pe Dumnezeu să-i ierte pacatele. Mare-i fu mierarea cînd îşi simţi întăi picioarele şi apoi mînile slobode. Era ţapăn, nu putu să steie în picioare şi căzu jos. Voi să scoată căluşul din gură, dar îi înţăpenise şi mînile: de-abie le putea mişca.

Căluşul îi fu scos de Anica.

— Scoală, zise ea, grăbeşte şi vină la deal cu mine! De-om zăbăvi mult, boieriul împuşcă pe Niţă.

— Ce boier? întrebă Jinga.

— Sulgeriul Mihalache Strilea. El o venit după cai cu un om al vornicului. Niţă o ucis pe acel om, dar sulgeriul o împuşcat pe Niţă în umăr. Urletele copoului l-au făcut să priceapă că ai păţit ceva. Cînd ne-o întrebat, noi i-am spus drept. Dar scoală mai degrabă că dacă mai zăbăvim îl ucide pe Niţă!

Moartea lui Niţă n-ar fi fost deloc neplăcută lui Jinga; el n-ar fi mişcat macar un deget pentru ca s-o împiedece, dar avea groază de acel fund de pîrău întunecos şi era nerăbdător să iasă la lumină. Se sculă cu greu şi urmă pe Anica la

deal.

După ce mocanul îşi isprăvi povestea, sulgeriul, la rîndul lui, îi spuse toată întîmplarea cu furatul şi cu găsirea cailor, cu moartea lui Petrea şi cu rănirea Şchiopului. Apoi, după ce dădu lui Jinga plosca din care mocanul îşi turnă mai multe pahare, îi poronci să încalece pe şargul pe care venise şi să se ducă întins la Angheleşti, să spuie unui cunoscut al său să încalece răpede cu şapte ori opt oameni şi, luînd cu dînşii şi o căruţă cu cai, să vie cît mai degrabă în vîrful Carecnei.

Dar înainte de plecarea lui Jinga, îl mai trimese o dată cu Anica la fîntînă, ca să aducă două cofe, cu care îi puse să adăpe misirliii.

Păcatele slugerului/Capitolul XII - Cum ştie sulgeriul Mihalache să-şi poarte trebile

←Capitolul XI - În care un copou scapă viaţa stapînului său

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XII - Cum ştie sulgeriul Mihalache să-şi poarte trebile

Capitolul XIII - În care facem cunoştinţa unui diregător care ştie să se chivernisască→

După plecarea mocanului, sulgeriul scoase din rafturi un ciubucel scurt şi veni să se aşăze iar în faţa Şchiopului şi a Anicăi, cu toate pistoalele şi puştele ramase. Umplu luleaua cu tiutiun, aprinse o bucată de iască, o aşăză în lulea; mai puse peste dînsa tiutiun pentru a face căimac şi începu să tragă fumul în piept cu toată plăcerea acelui înţarcat de această plăcere vreme de mai multe ceasuri. Se uita la Niţă şi la Anica fără a vorbi. Numai după ce isprăvi cel dintăi ciubuc şi îşi umplu altul, rupse tăcerea.

— Măi Niţă, întrebă el deodată, uitîndu-se drept în ochii rănitului, ia spune-mi, dragă ţi-i viaţa?

— Dar cui, dracul, nu i-i dragă? răspunse după oareşicare tăcere Niţă, surprins.

— Tu ştii, zise sulgeriul, că a ta nu mai face nici trei parale.

— Ştiu, zise Niţă liniştit.

— Peste două zile ai să faci cunoştinţă cu ştreangul, urmă sulgeriul. Nădejde de scapare nu-i, căci vornicul Dumitrache este la mijloc: ograda lui ai spart-o, caii lui i-ai furat, pe ţiganul lui l-ai momit şi pe omul lui l-ai ucis. Nici un staroste de Putna nu ar îndrăzni să te facă scapat, căci şi-ar face din vornic un duşman de moarte.

— Ştiu, mai zise Niţă cu acecaşi linişte.

Sulgeriul sorbi de vro cîteva ori din imame, apoi zise:

— Oare ce mi-ai da tu mie, dacă ţi-aş scapa eu viaţa?

— Orice mi-ai cere, răspunse Niţă cu hotărîre, dar nu ai cum.

— Ba am, răspunse sulgeriul.

— Cum? întrebă Niţă.

— Asta-i treaba mea. Faci tu pe tată-tău să-mi vîndă bătrînul şi jumatate ce-l are în Tămăşăni după maică-ta, cu dăniile şi cumpărăturile dobîndite de el în ceilalţi bătrîni, dacă te scăp de ştreang?

— Şi mă vîri în ocnă, zise Niţă cu amărăciune.

— Te fac scapat de tot, răspunse sulgeriul.

Niţă ramase cîtva gînditor, apoi zise:

— Tata ar fi bucuros să scape de mine chiar prin ştreangul gealatului. El este aspru şi zgîrcit şi n-ar da macar o leţcaie ca să mă scăpe. Dar mama n-are să se îndure şi are să-l facă să-ţi dăruiască moşia.

— Eu nu umblu după daruri de la voi, zise sulgeriul; îi plătesc cîte patruzeci de lei de bătrîn întreg, după cum am mai plătit. Dar banii n-are să-i ieie preutul; trebuiesc daţi starostelui. Ştii cît îi de lacom grecul: dacă nu i se dau bani, nu te face scapat.

— Dar cum ai să capeţi învoirea vornicului? mai întrebă Niţă.

— Foarte uşor, răspunse sulgeriul; am să i-o cer şi el are să mi-o deie. Fii pe pace. Cel mult peste trei zile vei fi slobod, însă numai dacă preutul îmi vinde moşia.

— Mama l-a face să ţi-o vîndă. Dar dacă mă înşăli, dacă tata îţi vinde mo'şia, şi dumneata nu mă scăpi de streang?

— Dar oare cînd prinsu-m-ai pe mine cu o minciună? întrebă sulgeriul încruntîndu-se şi cu glasul răstit.

— Iarta-mă, zise Niţă. Am vorbit ca un prost: n-am auzit minciună ieşind din gura dumitale. Te cred şi-ţi mulţămesc.

— La noapte, zise atunci sulgeriul, vom fi în Focşăni. Te-oi ţine pănă mîni la gazda mea şi ţi-oi aduce pe Leonte, gherahul cel vestit, care ţi-a scoate gloanţele din rană şi te-a lega cum ştie el. Apoi oi vorbi cu starostele, te-oi da pe sama lui şi după-amiază m-oi răpezi la Domneşti, la vornic. Dar sîntem înţăleşi în privinţa moşiei?

— Sîntem înţăleşi, zise Niţă, numai să ai grijă să dai mamei de veste şi să capeţi de la staroste voie ca ea să vie să mă vadă în temniţă.

— Asta-i treaba mea, zise sulgeriul. Ea a veni să te vadă înainte ca să fii dat pe mîna starostelui. Dar, fa Anico, ia du-te pănă la cele rafturi, ie dintr-însele plosca cu vin şi paharul şi dă lui Niţă din cel vin de Nicoreşti ca să-l mai întărească şi mai trage şi tu o duşcă sau şi mai multe.

Anica făcu, cum i se poroncise, şi Şchiopul deşărtă cu o plăcere vădită două pahare de vin. După ce bău şi ea, Anica duse plosca la loc, se întoarse, schimbă petecă udă de pe rana lui Niţă, apoi se aşăză iar lîngă el.

Sulgeriul trăgea acuma în tăcere din al treilea ciubuc. Era foarte mulţămit de ziua lui. Prin găsirea misirliilor îndatorise tare pe vornicul Dumitrache şi căsătoria lui cu fata lui Ţifescu nu mai putea să fie pusă la îndoială: se despărţea pe vecie de trecutul lui de sărăcie. Apoi făcuse un pas însamnat spre întregirea moşiei Tămăşăni, pe care o îndrăgise şi unde avea de gînd să s-aşăze cu noua lui nevastă. Avea să plătească preutului preţ bun pe părţile lui. Dar ce însamnatate aveau cîţiva lei mai mult sau mai puţin! Pănă atunci preutul nici nu voise să între în tocmală cu el pentru vînzarea acelor părţi. Ş-apoi bucăţile răzleţe ce le stăpînea popa printre răzăşi aveau să facă isprăvi minunate şi să silească pe mai mulţi din ei să vîndă mai degrabă părţile lor. Că vornicul avea să dăruiască sulgeriului viaţa Şchiopului, nici umbră de îndoială nu putea să fie şi, peste toate, sulgeriul mai era mulţămit şi de chipul în care ieşise biruitor din întîlnirea lui cu Şchiopul şi scapase viaţa lui Jinga. De moartea bietului Petrea îi părea rău: se caia că nu-i luase locul, căci era încredinţat că ar fi tras înaintea Şchiopului. Dar era foarte mulţămit de izbînda lui. Ce aveau să vuiască satele de dînsa! Şi cum aveau să se uite la el de acuma înainte fetele şi nevestele.

Ş-apoi sulgeriul era mulţămit, căci mîncase cu poftă nişte merinde alese, vinul de Nicoreşti răspîndise în toate vinele lui o căldură plăcută şi tiutiunul ce-i trimesese de curînd Iani Sari, tiutiungiul lui din Ţarigrad, îi părea mai bun şi mai mirositor decît oricînd.

Şi deodată, uitîndu-se la Anica, băgă de samă că tînăra femeie era plăcută de tot la privit: avea nişte ochi mari, negri, de toată frumuseţa, nasul drept si subţire, gura ca o cireaşă coaptă. Gîtul plin, braţele descoperite şi gleznele erau de o albeaţă uimitoare la o ţarancă, iar sînul plin era bogat fără a fi greu. Şi sulgeriul fu cuprins de o poftă mare să muşte acele buze rumene, să strîngă la pieptul lui comorile ce le vedea şi le gîcea.

Şi se uita şi Anica la sulgeriu. Ce om naprasnic, Doamne, era acel boier! Ce îndrăzneţ şi ce iscusit în îndrăzneala lui! Să cuteze el să se puie cu Niţă şi să-l biruiască! Cum ştiuse el să descopere ceea ce ei făcuse cu Jinga! Ce glas poroncitor avea, ce priviri ca nişte fulgere! Dar acuma din ochii lui nu mai ieşeau fulgere, ci nişte priviri care o tulburau. Şi ce frumos era, ce barbă ca matasa avea! Şi Niţă îi părea acuma aşa de urîv, aşa de mojic şi aşa de prost! Începea să se miere cum putuse să-l iubească vrodată.

Strilea puse deoparte ciubucul aproape stîns şi zise Şchiopului:

— Măi Niţă, pentru tine am făcut tocmală, ştiu ce ieu pentru scaparea ta, dar pentru Anica n-am vorbit.

— Şi ce este de vorbit pentru dînsa? zise Şchiopul cuprins la aceste cuvinte de o îngrijire vădită.

— Apoi, zise sulgeriul, oare nu este ea partaşă la faptele tale: la furt de cai şi la omor, ca să nu mai vorbesc de momirea robului? Dacă scapă de ştreang, nu scapă de o bataie cumplită şi de surgun pe viaţă la o mănăstire.

Anica, care la început luase întreabarea sulgeriului drept o glumă, văzîndu-l că vorbeşte acuma cu tot înadinsul, se făcu galbănă ca ceara şi trupul îi fu cuprins de tremur. Faţa lui Niţă se întunecase de tot.

— Eu credeam că, cu tocmala făcută, aveai de gînd să ne scăpi pe amîndoi, zise el. Nu ştiu ce să-ţi dau pentru scaparea Anicăi. Ea-i saracă lipită pămîntului.

— Ba nu, zise sulgeriul scuturînd capul, Anica numai saracă nu-i.

— Dar ce crezi că are?

— Ce are Anica? zise sulgeriul. Ea are doi ochi care ard inima aceluia la care se uită. Are nişte buze care cu sărutările lor ar fi în stare să trezască pe bietul om care zace acolo, şi arătă spre locul unde era leşul lui Petrea. Are un trup fraged şi alb care te umple de poftă să-l cuprinzi în braţe şi să-l tot strîngi cu dor. Iaca ce are Anica!

Şi sulgeriul tăcu. Şchiopul tăcea şi el, faţa i se întunecase de tot: înţelesese unde voia să ajungă Strilea. Şi era cuprins de o turbare nespusă, căci iubea pe Anica cu patimă şi o temea cumplit.

Sulgeriul, pricepînd ceea ce se petrece în mintea hoţului, îi zise cu hotărîre:

— Ia ascultă, Niţă, scurt şi cuprinzător, sau vine Anica cu mine în tufele din dosul umbrarului sub care sînt caii, acuma, îndată, sau pieriţi amîndoi prin ştreang. Ştii că sînt om de cuvînt.

Niţă stătu pe gînduri, dar numai o clipa: glasul hotărît al lui Strilea făcuse să apară dinaintea ochiului lui furca cu belciugul ei şi Miron gealatul purtînd pe umărul stîng ştreangul uns cu sopon.

— Du-te cu boieriul, Anico, zise el femeii, şi arată-te plecată la voinţele lui.

— Halal de tine, Niţă, că deştept mai eşti, zise sulgeriul sculîndu-se, punîndu-şi patru pistoale în brîu, luînd celelalte două în mîni şi pușca pe umăr. Haide, Anico, mergi înainte!

Fără a zice un cuvînt, Anica se sculă şi se îndreptă spre tufe; faţa i se făcuse acuma roşie, dar în ochii ei nu se oglindea nici o mîhnire şi poate că, în inimă, era mai degrabă mulţămită decît suparată de ceea ce i se întîmpla. Sulgeriul o urmă de aproape zîmbind; dar dacă s-ar fi întors şi ar fi văzut privirea de ură cu care îl urmăreau ochii mici şi crunţi ai Şchiopului, cu toată îndrăzneala lui Strilea, poate că i-ar fi pierit zîmbetul de pe buze.

Păcatele slugerului/Capitolul XIII - În care facem cunoștința unui diregător care știe să se chivernisască

←Capitolul XII - Cum ştie sulgeriul mihalache să-şi poarte trebile

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XIII - În care facem cunoştinţa unui diregător care ştie să se chivernisască

Capitolul XIV - În care facem cunoştinţa unui ţigan simpatic→

Cu un ceas după toacă, cînd Jinga sosi cu două căruţe înhamate cu cîte patru cai şi însoţite de opt călăreţi bine înarmaţi, el găsi pe sulgeriu trăgînd liniştit din ciubucul cel scurt în faţa Şchiopului şi a Anicăi.

Fără a pierde vreme, Strilea puse să se umple coşul unei căruţi cu fîn, pe care fu aşezat Niţă, care, deşi suferea dureri groaznice, de-abie scapa cîte un gemăt. Anica se aşează lîngă ibovnicul ei. În cealaltă căruţă, asămene pe un aşternut de fîn, fu aşăzat trupul înţăpenit al bietului Petrea. Misirliii fură duşi la apă ş-apoi încredinţaţi fiecare unui om de nădejde, care trebuia să ducă calul de căpăstru mergînd pe jos; iar sulgeriul, după ce încălecă, se ţinu aproape de ei.

La o răspîntie unde se împreunau drumurile spre Focşăni, găsiră pe vatavul Simion aşteptîndu-i cu cei doi paici, căci Jinga avusese grija, îndată ce sosise în sat, să trimată vornicului veste despre găsirea cailor. Strilea îi încredinţă vatavului împreună cu trupul lui Petrea şi, după un scurt popas, porni mai răpede înainte spre Focşăni unde ajunse de-abie pe la trei ceasuri după miezul nopţii, cînd se făcea ziuă.

Sulgeriul îşi avea gazda obişnuită la un om de casa banului Constantin, care îl pusese în slujbă şi-i înlesnise chipurile de a strînge o avere bunişoară. Căpitanul Oatu avea o casă încăpătoare, în care se găsi adăpost şi pentru Şchiopul, care ramase păzit de doi din oamenii din Angheleşti opriţi de sulgeriu pentru a doua zi.

Cea dintăi grijă a lui Striba fu să trimată după Leonti gherahul, un grec care îşi făcuse un nume ca tămăduitor de boli şi mai ales ca îngrijitor de răni şi de ciolane rupte. Leonti veni îndată şi nu părăsi pe Niţă pănă ce nu-i scoase glontele care-i sfarmase rău ciolanul şi nu-i legă rana după toată rînduiala. Apoi sulgeriul avu grijă să puie la cale ca un om al capitanului Oatu sa mearga încă de cu noapte la părintele Pavăl spre a chema pe preuteasa la fiul ei. Cînd Strilea se trezi de dimineaţă, i se spuse că preuteasa, care sosise încă înainte de răsăritul soarelui, vorbeşte cu Şchiopul.

Îndata ce soarele fu sus şi tărăbile dughenilor începură să se deschidă, Strilea se grăbi să meargă la starostele de Putna. La diregătorie era rînduit, încă de pe vremea lui Ion Calimah, Grigoraş Leon, un grec ţărigrădean venit cu acel domn în ţară. Stărostia Putnei fiind una din cele mai bănoase din slujbele de pe la ţinuturi, şi ca atare vînată pănă şi de boieri de mîna întăia, nu mic fusese numărul acelor care se încercase să scoată pe Leon dintr-însa. Se făcuse domnilor care urmase de atunci în scaun şi sfetnicilor lor propunerile cele mai frumoase, se adusese împotriva lăcomiei şi a jafurilor starostelui pîrile cele mai amărunţite şi mai întemeiete, însă fără izbîndă. Grigoraş Leon afla totdeauna la vreme despre păsurile duşmanilor lui, totdeauna găsea chip să le zădărnicească, adesa chiar să le întoarcă în paguba uneltitorilor. Strilea, care îl cunoştea bine, nu se îndoia că va dobîndi de la el viaţa Şchiopului; dar ştiindu-i şi lăcomia, se întreba cu îngrijorare dacă grecul, spre a-i face pe plac, se va mulţămi cu preţul ce el era hotărît să-l deie pe pămîntul preutesei.

Lumea, şi cu ea şi slujbaşii domneşti, se sculau de dimineaţă la noi în veacul al optsprezecelea. Sulgeriul fu primit îndată şi găsi pe staroste bîndu-şi a doua cafea şi trăgînd din întăia narghile de care avea parte în acea dimineaţă. El pofti, bineînţeles grecește, căci românește vorbea prost de tot, pe sulgeriu să ieie loc alături de el, pe salteaua acoperită cu covor turcesc destul de frumos a patului de scînduri pe care şădea, şi poronci să-i aducă ciubuc şi cafea.

Spre marea mierare a sulgeriului, Leon nu mai făcu nici o greutate pentru a face pe Şchiopul scapat îndată ce Strilea se îndatori a-i aduce învoirea scrisă a vornicului Dumitrache; apoi el se arătă foarte mulţămit cînd sulgeriul îi propuse să-i deie pentru această îndatorire şaizeci de lei, adică preţul unui bătrîn şi jumatate din Tămăşăni, căci sulgeriul nu se gîndi macar o clipă să ascundă starostelui că făcuse preţ cu Şchiopul pentru viaţa lui. Leon se oferi

chiar ca, la prilej de nevoie, să ademenească el, prin mijloacele lui cunoscute, pe părinţii hoţului să răscumpere viaţa fiului lor vînzînd moşia. Strilea începu să se miere de uşurinţa cu care grecul îi intra în voie şi să se întrebe ce s-ascunde sub dînsa: în curînd află pricina ei.

— Arhon sulgeriu, zise deodată starostele care rămăsese cîtăva vreme gînditor, cu ţevia narghilelii în mînă, am să-ţi fac şi eu o rugăciune.

— Cu bucurie ţi-oi îndeplini-o, numai de mi-a fi cu putinţă, răspunse sulgeriul care, în gîndul lui, îşi zise: „Iată-ne ajunşi la nod!"

— Arhon sulgeriu, am la steagul de calaraşi al starostiei un stegar foarte vrednic, grec tocmai de la Chio, cam rudă cu mine; mi se pare că îl cunoşti: îl cheamă Mitru. Privesc pe acel tînăr ca mîna mea cea dreaptă: isteţ, îndrăzneţ, credincios şi foarte cinstit. El îmi este cu atît mai nepreţuit cu cît căpitanul este moale şi prost: nu pot să am nici o nădejde în el. Mă purtam cu gîndul să fac ce-oi face pe lîngă hătmănie pentru a înlocui pe acel bou de moldovan prin stegar, dar iaca că peste bietul om o dat o napaste mare.

Sulgeriul începu acuma să asculte cu îndoită bagare de samă.

— Sînt două săptamîni, au venit aici doi armeni din sus spre a cumpără, pentru ţara leşască, vin vechi din podgoriile noastre. Unul din ei fiind bolnav, au stat mai multe zile în tîrg, şi cel sănătos a făcut în acel timp cercetări pentru a afla unde anume se găseşte vin mult şi bun. Astfeli s-o lăţit vestea că acei armeni caută mai multe mii de vedre de vin vechi şi că chimirurile lor sînt pline de bani. După îndreptarea celui bolnav, s-au dus întăi la Odobeşti, unde au şi cumparat vro cincizeci de vase de la un boierănaş de pe loc. Încredinţîndu-se că numai atîta se găseşte acolo de cumparat, au pornit încoace tocmai într-un tîrziu, călări, sînguri cu un argat. Nu se temeau, fiindcă erau oameni în putere, voinici şi bine înarmaţi. Dar, cam la jumătate de cale, cum treceau printr-un rediu de stejari, s-o tras mai multe focuri care au omorît pe cei doi armeni şi au rănit pe argat. Rana acestuia era uşoară, gloanţele trecînd numai prin carne sub ţîţa stîngă şi el nu-şi pierduse deloc cunoştinţa; dar fiind şiret, s-o făcut mort şi o văzut cum hoţii care, zicea el, erau vro şasă, au ieşit dintre copaci, au aprins un fanar şi au început să caute, întăi pe stăpînii lui morţi şi apoi pe el, luîndu-li banii şi armele.

A doua zi s-au găsit numai trupurile armenilor, iar argatul se făcuse nevăzut. Şi iaca că ieri îmi soseşte de la Ieşi un bulubaşă de seimeni hătmăneşti împreună cu acel argat. Bulubaşa aducea carte gospod prin care mi se poroncește să trimăt de sîrg, la Ieşi, sub pază, pe stegarul meu de calaraşi, pe care argatul armenilor l-ar fi cunoscut printre hoţi, şi pe cîţi calaraşi i-ar mai arata acel argat că au luat parte la jăfuirea armenilor. S-adunase spre sară întregul steag de calaraşi spre căutare, şi argatul n-o putut cunoaşte nici pe unul; dar, în cît priveşte de stegar, stăruie să spuie că îl cunoaşte, că el o strîns banii ce se aflau asupra armenilor şi asupra lui. Şi, din pacate, nu apasă numai mărturia acelui argat asupra bietului tînăr; la el acasă, unde bulubaşa o făcut îndată căutare, s-o găsit o pălărie a unuia din armeni, pălărie care o fost recunoscută şi de argat şi de gazda din tîrg la care au stat.

Mitru, stegarul, o aratat că o cumparat acea pălărie de la nişte ţigani caldarari pe care i-o întîlnit a doua zi între Cornăţel şi Adjud, cînd se întorcea de la o ibovnică ce are el acolo, dar unde să găsească acuma pe acei ţigani? Îi rău de tot de bietul tînăr şi tare mă tem să-l pierd.

— Dar, zise sulgeriul, cum aş putea eu să te ajut?

Starostele trase de mai multe ori din narghile cu ochii în jos; apoi, fără a se uita la sulgeriu, zise:

— Oare nu-ţi aduci aminte să-l fi întîlnit pe Mitru pe Trotuş în sara zilei de luni — au trecut alaltăieri două săptă – mîni?

„Oho! îşi zise sulgeriul, aşa stă treaba! Starostele o pus pe hoţul de nepotu-său să ucidă pe armeni şi acuma voieşte să mă scoată pe mine mantur că, în ceasul omorului, grecul se afla la patru poşte de negustorii ucişi. De scapat îl scăp, căci altfeli grecul nu-mi face treaba mea; doară pe armeni nu-i mai pot trezi din mormînt. Dar atunci nu vede el cei şaizeci de lei cît face pămîntul popei. Ceea ce-i frumos, adause el tot către sine, este că minciuna nu-i decît trei şferturi de minciună; căci eu în acea sară mă întorceam calare din lunca Cornăţelului după ce mă întîlnisem, nu cu Mitru, dar cu fata cea frumoasă a dascalului Petru, care ştiu că se ţine şi de el."

Apoi zise către staroste care acuma îşi întorsese privirea spre el:

— Gîndindu-mă bine, îmi aduc acuma aminte, arhon staroste, că într-adevăr în sara zilei de luni, au trecut alaltăieri două săptămîni, întorcîndu-mă de la Rugineşti acasă calare, m-am întîlnit cu stegarul Mitru în lunca Cornăţelului. Mi-o dat sara bună, iar eu i-am mulţămit, mai însărcinîndu-l să-ţi aducă închinăciunile mele. Şi îmi mai aduc aminte că a doua zi au trecut pe la Tămăşăni nişte ţigani caldarari care căutau să vîndă un anteriu şi două părechi de şalvari aproape noi.

Starostele bătu din mîni de bucurie.

— Ce minunată întîmplare te-o adus aici! Mitru este scapat dacă un boier de neam ca dumneata, arhon sulgeriu, îi dă la mînă mărturie scrisă că, chiar în ceasul cînd se făcea omorul, el se afla tocmai în lunca Cornăţelului, cale de şase ceasuri de la locul unde au căzut armenii, şi că o vorbit însuşi cu el.

— Cu mare plăcere i-oi da mărturia, zise sulgeriul. Dar, adaose el, arhon staroste, dacă eu mi-am adus aminte de un lucru care îţi este plăcut, te-aş ruga ca dumneata să uiţi altul care mie nu-mi poate fi decît neplăcut.

— Şi care anume? întrebă grecul cu bănuială.

— Cei şăizeci de lei ce ţi-i juruisem pentru a face pe Niţă scapat, răspunse scurt sulgeriul.

Starostele se uită la el, trase de vro trei ori din narghileaua pe sfîrşite, apoi oftînd adînc zise:

— Eu nu ştiu nimica despre cei şăizeci de lei. Mi-ai cerut viaţa Şchiopului, ţin prea mult la dumneata pentru a nu-ţi face pe plac. Adă-mi învoirea vornicului şi poţi face cu hoţ tot ce voieşti.

Şi, zicînd aceste cuvinte, starostele bătu în plame şi poronci slugii, care veni să aducă condeie, cerneala şi hîrtie. Îndată după ce sulgeriul îşi scrise mărturia, el si grăbi să-şi ieie ziua bună de la staroste şi să meargă la gazda lui.

Aici găsi pe Şchiopul foarte îngrijit. Preuteasa îl părăsise puţină vreme după ce ieşise Strilea şi se dusese să înştiinţeze pe preut despre cele ce se întîmplase şi despre preţul cerut de sulgeriu pentru a face pe Niţă scapat. Preutul îi răspunsese că, după cîte ruşini păţise ei de la fiul lor, acea a spînzurătoarei lui nu va fi un adaus mare şi că astfeli cel puţin se va pune capăt oricărei ruşini viitoare. Adăugise apoi în chip foarte hotărît că n-o lasă să vîndă moşia pentru a scapa viaţa acelui ticălos; dar daca voieşte să se mîntuie de ea, s-o dăruiască vrunui sfînt locaş, pentru uşurarea pacatelor lui Niţă.

— Ia ascultă, măi Niţă, zise suigeriul după ce hoţul isprăvi povestirea, starostelui i-am dat alt lucru în schimbul vieţii tale, un lucru care nu m-o ţinut bani, dar care pentru el are preţ mare. Prin urmare cei şăizeci de lei mi-au ramas în pungă şi sînt gata să-i dau tătîne-tău. N-are decît să-ţi uşureze pacatele trecute şi viitoare dînd vreunei mănăstiri bani în loc de pămînt. Eu plec chiar acuma la Domneşti să mă înţeleg cu vornicul Dumitrache, de la care oi şti eu să capăt învoire să fac cu tine ce-oi voi. Pe la căderea nopţii oi fi înapoi; dacă atunci îmi dai zapis de vînzarea moşiei din partea părinţilor tăi, îţi dau şi şăizeci de lei şi te fac scapat. Dar dacă nu găseşti mijlocul să îndupleci pe tată-tău să iscălească pănă atunci zapisul, să ştii că pănă în trei zile eşti spînzurat. Oi găsi eu doară alte mijloace care să înduplece pe părintele Pavăl să-mi vîndă moşia.

Şi fără a mai aştepta răspunsul Şchiopului, sulgeriul plecă calare la Domneşti unde ajunse puţin după-amiază.

Primirea de care avu parte fu din cele mai călduroase. Vornicul îl primi ca pe un biruitor mare şi nu ridică macar cea mai mică greutate pentru a-l învoi să facă cu Şchiopul ceea ce-i va plăcea, dîndu-i înscris la urmă despre acestea. Dar vorniceasa îl primi ca o mamă, sărutîndu-l şi netezindu-i pe obraz. Pe Catinca nu o văzu, căci nu stătu la cină; dar cînd, după toacă, plecă înapoi, trebui să făgduiască că se va opri la întoarcere cel puţin o zi.

Cînd ajunse la Focşăni, găsi la gazdă pe preutul Pavăl şi pe preuteasă care, în schimbul sumei de şăizeci de lei, îi înmînară zapisul de vînzare a părţii lor de Tămăşăni.

În aceeaşi sară învoirea vornicului Dumitrache era în mîna starostelui, şi Şchiopul fu lasat să plece de la căpitanul Oatu.

Iar a doua zi, la Domneşti, Ţifescu făgăduia sulgeriului mîna fiicii sale, însă, pentru temeiuri pe care nu le dădu în vileag, hotărî ca logodna să se facă de Sîntă Măria mare, iar nunta după Ziua crucii. Vesel era Mihalache Strilea în

ziua în care se întoarse la Tămăşăni: se vedea acuma calare pe nevoie, cu viitorul lui şi acel al copiilor bine întemeiet.

Păcatele slugerului/Capitolul XIV - În care facem cunoștința unui țigan simpatic

←Capitolul XIII - În care facem cunoştinţa unui diregător care ştie să se chivernisască

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XIV - În care facem cunoştinţa unui ţigan simpatic

Capitolul XV - În care sulgeriul păcătuieşte urît→

În dosul curţii lui Mihalache Strilea, între drumul mare şi rîpă, se aflau bordeile robilor ţigani: cincisprezece peste tot. Erau bordeie cu acopereminte de pămînt şi de paie, din care ieşeau ogeagurile; cîte o ferestruică mică, sau mai bine zis cîte un ochi de fereastră, se vedea în păretele din fund. În fiecare dintr-însele se înghesuia cîte un salaş de ţigani, alcătuit obişnuit din tată, mamă, cîteodată dintr-un bunic sau dinr-o bunică, şi cîţi ţiganaşi nu fusese săceraţi de bolile ajutate de murdăria şi sărăcia în care trăiau.

Cîte un pat de scînduri acoperit cu paie şi cu zdrenţe, cîte un scăuieş sau două în trei picioare, o biată măsuţă rotundă de lemn, un sipet şi puţine oale alcătuiau toa'ă gospodăria salaşului.

Aşa trăiau Todirică şi Simion bucătării, Nastasă şi Costache vezeteii, Grigore pitarul, Neculai, Iordachi şi Niţă rîndaşii, Vasile fierarul, Dumitrache stoleriul, Ifrim grădinarul, Iancu sofragiul, Stanca vadana şi Soltana vadana. Femeile şi fetele erau spălătoriţe, fete în casă, dadace la copii. Unii din ţigani dormeau şi mîncau la curte: Culiţă feciorul, Tudurache cafegiul, Voicu chelariul, cu femeile şi fetele lor.

La oarecare departare de acestea, chiar pe marginea rîpei, se vedea un bordei mult mai mare acoperit cu şindilă, avînd păreţi mai nalţi, cu cîte o fereastă în două ochiuri: aproape o casă. Acesta era bordeiul puşcaşului, a lui Ion Tiron, care ştiuse demult să cîştige deosebita bunăvoinţă a boierului.

Ion, care era de o vrîstă cu Mihalache Strilea, copilărise cu dînsul în casa banului Constantin. Cînd Mihalache începu să meargă la vînat, Ion fu luat de la bucătărie unde freca tingirile, fu însărcinat cu curăţirea armelor „cuconaşului", cu hrana şi cu îngrijirea copoilor. În zilele de vînătoare, el ducea copoii legaţi pănă la locul anumit, el purta în spinare merindele şi mantaua stăpînului.

Atît Mihalache, cît şi Ion erau încredinţaţi unui vînător bătrîn, numit Ilie Hîrşu, puşcaş neîntrecut şi cunoscător minunat al obiceiurilor vînatului.

Ţiganul prinse gust la vînat. Hîrşu neputînd, din pricina bătrîneţelor, să însoţască totdeauna pe fiul boieriului, era bucuros să-şi încredinţeze puşca lui Ion care, în scurtă vreme, deveni un puşcaş foarte bun, deşi nu ajunse niciodată la meşteria stăpînului său.

După moartea banului, cînd se împărţiră ţiganii, Ion, ramas fără păreche, fu tras la sorţi şi căzu în partea lui Lascarache Strilea. În zadar Mihalache oferi frăţine-său să i-l plătească, să-i deie două sau chiar trei suflete pentru el. Lascarache nu voi să-l schimbe şi-l luă cu dînsul la Ieşi unde, spre marea lui mîhnire, Tiron fu dat iar la bucătărie şi pus să frece tingirile.

El era de statură mijlocie, dar de făptură foarte puternică, cu umere cumplit de late şi braţe neobişnuit de lungi. Deşi smolit tare, era frumos la faţă, cu nasul drept şi subţire şi cu nişte ochi negri care păreau de jaratec. Toate ţigăncuşele din curte se uitau cu jind la dînsul şi nu mai puteau de ciudă văzînd că el deloc nu le bagă în samă. Ş-apoi Ion zicea că lui îi este dor de puşcă şi de codru, iar de muieri nu-i pasă.

Boierii pe acea vreme aveau grijă ca ţiganii, ca şi vitele lor, să se prăsească şi nu îngăduiau ca acei în vrîstă de căsătorie să ramîie burlaci. În curînd Lascarache Strilea poronci ca Ion Tiron să ieie în căsătorie pe Tasiica, fata lui Alecu pitarul. Această hotărîre îl scîrbi rău pe Ion căci, pe lîngă că Tasiica, o fată naltă, uscată şi stricată de varsat, se

uita încrucişăt, apoi el avea o legătură de dragoste cu soţia tînără a unui plăpomar bătrîn, a cărui casă se megieşea cu curtea lui Lascarache Strilea. Dar împotriva hotărîrii stăpînului n-avea ce face, trebuia să se supuie, şi Ion se pregătea deci de nuntă, adică începuse să facă bordei. Îşi făgăduia însă să-şi treacă pe urmă necazul pe pielea Tasiicăi, dar o împrejurare neprevăzută îi schimbă soarta.

Femeia plăpomarului, nemulţămindu-se cu un singur ibovnic, mai primea la dînsa şi pe un seimean sîrb al curţii. Într-o noapte plăpomarul fiind dus la Tîrgu-Frumos la nişte neamuri, seimeanul care venea la Gafiţa se întîlni la uşa ei cu Ion care ieşea din casă.

Oşteanul pricepu îndată că spurcăciunea de rob are, ca şi el, parte de favorurile iubitei. Împins de mînie, croi pe Ion peste obraz cu o nuia ce o ţinea în mîna. Ion înţelesese şi el îndată cum stau trebile. Iute din fire şi uitînd că-i rob, trase mîndrului seimean o singură palmă, dar atît de grozavă, încît îl întinse mort la pămînt. Apoi, îngrozit de urmările faptei sale, o luă la fugă şi merse să se ascundă în nişte vii, la Socola.

Ţipetele femeii plăpomarului deşteptară vecinătatea întreagă. În curînd se află tot adevărul. Seimeanul avea o soră, slujnică în haremul gospod şi bine văzută de doamnă. Poroncile cele mai straşnice fură date hatmanului şi agăi care împanară toate cărările cu poteri de seimeni. Ion fu prins, legat şi adus la odăile seimenilor, apoi aruncat, cu fiare la mîni şi la picioare, într-un beci adînc. A doua zi, era într-o vineri, îl scoaseră de acolo pentru a-i face cunoscut, fără nici un feli de judecată, că vodă o hotărît ca, în dimineaţa următoare, să fie tras în ţapă pe maidanul din mahalaua Ţigănimii.

Se întîmplă că, chiar în sara acelei vineri, să sosască de la Tămăşăni în Ieşi Mihalache Strilea. Soţia lui îi spuse numaidecît întîmplarea cu Ion Tiron. Sulgeriul se scîrbi tare, căci el ţinea la tovarăşul lui de vînat şi îşi aducea aminte cu înduioşire de întîmplările de care avuse parte împreună, cînd amîndoi de-abie ieşise din copilărie, atît pe şesul Trotuşului, cît şi în pădurile Bogdănei, ale Negoieştilor şi ale Caşinului. Fără a se mai pune la masă, el se duse la frate-său şi îl întrebă ce o făcut pentru ca să scăpe viaţa lui Ion Tiron. Lascarache Strilea dădu din umere.

— Dar ce să fac? zise el. Vodă, ademenit de doamnă, îi Dunăre şi nu voieşte s-audă de milă. Doară nu sînt nebun să supăr pe măria-sa cu mai multă rugăminte pentru un cioroi. Voi aştepta şi eu un prilej la care voi putea să dobîndesc de la vodă alt bine, mai mare, ca să mă despăgubesc de pierderea acestui ţigan care, la urma urmei, nu-i de mare treabă.

— Dar nu vrei să mai încerci nimica pentru el? mai întrebă Mihalache.

— Nimica.

— Ia-n ascultă, Lascarache, zise sulgeriul, eu ţin la Ion Tiron şi am de gînd să mă-ncerc să capăt de la vodă iertare pentru el. Dacă izbutesc, mi-l dăruieşti?

— De ce să ţi-l dăruiesc? zise Lascarache. Dacă-l scăpi, sînt gata să fac schimb cu tine. Ia tu pe Tiron şi dă-mi mie pe Bobocioaia cea bătrînă.

— Fie, răspunse Mihalache, cu toate că s-ar cădea să nu-ţi dau nimica, căci, de nu-l scăp eu, ţiganul este pierdut pentru tine. Apoi tu eşti bogat, pe cînd eu sînt sarac. Dacă oi izbuti să scăp pe Tiron, oi scrie la Tămăşăni să ţi se trimată pe Bobocioaia, şi, zicînd aceste cuvinte, sulgeriul se grăbi să se ducă acasă.

Drag era seimeanul ucis de Tiron surorii lui, dar mai frumos luceau cei douăzeci de galbeni ce sulgeriul izbuti să-i adune pănă în ziuă şi să-i trimată sîrboaicei printr-o grecoaică deşteaptă care avea întrările ei slobode în haremul gospod. Atît de frumoşi erau galbenii care saltau în mîna grecoaicei, încît sora ucisului cădea încă înainte de amiază la picioarele doamnei şi o ruga cu lacrimi să ceară de la vodă iertarea ţiganului ucigaş. Ea zicea acuma că frate-său îi apăruse în somn şi-i jurase că ţiganul era nevinovat, că-l lovise numai pentru a-şi apara viaţa şi că, dacă ea voieşte să-i mîntuie sufletul de pacat, trebuie să dobîndească iertarea lui Ion. Aceeaşi rugăminte era făcută cu un ceas mai tîrziu de Smaragda Strilea, care era bine văzută şi chiar cam rudă cu doamna. Domnul nu avu ce să facă şi hărăzi ţiganului viaţa. Ion scăpă cu o bataie groaznică: trei sute de bice la spete, trase în aceeaşi zi, la douăzeci de răspîntii deosebite. Zăcu trei luni de zile, dar firea lui puternică ieşi biruitoare din această încercare.

Sulgeriul izbutise să scape de moarte pe tovarăşul său de vînătoare, dar cheltuise cu acest prilej cel de pe urmă ban de care dispunea şi fu silit să facă de sîrg, la un negustor turc, un împrumut cu dobînzi grele spre a putea face faţă cheltuielilor zilnice.

Îndată ce se îndreptă, Ion Tiron fu trimes la Tămăşăni unde avea să îngrijască de armele stăpînului, să privegheze pe ceilalţi ţigani şi să păzască hotarele făşiilor de moşie cumparate de sulgeriu, care erau atunci în număr de cincisprezece.

Era robul sulgeriului nu numai cu trupul, dar şi, mai ales, cu sufletul; căuta să-i cetească în ochi dorinţile spre a le putea împlini cu o clipă mai curînd. Ar fi ucis fără a sta la gînduri pe orice fiinţă omenească, mare sau mică, puternică sau slabă, dacă i-ar fi spus sulgeriul s-o ucidă. Lucrul stăpînului era sfînt pentru el: de cînd venise Tiron la Tămăşăni, nu mai pierea nici macar un capăt de aţă din casă sau din gospodărie. El ştia să găsască orice lucru furat, cît de mic să fi fost, oriunde era ascuns, şi atunci vai de acel care furase: cumplit ştiau să învîrtească nuielile lungile braţe ale lui Ion. Ceilalţi robi îl urau din tot sufletul, dar tremurau ca varga înaintea lui. Şi n-aveau ce să-i facă, cum să-l pîrască, căci el nu fura, minciuni nu vorbea şi treaba şi-o îndeplinea cu sfinţenie.

Se temeau de el şi răzăşii, macar că era numai un rob, căci ştiau că dacă băieţii sau argaţii lor scapau vro vită pe locul boieriului, iertare de la Tiron nu puteau dobîndi nici prin rugăminte, nici prin ameniţări, nici prin ruşfet. Apoi ţiganul era om voinic: bătuse el singur pe trei flăcăi ai lui Mihai Făcăoariu, care se încercase să scoată din mînile lui nişte vaci prinse de dînsul în iarba boieriului. Şi cînd satul sărise ca să-i aţie drumul, pusese puşca la ochi într-un chip atît de hotărît, încît răzăşii se grăbise să-i deschidă calea.

Pănă cu un an înainte de moartea sulgeresei, Ion rămăsese burlac şi dormea la curte vara în cerdac, iarna în sala de din dos, pe un sipet de Braşov. Deodată se lăţi în Tămăşăni vestea că Ion Tiron se îndrăgostise de Catrina Vişinoaia, fata unei roabe vadane.

Nu înţelesese nimene ce găsise Tiron la acea fată de cincisprezece ani, naltă, deşalată, slabă ca un ţîr, cu păr roşu, cu faţa roşie, cu gîtul, braţele şi picioarele roşii şi ochii albaştri.

Mama fetei, Vişinoaia, care fusese în zilele ei o ţigancă frumoasă, povestea că, cu şăsesprezece ani înainte, întîlnind într-amurgul unei zile de vară, pe drumul mare dintre Ră – deana şi Oneşti, patru străini, nemţi sau Ieşi, nu putuse înţelege de ce neam erau, ei se aruncase asupra ei, îi astupase gura cu un căluş şi o dusese în nişte tufe pe malul Trotuşului. De aici îi dăduse drumul numai în zor de ziuă, după ce se săturase de dînsa, o cinstise bine cu vin vechi dintr-o ploscă mare ce o aveau cu ei şi o dăruise cu cîţiva gologani. Zicea că acestei întîmplări era datorită naşterea Catrinei şi se vede că păstrase o amintire plăcută de acea noapte, amintire cu care se lăuda bucuros.

Sulgeriul ramase foarte mirat cînd Ion veni să-i ceară voie să ieie pe fata Vişinoaiei. Se încercă să-l facă să-şi schimbe gîndul şi să-l ademenească să-şi caute o soţie mai chipeşă decît „morcovul" de Catrina: pe Ioana a lui Todirică bucatarul sau pe Sanda a lui Dumitrache stoleriul, fete cu carne pe ele şi care, pe lîngă aşternutul lor, mai aveau şi straie bune şi cîte o văcuţă cu viţel. Dar Ion stăruind în alegerea lui, sulgeriul nu voi să se împotrivească mai mult şi, dînd din umere, pe lîngă învoire, îi mai dărui lemnul trebuitor pentru un bordei cît o casă, un rînd întreg de haine nouă cu bondă, manta de aba, cojoc, căciulă, ciubote, o vacă cu viţel, şăse oi, şăse capre, o scroafă cu patru purcei şi doi galbeni: un dar împărătesc pentru un rob ţigan.

Ion îşi clădi răpede un bordei mare şindilit, cu două odăi despărţite printr-o tindă, cu uşi bune de lemn şi cu păreţi de bîrne, văruiţi cu var de la Rădeana. Apoi, pe la sfîrşitul toamnei, după plecarea boierului la Ieşi, făcu nuntă, nu o nuntă de rob, ci o nuntă de sătean fruntaş, la care veniră şi răzăşi, nu numai din Tămăşăni, dar şi din celelalte sate învecinate.

Noii soţi duseră de la început trai bun: în bordeiul lor nu se auzeau nici sudălmi de ale barbatului, nici bocete de ale femeii. Ion din firea lui nu era prietenos şi din copilărie se deprinsese să trăiască singur; acuma ieşea din casă numai spre a-şi îndeplini slujba. În primăvară, Catrina purcese îngreunată şi sarcina o sluţi şi mai mult. Sulgeriul, întîlnind-o pe la Sînta Măria mare lîngă curie, vorbise trei zile de uriciunea ei şi îşi bătuse cumplit joc de Ion pentru că nu-l ascultase şi nu luase pe Sanda a lui Dumitrache stoleriul, care se căsătorise cu feciorul lui Vasile fierariul şi

se făcuse o adevarată frumuseţă.

Catrina, pe la sfîrşitul toamnei, născu un prunc mort şi zăcu toată iarna de urmele facerii; numai pe la Paşti se scula din pat. Cei care o vedeau acuma n-o mai recunoşteau: parcă era altă femeie. Roşcaţa şi pistruii pierise cu totul, faţa, gîtul, braţele, ceea ce se vedea din glezne şi din pulpe era de o albeaţă neasamanată, cum nu mai văzuse pănă atunci nici ţiganii Strileşti, nici răzăşii din Tămăşăni. Trăsăturile feţei, nu ştiu cum, parcă se subţiese, se aşazase şi uimeau acuma prin gingăşia şi frumuseţă lor. Ochii care pănă atunci păruse spălăciţi erau acuma de un albastru minunat, mari, blînzi şi luminoşi. Pănă şi părul cel roşu se schimbase, se stînsese întrucîtva şi bătea acuma în auriu. Puterile revenindu-i răpede cu vremea caldă, obrajii i se făcură trandafirii, gîtul, umerile braţele şi pieptul se rotunjiră în curînd.

Tiron îşi iubea acum nevasta la nebunie: o privea ca pe un odor nespus de frumos şi nemărginit de scump: gîndul lui zi şi noapte era nedespărţit de dînsa. I se părea că lumea-i prea mică pentru a cuprinde fericirea lui.

Păcatele slugerului/Capitolul XV - În care sulgeriul păcătuieşte urît

←Capitolul XIV - În care facem cunoştinţa unui ţigan simpatic

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XV - În care sulgeriul păcătuieşte urît

Capitolul XVI - În care vedem ce greu pătimeşte Ion Tiron şi ce sfaturi înţălepte i se dau→

Într-o sară, vro zece zile după întoarcerea sulgeriului de la Domneşti, Ion se întîrziese tare în deal, la Puturoasa, unde pîndise pe nişte băieţi de răzăşi care păşteau vitele lîngă o bucată de iarbă a boieriului, bănuind că, îndată ce el se va depana, ei vor baga vacile într-însa. Numai cînd băieţii îşi luase cu vitele calea spre sat, se îndreptase şi el spre casă, unde ajunsese după aprinsul luminărilor. Spre mirarea lui, cînd se apropie de bordei, nu văzu lumină prin geam. Cînd ajunse la uşă, o găsi închisă.

Mierat, se îndreptă spre bordeiul lui Todirică bucatariul spre a cere lămuriri, dar la jumatate de cale fu întîmpinat de temeia bucatariului care îi dădu o cheie în mînă zicîndu-i:

— Catrina mi-o spus să-ţi dau cheia şi să-ţi spun că-i găsi mîncarea gata pe vatră.

— Dar unde-i Catrina?

— La curte: freacă picioarele boieriului.

La auzul acestor cuvinte, Ion fu cuprins de ameţală: toate stelele cîte erau în cerul senin al acelei nopţi de vară începură să joace dinaintea ochilor lui; numai cu greu izbuti să se ţie pe picioare.

— Boieriul, urmă Tarsiţa lui Todirică bucatariul, o venit pe la toacă singur, calare, la bordeiul lui Simion. După ce o descălecat, i-o poruncit să se puie jos şi i-o tras vro cîteva bice, fiindcă sarmalele de azi-dimineaţă erau prea uscate. După ce o încălecat iar, îndreptîndu-se spre rateş, s-o întîlnit cu Catrina: am văzut cum s-o oprit dinaintea ei. o vorbit puţin, cu dînsa, apoi o pornit înainte. Pe la asfinţitul soarelui o venit mătuşa Irina, o întrat în bordei şi, după ce o stat cîtva acolo, am văzut-o ieşind afară cu Catrina. Au venit amîndouă la mine, mi-au spus că boieriul o poroncit mătuşii Irinii să aducă pe Catrina la curte, s-o leie, s-o spele, s-o clătească cu apă de cimbru, s-o îmbrace cu o cămeşă de borangiuc şi cu o fustă curată şi s-o ducă în ietacul boieriului ca să-i frece picioarele.

Acuma ameţala de care fusese cuprins Ion dispăruse, stelele rămîneau neclintite în locurile lor, dinaintea ochilor lui, dar o durere cumplită îi sfîşia inima.

Tarsiţa, spărietă de acea privire cum şi de faptul că din gură nu-i ieşea nici un cuvînt, îl apucă de braţ. La această atingere, el îşi smulse braţul din mîna ei şi, fără a zice o vorbă, plecă răpede spre rîpă. Ajuns pe marginea ei, se trînti jos.

Catrina lui se afla în ietacul boieriului, şi boieriul se bucura acuma de frumuseţile fără păreche ale trupului ei! Odorul lui cel scump mulţămea în acea clipă poftele altuia! Ştia doară el ce însamnă frecarea picioarelor unui boier de cătră o roabă frumoasă! Mama, mătuşile şi surorile lui îi povestise nopţile petrecute de ele în ietacele boierilor cu toate amăruntele lor. Nu putea să aibă nici o îndoială în această privinţă, mai ales cu cîte ştia el despre firea şi obiceiurile sulgeriului. Nu adusese el doară stăpînului său, în tufele de pe dealul Ciobotariului sau în lunca cea deasă de pe malul Trotuşului, mulţime de fete şi de neveste?

Icoana Catrinei în braţele boieriului îi rupea inima şi totuşi ea nu stîrnea într-însul vro simţire de răscoală şi de răzbunare împotriva stăpînului care îi lua singurul lucru pe lume ce nu voia să-l împartă cu nimene. Deşi era de o fire pornită, aproape salbatecă, deşi nu ştia ce este teama, gîndul să se împotrivească stăpînului cu putere, să ridice mîna asupra lui spre a se răzbuna pentru cumplita ocară primită, rămînea cu totul străin de el. Veacurile de robie, obiceiurile de supunere oarbă, de umilinţă nemărginită şi necontenită, de lipsă desăvîrşită de voinţă plămădise într-însul, ca în toţi semenii lui, o minte şi o inimă de rob.

Deprins să vadă din copilărie femeile neamului său întrebuinţate la orice prilej, nu numai de stăpîni, dar şi de slugile moldoveneşti ale acestora, pentru astîmpărarea poftelor lor întîmplătoare, faptul că sulgeriul îi luase nevasta în acea noapte nu deştepta într-însul turbare şi dor aprins de răzbunare, ci numai o groaznică şi nemărginită durere. Rămase toată noaptea pe marginea rîpei, cînd privind cu ochii nemişcaţi înaintea lui, cînd zvîrcolindu-se şi muşcînd pămîntul de durere.

Soarele răsări în sfîrşit; glasurile robilor care începeau să iasă din bordeie îl făcură să se scoale şi să se îndrepte spre salaşul său. Cînd deschise uşa şi intră în odaia mărişoara, curată şi veselă, crezu că inima i se rupe din nou, i se păru că icoanele zilelor fericite trăite în acei păreţi se ridică din pămînt şi fug pe uşa ce o lasase deschisă. Căzu gramadă pe patul de scînduri acoperit cu o scoarţă, pe care ramase nemişcat.

După o bucată de vreme, auzind paşi uşori apropiindu-se, se sculă pe un cot. Tocmai atunci Catrina intră pe uşă. Catrina, îmbracată cu o camaşă de borangiuc, cu o fustă albă de pînză de in, cu un tulpan de matasă albă pe cap, cu iminei roşi în picioare! Catrina, albă şi rumănă, mai frumoasă decît altădată, căci în ochii ei cei galeşi lucea acuma o mulţămire ce Ion încă n-o văzuse oglindindu-se într-înşii. O durere mai mare şi mai sfîşîitoare decît toate acele suferite pănă atunci îl cuprinse acuma: acea mulţămire în ochii Catrinei îi spunea limpede că ea este bucuroasă de cele ce i se întîmplase la curte. Şi Ion nu se înşala. Catrina pănă atunci fusese mulţămită de soarta ei. Ion o iubea la nebunie şi nu o bătuse niciodată, îl găsea frumos şi dezmierdările lui îi păreau dulci.

Dar ce deosebire între bordeiul lui şi curtea boieriului, între patul de scînduri al ţiganului şi aşternutul stăpînului! Apoi cît de frumos era sulgeriul, cît de mirositoare era barba lui cea castanie, cît de moi mînile şi tălpile lui! Ce dulce era glasul său, ce aprinse, dar ce alese dezmierdările de care avuse parte!

Priveliştea lui Ion cu faţa ca cenuşa, cu ochii roşii în – cunjuraţi de nişte cercuri negre şi cu părul vîlvoi o făcu să se oprească: focul din ochii ei pieri şi teama se oglindi într-înşii. O privire spre vatră îi arătă oala cu borş în locul în care o aşezase, acoperită cu o strachină, şi bucata de pită neatinsă pe poliţa vetrei.

— Cum, ai ramas nemîncat? zise ea, prefăcîndu-se că este cuprinsă de mierare.

Ion scutură capul fără a răspunde, apoi după cîteva clipe zise cu un glas care tremura:

— Unde ai fost?

— Dar nu ţi-o spus lelea Tarsiţa că m-o chemat boieriul la curte ca să-l frec pe picioare?

— Şi l-ai frecat pe picioare toată noaptea?

Catrina se înroşi şi dădu ochii în jos fără a răspunde. Ion, sculîndu-se, se apropia de ea.

— Şi-ţi pare rău c-ai fost silită să faci ceea ce ai făcut?

— Da' de ce să-mi pară rău, răspunse Catrina cu linişte, doară la stăpîn am fost!

Acest răspuns era potrivit cu nişte datini înrădăcinate în curs de mai bine de trei veacuri: era lucru firesc pentru Catrina ca roaba să mulţămească poftele stăpînului; ea ştia că aşa făcuse şi mania, şi bunica, şi toate rudele ei. Dar

dacă lui Ion nici nu-i trecea prin gînd să se împotrivească voinţii boieriului, luarea femeii lui îl durea amar. Faptul că ea nu împărtăşea durerea lui îi stîrni mînia. Pe muierea lui doară se putea răzbuna!

Fără a zice un cuvînt, luă o nuia de după sobă şi se îndreptă spre Catrina. Aceasta voi să fugă; dar el, dintr-o săritură, o ajunse şi-i puse mîna stîngă în păr, apoi începu s-o croiască fără milă cu nuiaua, peste umere, peste şale, peste pulpe, unde o nimerea.

— Am să te fac să-ţi pară rău! zicea el necontenit între dinţi.

Catrina se bocea şi striga; dar uşa fiind închisă, strigătele ei nu se auzeau. În sfîrşit Ion azvîrli nuiaua iar după sobă şi-i dădu drumul: ea căzu gramadă într-un colţ.

Apoi luîndu-şi puşca în spinare, el ieşi şi se îndreptă răpede spre fînaţele de pe faţa Ciubotariului.

Pe la amiază se afla într-o poiană, lîngă un budăi la care îşi astîmparase setea şi îşi răcorise obrazul, cînd văzu că sulgeriul întră calare în poiană venind de la deal. Îndată ce zări pe Ion, se îndreptă spre dînsul şi, sărind de pe cal, aruncă frîul în mînile ţiganului.

— Scoate mîncarea din rafturi, zise Strilea după ce bău cu lăcomie din apa limpede şi rece a budăiului. Mi-i de gînd să mănînc aici sub carpănul cel gros şi după masă să trag un somn.

Sulgeriul se întinse pe iarbă sub carpăn şi, îndată ce Ion îi aduse merindele, începu să mănînce cu poftă, povestind totodată ţiganului că venea tocmai din Mateieş, unde avea un tamazlîc de vite, şi descoperise într-un tău urma unui urs urieş. Vorbea robului cu linişte, arătîndu-i aceeaşi bunăvoinţă ce era deprins să-i arăte.

După ce îşi isprăvi prînzul, dădu lui Ion rămăşiţile mîncării, se întinse pe iarba, puse şaua care fusese scoasă de pe cal sub cap, îşi acoperi faţa cu o basma şi adormi cu liniştea unui om cu cugetul curat.

Cu toate chinurile ce le suferise, Ion începuse să simtă că era nemîncat de douăzeci şi patru de ceasuri: rămăşiţile prînzului boieriului, mai bine de jumatate din merindele din rafturi, fură răpede înghiţite.

Acuma era lungit şi Ion în nişte tufe la vro zece paşi de stăpînul său, cu puşca lîngă dînsul. Somnul nu voia să se apropie de pleoapele lui.

Înaintea ochilor îi treceau nişte vedenii care parcă-i băteau cîte un piron în inimă. Cînd vedea pe Catrina întrînd în acea dimineaţă în bordei, cu faţa rumănă şi frumoasă, cu privirea fericită, cînd era faţă la dezmierdările ei cu sulgeriul. Şi sulgeriul dormea dus la cîţiva paşi de el, puşca lui Tiron era lîngă dînsul, şi gîndul omorului nici macar nu trecu prin crierul lui. Ramase astfeli nemişcat, chinuit de vedenii şi de gînduri trei lungi ceasuri, pănă cînd sulgeriul găsi cu cale să se scoale, să încalece şi să se îndrepte spre curie.

Cînd în acea sară ajunse la bordei aproape de căderea nopţii, găsi iar uşa închisă. Tarsiţa, care îl văzuse venind, îi aduse cheia spunîndu-i:

— Mai dinioarea o plecat; o chemat-o la carte.

Păcatele slugerului/Capitolul XVI - În care vedem ce greu pătimește Ion Tiron și ce sfaturi înțălepte i se dau

←Capitolul XV - În care sulgeriul păcătuieşte urît

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XVI - În care vedem ce greu pătimeşte Ion Tiron şi ce sfaturi înţălepte i se dau

Capitolul XVII - Cine era Zamfira→

Sulgeriul Mihalache, turbat de mînie, sări din pat, în cămeşă, se apropie de fereasta deschisă, bătu în palme şi poronci cu glas tunător ţiganilor care dormeau în cerdac sau sub şură, în curte, să-i aducă pe Ion Tiron la scară şi să pregătească un braţ de nuiele. Catrina nu-i suflase nici o vorbă despre bataia capatată de la Ion, dar vînătăile de pe braţe şi de pe umere spusese povestea în chip destul de lămurit.

— Cine te-o bătut? întrebase sulgeriul mînios şi, la această întrebare, Catrina nu putu decît să răspundă adevărul.

— Lasă că l-oi învaţa eu, strigase sulgeriul şi alergase la fereastră.

Cînd Ion fu adus la scară, sulgeriul, a cărui mînie creştea necontenit, îi aruncă ocările cele mai cumplite, poronci să-l întindă jos şi să-l bată pănă cînd va zice să steie.

Am arătat că Ion nu era iubit de ceilalţi ţigani, cu care se purtase aspru şi fără milă. Costache vezeteul şi Iftim, flăcăul lui Grigore Pitarul, care ţineau vergile în mînă, erau oameni puternici: amîndoi primise în aceeaşi săptămînă, din poronca boieriului şi de la mîna lui Ion, cîte cincizeci de nuiele; şi rănile lor nu erau încă bine închise. Loveau acuma fără milă, din toată puterea lor. Ion tăcu dintăi; dar în curînd durerea scoase dintr-însul vaiete care din ce în ce crescură, prefăcîndu-se după întăia sută de lovituri într-un feli de urlet sfîşîitor. Costache şi Iftim începură a simţi osteneală în braţele lor după două sute de lovituri; urletele lui Ion se făcuse acuma mai slabe, dar din ietacul boieriului poronca de iertare nu răsuna.

Trecură trei sute de lovituri, Ion acuma tăcea: leşinase. Ţiganii care îl băteau, osteniţi şi poate spărieţi de această tăcere, încetară să mai deie în el.

Din ietac tot nu se auzea nimica.

— Cucoane! Cucoane! strigă Costache.

— Ce este? se auzi glasul sulgeriului.

— Ion o leşinat, i-am dat peste trei sute de lovituri, zise Costache.

— Daţi-i drumul şi vă culcaţi, răspunse sulgeriul scurt.

Dar Ion era în desăvîrşită nesimţire; îl luară în braţe,

îl duseră în bordeiul lui şi îl întinseră pe pat.

Mama Irina şi cu Tarsiţa veniră numaidecît, îl dezbracară, îi spalară rănile şi le acoperiră cu un strat gros de buruieni tocate şi fierte. În toate bordeiele de ţigani erau strînse cîtimi mari de asămene buruieni, căci era aproape zilnic nevoie de ele.

Cînd Ion îşi veni iar în fire, era ziua mare. Voi să se scoale, dar cînd încercă să se mişte, dureri cumplite îl pironiră pe loc şi atunci îşi aduse aminte de ceea ce se întîmplase. Tot atunci intră şi mama Irina în bordei.

Ea era o femeie de vro şăizeci de ani, naltă, subţire, cu părul alb ca zapada; iar pe faţa ei se vedeau urmele unei strălucite frumuseţi. Era mătuşa lui Ion, se născuse roabă în casa banului Constantin, dar în urmă îşi capatase carte de slobozenie de la alt stăpîn. După moartea barbatului ei, ucis de talhari, venise ca cămărăşiţă în casa sulgeriului, pe care îl ţinuse în braţe cînd era copil mic. Avea trecere mare la boier, căci era deşteaptă, ştia cum să-l apuce şi să-i potolească mînia. Era iubită de ceilalţi robi, pe care nu-i pîra niciodată ci, dimpotrivă, acoperea greşelile lor.

Bătrîna primeni legăturile cu buruieni, dădu lui Ion sa beie o fiertură ce o adusese cu dînsa; apoi luînd un scăuieş cu trei picioare, veni să s-aşăze lîngă pat. Oftă, tuşi de vro două ori, apoi începu să vorbească:

— Măi Ionică, zise ea, pănă acuma te-am crezut un băiet cuminte, dar acuma văd cu părere de rău că eşti un nebun. Se poate să te pui cu boieriul şi să te apuci să-ţi baţi femeia tocmai cînd boieriul o prins poftă de dînsa? Ai noroc că boieriul nostru, cu toată iuţimea firii sale, este bun la inimă! Tată-său banul Constantin, Dumnezeu să-l ierte, de i-ar fi făcut un ţigan de ai lui una ca asta, ar fi pus să-l bată pănă la moarte. Doară trupul robului este al stăpînului care poate să-l întrebuinţeze cum vra. Care-i femeia din neamul nostru care n-ar fi fericită să între în ietacul boieriului? Ce mijloc mai bun are un rob pentru ca să-şi îndrepte soarta decît ca să prindă stăpînul poftă de femeia lui? Numai roabele cele urîte nu văd ietacul boieriului lor.

Barbatul meu, moşu-tău Simion, Dumnezeu să-l ierte, n-o fost cap sec ca tine şi de aceea ne pricopsisem atît de bine amîndoi.

Cînd ne-am luat, eram frumoasă, şi banul Constantin mă îndrăgise chiar bine. Cucoana Catinca numaidecît pricepuse cum stăteau lucrurile şi era cu priveghere mare. Banul nu prea îndrăznea s-o înfrunte, căci moşia Rădeana şi aşezarea cea frumoasă erau ale ei: ne întîlneam mai mult pe ascuns. Banul era darnic: în doi ani cît s-o ţinut de mine, am adunat o mulţime de straie, de lucruri frumoase şi douăzeci de galbanaşi; şi lui Simion îi mergea bine de tot, numai din cînd în cînd îl bătea, cînd i se întîmpla să strice toate feliurile de bucate de la o masă. Şi ce feli de bataie, numai vro cîteva verigi şi trase cu cruţare, căci vatavul ştia cum stau trebile şi era om deştept. Cînd nimerea vrun feli de bucate mai bine, plouau bacşişurile şi hainele boieriului. La sfîrşit se alesese Simion cu şăse anterie şi patru giubele. Ni era mai mare teama acuma ca boieriul să nu prindă poftă de altă roabă, căci ţigance frumoase ca la banul Constantin nu erau aiurea la nici o curte.

Tot cucoana ne-o stricat cuibul la sfîrşit. Într-o zi, boieriul fiind dus la Tîrgul-Trotuşului după nişte trebi, cucoana începu să caute un şal care era al ei, dar era întrebuinţat de boier ca brîu, iar el mi-l dăruise cu două zile înainte. O femeie care îl văzuse la mine şi care mă pizmuia s-apucă şi spune cucoanei. Cucoana vine sîngură la bordeiul nostru, găseşte şalul în ladă, mă face tălhăroaică, îmi trage sîngură vro cîteva palme, apoi poronceşte să mă întindă jos şi pune pe un vezeteu să-mi tragă cincizeci de bice, şi ce bice! Vezeteul îmi era duşman, fiindcă nu voisem să aud vorbele lui de dragoste: o săptămînă întreagă zăcut-am pe brînci. Şi sara cînd se întoarse boieriul, cucoana (după ce-l batjocorise bine) îi hotărîse că sau mă vinde îndată, sau ea pleacă îndată la Ieşi să ceară despărţenie. Bietul ban era straşnic de năcăjit.

Dar dă Dumnezeu şi după vro cîteva zile vine părintele Nil, egumenul de la mănăstirea Caşinului. Părintele Nil mă cunoştea de mai înainte şi privirile lui îmi dăduse a înţelege că-i plac. Cum o auzit de la cucoană că se caută muşteriu pentru mine şi Simion, îndată o zis că-i gata să deie pe noi preţ cît de bun, fiindcă-i trebuie un bucatar bun şi o gospodină curată. Venise părintele cu-o păreche de telegari de toată frumuseţă la un rădvan nou. Telegarii au ramas în grajdi şi trăsura în şura banului care o trimes pe părinte cu o trăsură a lui la mănăstire. Simion şi cu mine l-am urmat într-o haraba.

Trei ani stat-am la mănăstire, la părintele Nil, unde am dus viaţa unei crăiese. Părintele era om frumos, blînd, vesel si darnic. N-o ridicat macar o dată mîna asupra mea. Lui Simion nu cred să-i fi tras zece palme şi numai o dată l-o pus jos, la scară, şi o poroncit părintelui chelar să-i tragă vro cîteva bice, fiindcă Simion se îmbatase şi uitase luleaua în mijlocul unei plăcinte cu carne, tocmai cînd era ispravnicul de Bacău cu cucoana şi camaraşul de la Ocnă la masă. Părintelui îi plăceau femeile frumoase: avea o mulţime de ţigance în bordeile de pe împrejurul mănăstirii, apoi la dînsul veneau de se spovăduiau mulţime de neveste şi chiar de cucoane de pe moşiile megieşite. Dar la urmă tot la mine se întorcea şi tot pe mine mă dăruia.

După trei ani, l-o chemat la Ţarigrad de l-o făcut vlădică în ţara lui, care spunea că-i înconjurată de mare. Cu dînsul n-avea cum să mă ieie: voia să-mi facă carte de slobozenie. Dar camaraşul Ocnei, Doxache Saul, care era prieten mare cu părintele şi mă vedea bine şi el, s-o rugat de sfinţia-sa să ne dăruiască lui, făgăduindu-i că ni va da carte de iertare după trei ani. Părintele o primit, dar cînd s-o despărţit de mine plîngea cu hohote. Pe lîngă cei douăzeci de galbeni strînşi de la banul Constantin, mai aveam acum patruzeci şi, pe lîngă cele două lăzi cu care venisem la

mănăstire, am mai plecat cu alte trei, mari de tot şi pline de lucruri.

În casa camaraşului nu vedeai bogăţia şi belşugul de la mănăstire: el nu era nici frumos, nici bogat ca părintele Nil, dar nu ni-o mers rău nici acolo. Cuconu Doxache era iute şi mîncam şi eu cîte o palmă, două, din cînd în cînd: pe Simion, la o lună, la şăse săptămîni, trebuia să-l puie jos. Dar pe urmă îi părea rău: pe mine mă dăruia cu cîte ceva şi pe Simion îl cinstea cu vin sau cu rachiu sau îi dădea cîte o haină. După doi ani o găsit o cucoană văduvă cu stare, pe care o luat-o de soţie şi nouă ni-o dat, la amîndoi, carte de slobozenie. Aveam acuma peste optzeci de galbanaşi şi lucruri de umplut un hambar. Am cumparat o casă la Negoieşti şi am deschis într-însa crîşmă. Zece ani petrecut-am acolo în, linişte şi cu folos. Ajungeam poate boieri de nu dădea nenorocirea peste noi să ne calce talharii, să omoare pe Simion şi să ni ieie tot ce aveam în casă.

Irina oftă şi tăcu cîtva, apoi începu iar:

— Dacă Simion ar fi fost un nebun ca tine, nici nu capaitam carte de iertare, nici nu strîngeam bani; rămîneam robi şi calici pe viaţă. Dar Simion era un om cu scaun la cap şi îşi dăduse samă că nu pierde nimica dacă treceam prin ietacul stăpînilor, căci parte de mine tot avea. Iar eu, fiind scutită de muncile cele grele, bine ţinută de boieri, bine îmbracată, avea astfeli parte de o nevastă mai aleasă decît o roabă de rînd, de o nevastă cu mînile şi tălpile moi, ca o cucoană. Ah! ce vremuri bune pentru noi adîndoi fost-au cei trei ani petrecuţi la mănăstire! Îmi vine să plîng de dor cînd gîndesc la ele.

Şi bătrîna, tăcînd, ramase nemişcată pe scăuieş, cufundată în amintirile trecutului.

Ion atunci întoarse capul spre dînsa şi întrebă:

— Cînd vine Catrina? Mi-o luat-o oare pentru totdeauna?

— Dar prost mai eşti! răspunse bătrîna. Care-i boieriul căruia să-i placă vreme îndelungată aceeaşi ţigancă? Şi-apoi ţi-ai şi ales bine pe boieriul nostru! Nu ştii cît îi de schimbător? Peste o săptămînă, două, trei, peste o lună, mult două, are să se întoarcă Catrina la tine, mai grasă, mai frumoasă, bine îmbrăcată, de ţi-a fi mai mare drag să te iubeşti cu ea. Şi cu dînsa or veni poate şi cîţiva gălbănaşi.

— Cum, zise Ion cu deznădăjduire, au să treacă zile fără ca s-o văd?

— Apoi dacă te-ai apucat de nebunii, a cui îi vina? zise Irina. Azi-dimineaţă boieriul m-o chemat şi mi-o hotărît că Catrina are să şadă de acuma înainte în odaie la mine. Apoi mi-o poroncit s-o ieu în braşovanca cea mică, cu caii cei de dîrvală, şi s-o duc la tîrg ca să-i cumpăr de toate, să fie îmbracată ca o giupîneasă, dîndu-mi şi patru galbeni pentru cumpărături.

Văzînd deznădăjduirea care se oglindea pe faţa lui Ion, bătrîna, care era bună la inimă, adăugi:

— Măi Ionică, fii cuminte şi răbdător şi toate s-or întoarce înspre bine. Eu n-am văzut pe boieriul nostru ţinîndu-se de o femeie, roabă sau cucoană, mai mult de două săptămîni. Şi acuma, zise ea sculîndu-se, trebuie să mă duc să mă pregătesc de plecare la tîrg. Tarsiţa şi cu Frăsina pitarului ţi-or schimba legăturile pănă la întoarcerea mea.

Ea se duse şi Ion ramase sîngur, cărnurile lui sfîşiate de vergi îl dureau rău, dar nu aşa de rău ca înţepăturile cumplite care-i rupeau inima.

Păcatele slugerului/Capitolul XVII - Cine era Zamfira

←Capitolul XVI - În care vedem ce greu pătimeşte Ion Tiron şi ce sfaturi înţălepte i se dau

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XVII - Cine era Zamfira

Capitolul XVIII - În care sulgeriul ni redevine simpatic→

Zamfira era fiica unui calemgiu grec al lui Constantin Mavrocordat şi a unei moldovence frumoase, fata un boierănaş de curte. Calemgiul, foarte deştept şi harnic, era bine văzut de domn, se bucura de încrederea lui şi începea să facă stare bunişoară, cînd se descoperi că el nu era decît o iscoadă plătită de duşmanii din Ţarigrad ai domnului. Prins asupra faptului, cînd trimetea Ghiculeştilor copiile unor scrisori ale lui Mavrocordat către capuchihaielele lui, fu pus la cazană. Mărturisi toate vicleşugurile, fu osîndit la moarte şi spînzurat în aceeaşi zi.

Averea cîtă o strînsese fu răpede cheltuită de văduva lui, care, văzîndu-se fără mijloace, fu bucuroasă să găsească un negustor, nu prea tînăr, dar avut, care, fărmăcat de poziţia ei, o ceru în căsătorie. Din această căsătorie se născură mai mulţi copii. Zamfira, pe care maică-sa n-o iubise niciodată, se văzu nu numai pusă deoparte, dar rău hrănită, lasată să umble în zdrenţe, şi silită să îndeplinească pentru maştică-său şi pentru fraţii ei feli de feli de slujbe, unele grele şi altele înjositoare. Şi cu toate silinţile ce şi le dădea, avea parte numai de ocări şi de bătăi. Cînd atinse vrîsta de cincisprezece ani, nemaiputînd răbda o asămene viaţă, ascultă minciunile unui bulubaşă de seimeni care-i făgăduia că o va lua de soţie şi fugi din casa mîni-sa cu dînsul. Fiind părăsită de oştean după trei luni, se dădu în dragoste cu un vatav de aprozi care, după puţine săptămîni, o părăsi spre a se căsători cu o fată bogată. După ce trecu pe rînd, în curo de cîteva luni, prin braţele unui boierănaş de curte şi prin acele ale unui diac de visterie, deveni, iar pe scurt timp, ibovnica unei calfe de blanar. Cînd şi acesta o părăsi, se hotărî să între într-o casă boierească şi, prin mijlocirea unei grecoaice bătrîne, izbuti să fie primită de Smaragda Strilea ca dadacă la copii. Am văzut că nu întîrziese să facă pe pofta noului ei stăpîn şi că după moartea sulgeresei ajunsese să fie ibovnica de căpetenie a nestatornicului Strilea.

Sulgeriul plăcuse foarte mult Zamfirei la început. De astfeli de ibovnic frumos, curat, hazliu şi de soi nu avusese ea încă parte pănă atunci; i-ar fi ramas credincioasă, dacă Strilea n-ar fi fost atît de cumplit de nestatornic. Zamfira, foarte fudulă de firea ei, îşi închipuia că nici o femeie nu se putea măsura cu dînsa în frumuseţă şi în duh. Cînd descoperi cea dintăi nestatornicie a lui Strilea, cu o ţigancă care se spăla o dată pe săptămînă şi se uita încrucişăt, se simţi nu numai jignită adînc de fudulia ei, dar şi cuprinsă de dezgust către sulgeriu. Dezmierdările lui, de care pănă atunci fusese atît de flămîndă, începură deodată să-i fie neplăcute. Răspundea la ele cu o răceală care, spre marea mierare a sulgeriului, sporea din zi în zi şi alcătui pentru el un temei mai mult spre a-l face să caute despăgubire aiure.

Zamfira ar fi părăsit bucuros pe Strilea şi s-ar fi întors la Ieşi, dar frica de nevoie o ţinea pe loc. Apoi sulgeriul, cu toate că se făcuse acuma mult mai strîns în cheltuielile lui, era foarte darnic către dînsa: galbanaşii s-adunau în pungă, hainele şi lucrurile bune în lada ei. Ea deci se hotărîse să răbde pănă la adunarea unei sume mai mari, care s-o puie în stare să-şi aleagă un barbat şi cu care să se căsătorească.

În lunea Paştilor a acelui an, ea se dusese după toacă pănă la via boierească ca să deie soţiei vierului, o nevastă meşteră la cusuturi, nişte cămeşi de borangiuc ca să i le împodobească cu izvoade de matasă şi cu fluturi. Dar vieriţa fusese chemată pe neaşteptate la o rudă bolnavă, şi Zamfira găsise căsoaia închisă. În loc să se ducă de-a dreptul la curte, se hotărî să facă un încunjur prin vii spre a merge în sat, la altă femeie, cu care se cunoştea. Cînd ajunse la gardul care împrejmuia via boierească, se sui pe dînsul la un loc unde coama de cătină era mai mică şi mai rară şi sări în via de alăturea. Nu apucase să facă doi paşi dincolo de gard, cînd doi dulăi mari se repeziră la ea lătrînd. Voi să fugă înapoi şi să sară iar peste gard în via boierească, dar piciorul călcîndu-i în deşert, căzu la pămînt lîngă gard. Cînii ajunse lîngă ea, cînd s-auzi un glas puternic strigînd:

— Gios, Şoiman! Gios, Codoman!

Cîinii se opriră pe loc şi Zamfira, care se ridicase pe un cor, zări, apropiindu-se cu paşi răpezi, un chip de Făt-Frumos din poveşti, îmbracat ţărăneşte, nalt cît un brad, cu plete şi lungi musteţi bălăi care, precum fără îndoială o gîcit cetitorul, nu era altul decît Andrei Nan.

— Nu te teme, strigă el, cînii n-au să-ţi facă nimică.

Dar Zamfira uitase de cîni: ea nu mai avea ochi sau urechi decît pentru frumosul ţaran; se uită la el fără a gîndi macar să se ridice de pe locul unde căzuse.

Andrei, cînd ajunse lîngă ea, se plecă şi-i dădu mîna ajutînd-o să se scoale. O recunoscuse din întăia clipă, căci o zărise adesea dinaintea curţii sau pe drum, cînd mergea la vie; dar ştiind că este ţiitoarea boieriului, dispreţul ce simţise pentru ea nu-l îngăduise să se uite mai cu bagare de samă la dînsa. Ramase acuma uimit şi încremenit de frumuseţea ei. Zamfira îşi veni cea dintăi în fire.

— Ce te uiţi aşa cu ochii holbaţi la mine? zise ea rîzînd şi încercîndu-se să facă un pas pentru ca să se depărteze de gard. Dar piciorul drept, pe care îl stîlcise destul de rău, o sili să se sprijine cu mîna stîngă de răzăş, ceea ce o făcu să adauge:

— Mai bine m-ai sprijini ca să pot ieşi la drum, că mă doare rău piciorul drept.

Fără a răspunde, Andrei trecu în dreapta ei şi-i puse mîna stîngă subsuoară. Astfeli sprijinită, fata putu să umble cu destulă uşurinţă.

— Unde ieşim la drum? întrebă ea după cîţiva paşi.

— Pe la poarta viei mele, nu departe de acea a viei boieriului, răspunse Andrei. Ajungem îndată la dînsa, dar oare putea-vei să umbli de acolo pănă la curte cu piciorul stîlcit?

— M-oi încerca, răspunse Zamfira; şi de n-ar fi chip, găsi-vom poate pe cineva să-l trimitem la curte ca să deie de ştire să vie o căruţă pentru ca să mă ieie.

Dar cînd ajunseră la poarta viei, se-ntîlniră acolo cu Spiridon vierul care se-ntorcea cu căruţa goală; şi vierul propuse numaidecît „duducăi" s-o ducă în căruţă la curte.

Zamfira nu putu decît să primească, deşi i-ar fi fost cu mult mai plăcut să nu se despartă atît de curînd de frumosul ei tovarăş, a cărui faţă se întunecase vădit cînd Spiridon făcuse propunerea lui. Privirea ce o îndreptă asupra lui Andrei cînd carul se pusese în mişcare, după ce îi mulţămise pentru ajutorul dat, pironi pe răzăş multă vreme în locul pe care stătea.

Ce să mai zic? Cetitorul o înţăles fără îndoială că această întîlnire o fost punctul de plecare al dragostei dintre Andrei şi Zamfira, că ei s-au întîlnit de atunci din ce în ce mai des şi că în curînd îndrăgostiţii ajunseră la culmea fericirii visate.

Zamfira se credea cu desăvîrşire stăpînă pe simţurile, pe inima şi mintea lui Andrei. Era încredinţată că el nu mai putea trăi de acuma înainte fără de ea, că nu dorea, că nu visa altă fericire decît aceea să-şi ducă viaţa nedespărţit de dînsa. Credea că era cu totul înstrăinat de „ţaranca" lui, cum numea ea pe Safta, şi că chiar iubirea pentru copii nu putea să atîrne decît uşor, dacă era pusă în cumpănă cu iubirea pentru dînsa. Crudă îi fu prin urmare dezamăgirea şi mare mînia cînd văzu că Andrei nu numai este neplecat s-o ieie de soţie şi hotărît să nu se despartă de Safta, dar că o priveşte pe ea, pe Zamfira, ca nevrednică să-i crească copiii.

Mînia şi durerea i se muieră însă înainte ca să ajungă la curte, căci era încredinţată că Andrei nu va putea trăi fără dezmierdările ei, că se va întoarce în curînd la dînsa, cerîndu-i iertare şi gata să se plece la toate cerinţele ei. Era încredinţată că chiar în acea sară avea să audă cele patru şuierături prin care o chema afară pe poarta curţii. Dar în zadar aşteptă pănă tîrziu: nu auzi nimică nici în zilele, nici în săptămînile următoare. Durerea i se schimbă în curînd în mînie ş-apoi în ură neîmpacată şi în dor aprins de răzbunare împotriva acelui ce o părăsise cu atîta hotărîre. Fudulia înnăscută într-însa, moştenire a sîngelui ei grecesc, mîndria de frumuseţă, de farmecul ei erau adînc jignite. Aştepta cu nerăbdare un prilej care să-i înlesnească răzbunarea.

Deşi se mîngîiese de mult de părăsirea lui Strilea, aducerea în casă a Catrinei. şi trecerea dobîndită de această ţigancă pe lîngă sulgeriu fu, pentru fudulia ei, o nouă rană. Încercă să se poarte faţă de ea ca o stăpînă faţă de roabă, dar se vede că Catrina se jălui sulgeriului, căci acesta spuse Zamfirei, cu cuvintele cele mai aspre, să nu mai îndrăznească să deie vro poroncă Catrinei, căci altfeli va avea a face cu dînsul. Apoi era vederat că, în casă, chiar faţă de ceilalţi robi şi roabe, vaza ei scăzuse: poroncile ei nu mai erau îndeplinite atît de răpede şi în întregime, ţiganii şi ţigancele nu se mai purtau atît de smerit faţă de ea, surprinsese chiar pe buzele unora cîte un zîmbet de milă sau de dispreţ. Ea îi amenințase cu vergile, îi pîrîse sulgeriului, dar acesta nu-i mai dădea nici o ascultare, şi, la jălbile ei, răspundea acuma dînd din umere.

Şi Zamfira cuprinse în aceeaşi ură şi în acelaşi dor de răzbunare pe răzăş cu soţia lui şi pe boier cu ibovnica lui.

Păcatele slugerului/Capitolul XVIII - În care sulgeriul ni redevine simpatic

←Capitolul XVII - Cine era Zamfira **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XIX - Un soţ nenorocit→
Capitolul XVIII - În care sulgeriul ni redevine simpatic

Sulgeriul se-ntorcea de la prisăcile de pe faţa Popenilor în umbletul cel mare al calului: se grăbea, căci ceasul mesei trecuse şi-i era foame. Cînd s-apropia de jităria de la deal a satului, auzi zgomot mare, răcnete de bărbaţi, ţipete de femei şi de copii. Un cot al drumului ascunzîndu-i jităria, dădu pinteni lui Daraban care, nerăbdător şi el să se întîlnească mai răpede cu tainul lui de grăunţe, îşi schimbă umbletul întins în fugă. Cînd trecu de cotitură, priveliştea care se înfăţoşă sulgeriului îi lămuri temeiul zgomotului ce-l auzise. În acea clipă văzu sărind peste gard, în ogrăzile în care nimereau, bărbaţi, femei, copii. Drept înaintea lui fugea un flăcău urmărit de aproape de un buhai mic, dar îndesat, cu coarnele ascuţite, cu părul închis, aproape negru, în care sulgeriul recunoscu îndată un buhai al său numit Negrei, destul de blînd de obicei, dar care era cîteodată cuprins de nişte adevarate toane de furie, foarte primejdioase.

Flăcăul sări peste poarta jităriei chiar în clipa în care îl ajungea buhaiul ale cărui coarne se loviră cu putere de chingile porţii. Dacă aceste ar fi fost slabe sau rău legate, lovitura dată li-ar fi făcut fără îndoială bucăţi, buhaiul ar fi pătruns în sat şi cine ştie cîte nenorociri s-ar fi întîmplat. Dar chingile fiind de lemn de stejar sănătos, bine legate între ele, poarta ramase întreagă şi buhaiul nu mai reînnoi lovitura, dar se-ntoarse pe loc. Dădu îndată cu ochii de sulgeriu care se afla acuma la vro sută de stînjeni de el. Dobitocul plecă îndată capul în jos, pregătindu-se să se răpadă asupra călăreţului care părea că zboară spre el; iar sulgeriul domolind îndată, cu mîna şi cu pulpele, avîntul calului, scoase iute cu dreapta, din tocul ce-i atîrna în partea stîngă, un pistol.

Nu apucase bine să ridice cucoşul cînd văzu sărind în mijlocul drumului, la vro treizeci de stînjeni înaintea lui, de peste gardul viei din marginea stîngă a drumului, o fetiţă care purta pe cap un tulpan roş. Fetiţa, dînd îndată cu ochii de buhai, rămase nemişcată în drum, încremenită de frică căci, la vederea tulpanului roş, Negrei se răpezi spre ea.

Sulgeriul înfipse pintenii în pîntecele calului şi slobozi frîul. Daraban zbură înainte. Îndată ce trecu de fetiţă, sulgeriul, printr-o smuncitură puternică asupra zăbălii, însoţită de o mişcare a genunchilor şi a pulpelor care strînseră calul ca un deşte, opri pe Daraban pe loc şi sări în drum. Braţul drept care ţinea pistolul se întinse în jos, spre fruntea buhaiului de care îl despărţea acuma de-abie cîteva palme, se auzi o detunătură şi Negrei veni grămadă la picioarele sulgeriului care sări iute în lături şi, zvîrlind arma descarcată, scoase răpede din toc al doilea pistol, întinzîndu-i totodată oţelile. Dar buhaiul ramase nemişcat; sulgeriul se plecă şi se uită cu bagare de samă la fruntea dobitocului din care curgea un îngust şivoi de sînge. Un surîs lumină faţa lui Strilea, gloanţele nemerise drept între ochi şi pătrunsese adînc în crieri.

— Aferim, Mihalache, strigă el voios, ai pierdut zece lei cît făcea buhaiul, dar halal de ochitură!

Apoi sulgeriul, după ce băgă pistoalele înapoi în toc şi luă iar de frîu calul care, fiind deprins cu împuşcăturile, nu se mişcase din locul în care îl oprise stăpînu-său, se apropie de fetiţa încremenită în drum.

Era albă ca varul, ochii ei albaştri erau holbaţi de spaimă şi tot trupuşorul îi era cuprins de tremur. Sulgeriul, căruia îi erau dragi copiii îndeobşte şi mai ales acei curaţi şi frumoşi, o mîngîie pe faţă şi pe cap, zicîndu-i să nu se mai teamă, căci buhaiul care se răpezise la dînsa zăcea acuma mort. În curînd tremurul încetă, spairsa pieri din ochii copilei şi sîngele îi reveni în obraz.

— A cui eşti tu, frumuşico? întrebă sulgeriul cu glasul lui cel mai blînd, cînd văzu că fetiţa îşi revenise în fire şi este în stare să înţăleagă cuvintele lui.

— A lui Andrei Nan, răspunse ea.

Sulgeriul zîmbi. Gîndul că el scapase viaţa copilei unuia din răzăşii de care nu putuse niciodată să s-apropie şi care totodată era ginerele lui Stan Făcăoariu, a duşmanului celui mai învierşunat ce-l avea, nu-i era neplăcut. Apoi înţelese îndată că putea trage folos pentru interesele lui din această împrejurare.

— Dar ce făceai tu sîngură, singurică în via părintelui şi ce te-o făcut să sari peste gard? mai întrebă el urmînd s-o mîngîie pe obraz.

— Nu eram sîngură, răspunse Ileana care îşi recapatase acuma toate minţile şi era de feliul ei foarte vioaie şi deşteaptă; eram cu mama care culege zarzari în via bunicului. Ne-o lasat, pe mine şi pe Vasilică, în căsoaia care-i lîngă drum şi s-o dus la copacii care sînt pe deal. Eu, cînd am auzit vuiet şi ţipete, am alergat la gard ca să văd ce este şi, ne – putînd vedea nimica din pricina viei, am sărit peste gard în drum.

În acea clipă se apropieră de ei mai mulţi oameni din sat care, de pe gardurile lor, fusese marturi ai întregii întîmplări şi se grăbise să vie să vadă mort buhaiul de frica căruia fugise cu atîta grabă.

Chemînd pe doi dintr-înşii, sulgeriul, fără a mai asculta povestirea ce ei o începuse despre primejdia de care scapase, li încredinţă fetiţa ca s-o ducă mă-săi, apoi încălecînd se îndreptă spre casă în umbletul cel mare.

Întîmplarea făcu mult zgomot în sat si mult sînge rău Făcăureştilor. Renumele de îndrăzneală al sulgeriului, meşteria lui ca călăreţ şi trăgător neîntrecut crescură. Oamenii începură să zică pe toate cărările că în zadar se pune satul cu un barbat atît de vrednic şi se adună bani pentru judecată cu dînsul, căci, la urma urmei, tot a lui are să fie izbînda. Iar în duminica următoare Andrei Nan, cu Safta şi cu amîndoi copiii veniră la curte cu tustrei argaţii plecaţi sub povara poclonului ce-l aduceau: purcei, curcani, răţe, gîşte, găini, ouă, unt, brînză şi cîte altele.

Păcatele slugerului/Capitolul XIX - Un soț nenorocit

←Capitolul XVIII - În care sulgeriul ni redevine simpatic **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XX - O femeie inimoasă şi un mişel→
Capitolul XIX - Un soţ nenorocit

Vlad Catana sau Vlad Ungureanu, cum i se mai zicea, era duşman neîmpacat al sulgeriului, poate mai neîmpacat chiar decît Stan Făcăoariu. El era român din comitatul Turdei, în Ardeal, fiu de ţaran sarac şi pănă la vîrsta de douăzeci de ani fusese cioban la stîna satului în care se născuse. O sfadă cu baciul şi o bataie zdravană ce acesta îi dădu îl făcu să fugă din sat şi să se ducă de bunăvoie la oaste. Ramase ostaş cincisprezece ani, luînd parte la războiul nenorocit purtat de Austria cu Frideric al Prusiei, în urma căruia împărăteasa pierdu Silezia. Vlad avînd de la început purtări bune, învăţînd puţină carte şi dînd număroase dovezi de vitejie, obţinuse în curînd băţul de caprar, şi, la începutul războiului de şapte ani, fusese înaintat zugführer sau subofiţer. Primi o lovitură de baionetă în piept, chiar la cea dintăi lovire cu prusienii, şi această rană îl slăbi într-atîta încît fu congediat cu o mică pensie. Veni să s-aşăze în satul lui, unde tată-său murise, de curînd, lăsîndu-i o căsuţă şi prea puţin pămînt. Împotriva tuturor aşteptărilor, cîteva luni de linişte îl îndreptară cu desăvîrşire şi era pe cale să facă demersuri spre a fi reprimit sub steag cînd privirile galeşe ce-i aruncau, de cîte ori îl întîlneau, frumoşii ochi negri ai unei fete de fruntaş îl fărmăcară şi schimbară pornirile lui războinice în altele mai blînde. Gradul şi pensia cu care fusese congediat, cît şi purtarea lui cuviincioasă făceau dintr-însul un ginere dorit de gospodarii cei mai de samă. Obţinu cu înlesnire mîna fetei iubite şi, pe lîngă acea mînă, pămînt bun de hrană, o păreche de boi, patru vaci, un cal şi cincizeci de oi. Trăi doi ani fericit şi avînd sorţi să devie unul din gospodarii cei mai înstăriţi din sat, dar nenorocirea îl pîndea.

Stăpînul satului era nemeş tînăr, frumos şi iubitor de muieri. El se lăuda că, cale de o zi împrejurul curţii lui, nu scapase de el nici o nevastă sau fată frumoasă; şi barbaţii îşi păzeau femeile de el ca de turci sau de tatari. Vlad însă, care avea deplină încredere în soţia lui, nu avea nici o grijă în această privinţă; iar Mărioara se arata supusă şi iubitoare către soţul ei, nedîndu-i nici cel mai mic prilej de nemulţămire sau de bănuială. În al treilea an, la vremea coasei, Vlad îşi strîngea fînul cu ajutorul altor oameni şi aştepta să vie Mărioara cu mîncarea, cînd o babă a cărei casă se afla lîngă a lui, trecînd pe la acel loc, îl chemă deoparte şi-i spuse că, dacă se grăbeşte să meargă acasă, va găsi pe soţia lui petrecînd cu nemeşul.

Întăia lui mişcare fu să nu creadă, să izgonească pe babă, înjurînd-o şi ameninţînd-o că o va strînge de gît; dar de-abie se departase baba dînd din cap, şi bănuiala îl cuprinse. Spunînd oamenilor că merge ca să ajute pe Mărioara s-aducă mîncarea, se îndreptă răpede spre sat. Pentru a ajunge mai curînd, trecu prin ogrăzile mai multor oameni, sărind peste garduri. Cînd ajunse la casa lui, găsi uşa închisă; puse umărul şi, împingînd în blăni cu putere, făcu ca uşa să sară din ţîţîni. Priveliştea care i se înfăţoşă nu-i lăsă nici o îndoială atît despre adevărul celor ce-i spusese baba, cît şi despre necredinţa de bunăvoie a soţiei lui atît de mult iubită.

O furie oarbă îl cuprinse; punînd mîna pe o bardă atîrnată de un cui, se aruncă asupra nemeşului. Acesta sărise de pe pat, buimac în urma sosirii neaşteptate a soţului batjocurit şi, înţelegînd că de astă-dată are a face cu un barbat hotărît să răzbune ocara ce i se făcuse, căută din ochi pistolul pe care, încrezător în puterea uşii, îl depusese pe masa departată de pat. Dar înainte ca el să se fi putut apropie de armă, barda purtată de un braţ vînjos se abătea asupra scăfîrliei nemeşului, întrînd într-însa pănă la urechi. Sîngele ţîşni asupra lui Vlad şi asupra Mărioarei care rămăsese încremenită în picioare lîngă pat, iar leşul nemeşului căzu la pămînt, sîngele care ieşea din capul spart făcînd îndată un lac roşu pe podele. Apoi, întorcîndu-se spre muierea care rămînea nemişcată:

— Ticăloaso! şi ridică iar barda asupra ei.

Dar înainte ca el s-o fi lovit, ea căzu la pămînt cu mînile întinse şi ramase acolo lungită. Vlad era s-o lovească, aşa cum se afla, întinsă jos, dar prin crierii lui trecu deodată o bănuială: „O murit de frică!”

Şi plecîndu-se asupra ei, o întoarse cu faţa în sus. Faţa şi mînile i se făcuse albe ca varul, din gură îi curgea un mic şivoi de sînge. O pipăi — ea ramase nemişcată; apropie urechea de pieptul ei — inima nu bătea. Mai aşteptă cîteva clipe şi apoi o pipăi din nou: trupul ei se răcea.

Îndată ce se încredinţă că a murit, orice ură împotriva ei pieri din sufletul lui; uită ocara ce-i făcuse pentru a-şi aduce aminte numai de zilele fericite petrecute cu dînsa; o jale cumplită îl cuprinse.

Dar vederea sîngelui nemeşului care curgea spre trupul Mărioarei îi aduse aminte că făcuse moarte de om, că ucisese pe stăpînul satului şi că numai o fugă grabnică îl putea scăpa de caznă şi de moarte cumplită, pe roată. Dorul să-şi păstreze viaţa, înnăscut în om, îl făcu să ieie de sîrg toate măsurile pentru a pune această viaţă la adăpost. Îşi schimbă răpede hainele pline de sînge, luă pistolul nemeşului pe care îl ascunse în sîn, merse la şopronul sub care se afla calul, puse răpede şaua pe dînsul; apoi ieşind pe poartă afară, încălecă, străbătu satul la umblet şi, îndată ce se văzu dincolo de jitărie, goni spre pădure.

După trei zile ajunse în Moldova, la Prisacani. Aici vîndu calul şi, părîndu-i-se că este încă tot prea aproape de locul groaznicei lui fapte, se tot scoborî spre Ţara-de-Jos; întîmplarea îl aduse în Tămăşăni. Aici banii împuţinîndu-i-se, începu să lucreze cu ziua pe la răzăşi, rămînînd peste iarnă în sat la un răzăş care se trăgea din Roşca. Acel răzăş avea o soră, văduvă fără copii, femeie voinică şi plăcută, care, pe lîngă partea ei de moşie, avea vie bună, o prisacă de cincizeci de stupi, doi boi, trei vaci, vro cincizeci de oi şi cîteva capre.

Vlad se arătă, precum şi era, un om vrednic, cinstit, priceput la treabă şi cu scaun la cap. El ştiu să cîştige pe lîngă prietenia lui Ion a Irinei — aşa se numea răzăşul la care se oploşise — şi dragostea vadanei: nunta se făcu după ispas. Insă înainte de nuntă, Vlad se dusese la popa Gheorghe, îi mărturisise fapta grea ce o săvîrşise, cerîndu-i dezlegare de pacat.

Dusese casă bună cu Stana vreme de mai bine de patru ani. Ea era o femeie harnică şi gospodină şi-i hărăzise doi băieţi de gemeni, voinici şi frumoşi, după care Vlad se prăpădea. Ungureanul trăia bine cu tot satul — căci, precum am spus, era om cuminte, credincios către cuvîntul dat, nehărţă gos, îndatoritor către ceilalţi săteni, supus şi cuviincios către preut şi nelipsit de la biserică în zilele de duminecă şi de sărbătoare. În gîlcevile satului cu boieriul ţinea cu oamenii, dar îl găseai totdeauna printre acei care îndemnau la pace şi la rabdare.

Însă cu un an înainte de întîmplările care alcătuiesc şirul povestirii de faţă, în vremea culesului popuşoilor, traiul lui cel bun cu Stana luă sfîrşit. Într-o zi se duse să strîngă fînul în lunca de la gura Pietrosului Mare, iar pe Stana o trimesese la vie să culeagă nişte cireşi tîrzii de care aveau vro zece copaci. O ploaie răpede îl făcuse să se-ntoarcă acasă de la jumatate de cale şi să desjuge boii. După încetarea ploii se mai învîrtise prin ogradă, se dusese să vadă copiii pe care Stana îi lasase la o rudă din apropiere; apoi, neavînd ce face, se duse şi el la vie s-ajute nevestei la cules cireşile.

Căutînd-o prin vie şi negăsind-o, se îndreptă spre căsoaie unde, spre mierarea lui, găsi calul sulgeriului legat de un stîlp de la gîrliciul pivniţei. Cuprins de o presimţire cumplită şi grăbindu-se să împingă uşa care nu era încuietă, găsi pe Stana în braţele sulgeriului. Scoase cuţitul din brîu şi, cu un strigăt de furie, se aruncă asupra lor. În mînia lui nu văzu o bortă în drumul lui, băgă piciorul într-însa şi căzu jos. Întra-aceeaşi clipă se şi ridică iar, dar sulgeriul era de astădată în picioare înaintea lui. Cînd Vlad ridică cuţitul ca să-l lovească, sulgeriul îi prinse braţul cu stînga şi i-l suci atît de tare, încît ungureanul scăpă un strigăt de durere şi cuţitul din mînă. Sulgeriul, fără a-i slăbi braţul cu stînga, ridică de pe jos cu dreapta o nuia groasă de corn, care fusese menită să slujască ca cerc de balercă, şi începu să croiască cu dînsa pe Vlad pe unde îl nimerea. În zadar încerca Catana, cu mîna stîngă, să desprindă pe acea a sulgeriului de pe braţul lui înţăpenit de durere: mîna lui Strilea părea un cleşte de fier. Sulgeriul încetă să lovească numai după ce braţul îi obosi.

— Stano, zise el atunci femeii, urmînd să ţie sucit braţul lui Vlad, ieşi de aici şi du-te la neamuri, căci altfel are să fie rău de tine.

Stana se grăbi să iasă din căsoaie şi să o ieie la fugă spre sat. După ce ea se depărtă, sulgeriul lăsă braţul lui Vlad şi, îndu-i brînci cu dreapta, îl făcu să zboare pe uşă şi apoi să cadă jos la pămînt, la trei stînjeni de căsoaie. Strilea

ridică pălăria care-i rămăsese jos, ieşi la rîndul lui şi, ducîndu-se la cal, desprinse frîul de stîlpul la care era legat şi încălecă. Vlad acuma se ridicase şi el, dar rămîrea nemişcat, cu braţul amorţit, cu trupul stîlcit, cu inima sfîşietă de furie, de ură, de durere şi de ruşine, cu privirea rătăcită, cu dinţii scrîşnind.

— Dacă vrei să te mai pui cu mine, îi zise sulgeriul, poftim! Să ştii că sînt gata să încep din nou oricînd.

Dar ungureanul nu era în stare să înţăleagă aceste cuvinte şi înfăţoşarea lui era atît de cumplită, încît chiar Strilea se simţi cuprins de remuşcare: îi păru rău de cele ce se-ntîmplase şi se grăbi să se depărteze.

Sulgeriul avuse parte de dezmierdările Stanei îndată după văduvia ei, dar în curînd o uitase cu desăvîrşire; zărind-o acuma din întîmplare într-un cireş şi vederea ei stîrnindu-i din nou poftele, întrase în vie, o făcuse să se deie jos din copac şi să între în căsoaie. Ea era departe să fie o femeie desfrînată, nu păcătuise cu altul decît cu boieriul, dar acesta o găsea acuma într-o clipă în care era slabă de înger şi fără voinţă.

Mari fură pe urmă căinţa şi durerea ei, căci întîmplarea ajunsese la cunoştinţa satului întreg. Toate neamurile îşi puseră silinţile pentru a face pe Vlad să ierte pe Stana şi s-o ieie înapoi. El era nebun de durere, văzîndu-şi casa necinstită şi fericirea nimicită pentru a doua oară din pricina poftelor necurate ale unui boier. Şi de astă-dată, departe să-şi fi răzbunat ocara, mai suferise să fie bătut în chip atît de crud. Nu voia să audă de împacare, părăsi casa care era a ei, hotărît să se despartă şi apoi să se călugărească. Dar părintele Gheorghe înţelese în curînd că iubirea lui pentru copii era atît de mare, încît printr-însa se putea izbuti ca inima să i se moaie şi către soţia care-i greşise într-atîta. După lungi silinţi, preutul ajunse să-i stoarcă iertarea şi să-l înduplece să se-ntoarcă acasă. Dar fericirea de altădată era dusă pentru totdeauna. Vlad era acuma tăcut şi aspru faţă de nevastă şi nu arareori i se întîmpla să ridice mîna asupra ei, deşi ea se silea din răsputeri să nu-i deie prilej de nemulţămire. Iar în inima lui ferbea împotriva sulgeriului o ură cumplită, neîmpăcată şi neîndurată. În sfaturile satului n-avea acuma Stan Făcăoariu susţiitor mai înverşunat, mai gata să susţie toate măsurile propuse de el, să cheltuiască şi să se ostenească pentru a răpune pe boier decît Vlad Catana.

Păcatele slugerului/Capitolul XX - O femeie inimoasă și un mișel

←Capitolul XIX - Un soţ nenorocit **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XXI - Uneltirea→
Capitolul XX - O femeie inimoasă şi un mişel

Prisaca lui Andrei Nan, cea mai frumoasă din cîte se aflau pe Tămăşăni, era aşezată în hliza curăturilor, pe coasta Ciubotariului şi pe pămînt dat de zestre Saftei de către părinţii ei. Această prisacă cuprindea mai bine de trei sute de stupi, şură, zemnic, bordei pentru prisacar şi era împrejmuită cu un gard de nuiele, nalt de şase palme. Această hliză se hotăra la deal cu alta, mult mai îngustă, a lui Radu Irofti, care o despărţea de pămîntul lui Strilea. Sulgeriul avea şi el aici o prisacă cu vro două sute de stupi, şură şi bordei de prisacar, dar neîngrădită. Prisacariul lui Andrei, un moşneag foarte priceput în tot ce se atingea de meseria lui, dar — deoarece slujise încă pe tatăl Făcăoariului —, ajuns la adînci bătrîneţe, era foarte slab. Însă Saftei îi plăcuse mult, încă de cînd era copilă, creşterea albinelor şi ea învaţase acest meşteşug în chip foarte temeinic de la bătrînul Manole, astfeli se numea prisacariul; şi de vro doi ani de cînd slăbise mai cu samă acesta, se îndeletnicea mai mult ea cu prisaca. Fiind o femeie voinică şi harnică, se răpezea calare mai în fiecare zi, cînd dimineaţa, cînd după-amiază, adesa şi de două ori pe zi, la prisacă; stătea două-trei ceasuri, ajuta pe Manole sa facă ceea ce era mai greu de făcut şi apoi se ducea acasă la altă treabă.

Radu Irofti se apucase să-şi cosască fînaţul de pe faţa Ciubotariului; şi treaba îi mergea încet, căci nu prea era cine să-l ajute. Şi de firea lui era moale de muncă. Legase prietenie cu Manole, şi Safta, cînd venea la prisacă, îl găsea adesea acolo ajutînd moşneagului sau stînd de vorbă cu el. Privindu-l ca pe un duşman al tătîne-său, la început se uita mai mult rău la el şi nu vorbea cu dînsul; dar Radu, făcîndu-se că nu vede şi nu înţălege, se silea să se facă

binevăzut de ea, făcîndu-i feli de feli de slujbe şi de îndatoriri: tăind lemne, cărînd apă, aducînd cofe de fragi şi de bureţi. Safta, văzîndu-l în fiecare zi, se deprinsese cu dînsul, îl privea acum fără desplăcere, vorbea cu el şi asculta bucuros glumele şi poveştile lui, căci Radu era bun de gură şi hazliu. Într-o după-amiază, Safta zăbăvi mai mult decît de obicei la prisacă, unde Radu, cu snoavele lui, o făcuse să rîdă cu multă poftă. Cînd ea plecă, el plecă cu dînsa zicînd că are s-o însoţească pănă la drumul mare, în Pîrăul cu Raci. Merse lîngă cal, urmînd să glumească, dar cînd ajunseră prin ţîhla deasă prin care te scoborai la pîrău pe o cărare îngustă, într-un ochi mic de poiană, aruncă braţul împrejurul ei, o ridică de pe cal, apoi o strînse la piept cu putere şi-i acoperi faţa cu sărutări.

Safta, surprinsă de fapta lui neaşteptată, ramase întăi înmărmurită; dar sărutările cu care îi ardea obrazul o făcură să-şi revie în curînd în fire. Pe lîngă că era naltă şi voinică, apoi mînia îi îndoi puterile: se smunci deodată cu atîta putere încît Radu, slăbănog din fire şi slăbit încă mai tare de viaţa de ticălos ce-o dusese, fu silit să desprindă braţele dimprejurul mijlocului ei. Dreapta Saftei nu scapase nuiaua cu care iuţea mersul greoi al Balanei; dîndu-se înapoi cu un pas, croi pe Radu de două ori peste obraz, apoi sări răpede pe iapa care rămăsese pe loc păscînd iarba din poieniţă.

Radu care, încredinţat din pricina bunăvoinţii cu care Safta asculta glumele şi snoavele lui că va avea parte de o biruinţă uşoară, rămăsese uimit de opunerea ei hotărîtă şi de puterea cu care se smuncise din braţele lui. El era o fire de mişel. Durerea pricinuită de cele două lovituri zdravene cu care îl croise peste obraz, în loc să-i stîrnească mînia, îl muieră şi mai tare, făcîndu-l să se deie la rîndul lui cu un pas înapoi şi să-şi ascundă faţa cu braţele spre a o apara de alte lovituri.

— Mişălule! îi strigă ea luînd dîrlogii îi mîni şi silind iapa, prin lovituri de călcăie şi de nuia, să se depărteze la trăpegior. Am să te spun lui Andrei ca să te ciomăgească după cum ţi se cuvine!

Radu, plin de ciudă împotriva acelei care îl umilise în – tr-atîta, se duse ruşinat la coliba ce şi-o făcuse pe hliza lui. Ameninţarea Saftei, să-l spuie lui Andrei, nu-l neliniştea deloc: era încredinţat că, de ruşine, ea va tăcea, cum mai tăcuse şi alte neveste cu care se purtase la feli.

Dar se înşala tare. Îndată ce Andrei sosi acasă, Safta se grăbi să-l puie în cunoştinţa batjocurii ce o suferise şi, a doua zi, cînd Radu ieşea din colibă, tîrziu, după obiceiul lui, pentru a începe să întoarcă brazdele cosite în ajun, se văzu faţă în faţă cu Andrei, care tocmai atunci se dădea jos de pe cal şi venea spre el. Radu avu o presimţire ră; picioarele i se muieră.

Urieşul, care ţinea în mînă o nuie de corn lungă de cinci palme şi groasă de un deget bun, se opri în faţa lui.

— Ticălosul, zise el, cum ai îndrăznit tu să pui mîna ta spurcată pe nevasta mea? Am să-ţi plătesc preţul care se cuvine neobrăzării tale!

Şi, fără a mai sta la gînduri, apucă cu stînga, de ceafă pe Irofti care pe lîngă el părea un pui de bodaproste; şi ridicîndu-l în sus, parc-ar fi fost o pană, începu să-i tragă cu nuiaua peste umere, peste spete, peste şale. Radu urla de durere, dar Andrei încetă să lovească numai cînd se simţi ostenit. Atunci, fără a lăsa nuiaua din mînă, apucă cu dreapta pe Irofti de chimir şi, făcîndu-şi vînt, îl aruncă pe o căpiţă de fîn care se afla la vro patru stînjeni de el.

— De vei îndrăzni să te apropii de Safta la o departare mai mică decît acea care mă desparte acuma de tine, să ştii că nu mai las întreg căpeţel de piele pe trupul tău, zise Andrei; apoi încălecînd iar, plecă spre prisaca lui.

Ameninţarea lui Andrei fu pierdută pentru Radu care leşinase. Cine ştie cît ar fi ramas acolo în nesimţire dacă prisacariul lui Strilea, a cărui prisacă, precum am zis, se afla ceva mai la deal, n-ar fi văzut de departe toată întîmplarea. El, după ce plecă Andrei, văzînd că Radu nu se mişcă, venise la el şi-l găsise fără cunoştinţă.

Prisacariul, Solomon, era un ţigan bătrîn care în tinereţe slujise în mai multe curţi boiereşti şi venise în stăpînirea banului Constantin mai tîrziu, prin schimb. Ştiind cum se trezesc oamenii căzuţi în nesimţire, merse la prisacă, de unde luă două cofe de apă şi, după ce turnă una întreagă, în răstimpuri, pe capul lui Radu, acesta începu să-şi revie în fire.

Loviturile lui Andrei fusese atît de grozave, încît Radu zăcu cinci zile în coliba lui, pe gramada de cetină ce-i slujea de pat; de-abie a şăsa zi putu să steie în picioare şi să facă cîţiva paşi. Dar, în acest timp, la ura neîmpacată ce o hrănea în inima lui împotriva întregului neam al Făcăureştilor şi mai cu deosebire împotriva lui Stan, veni să

s-adauge o ură şi mai înverşunată, un dor de răzbunare şi mai aprins împotriva fiicei şi a ginerelui acestuia, care îl umilise într-atîta. Din clipa în care îşi revenise în fire, îşi jurase să li întoarcă ocara cu prisos.

Întîmplările povestite mai sus pusese capăt prieteniei dintre Radu Irofti şi Manole, prisacariul lui Andrei. Ei nu se mai întîlneau deloc. În schimb însă cel dintăi şi prisacariul lui Strilea se făcuse prieteni nedespărţiţi. Radu făcea acuma lui Solomon aceleaşi slujbe ce le făcuse pănă atunci lui Manole; mînca şi dormea la ţigan şi, dacă cineva ar fi trecut după căderea nopţii pe lîngă bordeiul prisăcii boiereşti, ar fi auzit fără îndoială glasurile lor.

Cînd erau trei zile pănă în Sfîntu Ilie, sulgeriul veni de dimineaţă să-şi vadă prisaca, pe unde nu mai dăduse de mai bine de două săptămîni.

Cînd descăleca, dădu cu ochii de Radu Irofti, pe care nu-l văzuse pănă atunci.

— Cine eşti tu? întrebă el.

— Radu Irofti.

— Am auzit de tine, eşti fiul lui Ifrim, care şi-o vîndut toată moşia lui Stan Făcăoariu, după ce te-o izgonit din casă. Ai fost bejănar zece ani. Unde umblat-ai pănă acum?

— Am fost prin lume pentru ca să-mi pot agonisi traiul. Stan Făcăoariu o pus pe tata să mă izgonească din casă pentru ca să poată pune mîna mai cu înlesnire pe pămîntul nostru. Cînd m-am întors, sînt acuma vro cinci săptămîni, am găsit pe tata mort demult şi pămîntul vîndut Făcăoariului pentru cîţiva lei. Dar eu apucîndu-l să mi-l deie înapoi, el mi l-o lăsat pănă în ziua de Sfinţii împăraţi a anului ce vine; şi dacă în acea zi îi voi întoarce banii ce i-o dat pe pămînt, pămîntul să rămîie al meu pentru vecie. El s-o hotărît la acest pas, nu de frică de pacat, ci mai ales pentru ca se temea ca răzăşii cei saraci, care de mult au ciudă pe dînsul, să nu se despartă de el şi să nu-l mai urmeze în judecata cea nouă ce el, fraţii lui şi popa Gheorghe vor s-o pornească împotriva dumitale.

— Şi crezi că vei izbuti să aduni acei bani pănă la vară? întrebă sulgeriul care ascultase vorbele lui Radu cu o vădită bagare de samă.

— Dacă nu voi izbuti, răspunse Radu, uitîndu-se în ochii sulgeriului, voi vinde moşia altuia, care mi-a da preţ mai bun.

— Să ştii că sînt şi eu muşteriu, se grăbi să zică sulgeriul, şi că sînt gata să-ţi dau preţ bun, căci bucata asta a. ta este chiar alături de mine. Să nu vinzi fără să mă întrebi. Apoi sulgeriul se duse cu Solomon să încungiure prisaca şi să numere stupii; Radu îi urmă la cîţiva paşi. Cînd sulgeriul se-ntoarse spre bordei, Irofti zise:

— Frumoasă prisacă ai, cucoane, şi la loc bun.

— S-ar face şi mai frumoasă cu bucata ta, răspunse sulgeriul.

— Şi dacă pe lîngă bucata mea te-ar agiuta Dumnezeu să pui mîna pe acea ce o are de zăstre, de la Stan Făcăoariu, Andrei Nan, ai avea un loc de prisacă care ar plăti cît o moşie.

— Ştiu, răspunse sulgeriul; prisaca lui este mai aproape de apă şi are fînaţ mai bun decît a ta şi decît a mea. Anţerţ am adus aici acelaşi număr de stupi care-l avea atunci Andrei, o sută cincizeci; ai lui trec acuma de trei sute, şi ai mei sînt numai două sute şi zece. Li prieşte în înfundătura aceea mult mai bine decît aici, mai la deal. Dar cum să scoţi acea bucată din mîna lui? El nu ţi-ar da-o nici dacă i-ai acoperi-o cu galbeni.

— Şi ce mi-ai da mie oare, întrebă atunci Radu, dacă eu te-aş pune în stăpînirea ei fără ca să cheltuieşti macar un ban?

— Ai poate pe dînsa hîrtii? întrebă sulgeriul care tresă – rise la întrebarea lui Radu. Ţi le cumpăr!

— N-am hîrtii, dar ştiu un mijloc care l-ar putea sili să cadă în genunchi înaintea dumitale şi să te roage să iei prisaca.

— Care mijloc? întrebă sulgeriul.

— Iartă-mă, cucoane Mihalache, mijlocul meu nu ţi-l pot destăinui; dar, dacă primeşti, nu va trece săptămîna şi Andrei Nan a fi gata să-ţi iscălească orice zapis îi vei cere, prin care să-ţi vîndă pe preţ de nimica nu numai prisaca

de devale, dar cîtă întindere din moşia lui îi voi. Şi aceasta fără înşălătură, pe sfînta dreptate.

— Eşti poate vrăjitor? Cunoşti farmece? zise sulgeriul necrezător. Şi cît îmi ceri tu ca să aduci pe Andrei Nan la asămene pas?

— Ocrotirea dumitale pentru rămăşiţa zilelor mele, răspunse Radu.

Sulgeriul ramase pe gînduri. Pricepea el doară că mijlocul ce era să întrebuinţeze Radu spre a sili pe Andrei să-i vîndă prisaca numai curat nu putea să fie. Dar codul de morală al boierimii din a doua jumatate a veacului al optsprezecelea îngăduia unui boier întrebuinţarea, cînd era vorba să-şi facă o moşie din bucăţi răzăşeşti, a unor mijloace care astăzi ar aduce pe acel ce s-ar folosi de ele în faţa tribunalelor şi chiar în acea a curţilor cu juraţi. Sulgeriul Mihalache, dacă era bun la inimă, de o fire deschisă şi neplecată către vicleşug, era lacom de pămînt ca mai toţi boierii de atunci şi împărtăşea părerile obştei lor în privinţa mijloacelor ce se puteau întrebuinţa ca să-şi întindă hotarul. Între acea lăcomie de pămînt şi firea lui iubitoare de calea dreaptă se dădu în cugetul lui o scurtă luptă, din care lăcomia ieşi răpede învingătoare.

— Ian ascultă, măi Radule, zise el rupînd deodată tăcerea, cu mine să nu te joci. Dacă eşti în stare să faci precum te lauzi, te-i bucura nu numai de sprijinul şi de ocrotirea mea, dar şi de alte foloase. Dar dacă vrei să-ţi baţi joc de mine, rău ţi-ai ales omul şi vai de ciolanele tale, că puţine parale vor face ele dacă nu te ţii de cuvînt. Mai bine nu te apuca. Apoi să ştii că nu vreu să fiu tîrît de tine în vro uneltire mîrşavă; de vei fi prins cu vicleşug, tu vei trage pedeapsa.

— Peste o săptămînă, prisaca lui Andrei Nan are să fie a dumitale, de nu, îţi sînt în mînă: poţi să mă baţi şi să mă globeşti cît ţi-a plăcea. Şi această faptă are să fie, nu o nedreptate sau o asuprire, dar o milă făcută de dumneata răzăşului.

— Sîntem înţeleşi, zise sulgeriul încălecînd; de azi într-o săptămînă sau vei primi de la mine o mulţămire frumoasă, sau pielea ta va fi dubită de harapnicul meu.

— De asta nu mă tem, zise Radu, punîndu-i-se în cale ca să-l oprească pe loc. Te rog, cucoane, fă-mi un bine de pe acuma: împrumută-mă de mîni, pe o săptămînă, cu un car şi cu o păreche de boi ca să pot să-mi string fînul şi să car nuiele şi spini pentru îngrădirea stogului.

Sulgeriul se uită cîtva în ochii lui, apoi zise:

— Bine, vină deseară la curte ca să iei carul şi boii.

Pentru înlesnirea înţelegerii celor ce vor urma, trebuie să lămuresc că Radu Irofti ştia că bătrînul Manole ceruse şi primise de la stăpînii lui învoire ca de Sfîntul Ilie să meargă la Rădeana, unde se făcea iarmaroc de acea sărbătoare, ca să ajute pe un nepot de fiică al lui să prefacă o păreche de boi. Mai aflase că Safta era hotărîtă să nu însoţască pe Andrei la Rădeana în aceeaşi zi, dar să vie de dimineaţă la prisacă, cu carul cu boi, cu copiii ei şi cu patru fete din sat care să culeagă zmeură şi cu un argat al lor, un flăcăoandru de şăptesprezece ani; acesta era menit să îngrijească de boi, dar fără îndoială şi el avea să se ducă cu fetele după zmeură. Safta avea să se-ntoarcă în sat numai tîrziu, aproape de asfinţitul soarelui.

Cînd se dusese la curte să ieie carul şi boii făgăduiţi de sulgeriu, Radu ceruse să vorbească acestuia şi-i spusese că Solomon se roagă să fie învoit să meargă şi el de Sfîntul Ilie la Rădeana şi că el, Radu, va păzi prisaca în lipsa lui, ceea ce sulgeriul încuviinţase îndată.

Păcatele slugerului/Capitolul XXI - Uneltirea

←Capitolul XX - O femeie inimoasă şi un mişel

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXI - Uneltirea

Capitolul XXII - Sulgeriul umblă să-şi încarce sufletul cu păcat greu→

A doua zi după Sfîntul Ilie, sulgeriul isprăvise prînzul şi, aşazaj turceşte pe pat, sorbea din filigeanul de cafe, cînd Culiţă intră cu ciubucul aprins, din luleaua căruia ieşea, de sub căimac, o şuviţă de fum, şi spuse că Solomon o venit de la prisacă şi cere să-i vorbească numaidecît, avînd să-i spuie lucruri de samă. Sulgeriul poronci să-l cheme în odaie.

— Ce veste-poveste, Solomoane? întrebă Strilea pe ţiganul care se bucura la el de o deosebită trecere şi încredere.

— Ce să fie, cucoane, zise scărpinîndu-se în cap ţiganul care rămăsese la uşă, ia nu-i bine.

— Pentru ce nu-i bine?

— Lumea-i plină de talhari.

— Aista-i un cîntec vechi cît dînsa, zise sulgeriul; dar ce te face să-ţi aduci aminte de dînsul tocmai astăzi?

— Eu ţineam pe Andrei Nan şi pe soţia lui drept oameni de treabă, urmă ţiganul, şi văd că ei sînt numai nişte hoţi.

— Dar ce au făcut? Vorbeşte mai lămurit, măi ţigane, strigă sulgeriul care începuse să piardă rabdarea.

Ţiganul căzu în genunchi şi lacrimile izbuhniră din ochii lui.

— Iartă-mă, cucoane, bătrîneţele mi-au slăbit ochii şi mintea şi n-am fost în stare să apăr cum se cuvine averea dumitale!

— Dar ce este? Ce s-o întîmplat? strigă sulgeriul sărind de pe pat.

— S-o întîmplat că Andrei Nan şi cu femeia lui, de cîte ori au cîte un stup slab în prisaca lor, îl ieu şi-l aduc într-a dumitale, unde îl aşază în locul altuia, ales dintre cei mai de frunte, pe care îl ieu şi îl duc în prisaca lor, aşăzîndu-l în locul celui slab.

— Şi cum de îngăduit-ai tu asemene lucru? răcni sulgeriul cuprins de mînie, pentru ce oare te ţin eu pe tine acolo şi pentru ce te hrănesc eu, netrebnicule? Am să te fac să-ţi dai sufletul sub bici!

Şi sulgeriul bătu cu putere din picior!

— Ai toată dreptatea, răspunse Solomon, netrebnic m-au făcut bătrîneţele; nu mai sînt în stare să-ţi apăr avutul!

Durerea şi deznădăjduirea batonului muieră inima sulgeriului care, îmblînzîndu-şi glasul,, zise:

— Scoală!

Şi cînd văzu pe ţigan în picioare, îi zise cu glas domol:

— Lasă încungiurile şi spune lămurit cum ai descoperit tîlhăriile răzăşului.

— Asară, zise ţiganul, întorcîndu-mă singur de la iarmaroc, am rătăcit prin pădure şi am agiuns la prisacă tîrziu — putea să fie pe la miezul nopţii. Radu Irofti dormea în colibă la mine; dar cum am aprins opaiţa s-o trezit, s-o sculat de pe culcuş şi mi-o spus că o dat în ziua aceea de o poznă mare. Că demult, încă de cînd era bine cu dînşii şi-şi petrecea vremea pe la prisaca lor, avea prepus că numai prin meşteşug necurat şi în dauna dumitale sporise în chip atît de minunat stupii răzăşilor. Ieri Manole prisacariul s-o dus la Rădeana, unde l-am văzut şi eu, iar la prisacă o venit Safta lui Andrei cu carul, cu copiii ei, cu patru fete din sat şi cu un flăcău. După ce au desgiugat, Safta o trimes copiii, fetele şi flăcăul să culeagă zmeură pe Piscul Ciubotariului şi în deal la Lăcătuşu, iar ea o ramas singură la prisacă. Radu, care de mult avea prepus pe răzăşi, îndată ce i-o văzut trecînd cu cofele în mînă după zmeură s-o suit într-un carpăn şi s-o ascuns printre crengi.

Era acolo poate de un ceas, cînd vede pe Safta venind cu carul cu boi, întrînd cu dînsul în prisacă şi oprindu-se într-un capăt unde se aflau vreo trei stupi de frunte. În căruţă, astupaţi şi legaţi la urdiniş, erau trei stupi. Safta este

meşteră la lucrul prisăcii, ca cel mai de frunte prisaca – riu. Radu o văzut-o cum şi-o pus naframa pe cap şi pe umere, cum şi-o învălit mînile, cum o astupat cu o bucată de petecă urdinişul, cum o legat captarele celor trei stupi şi cum o făcut să alunece stupii de pe căpătăile lor pe o bucată de pînză cu care i-o legat la capătul din gios. Apoi, ea fiind voinică cît un barbat, o luat frumos stupii unul după altul în braţe şi i-o pus în căruţă. Pe urmă o luat pe cei trei stupi din căruţă şi i-o aşazat în locul celor trei ce-i luase; cu o prăjină lungă a scos dopurile de la urdiniş şi legăturile de la captare, o tras la ea dopurile şi legăturile şi o plecat, cu căruţă cu tot. Radu s-o dat gios din carpăn şi şi-o căutat de treabă. Pe la amiază, s-o întors fetele, copiii şi flăcăul, cu cofele pline de zmeură şi cu legături de bureţi. După-amiază, auzind că fetele trec iar la deal, Radu, bănuind că Safta a mai veni să schimbe stupi slabi pe alţii buni, s-o suit iar în carpăn. Şi nu se înşala: iar o venit muierea hoaţă cu carul în care însă erau de astă-dată numai doi stupi. Trăgînd în alt capăt al prisăcii, o ales alţi doi stupi, din cei mai puternici, care se aflau departe unul de altul, şi i-o luat în căruţă, înlocuin – du – i prin acei care-i adusese. De astă-dată însă, de răul albinelor, n-o putut lua cu dînsa dopurile şi legăturile de pînză care au ramas pe loc. Iacătă-le, şi ţiganul le scoase din sîn, apoi adăugi:

— Radu mergînd să le ieie, l-o împuns albinele rău de tot: i s-o umflat capul şi obrazul; de-abie vede cu ochii. N-am închis ochii de suparare şi, cum s-o făcut ziuă, m-am dus să văd stupii şi am găsit întocmai cum îmi spusese Radu: cinci din stupii cei mai frumoşi erau înlocuiţi prin alţii care nu poartă semnul dumitale şi se vede uşor că sînt mai slabi decît acei pe care i-am lasat ieri dimineaţă în locul lor.

Şi Solomon tăcu.

Mînia sulgeriului căzuse. El nu se îndoia că Radu Irofti avuse o parte însamnată la mutarea stupilor; dar bucuria ce o simţea înţelegînd că Andrei Nan, în urma acestei fapte, se află cu desăvîrşire în puterea lui, îl făcea să treacă cu uşurinţă peste această împregiurare. Dar faţă de Solomon, crezu nemerit să-şi ascundă bucuria.

— Şi nu ştii dacă răzăşii nu mai îndeplinise pănă azi asămene schimb de stupi? întrebă sulgeriul cu sprîncenele încreţite.

— Eu n-am simţit nimica, răspunse prisacariul, dar s-ar prea putea. Toţi stupii din prisacă poartă sămnul nostru; dar asta nu însamnă că nu i-au schimbat, căci doară era uşoi pentru Andrei să facă un fier la feli cu al nostru şi să însămne cu el stupii slabi ce-i scotea din prisaca lui şi-i ducea într-a noastră în locul celor buni.

— Întoarce-te îndată la prisacă, poronci sulgeriul, şi să nu te ducă pacatul să scăpi vreun cuvînt despre întîmplarea asta; apoi Strilea bătu din palme.

— Şaua pe Daraban, îndată, şi ciubotele, zise el lui Culiţă, cînd acesta intră.

Cu o jumatate de ceas mai tîrziu sulgeriul ajungea la prisacă; cînd descălecă la bordei, văzu pe Radu ieşind dintr-însul. Strilea scăpă un strigăt de uimire: capul lui Irofti se făcuse cît un bostan. În locul ochilor se vedea, în cărnurile umflate, ca două crăpături lungăreţe; mînile nu mai aveau nici un chip.

— Dar cum te-au împuns albinele astfeli? întrebă sulgeriul.

— Cînd am mers să ieu dopurile şi legăturile ce nu putuse să le scoată dintre stupi muierea, albinele din cei doi stupi care i-o adus la urmă, suparate de zdruncinul la care fusese supuse, o năvălit asupra mea şi m-o împuns în chipul ce-l vezi. Nu mai pot de durere.

— Dar întîmplatu-s-au lucrurile astfeli cum mi le-o povestit Solomon? Adus-o ieri aici Safta a lui Andrei Nan întăia dată trei, şi a doua oară doi stupi de la prisaca lor, luînd în loc cinci stupi aleşi din prisaca mea?

— Întocmai aşa, răspunse Radu din buzele umflate, ale căruia cuvintele ieşeau numai cu greu.

— Ş? ai putea să-mi arăţi, în prisaca lor, stupii mei; cum să-i cunosc?

— Lesne de tot; acei stupi poartă sămnul dumitale şi pe dinafară şi înlăuntru. Dacă ei au curăţit sămnul dinafară cu barda, are să se cunoască locul în care o fost, iar celui din lăuntru n-au ce-i face. Numai să nu prindă ei de veste şi să nu desfiinţeze stupii.

— Mă duc chiar în astă-sară la Focşani şi mă întorc mîni cu starostele de Putna sau cu oamenii trimeşi de el; dar n-aş voi ca răzăşii să mă facă de ruşine şi ca atunci cînd voi veni aici cu starostele sau cu oamenii lui, să nu putem dovedi

că se găsesc în prisaca lor stupi furaţi.

— Să nu-ţi fie frică de aşa lucru; treaba mea este să dovedesc care sînt stupii furaţi.

Păcatele slugerului/Capitolul XXII - Sulgeriul umblă să-și încarce sufletul cu păcat greu

←Capitolul XXI - Uneltirea

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXII - Sulgeriul umblă să-și încarce sufletul cu păcat greu

Capitolul XXIII - O cercetare judecătorească în veacul al XVIII-lea→

A treia zi, puţin după răsăritul soarelui, nouă călăreţi ieşeau din curtea lui Mihalache Strilea şi se îndreptau la deal în umbletul cailor.

Aceşti călăreţi erau sulgeriul, doi mazili din împrejurimile Focşănilor, trei calaraşi stărosteşti cu odabaşa lor şi doi feciori boiereşti ai sulgeriului. Trecerea lor prin sat pricinui mare mierare şi îngrijire printre oameni, căci calaraşii starostelui Grigoraş Leon erau renumiţi pentru jafurile şi cruzimile lor. Toţi răzăşii se întrebau care era împilarea sau nedreptatea care aducea pe meleagurile lor pe aceşti oaspeţi nepoftiţi şi nedoriţi.

Mica ceată se duse drept la prisacă, unde găsi pe prisacariul Solomon şi pe Radu Irofti, al cărui cap şi obraz, deşi se dezumflase acuma aproape cu desăvîrşire, dar tot purtau încă sămnele împunsăturilor.

Călăreţii se dădură jos, şi sulgeriul zise mazililor arătîn – du-li pe Solomon şi pe Radu.

— Căpitane Ştefane şi căpitane Ifrime, aista-i prisacariul meu, Solomon, precum vedeţi un rob ţigan, şi aista-i Radu Irofti, un răzăş din Tămăşăni, care o văzut toată fapta ce v-am povestit-o.

Cei doi mazili erau barbaţi între patruzeci şi cincizeci de ani, de statură mijlocie: Ştefan Putină, bine învălit, rotund la faţă, cu părul şi mustăţile bălăi, iar Ifrim Grozav, uscăcios, cu părul negru, cu faţa smolită şi slabă, ciupită de vărsat şi cu nişte musteţi lungi lasate în jos. Putină avea o înfăţoşare mult mai veselă, iar acea a lui Grozav era fioroasă, mai ales din pricina ochilor mici care se uitau încrucişat. Amîndoi erau îmbracaţi cu anterie vargate, uşoare, ale căror poale erau prinse în curelele de piele ce le purtau peste brîie vechi de şal. Erau încalţaţi cu ciubote de iuft ce li veneau pănă la genunchi şi purtau pălării de pîslă neagră cu găitan de sîrmă. În brîiele lor se vedea cîte o calamară turcească de alamă galbănă.

— Ia spune-mi ce ştii, zise Grozav cătră Radu, şi bagă bine de samă să nu te prind cu vro minciună, că va fi rău de tine.

Sulgeriul şi cei doi mazili se aşazară jos pe o corobănă mare de fag, şi Radu li făcu, aproape din cuvînt în cuvînt, aceeaşi povestire ce o făcuse Solomon lui Strilea cu două zile înainte.

— Ai putea să ne duci la stupii aduşi de muiere? întrebă Grozav pe Radu, cînd acesta îşi isprăvi povestirea.

— Cum nu, răspunse Radu; şi el îi duse la capătul de la vale, unde le arătă trei stupi ce se aflau la mici depărtări unul de altul.

— Şi de unde cunoşti tu că aceşti stupi sînt aduşi de muiere? întrebă Putină.

— Doară am văzut din copac cum o luat cei trei stupi care se aflau aici şi cum i-o înlocuit prin acei ce-i adusese în car.

— Cum cunoşti tu că aceşti ţrei stupi nu sînt acei care i-ai lăsat aici în dimineaţa zilei de Sfîntul Ilie? întrebă Putină pe Solomon.

— Dar oricare prisacar nu cunoaşte stupii lui, răspunse Solomon, mai ales cînd este vorba de trei stupi de frunte ca cei ce erau aici? Nu văd eu că din gura aistora iesă şi intră mult mai puţine albine decît ieşeau din celelalte? Apoi după ce mi-o spus Radu cele ce le-o văzut în ziua de Sfîntul Ilie, am avut doară grijă să mă uit într-însele şi am văzut

că nu au nici jumatate din ceara şi din mierea care se aflau în cele ce ştiam eu.

Putină dădu din cap în sămn că este înţeles cu spusele prisacariului.

— Dar sămnul boieriului îl poartă? mai întrebă el.

— Poartă pe cel dinafară. Iacată-l, zise Solomon arătînd o stea arsă cu fierul pe partea de jos a ştiubeiului; dar se cunoaşte că aici arsura este proaspătă, iar ştiubeile noastre erau însămnate de trei ani. Apoi noi mai avem alt sămn înăuntru, pe partea de sus a ştiubeiului, şi acest sămn lipseşte de pe tustrele.

Se duseră apoi la celelalte două ştiubeie făcînd la ele aceleaşi constatări.

— Acuma să mergem la prisaca răzăşului, să căutăm stupii sulgeriului, zise Grozav. Ţiganul şi cu omul care o văzut întîmplarea să vie cu noi.

Sulgeriul şi cu cei doi mazili se îndreptară spre prisaca lui Andrei, urmaţi de trei calaraşi, de Radu şi de Solomon. Caii fusese priponiţi în poiană, lîngă prisaca sulgeriului, şi un calaraş ramase cu dînşii.

Mare fu mierarea lui Manole cînd văzu pe sulgeriu şi pe însoţitorii lui întrînd în ogradă.

— A cui este prisaca asta? întrebă Grozav pe Manole.

— A lui Andrei Nan din Tămăşăni, răspunse prisacariul.

— Într-însa se află numai stupi de ai lui? mai întrebă mazilul.

— Numai de ai lui.

— Ştii bine?

— Cum să nu ştiu dacă eu sînt prisacariul, răspunse Manole zîmbind.

— Noi sîntem înştiinţaţi că aici se află stupi furaţi de la sulgeriul Mihalache, zise Grozav, şi avem însărcinare să-i căutăm.

— Puteţi să-i căutaţi, răspunse Manole liniştit, n-aveţi să găsiţi decît stupi de ai noştri, însamnaţi cu sămnul nostru.

Grozav poronci lui Radu şi lui Solomon să caute stupii sulgeriului. Aceştia începură să străbată prisaca. Iar sulgeriul şi cei doi mazili se aşezară jos şi fiecare din ei, scoţînd din brîu cîte un ciubucel scurt de drum, îl umplu cu tiutiunul ce-l ţinea într-o pungă de piele, atîrnată tot de brîu, îl aprinse şi începu să soarbă fumul mirositor, trăgîndu-l în piept şi apoi dîndu-i iar drumul afară, cînd pe nări, cînd pe gură.

Radu, care căuta în capătul de deal al prisăcii strigă:

— Iaca un stup de pe care s-o curăţit sămnul boierului cu barda!

Cu toţii se grăbiră să meargă la locul în care se afla Radu, iar el le arătă, în partea opusă urdinişului, la locul unde pe stupii din cealaltă prisacă se văzuse arsă o stea, o cioplitură proaspătă. Bătrînul Manole îngălbeni şi-şi făcu cruce.

— Ai spus că toţi stupii de aici poartă sămnul vostru; arată-mi-l aici, zise Grozav bătrînului, şi privirea lui încrucişată se făcu şi mai înfiorătoare. Unde puneţi sămnul?

— Gios, la două degete de gură, o cruce, răspunse Manole cuprins de un tremur de groază, căci ştiubeiul înaintea căruia se aflau nu purta sămnul aratat de el.

— Să ridice ţiganul captarul, zise Putină, şi să arăte sămnul dinlăuntru al sulgeriului. Mazilii şi Strilea, cu calaraşii şi cu Radu se dădură înapoi, ca să nu-i împungă albinele, şi Solomon ridică captarul.

— Iaca sămnul nostru, zise el arătînd sus, pe faţa dinăuntru, pe partea ştiubeiului unde se afla urdinişul, o stea arsă în lemn.

Manole îşi făcu iar cruce.

— Fereşte, Doamne, de omul cel viclean! zise el uitîn – du-se ţintă în ochii lui Radu care nu putu să susţie privirea uncheşului şi îşi îndreptă ochii în jos.

— Să căutăm acuma şi ceilalţi patru stupi, zise Grozav.

Ei fură găsiţi în curînd şi cu toţii se întoarseră la bordei.

— Ei, cum se face asta, întrebă, cînd ajunseră acolo, Grozav pe Manole. În prisaca sulgeriului se găsesc cinci stupi slabi care nu sînt ai lui şi poartă sămnul vostru şi în prisaca voastră se află iar cinci stupi graşi care poartă sămnul sulgeriului. Cine i-o mutat pe unii în locul altuia?

Manole tăcu, iar ochii lui căutară în zadar ochii lui Radu.

— Vei fi tras la răspundere şi tu, împreună cu stăpînii tăi, pentru astă ciudată potrivire, urmă Grozav. Odabaşa, strigă el, să nu pierzi pe acest unchieş din ochi şi să-l aduci devale cu tine. Dar noi să mai căutăm, să vedem dacă nu mai găsim şi alţi stupi de ai sulgeriului.

Dar căutarea fu de acum înainte în zadar: nu se mai găsi nici un stup cu sămnul sulgeriului sau cu locul sămnului cioplit. Se aduseră caii şi cu toţii plecară înspre sat, iar bietul Manole îi urma pe jos, sub paza unui calaraş. Radu Irofti şi cu Solomon apucase tot pe jos drumul cel mai drept, de-a curmezişul văilor.

Cînd călăreţii agiunseră în sat, pe cînd sulgeriul cu cei doi mazili îşi urmau drumul spre curte, grăbind mersul cailor, odabaşa cu cei doi calaraşi ramaşi cu el şi cu feciorul boieresc al lui Strilea se opriră dinaintea porţii lui Andrei Nan, descălecară şi întrară înlăuntru. Andrei care chiar atunci se întorsese de la vie li ieşi înainte pe prispă.

— Avem poroncă să te ducem la curte, pe tine şi pe nevastă-ta, zise odabaşa, care mergea înaintea celorlalţi şi se oprise la scara de unde măsura cu o privire de mierare şi de îngrijire statura urieşului.

— Poroncă, întrebă Andrei încreţind sprinceana, şi de la cine?

— De la cei doi mazili trimeşi în cercetare de boierul staroste, Grigoraş Leon, răspunse odabaşa.

— Ce cercetare? întrebă Andrei.

— Am poroncă să te duc pe tine şi pe nevasta-ta şi nu-ţi dau lămuriri, răspunse odabaşa cu un glas mai obraznic, văzînd că tovarăşii îl agiunseră şi că Andrei nu purta arme, pe cînd ei erau încinşi cu săbii şi purtau în brîu cîte două pistoale şi un hamger.

Săbiile vor fi fost ruginite şi pistoalele mai primejdioase pentru mînile acelor care le mînuiau decît pentru acei asupra cărora erau aţintite, iar inimile slujitorilor care purtau aceste arme mai plecate spre jaf decît spre harţă. Dar, în veacul al optsprezecelea, pierise din inima locuitorilor Moldovei orice gînd de împotrivire făţişă, prin faptă, chiar la nelegluirile cele mai strigătoare ale boierimii, ale străinului sau ale oamenilor domneşti. Lui Andrei nici nu-i trecu prin minte să se mai opuie; îşi luă pălăria şi băţul, după ce chemă pe Safta care auzise din casă tot şi se grăbise să vie îndată după ce îşi aşăză ştergarul pe cap. Apoi ei sărutară copiii care alergase pe prispă, privind cu mierare şi cu spaimă pe oştenii ale căror mantale scurte, fără mîneci, de postav galbîn, împodobite pe margini cu găitan roş, lat de două degete, le atîrnau pe umere; li spuseră să fie cuminţi, ziseră celor trei argaţi care ieşise spărieţi de sub şoproane şi din căsoaie că se vor întoarce îndată, apoi o porniră înainte pe poartă şi se îndreptară înspre curte, urmaţi de calaraşii care, în acest timp, încălecase. În drumul lor, prin sat, ieşeau la poartă sau pe prispă cîţi oameni se aflau pe la casele lor şi se întrebau minunaţi şi spărieţi ce poate să însămne o poznă ca asta. Întrebat în drum de mai mulţi cunoscuţi, Andrei răspunse că îl cheamă la curte, nu ştie pentru ce, nişte mazili trimeşi de staroste şi-i rugase să deie de ştire părintelui Gheorghe. Cînd agiunseră la curte, li se spuse că boierul şi cu mazilii şăd la masă şi că este gata şi mîncarea calaraşilor. Caii fură duşi la grajdi, apoi cu toţii se aşazară sub un şopron unde se adusese calaraşilor cîte o ceşcuţă de rachiu de drojdii, pîne proaspătă, brînză de vacă, borş bun de peşte proaspăt din Trotuş, friptură de carne de purcel şi o ploscă voinică, plină cu vin profir de la Floreşti.

Păcatele slugerului/Capitolul XXIII - O cercetare judecătorească în veacul al XVIII-lea

←Capitolul XXII - Sulgeriul umblă să-şi încarce sufletul cu păcat greu

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXIII - O cercetare judecătorească în veacul al XVIII-lea

Capitolul XXIV - În care sulgeriul urmează să-şi îngreuie păcatul→

Sulgeriul şi mazilii isprăvise masa care o luase în odaia cea mare. Mesenii nu şădeau la masa patrată de lemn de brad văpsit în negru care era aşezată în mijlocul odăii, ci la o masă mică, rotundă, aşazată la fereastră, pe mijlocul patului de scînduri, lat de şăpte palme, acoperit cu mindir de paie, iar peste acesta cu saltea de lînă şi avînd perne de paie la părete. Tustrei şădeau turceşte pe pat împrejurul mesuţii, sulgeriul într-o parte, cei doi mazili în cealaltă. Masa fusese din cele mai alese pentru vremea şi locul în care era dată: ea cuprinsese potroc de găină, plachie de crap, sărmăluţe de guşă de curcan învălite în frunză de vie, pilaf cu uger, friptură de prepeliţe şi cataif. Două clondire erau aproape deşarte: într-unui se vedea o rămăşiţă de vin vechi, roş, de Nicoreşti, în cellalt vin alb de Odobeşti. De ele se împărtăşise mai ales cei doi mazili, căci sulgeriul, ca aproape toţi membrii neamurilor alcătuind pe atunci fruntea boierimii moldoveneşti în a doua jumatate a veacului al optsprezecelea, era de o cumpatare deosebită în privinţa băuturii.

Culiţă, care adusese, în zarfuri mici, aşezate în filigene de argint, pe o tabla rotundă de alamă galbănă, cafeaua mirositoare acoperită cu caimacul ei balan, dispăru răpede pe uşă. Apăru însă iarăşi în curînd, legănînd în fiecare mînă cîte un lung ciubuc de lemn de cireş, cu imame de chihlimbar şi lulea de lut împodobită cu izvoade aurite, acoperită cu o căciulă de caimac din care ieşea un nour gros de fum. Înmînă un ciubuc fiecăruia din mazili, apoi ieşi din nou pentru a veni, legănînd în dreapta un al treilea ciubuc, îmbrăcat cu atlas albastru, cusut cu izvoade de fir de argint, pe care îl dădu în mîna sulgeriului, iar în stînga ţinea trei tălgeraşe rotunde de alamă galbănă, pe care le puse jos lîngă pat, cîte unul în dreptul fiecărui mesean, spre a sprijini luleaua pe el.

Sorbiră cîtva în tăcere din imamele. De cînd plecase de la prisaca lui Nan, ei nu vorbise nici un cuvînt despre furtul ştiubeilor, nici pe drum, nici în vremea mesei. Sulgeriul deschise vorba acuma:

— Ce ziceţi, căpitanilor, v-o plăcut tălhăria muierii acelui răzăş? Mai văzut-aţi asămenea îndrăzneală şi neruşinare? zise el.

— Mare îndrăzneală! răspunse Putină, slobozind pe nas un nour de fum.

— Văzut-aţi tălhărie mai lămurit dovedită? urmă sulgeriul.

— Nici că se poate, răspunse Putină.

— Dar dumneata ce zici, căpitane Ifrime? întrebă sulgeriul pe Grozav, a cărui tăcere îl îngrijea.

— Acel care a făptuit ducerea stupilor de frunte din prisaca dumitale în acea a răzăşului, înlocuindu-i prin stupi slabi din prisaca acestuia, este fără îndoială un hoţ îndrăzneţ, răspunse Grozav, uitîndu-se în farfurioara de alamă în care îşi sprijinea luleaua.

— Şi nu-ţi pare faptul dovedit? mai întrebă sulgeriul, uitîndu-se la Grozav şi încercîndu-se să întîlnească privirea lui.

— Nu mă îndoiesc măcar o clipă că cinci stupi buni din prisaca dumitale au fost duşi în prisaca răzăşului şi înlocuiţi prin atîţia stupi slabi, răspunse Grozav, urmînd să se uite la luleaua din farfurioară.

— Şi cine altul decît răzăşul sau unul de ai lui era să îndeplinească o asemenea faptă? Ce îndoială mai poate să rămîie cînd Radu Irofti, însuşi un răzăş, o văzut cu ochii cum Safta, femeia lui Andrei Nan, o îndeplinit schimbul, mai zise sulgeriul, urmînd să caute privirea lui Grozav.

Mazilul acuma ridică ochii de pe luleaua din farfurioară şi, aţintindu-i asupra sulgeriului, răspunse:

— Fapta ar putea s-o fi făptuit şi un duşman al răzăşului, spre răzbunare, sau un om pus la cale de altul care ar trage folos de faptul căderii răzăşului în vro napaste. Ca să dau crezare spuselor acelui Irofti trebuie să mă încredinţez mai întăi că între el şi răzăş sau femeia acestuia nu are fiinţă vro duşmănie, cum aşa de adesea se întîmplă între răzăşi.

La auzul celor dintăi cuvinte ale lui Grozav, sulgeriul tresărise; neputînd susţine privirea pătrunzătoare a ochilor mazilului, începu la rîndul lui să se uite în farfurioara de alamă, apăsînd cu luleaua cenuşa ce se găsea într-însa.

„Oho! îşi zise el, iaca o prisacă care are să mă ţie scump; pe lîngă cei douăzeci lei şi cele două poloboace de vin ce am să le dau starostelui, va trebui să mai ung bine şi labele acestor doi mojici: Grozav mai ales are să fie greu de săturat. Pitarul Leon m-o tras pe sfoară cînd mi-o spus că pot avea toată nădejdea în oamenii ce mi-i dă şi că i-o dăscălit el. Atîta pagubă pentru răzăş; el va plăti gloaba şi va lua pe prisacă mai puţin decît eram hotărît să-i dau."

După ce mai sorbi din imame, de vro patru-cinci ori, sulgeriul zise:

— Nu vă puteţi închipui, căpitanilor, ce îndrăciţi sînt răzăşii de aici. După ce le-am plătit pe pămînturile lor preţuri mai mari decît oriunde, ei veşnic reîncep judecata cu mine la fiecare înnoire de domnie, spre a întoarce pămînturile vîndute. Şi cînd unul mai nevoieş vinde cîte o bucată de loc, o vinde nu mie, dar altuia, al lor, care nu-i dă nici jumatate din preţul ce l-aş da eu. Dau cît nu face pămîntul numai ca să am pe al meu gramadă, la un loc, spre a fi liniştit şi a rămîne necalcat de ei, care sînt deprinşi să pască cu vitele moşia întreagă. Închipuiţi-vă că acestui Andrei Nan i-am trimes răspuns că-i dau pe prisacă, cu stupi cu tot, cincizeci de lei, şi că el o răspuns că prisaca lui nu-i de vînzare. Acuma, că l-am prins cu tălhăria, n-are să aibă încotro şi are să mă roage s-o cumpăr; dar eu nu-i voi mai da acelaş preţ, căci voi fi silit să mai dau şi în alte părţi, şi sulgeriul, apăsînd pe aceste cuvinte, se uită întăi la Grozav şi pe urmă la Putină.

Grozav nu răspunse; dar i se păru sulgeriului că faţa lui posomorîtă se mai deschisese.

— Şi bine-i face, zise Putină; îl ai în palmă, nu scapa prilejul. Pe lîngă că sînt obraznici, mojicii aceştia sînt şi talhari. Dar îi vom învaţă noi minte.

Convorbirea mai urmă aşa cîtva timp, pănă după ce isprăviră ciubucele, cînd se sculară cu toţii şi se duseră în cerdac, unde sulgeriul poronci să s-aducă o masă şi scaune, iar mazilii trimeseră odabaşei de calaraşi poroncă să aducă pe Andrei, pe Safta, pe cei doi prisacari şi pe Radu.

În acest timp însă venise şi părintele Gheorghe, pe care oamenii trimeşi de Andrei îl găsise tocmai în fînaţul lui de pe faţă unde îngrădea un stog. Şi mare fusese uimirea şi supararea bătrînului preut cînd auzise de învinovăţirea adusă de Radu Irofti împotriva Saftei.

— Ticălosul care voieşte să se răzbune pentru bataia capatată de la tine dăunăzi mai este plătit de boieriul care voieşte să-ţi ieie prisaca, zise părintele Gheorghe cînd Manole îi povesti la rîndul lui toate amăruntele cercetărilor celor doi mazili, amărunte care mai fură întregite şi de unul din calaraşi care cunoştea pe preut de mai înainte.

— Nici nu mai încape îndoială că Radu Irofti, pentru a se răzbuna asupra mea şi a Saftei, s-o agiuns cu boieriul şi văd bine că voi putea fi bucuros dacă oi scăpa numai cu paguba prisăcii.

— Dar de ce să pierzi prisaca, zise Safta, care era o femeie inimoasă; doară nu sîntem vinovaţi cu nimica.

— Ba, zise Andrei, sîntem vinovaţi, şi încă vinovaţi tare, căci noi sîntem nişte bieţi răzăşi de rînd şi fără sprijin; sulgeriul este boier de neam, cu sprijin, plin de neamuri; iar cei însărcinaţi să ne cerceteze şi să ne judece nu caută la drept, ci numai la folosul lor.

Nu putură să vorbească mai mult căci odabaşa le strigă că-i cheamă mazilii la cercetare. Merseră cu toţii spre cerdacul în care şădeau, pe nişte scaune de brad, la o masă în patru muchii, acoperită cu macat de lînă roşie, Putină şi Grozav; iar sulgeriul se aşazase turceşte pe un pat mic cu mindir de paie, acoperit cu o scoarţă, care se afla alături. Aproape de cerdac, răzăşii fură ajunşi din urmă de călugărul Varsanovie care, venind de la mănăstire la tată-său, aflase cele întîmplate de la oamenii din sat şi alergase într-o fugă la curte să vadă ce era adevărat din cîte le auzise.

Cînd Grozav văzu lîngă Andrei şi Safta pe preut şi pe călugăr, faţa lui se posomori.

— Ce doriţi, cinstiţi părinţi? întrebă el.

— Sînt tatăl lui Andrei Nan, răspunse părintele Gheorghe, şi călugărul îi este frate; am venit să auzim şi noi învinovăţirile ce i se aduc.

Grozav se uită la sulgeriu, iar acesta ridicînd umerele, în semn că nu dădea nici o însamnatate fiinţii preutului şi călugărului, mazilul începu să cerceteze pe Safta asupra chipului în care întrebuinţase la prisacă ziua de Sfîntul Ilie.

Safta povesti tot ce făcuse acolo pănă la cele mai mici amărunte. Nu ascunse că atît înainte, cît şi după-amiază rămăsese singură mai bine de două ceasuri, dar tăgădui cu hotărîre că ar fi calcat peste mărginile prisăcii sau că ar fi îngiugat la carboii care păscuse toată ziua pe fînaţul dimprejurul îngrăditurii. Atunci mazilul chemă pe Radu Irofti şi-i poronci să povestească cele la care zicea că se aflase faţa. Radu, fără cea mai mică sfială, făcu încă o dată sulgeriului şi mazililor aceeaşi povestire ce o făcuse lui Solomon. Cînd isprăvi, Safta îşi făcu cruce:

— Se poate oare, boieri dumneavoastră, zise ea, ca să daţi crezare unei asemenea poveşti? Nu vedeţi că este minciunoasă de la început pănă la sfîrşit? De crezut este oare că eu să fi legat la urdiniş, la captar şi căpătăie cinci stupi din prisaca noastră, să-i fi ridicat spre a-i încarca în car şi a-i duce la prisaca boieriului, unde să-i fi descarcat, să-i fi aşazat, să-i fi dezlegat şi apoi să fi legat alţii din prisaca dumisale, pe care să-i fi pus în car, să-i fi dus şi să-i fi aşazat în prisaca noastră, iar acolo să-i fi dezlegat, fără a avea macar o împunsătură nici pe obraz, nici pe braţe, nici pe umere şi, zicînd aceste cuvinte, Safta suflecă mînicile lungi ale cămeşii de pînză de in golind braţele şi umerele ei albe şi pline pe care nu se vedea nici urma unei umflături.

Cei doi mazili priviră unul la altul, apoi amîndoi se uitară la sulgeriu pe a cărui faţă se vedea întipărită o vădită neplăcere şi care îşi îndreptă privirea spre poartă.

— Şi nu vedeţi, urmă Safta cu mai multă putere, că faţa şi mînile lui sînt acoperite cu împunsături? Cum pe mine, care aş fi dus cinci stupi de la prisaca mea la acea a boieriului şi aş fi adus de acolo alţi cinci la prisaca noastră, nu m-au împuns deloc albinele, şi pe el, numai fiindcă s-o dus să ridice două dopuri şi nişte legături, l-au făcut ciur? Nu vedeţi că el singur este acel care o schimbat stupii numai ca să ne piardă?

— Şi ce pricină de ciudă avea oare Radu Irofti asupra voastră, pentru ca să se apuce de asămene meşteşug numai ca să vă facă rău? întrebă Grozav.

Safta se înroşi fără a răspunde, dar Andrei, suindu-se atunci pe cerdac, zise:

— Cu voia dumneavoastră, cinstiţi boieri, oi răspunde eu la întrebarea pusă de căpitan.

Şi răzăşul povesti obrăznicia Radului faţă de Safta, precum şi bataia ce el îi dăduse.

Sulgeriul nu ştia nimica despre această întîmplare; faţa lui se posomori acuma cînd află despre ea.

— Adevarat este ce spune răzăşul? întrebă Grozav pe Radu cu glasul aspru.

— Adevarat este numai că el m-o bătut mişăleşte din pricina minciunilor muierii. Ea se tot lega de mine, şi eu n-am vrut să mă uit la dînsa; atunci ea, de ciudă, o spus barbatului că am cuprins-o în braţe cu de-a sila.

— Dumnezeu să te pedepsească pentru netrebnicia care ai vorbit-o acuma, zise Safta cu linişte; dar Andrei se răpezi asupra lui Radu, care ar fi păţit-o rău de la dînsul dacă calaraşii n-ar fi sărit înaintea răzăşului. Călugărul Varsanovie se făcuse galbîn ca ceara.

— Să nu mai uiţi faţă de cine te găseşti, strigă Grozav lui Andrei, şi că înainte de toate trebuie să te aperi împotriva unei învinovăţiri de furt făcută ţie şi muierii tale, care după lege atrage după sine spînzurătoarea. Încă o mişcare ca asta şi pun calaraşii să-ţi tragă, chiar aici, trei sute de toiege.

Apoi, întorcîndu-se către Radu, Grozav îi zise:

— Ai auzit ce răspund răzăşii la arătările tale. Eşti gata să sufleţeşti că lucrurile s-au întîmplat întocmai precum le-ai povestit tu?

— Sînt gata să-mi pun sufletul oricînd că toate cîte le am aratat sînt adevărate, răspunse Radu.

— Părinţii care sînt de faţă, fiind unul socrul şi celalalt cumnatul femeii sub prepus, zise Grozav, nu vor putea să deie carte cu blăstăm, dar vom scrie părintelui igumen de la Bogdana să se ostenească mîni pănă aici spre a lua ju — ramîntul marturului. Cercetarea vom urma-o după giurămînt; pană atunci răzăşii vor rămînea aici sub paza

calaraşilor. Un calaraş să puie şaua pe cal pentru ca să ducă scrisoarea noastră la Bogdana. Mergeţi!

Dar părintele Gheorghe, suindu-se pe cerdac şi închinîn – du-se adînc înaintea mazililor, zise:

— Fiul meu este un om cu stare; am ceva stare şi eu. Ne rugăm ca şi el cu soţia lui să fie îngăduiţi să meargă la casa lor şi ne apucăm, pe tot ce avem, că ei vor veni aici îndată ce li se va da de ştire.

Grozav deschidea gura pentru ca să respingă cererea preutului, dar, spre marea lui mirare, sulgeriul zise:

— Mă pun şi eu chizăş pentru ei.

Astfel Grozav nu putu decît să încuviinţeze cererea preutului care se grăbi să plece cu ai săi spre sat.

Păcatele slugerului/Capitolul XXIV - În care sulgeriul urmează să-și îngreuie păcatul

←Capitolul XXIII - O cercetare judecătorească în veacul al XVIII-lea

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXIV - În care sulgeriul urmează să-și îngreuie păcatul

Capitolul XXV - Un preut la locul lui→

Sulgeriul îşi dăduse samă că Safta zdruncinase rău iscodirea lui Radu Irofti; ştia că, la urma urmei, sufleţirea acestuia era hotărîtoare, totuşi se temea de vro întîmplare neprevăzută şi era acuma nerăbdător să vadă cercetarea isprăvindu-se cît mai curînd. Aceste erau nouă temeiuri pentru a pastra bunăvoinţă a mazililor. Strilea deci, pe lîngă că puse să li se pregătească o cină şi mai aleasă decît prînzul, avu grijă să-i dezmierde şi să-i măgulească prin tot felul de vorbe blînde şi plăcute.

După masă Putină, care în cursul ei făcuse cinste atît vinului profir de Nicoreşti cît şi celui alb de Odobeşti, dînd sămne vădite de somn, sulgeriul poronci să-i aştearnă şi ieşi cu Grozav în cerdac unde poronci lui Culiţă să li aducă ciubuce şi cafele, se aşăză turceşte pe pat, punînd pe mazil lîngă dînsul. După ce s-aduseră ciubucele, Strilea puse vorba asupra acelor întîmplate în cursul cercetării de după-amiază.

— Nu mai sînt un copil, căpitane, începu el, dar rar fostu-mi-o dat să văd neruşinare atît de mare ca acea aratată astăzi de muierea lui Andrei Nan.

— Tare sînt obraznici şi nărăviţi în tălhării şi în răle, răspunse Grozav făcînd vînt cu ciubucul spre a aprinde căimacul mai bine. Şi să ştii, cucoane, că, în urma poroncilor sosite în vremea din urmă de la domnie, au să se facă şi mai răi, şi mai obraznici.

— Ştiu, zise sulgeriul, nu înţeleg ce gînd are măria-sa vodă. Cu astfeli de poronci are să vie. vremea să fim siliţi de obrăznicia mojicilor să ne ridicăm de la ţară şi să mergem să trăim la oraşe, lăsîndu-ne şi moşii, şi vite la cheremul ţaranilor.

— Ei acuma cutează să aducă înaintea domniei orice pricină cît mai neînsamnată. De cîte ori nu li place hotărîrea ispravnicului, pleacă la Ieşi de dau jalbă la vodă. De cîte ori sîntem trimeşi în vro cercetare, trebuie să ne păzim cu cea mai mare bagare de samă ca să nu li dăm prilej să se lege de urmările noastre. Veniturile care se trăgeau din slujbele ce le îndeplineam au scăzut rău de tot. De ai primit vrun dar, cît de mic, de la un împricinat mai de samă, mojicul care-i este potrivnic, nu înţălegi prin ce mijloace, află numaidecît şi te pîrăşte la scaun că ai luat mită. Şi dacă nu ai cum să te dezvinovăţeşti sau nu te împaci cu acel care te pîrăşte, vai de pielea ta! Un văr al meu de la ţinutul Romanului, Iordache Grozav, o fost trimes să cerceteze o încalcare de hotare, pentru care nişte răzăşi din Misihăneşti pîrau pe banul Ioniţă Mogîldea. Hotarnica cea veche arata că, din hotarul banului despre comisul Iacovache Decusară şi pănă în hotarul Misihăneştilor, sînt trei sute optsprezece stînjeni. Iordache, care-i om nevoieş, cu o casă de copii, o luat de la banul Ioniţă două vaci cu viţei şi o făcut palma cu care o măsurat acei trei sute optsprezece stînjăni mai mare cu un palmac, astfel că după măsurătoarea lui o intrat în moşia banului un vad de moară şi o bucată bună de fînaţ. Să nu crezi că afurisiţii de ţarani s-au lasat pănă ce n-au izbutit a face să li rînduiască

vodă, care chiar atunci venise în scaun, o cercetare nouă.

O fost rînduit în cercetare moşul dumitale, hatmanul Iordache Strilea, şi el nu numai că o dovedit că Iordache o măsurat strîmb, dar o găsit şi vacile dăruite lui de ban, deşi Iordache avuse grijă să le trimată la un văr al nevestei lui, tocmai la Bîrgoani Hatmanul o adus pe Iordache la Ieşi şi vodă o pus să-i tsagă, la poarta curţii, într-o duminecă şi în faţa norodului, parc-ar fi fost un ţaran prost, trei sute de nuiele. Apoi l-o mai osîndit să întoarcă misihăneştilor jumatate din toate cheltuielile făcute cu judecata, cealaltă jumatate plătindu-se de cătră banul Ioniţă pe care l-o bătut însuşi vodă cu buzduganul. Şi astfeli bietul Iordache neavînd cu ce plăti atîţia bani, i s-o vîndut mai dăunăzi moşioara şi el o ramas pe drumuri, muritor de foame, cu nevasta şi cu copiii.

— Dar, zise sulgeriul, aici nu se încape asămene primejdie; nu aveţi nevoie să-mi faceţi nici un hatîr, căci Radu Irofti va sufleţi mîni cum o văzut pe acea muiere neobrazată înlocuind stupii ei cei răi prin alţii buni, din prisaca mea.

— Da, cucoane, aşa este, zise Grozav; dacă, precum nu mă îndoiesc, acel Radu Irofti ie mîni asupra sufletului său că într-adevăr o văzut pe muierea răzăşului schimbînd stupii, putem cu toată dreptatea să ridicăm pe răzăş şi pe muierea lui şi să-i ducem legaţi la Focşăni, unde starostele va hotărî pedeapsa lor. Dar, drept să-ţi spun, n-am încredere nici în spusele, nici macar în sufleţirea acelui Irofti. El mi se pare un ticălos care, nu numai pentru pricina aratată de răzăş, dar poate şi pentru altele voieşte să-şi răzbune asupra lui şi a muierii lui. De unde ştiu că peste cîteva zile nu se descopere vro împregiurare din care să se vădească că Irofti o jurat strîmb şi că, precum arată împunsăturile care îl acoperă, el însuşi nu o făptuit ducerea stupilor celor răi ai răzăşului în prisaca dumitale şi acea a stupilor dumitale celor buni în prisaca lui.

— Dacă, ferească Dumnezeu, s-ar întîmpla aşa ceva, dumneta şi cu tovarăşul dumitale nu aţi putea să păţiţi nimica; toată răspunderea ar cădea asupra lui Irofti pentru că o jurat strîmb.

— Cred şi eu că nu ar avea ce să ni facă nici domnia şi că nici nu ne-ar închide, nici nu ne-ar bate, nici nu ne-ar globi. Dar ne-ar purta de nu ştiu cîte ori şi pe aici şi pe la Ieşi, puindu-ne astfeli la zdruncin şi la cheltuială mare. Şi la urma urmei, ar trimete starostiei poroncă să nu ne mai întrebuinţeze la nici o cercetare fiindcă sîntem nedestoinici şi astfeli am pierde un venit destul de bun, căci starostele, care ţine la noi, pe Putină şi pe mine ne rînduieşte la cercetările cele mai folositoare.

Sulgeriul dintăi nu răspunse, urmînd a sorbi din imame în tăcere şi apoi a da drumul fumului pe gură, drept înaintea lui, şi se părea că stă la îndoială asupra celor ce trebuia să li vorbească.

În sfîrşit, se vede că îşi luase hotărîrea căci zise:

— Ia să nu mai umblăm cu vorbe de clacă, căpitane, şi să grăim deschis şi lămurit. Eu am pus de mult ochii pe prisaca răzăşului şi de mult i-am spus că sînt gata să-i dau preţ bun pentru pămînt şi pentru stupi; iar el n-o primit nici într-un chip. Acuma cele văzute sau puse la cale de Radu Irofti îmi dau pe răzăş cu desăvîrşire în mînă. Femeia lui şi, poate cu ea şi el, n-au cum să scăpe de pedeapsă grea şi ruşinoasă dacă nu-mi voi trage jalba înapoi. Ei vor fi prea mulţămiţi să capete iertarea mea cu preţul prisăcii. Dar eu, nefiind om lacom de firea mea, oi lua-o dîndu-le un preţ potrivit. Pe de altă parte, şi dumneta şi căpitanul Putină sînteţi oameni care căutaţi să vă sporiţi starea şi să faceţi avere pentru copiii voştri. Din slujbele la care sînteţi rînduiţi de staroste, căutaţi să trageţi folos cum este şi drept: aveţi să vă folosiţi şi de la mine. Ştiţi că sînt bine cu starostele căruia, pentru răsplata îndatoririlor ce mi le face, îi dau şi eu mulţămirile cuvenite. Pentru treaba de faţă l-am şi mulţămit. Şi nu vă cer mare lucru, ci numai ca, îndată ce i se va fi cetit lui Radu cartea cu blăstăm şi el va fi giurat, să ridicaţi fără nici o întîrziere pe răzăşi, sau numai chiar pe muiere, căci ştiu bine că barbatul ei o va urma, şi s-o duceţi la Focşăni, la staroste, unde oi merge şi eu. Pentru aceasta vă voi mulţămi cu cîte cinci lei buni, mai dînd pe deasupra căpitanului Putină o balercă de vin de Odobeşti şi dumitale vaca cea tarcată ce ţi-o plăcut atîta azi-dimineaţă, cu viţel cu tot.

Darurile astfeli propuse de sulgeriu alcătuiau, faţă de serviciul cerut, de averea sulgeriului, de starea celor doi mazili, de valoarea banilor şi a lucrurilor, o mulţămire prea frumoasă, care, dacă nu întrecea pretenţiile ce puteau să le aibă cei doi mazili, trebuia cel puţin să-i mulţămească pe deplin.

— Îţi mulţămim, cucoane, şi-ţi sărutăm mînile, se grăbi să răspundă Grozav. Şi eu şi tovarăşul meu, în toate cercetările la care ne rînduieşte boieriul staroste, ne silim să îndatorim pe boieri, căci de la mîna lor aşteptăm şi noi sprijin şi prilej de folos. De ar fi pe lume numai mojici, am pieri de foame. Mîni, îndată ce va sufleţi Radu, vom pune pe răzăşi în fiare şi-i vom duce la Focşăni. Dovedindu-se că într-adevăr muierea o săvîrşit acea faptă scîrboasă, noi nu ne putem îndoi că, înainte să o înfăptuiască, s-o sfătuit cu barbatul ei, şi l-om ridica şi pe el. Pe calaraşi i-om trimete la casa răzăşilor, să caute dacă nu găsesc acolo lucruri de furat, pentru ca bieţii oameni să s-întoarcă şi ei cu cîte ceva pe la casele lor, macar cu găini şi cu straie.

— Aşa-i şi drept, răspunse sulgeriul.

— O duc greu şi ei acuma. Vodă o trimes la ocnă, după ce o pus să le tragă cîte o bataie grozavă, pe stegar şi pe jumatate din steagul de panţiri de la ţinutul Cîrligăturii, numai fiindcă, după ce cam curăţise un sat răzăşesc, în care împlinise banii birului, de păsări şi de purcei, au dus în stuf nişte fete şi neveste mai curăţele pe care le-au dezmierdat. Cum vrei ca calaraşii să se hrănească, ei şi caii lor, numai cu leafa ce li-o dă domnia, şi cu ciubotele legluite, cînd au să deie necontenite pocloane ispravnicului şi căpitanului care-i rînduieşte în slujbă?

Andrei şi cu Safta, după ce li se dădu drumul de la curte, se duseră întins acasă la ei, împreună cu părintele Gheorghe şi cu călugărul Varsanovie; dar ajunseră acasă însoţiţi de toţi oamenii pe dinaintea caselor cărora trecuse. În curînd veniră şi acei ce locuiau în celelalte părţi ale satului. Fiecare voia s-audă cît mai degrabă ceea ce s-întîmplase la cercetare. Fiecare îşi arata supararea pentru ocara făcută astfeli de sulgeriu satului întreg. Cu mare nevoie izbuti părintele Gheorghe să ademenească pe răzăşi să plece din ograda fiului său, unde opri numai pe cîţiva bătrîni şi pe cîteva rude mai apropiate care intrară în casă.

După plecarea mulţimii, preutul închise uşa şi, venind în mijlocul odăii, zise cu hotărîre:

— Nu trebuie nici să ne gîndim să scăpăm prisaca: ea este pierdută. Bate la ochi că rîpirea este demult pusă la cale şi chibzuită cu meşteşug drăcesc de sulgeriu în unire cu Irofti, cu starostele şi cu mazilii. Sulgeriul li-o şi plătit preţul ei. Dacă ne împotrivim şi stăruim să ne dovedim nevinovăţia, ridică mîni pe Safta legată şi o duc la Focşăni. Acolo o pun la caznă, o bat, îi pun ouă fierbinţi subsuoară, o ţin închisă zi şi noapte în odăile calaraşilor care îşi fac rîs de dînsa, pănă ce, nemaiputînd răbda, mărturiseşte fapta care n-o făcut-o. Prin urmare dacă ne punem de pricină trebuie să ne aşteptăm la durere şi la necinste pentru Safta, iar prisaca tot n-o scăpăm!

— Bine vorbit-ai, tată, şi într-un gînd cu mine, zise Andrei. Piară două prisăci, nu una, numai Safta să fie ferită de durere şi de batjocură. Avem doară cu ce trăi şi fără prisacă. Să mă duc la sulgeriu şi să-i spun că-i las prisaca dacă se leagă că de Safta nu s-o atinge nimene!

Dar atunci călugărul Varsanovie, care rămăsese nebagat în samă şi se uita pe fereastă în curte, veni în mijlocul cercului ce se alcătuise şi zise:

— Nu te grăbi şi mai aşteaptă: după cît cunosc pe sulgeriu, îl împaci numaidecît dacă-i dăruieşti sau îi vinzi prisaca pe preţ ieften. Pentru aceasta este vreme şi mîni. Dar eu am nădejde bună să pot dovedi tot vicleşugul. Daţi-mi numai ragaz pănă mîni dimineaţă.

Şi, zicînd aceste cuvinte, călugărul se închină, sărută mîna părinţilor şi plecă fără a voi să mai răspundă la vro întrebare. Acei care erau în casă îl văzură însă oprindu-se în curte şi învîrtindu-se împrejurul unui car al lui Andrei care rămăsese desjugat dinaintea casei.

După ce ieşi pe poartă, plecă întins şi cu pas grăbit la prisaca frăţine-său, unde găsi numai pe un băiţaş care de obicei păzea caprele. Acesta, după ridicarea răzăşului de cătră calaraşi, fusese trimes de argatul de încredere al lui Andrei cu însărcinare să păzască prisaca şi să ieie sama despre toate cîte s-ar întîmpla acolo.

Cînd călugărul ajunse la prisacă, lipsea mai bine de un ceas pănă la asfinţitul soarelui, iar noaptea căzuse de tot cînd Varsanovie, care străbătuse în lung şi în lat tot locul dintre prisaca răzăşului şi acea a sulgeriului, se îndreptă la deal spre potica Mateieşului, care ducea atunci precum duce şi astăzi la mănăstirea Bogdana.

Păcatele slugerului/Capitolul XXV - Un preut la locul lui

←Capitolul XXIV - În care sulgeriul urmează să-şi îngreuie păcatul **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XXVI - Ispita→
Capitolul XXV - Un preut la locul lui

Neculai Călin, pădurariul lui Strilea, care păzea prisaca boierească în lipsa lui Solomon ramas la curte, văzuse pe călugăr umblînd plecat la pămînt, parc-ar fi căutat ceva, oprindu-se pe alocurea pentru a umbla cu mîinile pe jos.

A doua zi, nu trecuse încă un ceas de la răsăritul soarelui, cînd acelaş pădurar văzu ieşind din tufele de la deal, călări, patru călugări pe care îi recunoscu numaidecît ca fiind părintele igumen Ghelasie, părintele Pahomie, eclisiarhul cel mare, părintele Ioasaf, chelarul, şi părintele Varsanovie, fiul preutului Gheorghe Nan. Erau urmaţi de doi pădurari ai mănăstirii, călări şi ei.

Călugării se opriră şi descălecară aproape de bordeiul din prisaca boierească, iar Călin se grăbi să vie să sărute mîna igumenului care îl binecuvîntă şi-l rugă să-i ţie calul. Părintele chelar, care era şi el din Tămăşăni şi chiar neam cu Călin, şi unul din pădurarii mănăstirii, care îi era cumătru, se grăbiră să între în vorbă cu el şi-l încurcară atît de bine, încît Varsanovie purtase pe igumen şi pe eclisiarh în toată prisaca lui Strilea şi agiunsese dincolo de pămîntul lui Radu Irofti, pe locul lui Andrei, fără ca Călin să fi bagat de samă ce fac cei trei călugări. Ei rămăsese vreme îndelungată plecaţi la pămînt în mai multe locuri în care Varsanovie le vorbea încet şi, cu o aţă făcută din păr de cal, măsurau nişte urme pe pămînt. Trecuse mai bine de o jumatate de ceas cînd auziră glasul puternic al eclisiarhului celui mare chluind şi chemînd la vale pe părintele chelar. Acesta plecă cu caii şi cu cei doi pădurari fără ca Călin să-şi fi dat cîtuşi de puţin samă de însamnatatea ce o avuse, pentru scopurile stăpînului său, primblarea pe jos a părintelui igumen între prisaca boierească şi acea a lui Nan.

Călugării şi însoţitorii lor încălecară şi se îndreptară spre Tămăşăni. Cînd ajunseră în dreptul casei lui Andrei, Varsanovie intră în ogradă, iar ceilalţi îşi urmară drumul spre curte; sulgeriul şi cu oaspeţii lui ieşeau tocmai atunci pe cerdac. Tustrei se scoborîră în ogradă şi, cînd igumenul se dădu jos. de pe cal, îi sărutară mîna pe rînd. Părintele Ghelasie avea nume mare de călugăr învaţat şi cu frica lui Dumnezeu; el se ţinea cu sfinţenie de pravilă, era nelacom, milos, vestit pentru judecăţile lui cele drepte, ocrotitor al celor mici şi neputincioşi şi ducea o viaţă de o curăţenie minunată.

După ce se suiră în cerdac, sulgeriul pofti pe igumen pe pat, apoi puse să-l cinstească îndată, pe el şi pe eclisiarh, cu dulceţi şi cu cafe. Poroncise să-i aducă şi ciubuc, dar igumenul îi mulţămise spunîndu-i că nu bea tiutiun. Sulgeriul voise să ieie loc pe un scaun, ca şi mazilii şi eclisiarhul, dar părintele Ghelasie îl rugase să steie pe pat lîngă el. În curînd sosiră Andrei Nan şi cu Safta, însoţiţi de părintele Gheorghe şi de Varsanovie, iar în urma lor veniră cele patru fete şi flăcăuandrul care fusese la prisacă cu Safta în ziua de Sfîntul Ilie şi cercetarea începu din nou.

La întrebările puse de Grozav fetelor şi băietului, ei răspunseră că petrecuse toată ziua la cules zmeură şi bureţi, venind la prisacă numai pentru a mînca de amiază. Arătările lor conglăsuiau în privinţa faptului că căruţa nu fusese mişcată din locul în care se oprise la sosirea lor de dimineaţă. Flăcăul mai lămuri chiar că, cînd desjugase boii la sosire şi le dăduse drumul să pască în poiană, jugul căzuse pe o mică tufă de porumbrele şi că la plecare luase jugul de pe aceeaşi tufă.

După ce se isprăviră aceste mărturii, Grozav zise, întorcîndu-se către igumen:

— Nu ni mai rămîne decît să rugăm pe părintele igumen să ni cetească cuprinsul cărţii de blăstăm ce o ie asupra sa Radu Irofti, cum că în ziua de Sfîntul Ilie o văzut pe Safta, nevasta lui Andrei Nan, aducînd cu căruţa ei, la prisaca de pe faţa Ciubotariului a sulgeriului Mihalache Strilea, cinci stupi slabi pe care i-o lasat acolo, ducînd în schimb din prisaca boierească la prisaca ei cinci stupi de frunte.

Igumenul se sculă atunci de pe pat şi, scoţînd o hîrtie din sîn, zise:

— Unde este Radu Irofti?

Radu Irofti care era amestecat printre ceilalţi oameni strînşi dinaintea cerdacului, deşi auzi, nu se mişcă din loc. Atunci îl împinse la scară odabaşa de calaraşi. Radu era galbîn şi tremura.

— Tu eşti Radu Irofti? întrebă igumenul.

— Eu, preacuvioase, răspunse Radu, încercînd să stăpînească tremurul care îl scutura.

— Dar umflat mai eşti la faţă, zise igumenul privindu-l cu bagare de samă şi încercîndu-se în zadar să-i întîlnească privirea. Ce ai făcut albinelor de te-au împuns ele astfeli?

Radu nu răspunse.

— Iaca cuprinsul cărţii de blăstăm ce ai s-o iei asupra sufletului tău, urmă igumenul care începu să cetească:

„Ghelasie ieromonah, igumen sfintei mănăstiri Bogdana, facem ştire precum cinstit dumnealui Mihalache Strilea, biv vel sulgeriu, au adus plîngere asupra Saftei, nevestei lui Andrei Nan din Tămăşăni, zicînd că numita i-ar fi luat din prisaca de pe faţa Ciubotariului cinci stupi de frunte pe care i-o dus la prisaca lor, punînd în loc, în prisaca boieriului, alţi cinci stupi proşti luaţi dintre stupii lor. Cerut-au dumnealui această carte de blăstăm asupra lui Radu Irofti, răzăş din Tămăşăni şi el; de va mărturisi Radu Irofti drept, fără pizmă şi fără părtinire, cum au văzut pe Safta lui Andrei Nan schimbînd acei cinci stupi, să fie iertat şi blagoslovit. Iar de nu va mărturisi drept, ci se va lasa să fie călăuzit de pizmă sau de părtinire, să fie blastamat de Domnul Dumnezeu şl de Maica Precistă, şi de cei doisprezece apostoli, şi de cei trei sute optsprezece oteţi din Nicheia: hierul, pietrele, lemnele să putreazască şi să se topească, iar trupul lui să steie întreg netopit; parte să aibă cu Iuda şi cu tricletul Arie, şi de smerenia noastră încă să fie legat şi afurisit şi aneftemii dat în veci. Amin.”

Glasul puternic al igumenului, liniştit la început, se făcuse treptat din ce în ce mai ameninţător şi devenise înfricoşat de tot cînd rosti cumplitele cuvinte: „hierul, pietrele, lemnele să putrezească şi să se topească, iar trupul lui să steie întreg netopit”, făcînd să treacă un fior de groază din trupurile tuturor celor de faţă.

Radu Irofti se făcuse ca varul, se clătina pe picioare şi dinţii i se auzeau clănţănind în gură. Igumenul îl privi lung.

— Ai auzit ce blăstăm cumplit, zise el. Dacă eşti hotă – rît să-l iei asupra ta, am să mă îmbrac în veştminte, am să-ţi pun epitrafirul şi evanghelia pe cap şi am să rostesc blăstămul din nou; apoi vei săruta crucea şi-ţi vei da mărturia după cum te va povăţui cugetul. Dar ia sama. Nu-ţi prăpădi viaţa cea veşnică pentru mulţămirea unei pizme sau a lăcomiei tale de bani sau din duh de părtinire. Gîndeşte, fătul meu — şi glasul igumenului se făcuse acuma blînd de tot, aproape dezmierdător —, că toate mulţămirile necurate ale lumii sînt numai nişte deşertăciuni, iar viaţa pămîntească nu alcătuieşte nici macar a mia parte a unei clipe faţă de cea veşnică ce ne aşteaptă după moarte. Chibzuieşte bine înainte de a jertfi atîta veşnicie unui asemene nimica. Şi dacă ispitele vieţii şi poftele tale, şi slăbiciunea ta te-au făcut să-ţi umpli sufletul pănă astăzi cu pacate grele, nu le pune vîrf cu unul mai straşnic decît ele toate, ci, dimpotrivă, foloseşte-te de încercarea la care eşti pus pentru a te căi şi de cele din trecut.

Glasul acuma blînd ca o mîngîiere al călugărului pătrundea pănă în fundul inimii fiinţii slabe şi rătăcite cătră care vorbea. Ghelasie, muindu-şi glasul şi mai tare, întrebă, rostind fiecare cuvînt răspicat, aproape ca un vaiet:

— Hotărăşte-te, iei blăstămul asupra ta sau te fereşti să-ţi pierzi sufletul?

Ochii lui Radu căutară pchii igumenului şi întîlnind privirea lui pătrunzătoare, dar plină de bunatate, de nădejde, de însufleţire şi de putere, i se păru că găseşte într-însa sprijin şi linişte. Tremurul de care era scuturat încetă deodată şi el deschidea gura pentru a zice că nu ie blăstămul asupra lui, cînd o mişcare care se făcea printre acei de faţă îl făcu să-şi întoarcă privirea asupra lor, iar ochii lui căzură asupra feţii lui Stan Făcăoariu, care venise şi el să vadă cu fiică-sa şi ginere-său.

Vederea duşmanului urît de el, a acelui pe care îl privea ca izvorul tuturor nenorocirilor sale, nimici cu desăvîr – şire lucrarea de pace, de linişte şi de căinţă ce o săvîrşise în inima ticălosului cuvintele igumenului. În înfăţoşarea lui se făcu deodată o schimbare desăvîrşită, fruntea i se încreţi, ochii i se umplură de ură, pumnii i se încleştară şi, cu un glas hotărît, zise:

— Vreu să sufleţesc ceea ce am văzut.

Sulgeriul şi cei doi mazili ale căror feţe se posomorîse din ce în ce pe măsură ce vorbise igumenul şi care, văzînd că li scapau, celui dintăi prisaca dorită şi celorlalţi darurile nădăjduite, aşteptau fără de suflet răspunsul lui Radu, răsuflară adînc şi feţele lor se înseninară. Sulgeriul zise încet la urechea lui Grozav;

— Popa ţine pe faţă partea răzăşilor!

Iar Grozav răspunse:

— Văd şi eu. Prea se-ntrece cu şaga; am să-l spun starostelui ca să facă cunoscut şi vlădicăi.

Părintele Ghelasie, după ce privise cu jale pe Radu, făcuse sămn eclisiarhului şi acesta îi aduse o legătură în care se aflau veştmintele, ajutîndu-l să le îmbrace. Apoi luînd evanghelia în mînă, igumenul se scoborî de pe cerdac, merse drept la Radu, îi puse în cap epitrafirul, peste epitrafir aşăză evanghelia şi, cu un glas şi mai înfricoşăt decît întăia oară, ceti din nou blăstămul. După ce isprăvi, dădu evanghelia în mîna eclisiarhului, luînd de la dînsul o cruce, scoase epitrafirul de pe capul lui Radu şi-i spuse:

— Fă-ţi cruce şi zi: aşa să-mi ajute Dumnezeu, şi sărută crucea.

Radu îşi făcu cruce, zise cuvintele rostite de părinte şi îşi apropie buzele de cruce că s-o sărute. Dar igumenul o ridică în sus înainte ca el s-o fi putut atinge.

— Înapoi, nevrednicule, zise el. Nu te-oi lasa eu să săvîrşeşti pacatul pe deplin.

Radu ramase ca trăznit; cei de faţă se uitau cu uimire unul la altul.

Sulgeriul strigă cu mînie:

— Părtinirea preacuvioşiei tale întrece toate mărginile. Am să mă plîng vlădicăi şi lui vodă.

— Voi aduce la cunoştinţa starostelui de Putna în ce chip preacuvioşia ta îţi înţelegi datoria, zise Grozav.

— Îmi fac datoria de preut cum mă povăţuieşte legea creştinească, răspunse liniştit igumenul, şi nu-mi pasa de pîrile dumneavoastră. Acest nenorocit, împins de patima care îl orbeşte, era să cadă sub blăstăm, arătînd lucruri ne – adevarate şi închipuite numai de ura de care este stăpînit.

— Şi de unde ştii că nu sînt adevarate? întrebă sulgeriul în prada unei mînii cumplite.

Păcatele slugerului/Capitolul XXVI - Ispita

←Capitolul XXV - Un preut la locul lui **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XXVII - Punerea la cale a unei fapte de răzbunare→
Capitolul XXVI - Ispita

Ion se îndreptase de vro două săptămîni: rănile i se închisese şi el reîncepuse să-şi îndeplinească slujba obişnuită. Sulgeriul de atunci, din sara în care pusese să-l bată atît de crunt, nu-l mai chemase la dînsul, nu mai vorbise cu el. Poroncile ce avea să i le deie i le trimitea prin altă slugă. Cînd îl întîlnea în ogradă sau pe afară, se făcea că nu-l vede sau întorcea capul, iar robii pedepsiţi primeau pedepsele lor de la mîna lui Iftime a lui Grigore Pitarul. Dar Ion, de cîte ori nu era reţinut de îndatoririle lui la cîmp sau la pădure, îşi petrecea vremea în ograda curţii numai ca să aibă prilej să vadă pe Catrina. Dar ea se ferea de el, de cîte ori îl ştia în ogradă rămînea în casă şi, deoarece sulgeriul nu-l mai chema în casă, numai arareori aveau ochii însătaţi de ea ai lui Ion prilej să se bucure de privirea ei.

În după-amiaza zilei în care sulgeriul auzise de hotărîrea răzăşilor, înspre sară, boieriul era dus la vînat. Ion priveghea nişte ţigani care curăţau fîntîna ce se afla în faţa curţii, copiii sulgeriului se jucau prin curte, iar Zamfira şădea jos pe treptele scării cerdacului. Se afla acolo pentru ca să ieie samă la copii şi ţinea în mînă o cămeşă de pînză de in, pe care se vedea început un preafrumos izvod, dar la copii nu se uita, şi acul de care atîrna un fir de matasă roşie rămînea înfipt în pînză. Era stăpînită de un singur gînd. Acel al răzbunării: să se răzbune de ocara care i-o făcuse Andrei, să găsască un mijloc pentru a sfîşia inima lui şi acea a Saftei, să pedepsească pe boieriu pentru dispreţul ce i-l aratase şi pe Catrina pentru norocul ce dăduse peste ea. Deodată ochii îi căzură pe Ion.

Dacă carnea lui sfarmată de loviturile vergilor era acuma aproape tămăduită, ţiganul rămînea slab, galbîn; pasul lui nu redobîndise voinicia de odinioară; capul care altădată îl purta sus era acuma plecat asupra pieptului; ochii care pănă mai dăunăzi priveau drept înaintea lor cu hotărîre, aproape cu mîndrie, erau stînşi şi privirea lor ştearsă se umplea din cînd în cînd de nemărginită jale.

„Ţiganul se stînge de dorul Catrinei, gîndea Zamfira. Ce n-ar fi el oare în stare să facă acuma pentru ca s-o redobîndească? L-ai putea lesne ademeni chiar la moarte de om dacă ai fi în stare să-i insufli credinţa că, prin omor, ar putea ajunge să aibă parte de Catrina."

Şi deodată crierul ei fu străbătut de întrebarea: „Dacă m-aş folosi de dorul lui pentru îndeplinirea răzbunării mele?"

Şi acest gînd plăcîndu-i, frumoasa femeie începu să-l învîrtească şi să-l sucească în cap şi fruntea i se încreţea tot mai tare, buzele i se strîngeau din ce în ce, iar privirea ramasă ca pironită drept înaintea ei în pămînt se făcea tot mai cruntă şi mai neînduplecată. Soarele era aproape de asfinţit şi ţiganii, care îşi mîntuise lucrul, se duseseră pe la bordeile lor. Ion dăduse cîteva tîrcoale prin ogradă, cu ochii îndreptaţi spre ferestrele curţii, cu nădejdea ca va zări pe Catrina; dar ea nu se aratase nicăiure. Ţiganul dînd un suspin greu se îndrepta spre poartă cînd auzi numele lui rostit de un glas de femeie. Cînd se-ntoarse tresărind, văzu pe Zamfira apropiindu-se răpede de el şi făcîndu-i semn să steie pe loc. „Duduca boieriului", cum o numeau ţiganii, nu era iubită de ei, căci pe vremea în care trecerea la stăpîn îi era mare, se purtase cătră ei cu fudulie şi cu neîndurare, pîrîndu-i sulgeriului pentru cea mai mică vină şi adesa fără nici o vină. Multe lovituri de vergi sau de bici trăsese Ion din pricina Zamfirei; şi el ştia bine că cele mai multe ţiganii le suferise pe nedrept. Dar el mai ştia că trecerea ei la sulgeriu, care de mult era în scădere, pierise de tot de cînd boieriul îndrăgise pe Catrina şi auzise pe ceilalţi robi povestind că duduca Zamfira nu mai poate de ciudă de cînd o ţigancă i-o luat toată trecerea. Faptul că Zamfira suferea de pe urma aceleiaşi împrejurări care îi întunecase viaţa îl făcea s-o privească ca pe un feli de tovarăşă de nenorocire şi să se simtă atras cătră ea.

— Du-te la muchia rîpii, în faţa porţii, îi zise ea îndată după ce el ajunse lîngă dînsa, şi aşteaptă-mă. Duc copiii în casă şi vin îndată acolo. Am să-ţi spun lucruri care vor fi spre binele tău.

Ion se duse la muchia rîpii unde veni şi Zamfira în curînd, după ce încredinţă copiii mamei Smarandei. Îndată cum sosi lînga Ion, tînăra femeie se aşăză jos, chiar pe muchie; robul ramase în picioare, în faţa ei, ceva mai jos decît ea,

astfeli că, de pe tapşan, nu se putea bănui fiinţa lui acolo.

— Măi Ioane, începu Zamfira, tare mi-i milă de tine, căci văd că eşti foarte nenorocit!

Ion tăcu şi ramase cu privirea plină de jale îndreptată în jos.

— Mare-i nedreptatea care ţi-o făcut-o boieriul, urmă Zamfira. Ca stăpîn, era în drept să se bucure de frumuseţa roabei lui, dar să ţi-o ieie de tot! Şi tu o iubeşti ca un nebun!

Ion nu răspunse nimica, dar din ochii lui se văzură izvorînd cîteva lacrimi care, după ce îi brazdară obrajii, căzură pe pămînt.

— S-ar putea crede, urmă Zamfira, că compătimirea mea catră tine este prefăcută şi că vorbesc astfel numai din ciudă, fiindcă boieriul nu se mai ţine de mine. Dar tu ştii bine că dragostea boieriului de mult s-o răcit cătră mine. Nimene nu ştie mai bine decît tine de cînd s-o săturat de mine şi cîte mi-au luat locul de un an încoace. Apoi ştii că acuma el umblă să se căsătorească din nou cu fiica vornicului Costache Ţifescu din Domneşti. Eu, încît mă priveşte, mi-am luat nădejdea şi sînt hotărîtă să plec de aici încă înainte de nuntă şi să mă întorc la Ieşi. Am strîns cîteva părăluţe şi voi şti eu doară să-mi găsesc un barbat statornic. Dar văzîndu-te atît de nenorocit, mi s-o făcut milă de tine şi mi-am pus în gînd să-ţi dau un sfat bun care, dacă li-i urma, te-a pune în stare să aduci iar pe Catrina în bordeiul tău, în care să rămîie de acuma nelipsită.

Ion nu zise nimica; dar chipul în care el îşi aţintea acuma privirea asupra ei îi arata că ţiganul îi soarbe cuvintele.

— După cît cunosc pe boier, zise Zamfira, el începe să se sature de Catrina şi în curînd ea are să se trezască în locuită prin alta.

Ion făcu o mişcare de bucurie.

— Dar să nu crezi, urmă Zamfira care, pe cînd îi vorbea, să uita ţintă la el şi nu pierdea nici una din mişcările lui, că boieriul, cînd s-a sătura de Catrina, ţi-a da-o ţie înapoi. El este suparat foc pe tine din pricina îndrăznelii ce ai avut să-ţi baţi femeia, fiindcă el o luase în ietacul lui. Să nu crezi că ai scapat cu bataia care ai suferit-o; boieriul are de gînd să-ţi deie şi altă pedeapsă, neasamanat mai grea. Vra să te despartă de dînsa pe vecie! Dar, purcese ea, după ce tăcu puţin pentru a privi cu o crudă plăcere spaima care, la auzul acestor cuvinte, se oglindi pe faţa lui Ion, boieriul mi-o spus-o chiar mie: el vra să vîndă pe Catrina la Ieşi sau aiurea departe de aici, pentru ca să nu mai ai putinţă s-o baţi.

Zamfira minţea, căci sulgeriul nu-i spusese nimica şi nici prin gînd nu-i trecuse să vîndă pe Catrina de a cărei frumuseţă erau încă îmbatate simţurile lui. Dar Ion se făcuse acuma încă mai galbîn decît era de obicei şi de-abie se ţinea pe picioare, tot trupul fiindu-i scuturat de tremur.

— Dar, urmă ea, Catrina n-are să fie vîndută; ea are să se-ntoarcă în curînd în bordeiul tău, dacă tu îi asculta de sfatul meu.

— O, spune ce să fac şi te-oi asculta orbeşte, numai să am iar parte de dînsa, zise Ion cu un glas surd şi tremurat.

— Boieriul este suparat tare pe tine; dar el te-ar ierta şi ţi-ar da pe Catrina înapoi, dacă tu i-ai face o slujbă mare, un bine în urma căruia să n-aibă cum să nu-ţi fie recunoscător.

— Da' ce bine mare este în stare un rob ţigan să facă unui boier de neam ca sulgeriul? întrebă Ion cu deznădăjduire.

— Un om mic este adesa în stare să facă unui om mare un bine care nu i l-ar putea face altul de sama lui sau mai mare, răspunse Zamfira, şi tocmai acuma ai avea prilej să faci sulgeriului un bine de acest soi. Ştii că răzăşii erau hotărîţi de mai demult, încă de cînd o venit noul domn, să pornească iar judecata împotriva boieriului nostru pentru a întoarce de la el părţile din Tămăşăni pe care le stăpîneşte. Dar poate nu ştii că, în urma întîmplării cu Radu Irofti, cu Safta lui Andrei Nan şi a păcălelii sulgeriului, satul s-o adunat ieri sară la părintele Gheorghe şi că într-un glas s-o pus la cale ca Stan Făcăoariu să plece fără zabavă la Ieşi, cu uricile satului pentru ca să le înfăţoşeze domniei şi să-i ceară punere de soroc spre judecarea pricinii. Ştii cît l-au năcăjit răzăşii pe boieriu cu judecăţile pe care le-au avut, pănă acuma, ce zdruncin şi cheltuială i-au pricinuit acele judecăţi. El se liniştise de vro cîţiva ani şi credea că o scapat de judecăţi pentru totdeauna. Apoi o prins dragoste mare pentru acest loc şi ar fi mai bucuros să moară decît

să-l părăsască. Eram de faţă cînd Spiridon vieriul i-o adus azi-dimineaţă veste despre hotărîrile ce s-au luat la sfatul satului de asară. Sulgeriul o fost cuprins de o mînie groaznică şi o spus că ar da bucuros giumatate din ce are acelor care l-ar scapa de Stan Făcăoariu şi ar lua din mînile răzăşilor hîrtiile blastamate cu care ei îi fac lui atîtea supărări.

Zamfira răstălmăcea într-adins cuvintele sulgeriului care, precum am văzut mai sus, erau departe de a avea înţelesul acelor ce le povestea lui Ion: avea ea doară scopurile ei.

— Şi acuma, urmă ea, dacă nu eşti din cale-afară prost, ştii ce trebuie să faci ca să redobîndeşti pe Catrina. Găseşte chip să mîntui pe boier de Stan Făcăoariu şi de uricile ră – zăşilor şi el n-a mai avea cum şi pentru ce să vîndă pe Catrina. Ştii cît este de darnic sulgeriul cînd îi faci vro mulţămire, chiar mică; ce n-ar face el pentru acel care l-ar mîntui de nişte duşmani atît de supărăcioşi şi ar aduce în mînile lui nişte hîrtii a căror nimicire i-ar închezăşlui pentru totdeauna liniştita stăpînire a moşiei.

— Dar, strigă Ion, vrei să fac moarte de om?

Zamfira îl privi cu dispreţ.

— Eu nu ţi-am zis cum să faci, răspunse ea după oarecare tăcere; asta este treaba ta. Dacă găseşti chip să mîntui pe boieriu de Stan Făcăoariu şi dacă izbuteşti să pui mîna pe hîrtii, nu este bine în privinţa sulgeriului pe care să-l ceri fără ca el să ţi-l deie. Pe tine te priveşte să chib – zuieşti în ce chip îi aduce dorinţa lui la îndeplinire dacă vrei să te mai bucuri de Catrina. Dacă nu, s-or mai găsi poate şi alţii care să îndeplinească pofta boieriului; şi tu vei rămînea un prost şi nu-i mai vedea în veci pe Catrina care s-a strecura prin ietacele boierilor, frecîndu-i pe picioare, pănă ce a îmbătrîni şi s-a gîrbovi.

Şi Zamfira sculîndu-se se îndreptă răpede spre curte fără a se mai uita înapoi. Ştia ea doară că sămînţa blastamată ce o azvîrlise astfeli găsise în inima chinuită şi sîngerată, dar salbatecă a robului, pămînt prielnic şi roditor.

Păcatele slugerului/Capitolul XXVII - Punerea la cale a unei fapte de răzbunare

←Capitolul XXVI - Ispita **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XXVIII - Cînd deasupra, cînd dedesubt→
Capitolul XXVII - Punerea la cale a unei fapte de răzbunare

Dacă sulgeriul fusese pus în cunoştinţa celor vorbite şi hotărîte în adunarea de la părintele Gheorghe, la care luase parte satul, el nu putea să aibă nici o ştire despre cele puse la cale în altă întrunire, neasamanat mai mică, care se ţinuse într-aceeaşi sară, după ce se spărsese adunarea obştiei.

Vlad Catana, ajungînd lîngă cei doi fii ai lui Stan Făcăoariu, Mihai şi Neculai, în clipa în care aceştia ieşeau din ograda părintelui Gheorghe, li zise încet:

— Veniţi după mine! şi apucase drumul la vale spre casa lui, iar ei se ţinură după dînsul.

Cînd ajunse aproape de poarta lui, cîrni spre stînga, intră într-o curte părăsită cu gardul stricat, străbătu grădina din dosul acelei curţi, sări peste gard în ţarină; apoi după ce se încredinţă că flăcăii îl urmează, merse drept la muchia rîpei de deasupra Pietrosului Mare unde se opri. În dreapta, în stînga, în dosul lui, dinaintea lui, pănă devale în pîrău, locul era descoperit: nu se vedea nici o tufă.

Mihai şi cu Neculai ajungîndu-l în curînd, Vlad se puse jos făcînd semn tinerilor să şadă şi ei.

— Se vede ca ziua, zise el cu glasul înăbuşit, nu se poate apropia nimene fără ca să-l zărim de departe, totuşi ar fi bine să vorbim încet: lucrurile ce am să vi le spun nu trebuiesc auzite de alţii decît de voi.

Vă ştiu, urmă ungureanul, de băieţi inimoşi şi fără frică; ştiu că urîţi din suflet pe ciocoiul scîrbos care o mîncat jumatate din moşia strămoşască, care vă jăfuieşte pe fiecare zi, care este pe cale să vă rîpească şi ce v-a mai rămas din pămînturile voastre, care zilnic îşi bate joc de voi şi îşi face rîs de nevestele şi de surorile voastre. Satul o hotărît

mai adinioarea să pornească din nou judecată împotriva sulgeriului şi să trimata la Ieşi pe nenea Stan pentru a da domniei jalbă din partea obştiei. Domnul cel nou este drept şi ţine cu norodul; avem bună nădejde că vom capata de astă-dată dreptate. Sulgeriul va fi silit să ni întoarcă pământurile ce ni le-a luat pe nedrept şi să se mute de pe locurile noastre. Dar prin asta nu ne mîntuim de dînsul: domnia se schimbă necontenit şi judecăţile se deschid din nou la fiecare schimbare. Peste un an, mult peste doi sau trei, domnul drept şi milostiv de astăzi are sa fie mazilit. De unde ştim noi că în locul lui nu vine altul, a cărui ureche să fie surdă la jălbile norodului şi plecată numai la acele ale boierimii, sa nu vie în scaun un domn la care Strilea şi cu rudele lui să aibă trecere mare? Sulgeriul cu bună samă că va începe atunci din nou judecata, ni va da din nou ramaşi, şi noi vom fi siliţi să-i întoarcem pământurile şi venitul ce-l vom fi luat dintr-însele, afara de cheltuielile ce va trebui să le facem cu drumurile, de gloabă pentru paguba pricinuită şi de ciubote grele la oamenii domneşti.

— Dar atunci ce-i de făcut? întrebară într-un glas Mihai şi Neculai.

— Să desfiinţăm pricina răului, răspunse scurt Vlad.

— Cum? Să omorîm pe boieriu? întrebară flăcăii.

— Moartea unui ticălos, lacom, hrăpăreţ şi desfrînat ar cîntări puţin pe lîngă liniştea, închezeşluirea averii şi a cinstei unui sat întreg, zise Vlad cu hotărîre. Dar nu este nevoie să-l omorîm; ne putem mîntui de dînsul şi într-alt feli!

— Cum? întrebară tinerii.

— Să punem mîna pe el şi să-l dăm pe sama unui cunoscut al meu, duşman de moarte al sulgeriului, căruia, după ce l-a lasat sarac i-a necinstit şi muierea. Cunoscutul meu nu voieşte să ucidă pe sulgeriu, dar se îndatoreşte să-l ţie la loc ascuns şi să nu-i deie drumul pănă ce Strilea, pe lîngă că-i va întoarce tot ce i-a luat, va da hîrtie încredinţată cu blăstăm că toate dăniile ce le-a capatat, atît părintele său, banul Constantin, cît şi el însuşi nu sînt decît cumpărări meşteşugite şi că veniturile adunate ce le-a luat de pe aceste părţi cumparate pe nedrept întrec cu mult banii cu care le-a cumparat. Înţelegeţi voi că faţă de astfeli de hîrtii rămîn răsuflate nu numai dăniile ca fiind meşteşugite, dar şi cumpărăturile, căci dacă dăniile erau meşteşugite, sulgeriul nu era răzăş cînd a făcut cumpărăturile; şi, prin urmare, sînt răsuflate şi ele.

— Dar dacă sulgeriul nu iscăleşte hîrtia sau arată pe urmă că o iscălit-o prin silă? întrebă Mihai Făcăoariu.

Vlad zîmbi.

— Asta este treaba cunoscutului meu. Dacă l-aţi cunoaşte nu v-aţi îndoi că va scoate de la sulgeriu orice hîrtie ar socoti de trebuinţă.

— Dar cine-i cunoscutul tău? întrebă iar Mihai.

— Am jurat să nu-i spun numele şi am jurat că nu-l va vedea nici unul din acei care mă vor ajuta să dau pe sulgeriu în mînile lui.

— Da' cum să punem mîna pe boieriu? întrebă Neculai.

— Vă voi spune cum, răspunse Vlad scoţînd din chimir o cruce de alamă galbănă, avînd sapata pe dînsa chipul Mîntuitorului răstignit; dacă juraţi pe această cruce să nu destăinuiţi nici macar la moartea voastră nimica din cele ce v-am spus pănă acuma, din cele ce le veţi auzi de acum înainte, din cîte le veţi vedea făptuindu-se sau le veţi făptui voi înşivă în această lucrare, dacă vă legaţi să m-ascultaţi orbeşte, să îndepliniţi orbeşte orice vă voi poronci şi să nu vă daţi înapoi dinaintea nici unei primejdii.

Şi Vlad le întinse crucea: flăcăii se sfătuiră din ochi. Ei fusese crescuţi în simţirile celei mai înverşunate uri împotriva Strileştilor; nu o dată auzise ei pe tatăl lor şi pe fraţii lui plănuind uciderea sulgeriului. Porniţi din firea lor spre fapte crude, ei n-ar fi stat multă vreme la gînduri nici pentru a se lega să ieie parte la uciderea sulgeriului, şi Vlad li cerea doar numai să ajute la prinderea şi închiderea lui în loc teafăr. Amîndoi puseră deodată mîna pe cruce.

— Jurăm să nu destăinuim nimica din cîte le-am auzit şi le vom auzi, jurăm să tăcem despre toate cîte le-om făptui sau le-om vedea făptuindu-se, aşa să-mi ajute Dumnezeu, zise încet şi răspicat Vlad.

Şi flăcăii, cu mîna pe cruce, rosteau la rîndul lor fiecare din cuvintele ce ieşeau din gura ungureanului; iar după ce mîntuiră jurămîntul fiecare din ei sărută crucea.

— Iaca planul ce l-am alcătuit cu cunoscutul meu, zise Vlad după ce vîrî iar crucea în chimir. Sulgeriul merge acuma adesa de stă de vorbă cu Gavril sihastrul de la Poiana Prălii, nădăjduind că va izbuti să facă pe călugăr să-i dăruiască partea lui de moşie. Călugărul însă ţine cu noi şi nici nu gîndeşte să lipsască pe copiii frăţine-său de moştenirea ce li se cuvine. Dar el este şiret şi poarta pe sulgeriu cu nădejdea că-i va lăsa lui partea de moşie şi astfel capătă de la boieriu multe de ale hrănii şi de ale îmbrăcămintei, care tot la soră-sa merg. Sulgeriul merge la sihastru numai după prînz, singur, calare şi nu se întoarce înainte de asfinţitul soarelui, cînd pe drum nu se mai află nimene. Dacă ne-am aţinea tustrei în tufele deasupra podului de la Lăiţă, la cotitură, unde-i drumul strîmt de tot, ar fi lene, întinzînd o frînghie de-a curmezişul drumului, între doi copaci, să-l doborîm la pămînt cu cal cu tot. Sulgeriul pleacă de la călugăr totdeauna după asfinţitul soarelui; în locul unde vom întinde frînghia este întuneric chiar şi ziua; el nu va vedea frînghia şi chiar de ar vedea-o, cum vine el în umbletul cel mare, nu va avea vreme să oprească calul care, lovindu-se de frînghie, se va prăbuşi cu călăreţ cu tot la pămînt. Atunci, înainte ca sulgeriul să poată să-şi revie în fire, vom tăbărî pe el şl—1 vom lega burduf.

— Şi după ce l-om lega, întrebă Mihai, ce să facem cu dînsul?

— Avem să-l luăm binişor şi să-l ducem peste pîrăul Pietrosul Mare, în fundul unei scursuri, unde îl vom lega de un copac cu un căluş în gură şi-i vom spune că îl lăsăm ca să moară de foame acolo sau ca să fie rupt de fiare. Bineînţăles că ne vom mînji cu funingine pe obraz ca să nu ne cunoască.

— Şi cunoscutul tău are să vie să-l dezlege? întrebă Mihai.

— Cunoscutul meu va fi aproape de noi, dar noi nu-l vom vedea; el va lasa să treacă cîteva ceasuri de noapte, apoi se va face că trece pe lîngă copacul de care va fi legat sulgeriul şi se va arata foarte mierat recunoscîndu-l.

— Şi-i va da drumul?

— Numai după ce sulgeriul îşi va pune iscălitura pe cartea cu blăstăm prin care recunoaşte că dăniile lui şi acele ale tătîne-său sînt meşteşugite, în faţa unui preut care va iscăli şi el lîngă sulgeriu.

— Dar de unde popa?

— Asta-i treaba cunoscutului meu; am toată nădejdea într-însul.

— Şi cînd să ne aţinem la Laiţă?

— Poate mîni, poate poimîni, poate peste cîteva zile: întăia oară cînd sulgeriul va veni la părintele Gavril. Cunoscutul meu are o ascunzătoare bună în apropiere de podul de la Laiţă, în. care stă supus ziua întreagă. Voi, de acuma înainte, să urmăriţi pe sulgeriu în fiecare după-amiază şi, îndată ce veţi vedea că apucă drumul Prălii, să vă luaţi după dînsul. Eu voi păzi la prisaca mea de pe faţa Ciubotariului, drumul trece pe lîngă ea şi sulgeriul nu poate să treacă nici la deal, nici la vale fără ca să prind de veste. Cum va trece, voi înştiinţa pe cunoscutul meu prin sămnul ştiut între noi şi voi merge să vă aştept de la deal pe pod.

— Dar dacă boieriul n-a fi singur, întrebă Neculai.

— Nu vom face nimica şi vom lasa treaba pe altă dată cînd va fi singur. Dar nu mă tem de asămene lucru, căci sulgeriului îi place să umble singur: el este un om blastamat, nu se teme de Dumnezeu, dar de oameni sau de primejdii şi mai puţin.

— Şi gloanţele lui nimereşte rîndunica în zbor, zise Mihai.

— De va apuca să puie mîna pe pistoale înainte să fi tăbărît noi trei pe el, vai de pielea noastră, zise Neculai pe care numai la acel gînd îl apucase fiorii.

— Doară avem şi noi puşti şi vom putea trage asupra lui dintre tufe, în dosul fiecăreia din ele va pîndi cîte unul din noi; cea mai depărtată dintr-însele este la zece stînjăni, iar cea mai apropietă la cinci stînjăni de drum. Dacă nici unul din noi nu-i meşter de puşcă ca sulgeriul, fiecare împuşcă iepurele în fuga mare: ce dracu, vom nimeri doară un om.

— Atunci tot se poate întîmpla să facem moarte de om? zise Neculai.

— Numai dacă s-ar întîmpla un lucru ce mi se pare cu neputinţă; adică dacă sulgeriul ar apuca să puie mîna pe pistoale înainte ca noi să ne fi aruncat asupra lui. La asămene întîmplare n-am avea ce să facem; trebuie să-l răpunem, căci de nu-l răpunem, sau ne împuşcă, sau ne bagă în ocna.

— Cu ce se-ncărcăm puştile? întrebă Neculai.

— Cu praf şi cu haliciuri. Praf de puşcă aveţi?

— N-avem, răspunseră flăcăii.

— Vă voi da eu că am de cel mai bun, zise Vlad, precum şi poşte şi haliciuri. Voi avea la mine frînghii bune şi chiar funingină cu care să ne mînjim ca să nu ne cunoască boieriul.

Dar cu calul ce vom face? mai întrebă Mihai.

— Cunoscutul meu a avut grijă şi de asta: a pregătit o ascunzătoare pentru cal. Îndată ce vom fi dat pe sulgeriu pe mîna lui… pe mîna cunoscutului meu; şi Vlad îşi muşcă buzele pentru că fusese cît pe ce să scape numele acelui cunoscut, voi duce chiar eu calul în acel loc.

Mai bine de un ceas încă Vlad Catană răspunse la întrebările flăcăilor, şi îi lămuri, pănă în cele mai mici amărunte, partea ce aveau s-o îndeplinească în îndrăzneaţa faptă ce o pusese la cale cu tainicul lui cunoscut. Cînd cei trei tovarăşi se despărţiră pentru a se duce la casele lor, cucoşii cîntase de mult de miazănoapte. Şi tustrei ardeau de nerabdare să vadă sosind mai degrabă ceasul în care erau să puie mîna pe boieriul urît de ei, flăcăii în nădejdea să mîntuie satul de el, Vlad în acea de a vedea învins şi smerit pe acel care-i făcuse atît de usturătoare batjocură.

Păcatele slugerului/Capitolul XXVIII - Cînd deasupra, cînd dedesubt

←Capitolul XXVII - Punerea la cale a unei fapte de răzbunare

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXVIII - Cînd deasupra, cînd dedesubt

Capitolul XXIX - În care vedem pe sulgeriu căzut într-o primejdie grozavă→

În dimineaţa zilei de miercuri sulgeriul se trezi fără chef; toată noaptea fusese năcăjit de acelaş vis urît. Se vedea calare pe Daraban, înspre sară, şi o haită mare de lupi flămînzi îl gonea, cînd în şesul Trotuşului, cînd prin poienele de pe faţa Pietrosului Mic, cînd pe drumul spre Poiana Prălii. El scotea în vis pistolul şi trăgea în lupi, dar în zadar loveau cremenele în oţel: nu ieşeau scînteie care s-aprindă praful din tigaie. Altă dată el uita să rîdice cucoşul, astfeli că în zadar apasa pe tragaci. Cînd se trezi în zori de ziuă, scaldat în nişte sudori răci, visa că tocmai cînd lupii îl ajunsese, la podul de la Laiţă, podul se prăbuşea sub povara lui şi sub acea a fiarelor şi cădeau cu toţii, unul peste altul, gramadă în pîrău.

Dimineaţa fu dureroasă pentru ţigani: vezeteul şi cu unul din rîndaşi se aleseră cu cîte douăzeci şi cinci de nuiele, fiindcă caii nu i se părură sulgeriului destul de bine săcelaţi, nici grajdiul rînit în chip mulţămitor; cele două spălătoriţe cu cîte cincisprezece, fiindcă venise tîrziu la treabă; iar sofragiul cu douăzeci şi cinci, fiindcă boieriul găsise o muscă în cafe. Zamfira fu suduită mai rău decît o ţigancă, pentru că anteriaşul lui Patraşcan era descusut; sulgeriul se răsti chiar, pentru întăia oară, la Catrina care-i adusese alt brîu decît acel pe care îl ceruse. Înainte de amiază încălecă pe Şoarec, cutreieră şăsul unde se isprăvea cositul, în – torcîndu-se pe la vie unde, negăsind doagele vechi de pe la poloboacele risipite, din care urmau să se facă iar vase, destul de bine curăţite, croi pe Spiridon, de calare, cu cîteva harapnice peste umere. Iar la prînz, părîndu-i aluatul de la plăcinta de carne prea gros, poronci să i se tragă douăzeci de bice lui Simion bucatariul care era de rînd în bucătărie în acea zi.

După masă se lăsă pe pat, dar nu putu să adoarmă. După ce se-ntoarse, vreme de mai bine de un ceas, cînd pe coasta dreaptă, cînd pe cea stîngă, bătu în palme, luă dulceţi şi cafc, apoi poronci să se puie şaua pe Daraban.

De obicei pleca pe la toacă, de astă-dată ieşi pe poartă, îndreptîndu-se spre Poiana Prălii, cu un ceas mai devreme. Băieţii lui Stan Făcăoariu, deşi nu se aşteptau încă să-l vadă trecînd, se învîrteau prin curte: îndată ce zăriră pe sulgeriu puseră cîteva merinde în traiste şi se luară după el. Vlad Catana dormea în coliba de la prisaca lui; el nu auzi pe Strilea trecînd, de-abie se trezi cînd sosiră cei doi flăcăi, care îi dădură de veste că sulgeriul trecuse spre Poiana Prălii. Ungureanul luă îndată de la părete un bucium neobişnuit de lung, de coajă de tei legată cu cercuri de coajă de cireş, ieşi afară şi scoase din bucium cinci sunete prelungite; apoi, după o scurtă tăcere, alte trei, puternice dar scurte şi, după altă tăcere, un sunet prelungit. Dădu din bucium în acelaşi chip de trei ori. Flăcăii se minunară de puterea sunetelor ce le scotea ungureanul: ele pătrunsese cu bună samă. pănă în fundul văioagelor celor mai ascunse.

— Amarnic bucium, zise Neculai Făcăoariu; de unde-l ai, nene Vlade?

— De la cunoscutul de care v-am vorbit şi care mi l-a lasat aici pentru ca, dînd dintr-însul în chipul ce aţi văzut, să-i dau de ştire că sulgeriul a trecut la Poiana Prălii.

— Mergem să ne aţinem la Laiţă? întrebă Mihai.

— Da'ce, vrei s-aştepţi acolo trei ceasuri şi mai bine? răspunse Vlad. Sulgeriul şăde ceasuri întregi de vorbă cu călugărul, căutînd să-i cîştige bunăvoinţă. Îi cere sfaturi, îl pune să-i povestească despre cele ce-a văzut şi a auzit la Sfîntul Munte şi la Ierusalim, îi povesteşte şi el ceea ce ştie despre părintele mitropolit şi despre părinţii episcopi. Călugărul cunoaşte prea bine scopurile sulgeriului, este hotărît să nu-i deie moşia şi, fiind răzăş din satul nostru, îl urăşte pe boieriu, dar se preface că inima îl trage către el şi că, în privinţa moşiei, stă la îndoială. Către cunoscutul meu vorbeşte deschis şi face haz mare de chipul în care îşi bate joc de sulgeriu. N-avem nevoie să ne grăbim, boieriul nu pleacă niciodată de la călugăr înainte de asfinţitul soarelui. Pănă la Laiţă nu-i decît o zvîrlitură de băţ. Rămînem aici pănă cînd umbra celui carpăn va ajunge la gardul prisăcii; ne vom mînji pe faţă şi apoi, de vom pleca atunci, tot vom avea de aşteptat pe loc un ceas şi mai bine.

Vlad Catana se înşala: sulgeriul de astă-dată nu stătu cu călugărul pănă la asfinţitul soarelui. O nelinişte, o îngrijire ce nu şi-o putea lămuri stăpînea pe Strilea şi-l împiedeca să steie pe loc. De astă-dată nu găsea ce să spuie sihastrului şi asculta poveştile lui numai cu giumatate de ureche: gîndul lui era aiure sau, mai bine zis, nicăiure. Nu trecuse încă ceasul de cînd era la sihăstrie cînd se sculă ca să plece. Sihastrul se încercă în toate chipurile să-l reţie; la urma urmei, cînd sulgeriul încălecase şi era să deie pinteni calului, se apropie de el şi îl întrebă dacă nu ar fi bine şi spre folosul lui ca actul de danie ce i l-ar face să fie iscălit şi de vlădica de Roman ca chiriarh al eparhiei.

În altă zi, o asămenea întrebare ar fi făcut pe sulgeriu să descalece îndată şi să steie de vorbă cu călugărul Gavril pănă după miezul nopţii. Şi de astă-dată întrebarea îl făcu să tresară şi să scoată piciorul drept din scară, dar grija şi neliniştea de care era stăpînit învinseră sătea de pămînt. Prinse iar cu piciorul scara ce o slobozise, se înţăpeni în şă şi se mulţămi să răspundă călugărului că fără îndoială iscălitura vlădicăi ar fi de mare preţ pentru el şi că vor vorbi mai prelung despre aceasta a doua zi, cînd va veni nesmintit la cuvioşia-sa; apoi dădu drumul calului care, de nerabdare, bătea pămîntul cu copita dreaptă de dinainte. Străbătu în fugă drumul care despărţea sihăstria lui Gavril de Laiţă. Neliniştea crescîndu-i pe cît se apropia de podeţ, cînd ajunse acolo era să deie ca de obicei pinteni lui Daraban spre a-l face să zboare peste pod, dar o presimţire tainică îl făcu să arunce de astă-dată o privire pătrunzătoare în bolta de verdeaţă care acoperea suişul dincolo de pod. În aceeaşi clipă o rază a soarelui care asfinţea în dosul plaiului dintre Şuşiţă şi Trotuş străbătu printre nouri şi arată sulgeriului, în chip lămurit, frînghia întinsă de-a curmezişul drumului. Mintea lui pricepu pe loc cursa ce i se întinsese şi, în aceeaşi clipă, se pregăti să iasă dintr-însa. Pe lîngă că era un barbat stăpîn pe sine în faţa primejdiei, Strilea — precum am aratat — avea, şi cu drept cuvînt, nume de călăreţ neîntrecut; apoi Daraban era cel mai bine învaţat din caii lui, deprins să îndeplinească mişcările cele mai grele sub îndemnul mînii, a genunchilor şi a pulpelor stăpînului, şi chiar să asculte de cuvîntul lui.

Deşi, cînd ochii sulgeriului zăriră frînghia el se afla de abie la şăse stînjeni de dînsa, izbuti să facă ca calul, îndată ce sări peste pod, să se oprească deodată, ca şi cum i s-ar fi înfipt picioarele în pămînt, la o palmă de frînghie. În aceeaşi clipă el sărea gios, scotea pistoalele din teaca ce o purta subsuoară şi, dînd un şuier uşor dar prelungit, se pitulea la pămînt lîngă o tufă mică care creştea pe marginea, ridicată de o palmă şi giumatate, a drumului. La auzul şuierului, Daraban se culcă jos în drum, iar sulgeriul trase încet oţelele pistoalelor. Nu se auzi nici un zgomot. După o bucată

de vreme, sulgeriul scoase pălăria, o puse pe pistolul ce-l ţinea în mînă şi o ridică încet în vîrful tutei în dosul căreia se afla.

Atunci se auzi glasul lui Vlad Catana care striga:

— Foc, măi!

Dar puştile ce se găseau în mînile ţăranilor noştri din a doua giumatate a veacului al optsprezecelea erau adesa mai primejdioase pentru acei ce le întrebuinţau decît pentru vînatul sau duşmanul împotriva căruia se îndreptau. Puştile lui Vlad şi a lui Neculai scapărară, numai acea a lui Mihai iuă foc şi încărcătura ei, ciuruind pălăria sulgeriului, o făcu să zboare pănă pe pod, iar glasul lui Strilea se auzi zicînd:

— Valeu! m-au omorît tălharii!

La auzul acestor cuvinte, Vlad şi cu cei doi tovarăşi ai lui ieşiră din tufe şi se răpeziră la drum. Dar nu făcuse trei paşi cînd văzură în faţa lor, cu capul gol, dar în picioare, pe sulgeriu care le strigă cu un glas liniştit, dar puternic, de om sănătos:

— Acel ce va face un pas, înainte sau înapoi, este un om mort!

Şi, într-adevăr, gura pistolului cumplit, care nu ştia ce este să deie greş, era îndreptată asupra lor de un braţ care ştiau bine că nu tremură, iar în mîna stîngă era alt pistol cu cucoşul tras.

Vlad Catana era un barbat fără frică, care se uitase de multe ori în ochii morţii fără ca vro clipă de slăbiciune să-l fi ademenit să deie înapoi. Dar acuma orice mişcare însamna moartea neîndoielnică şi fără folos. Ungureanul se opri pe loc; cei doi flăcăi încremenise şi ei.

— Azvîrliţi puştile, răpede, răpede, strigă sulgeriul, urmînd să ţie pistolul îndreptat asupra lui Catana.

Puştile fură aruncate la pămînt.

Apoi fără a-i pierde din ochi, Strilea şuieră iar trăgănat de două ori şi Daraban, care pănă atunci rămăsese nemişcat la pămînt, se ridică în picioare, mirosi frînghia apoi, sărind peste dînsa, urmă pe stăpînul lui care o încunjurase.

Cei trei tovarăşi o porniră înainte, urmaţi la şăse paşi de sulgeriu, care în fiecare mînă ţinea cîte un pistol cu oţelile întinse.

În cîteva minute ei străbătură astfel Poiana Călugărului şi ajunseră la lungul pripor care duce în pîrăul Pietrosului Mare, numit Priporul cel Mare, în dreapta şi în stînga căruia se ridica o ţîhlă deasă.

— Încet aici, strigă sulgeriul, după ce începură să sco – boare, să nu vă faceţi că cădeţi jos şi să nu cerce vrunul să scăpe în ţihlă: glontele meu va fi mai iute decît dînsul. Mergeţi în şir, unul lîngă altul. Nu vă…

Sulgeriul nu isprăvi; o povară cumplită căzu pe spinarea lui şi-l doborî la pămînt, apoi două lovituri grozave, pe încheieturile braţelor, îl făcură să scape pistoalele. Un glas răguşit, care îl recunoscu ca fiind acel al lui Niţă Şchiopul, strigă:

— Măi proştilor, întoarceţi-vă şi puneţi mîna pe pistoale, că v-am mîntuit eu de nevoia în care vă vîrîse prostia voastră.

Cunoscutul despre care Catana vorbise flăcăilor nu era altul decît Niţă Şchiopul, care, îndată ce-şi văzuse rana tămăduită, venise [să] s-aşăze într-un bîrlog de urs părăsit din Pîrăul Lăcătuşului, spre a aduce la îndeplinire răzbunarea ce o jurase sulgeriului şi o copsese în inima lui în tot timpul în care rana îl ţinuse pe coaste. Cînd Niţă după ce destăinuise sihastrului Gavril, rudei sale, scopurile lui şi-i ceruse un tovarăş îndrăzneţ şi de încredere care să-l ajute în îndeplinirea lor, călugărul îi numise îndată pe Vlad ungureanu, cunoscut ca barbat îndrăzneţ şi urînd de moarte pe sulgeriu. Puşi faţă în faţă, ei se-nţelesese de la cele dintăi cuvinte şi am văzut cum ura lor urzise planul care puse viaţa sulgeriului Mihalache în mînile Şchiopului.

Aeesta aştepta în ascunzătoarea care se afla deasupra Priporului celui Mare ca Catana să-i deie de ştire că sulgeriul este în mîna lor. Auzind împuşcătura, el venise răpede pănă în marginea poienii şi privise cum Strilea silea pe cei trei tovarăşi să lepede armele, cum îi cunoscuse şi-i pornise la vale. Şchiopul se dădu în marginea drumului care scobora priporul, unde se pituli în tufe, şi cînd sulgeriul trecu lîngă el, sări în spinarea lui trîntindu-l la pămînt şi silindu-l să

lese pistoalele din mîni.

Păcatele slugerului/Capitolul XXIX - În care vedem pe sulgeriu căzut într-o primejdie grozavă

←Capitolul XXVIII - Cînd deasupra, cînd dedesubt

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXIX - În care vedem pe sulgeriu căzut într-o primejdie grozavă

Capitolul XXX - În care vedem săvîrşindu-se fapte îndrăzneţe şi grele→

Ungureanul şi cei doi flăcăi, întorcîndu-se şi văzînd pe sulgeriu întins la pămînt cu mînile goale şi cu Şchiopul în spinare, dădură un strigăt de bucurie şi alergară îndată la el. Catana se grăbi să ridice pistoalele, să li lase cucoaşele în jos şi să le puie în brîu.

— Dar proşti mai sînteţi, zise Şchiopul. De nu aveam eu grijă să rămîn aproape de voi, vă ducea ciocoiul la spînzurătoare cum se duc mieii la salhana. Dar să lăsăm vorba şi să ne apucăm de treabă; aveţi frînghii?

— Cum nu, răspunse Catana, am prea destulă, şi începu să desfăşoare o frînghie de cînepă, subţire dar sănătoasă, ce o purta sub chimir.

Sulgeriul, din clipa în care Şchiopul îl doborîse la pămînt sub povara şi puterea lui cumplită, rămăsese neclintit. Ştia că puterea Şchiopului era neasamanat mai mare decît a lui şi nici nu-i trecu prin gînd să se puie cu dînsa: pricepea că numai de la agerimea minţii lui putea să-i vie scapare de primejdia în care căzuse.

— Legaţi-i întăi mîna dreaptă, aşa, poronci Niţă, acuma acea stîngă cu alt capăt de frînghie, bine! Acuma, urmă el, rîdicîndu-se de pe sulgeriu spre a lasa partea de la brîu în sus a acestuia slobodă, aduceţi-i braţele la spinare şi-i încrucişăţi mînile, bine! Încrucişăţi frînghiile împrejurul mînilor, aşa! Luaţi hamgerul din brîu că nu are să mai aibă ce să facă cu el şi daţi-mi-l să-l aşăz sub chimirul meu. Acuma învîrtiţi capetele frînghiilor împrejurul mijlocului şi le legaţi dinapoi; luaţi sama la nod, aşa! Luaţi alte frînghii! Înnodaţi-le împrejurul gleznelor şi le încrucişăţi bine; aşa! Faceţi un nod ţeapăn; bine! Mai aveţi frînghii? Încă un capăt? Ajunge. Legaţi-i bine genunchii! Şi acuma, zise el sculîndu-se în picioare şi scoţînd din brîu un fel de ghem, făcut din fîn cusut într-o petecă, de la care atîrnau două curele înguste dar groase, întoarceţi pe cinstitul boieriu cu faţa în sus şi-i puneţi acest căluş în gură. Este acelaş care o fost în gura lui Jinga cînd l-am legat de copac în fundul pîrăului, sub Carecna. Mi l-o adus înapoi moşneagul care păzeşte acolo bordeiul meu. O astupat gura mocanului, va astupa şi pe acea a boieriului.

Sulgeriul, care urmă să tacă şi să rămîie nemişcat, deschise singur gura şi lăsă să i se puie şi să se lege căluşul fără a face vro mişcare.

— Bine! zise Niţă cînd văzu căluşul legat, acuma luaţi pe boieriu şi mi-l răzămaţi de cel carpăn.

Şi cînd poronca lui fu îndeplinită, Şchiopul veni în faţa sulgeriului, îl privi cîtva drept în ochi cu un zîmbet crud, apoi îşi scoase pălăria şi se închină.

— Mă închin dumitale cu multă plecăciune, cucoane Mihalache, zise el; s-o întors roata norocului: astăzi eu sînt sus şi dumneta eşti gios. Viaţa dumitale este în mînile mele; am să mă gîndesc acuma cum să ţi-o ieu. Înjunghia-te-voi ca pe un mascur? Trage-te-voi în ţapă şi frigi-te-voi ca pe un cîrlan? Spînzura-te-voi de vrun nuc mare din livada bătrînească care mi-ai rîpit-o?

Şi Şchiopul se uita drept în ochii sulgeriului cu nădejde să-i vadă holbaţi de groază. Dar acei ochi priveau drept în ochii lui, fără nici o frică, aproape cu dispreţ.

— Crezi că nu voi îndrăzni, urmă cu ciudă Şchiopul; dar vei vedea tu cît plăteşte nădejdea ta! Hai, flăcăilor, zise el întorcîndu-se către cei doi Făcăureşti, mergeţi răpede de aduceţi puştile voastre şi pe acea a lui Vlad şi apoi vom duce pe boieriu la curtea în care are să mîie astă-noapte.

Flăcăii ducîndu-se să ieie puștile, Șchiopul făcu semn lui Vlad să-l urmeze la cîțiva pași de locul unde zăcea legat sulgeriul. Se opri la o depărtare de la care Strilea nu putea să-i audă, dar de unde nu-l pierdeau din ochi.

— Mult mi-ați stricat prin faptul că n-ați fost în stare să mi-l aduceți legat la locul ce ți—l însemnasem, zise Niță. Nu mai pot tăgădui de acuma înainte că eu am pus la cale tot planul. Aș omorî pe sulgeriu fără a mai sta mult la gînduri, dar atunci nu pot capata de la dînsul hîrtiile prin care el mărturisește că dăniile sînt făcute cu meșteșug și că-mi întoarce moșia ce o luat-o de la părinții mei. Trebuie ca pănă mîni să chibzuiesc alt plan.

Flăcăii, urmă el apoi după o scurtă tăcere, să se ducă acasă la ei. Iar tu să iei calul și să-l duci la locul ce-l știi; apoi du-te la prisacă și așteaptă să vin eu, la tine sau să te chem eu devale, la căprărie.

— Spuneai mai adinioarea că avem să ducem undeva pe boieriu, zise Catana.

— Mi-am schimbat gîndul; sulgeriul este de făptură sprintenă, și brațele mele sînt destul de voinice pentru a duce doi ca dînsul, răspunse Șchiopul.

Însă temeiul adevarat, dar nemărturisit, pentru care Șchiopul lasa pe cei trei tovarăși pe loc era că nu voia să li destăinuiască ascunzătoarea în care hotărîse să ducă pe sulgeriu și care-i slujea și lui de adăpost.

Flăcăii se văzură venind răpede spre ei cu puștile și cuțitele în mîini; Șchiopul urmat de Vlad se apropie iar de Strilea.

— Voi, zise el flăcăilor, duceți-vă în sat și mîni să aflați tot ce se povestește la curte și în sat despre faptul că boieriul nu s-o întors acasă și unul din voi să vie s-aducă lui Vlad, la prisaca lui, știrile ce le-a fi adunat. El știe cum trebuie să mă cheme dacă are trebuință să mă vadă. Și acuma să priviți cum duce un mojic ca mine coșcogemite boieriu.

Zicînd aceste cuvinte, Șchiopul luă de la Vlad pistoalele sulgeriului, le puse în brîu, se plecă, apucă cu dreapta frînghia care lega mijlocul lui Strilea și, ridicîndu-l parc-ar fi fost o pana, îl puse cu fața în jos, pe umărul drept. Apoi, mai strigînd celor trei tovarăși un:

— Să ne vedem cu bine! intră în țihla de la deal de drum, îndreptîndu-se tot la deal.

Noaptea căzuse de tot și în țihlă era întunerec beznă; dar Șchiopul cunoștea bine calea adăpostului unde ducea pe sulgeriu și nu stătu nici macar o clipă la îndoială asupra drumului ce avea să-l apuce. De la un loc țihla se rărea și copacii se făceau din ce în ce mai groși: apucă la dreapta prin acest luminiș, pe un picior, și îl urmă pănă devale în pîrăul Lăcătușului, unde țihla se făcea iar deasă. De acolo urmă tot pîrăul la deal, printr-o desime alcătuită dintr-un nuieliș de carpeni și de aluni, amestecați cu tufe de zmeură și cu vie salbatecă care, împreună cu suișul răpede, îngreuiau mersul din ce în ce.

În sfîrșit, Șchiopul se opri și șuieră de trei ori, de două ori prelungit și a treia oară scurt, și îndată se auziră trei șuierături la fel. Șchiopul răspunzînd acuma prin alte trei, scurte tustrele, se auzi scăpărînd, apoi sfîșiitul unui fitil și, jos, la pămînt dinaintea lui, la mal, se văzu o lumină.

— Aici ești, Anico? întrebă Șchiopul.

— Aici, bădiță, răspunse un glas de femeie.

Atunci Șchiopul puse jos la pămînt pe sulgeriu și se puse si el pe pîntece: obrazul lui se găsea acuma dinaintea unei deschizături înaltă de două palme și lată de trei, din care ieșea lumina. În fața lui, în deschizătură, se ținea pe brînci Anica cu o opaiță în mînă.

— Anico, ți-am adus un berbec de soi, zise Șchiopul, ie-l si-l trage în bîrlog.

Și, zicînd aceste cuvinte, luă iar pe sulgeriu, ținîndu-l de astă-dată cu fața în sus, și-l împinse cît mai înainte putu în acel feli de gîrlici îngust, prin care întrai în bîrlog. Anica, dîndu-se înapoi, puse mîna pe frînghia care încunjura mijlocul lui Strilea și, trăgînd de dînsa, îl trase spre ea; iar Șchiopul se grăbi să intre și el în bortă. Dincolo de gîrliciul lung de șase palme te aflai într-un feli de peșteră, înaltă de un stat de om voinic, lungă și lată de vro douăsprezece palme, în pereții căreia se vedeau gurile mai multor înfundături. Adăpostul Șchiopului nu era decît un bîrlog mare de urs, pe care hoțul îl făcuse, cu cîteva lovituri de cazma, mai încăpător și, mai ales, mai înalt. Se așazase aici de o săptămînă cu ibovnica lui.

— Ai văzut ce berbec voinic ţi-am adus? zise Şchiopul cînd se găsi în picioare lîngă Anica.

Şi luîndu-i opaiţa din mînă o plecă asupra feţei lui Strilea.

— Maică Preacurată! îi sulgeriul Mihalache, strigă Anica îngălbenind cînd îl zări.

— Chiar el este, zise Şchiopul, numai de astă-dată nu-i fudul şi poate că nu se mai gîndeşte să te ducă în tufe. Dar ia să-i scoatem căluşul din gură, să vedem cum vorbeşte un boieriu cînd nu are apă la moara lui. Ţine opaiţa!

Şi Şchiopul, plecîndu-se asupra lui Strilea, îl apucă, îl rîdică, îl răzămă cu spinarea de părete şi apoi îi scoase căluşul din: gură.

Deşi era legat burduf, sulgeriul tresărise cînd auzise pe Şchiopu rostind pentru întăia oară numele Anicăi în faţa intrării bîrlogului. Cu toate pacatele lui Strilea, el era un barbat în toată puterea cuvîntului; nu numai că nu ştia ce este frica, dar iubea primejdia pentru plăcerea să se lupte cu ea şi s-o biruiască. Într-însul era înrădăcinată credinţa că el este menit să iasă teafăr din orice primejdie, oricît de cumplită, în care l-ar fi împins întîmplarea, şi cu cît era primejdia mai mare, cu atîta o privea mai liniştit în faţă şi pîndea cu mai mult sînge rece prilejul să iasă dintr-însa.

De cînd se văzuse căzut în puterea hoţului, nu-şi ascunsese măcar o clipă mărimea cumpenei în care se afla: îşi dădea samă de ura ce o avea Şchiopul împotriva lui, ştia cît de răutăcios şi de crud era hoţul. Dar din capul locului pastra credinţa că va ieşi nevatamat din mînile lui. Faptul că Anica întovărăşea pe Niţă dădu o nouă putere acestei credinţi. Anica dovedise doar sulgeriului la Carecna, în chip neîndoielnic pentru el, că el îi farmacase ochii, îi cucerise mintea şi-i îmbatase simţurile. Ea îl rugase chiar atunci s-o ieie la dînsul, s-o scăpe de Niţă care acuma, după ce făcuse cunoştinţa sulgeriului, îi părea varvar şi mojic, o făcea să ducă o viaţă salbatecă şi plină de primejdii, dar pe care nu îndrăznea să-l părăsască fiindcă se temea să n-o omoare. Strilea nu se mai îndoia acuma deloc că scaparea era aproape.

— Ei, ce mai zici, cucoane Mihalache; mi se pare că nu eşti prea bucuros de întîlnirea cu mine? zise Şchiopul după ce-i scoase căluşul din gură.

— N-am pentru ce să fiu multămit, răspunse sulgeriul uitîndu-se liniştit drept în ochii hoţului.

— Am să te fac să plăteşti amar răul ce mi l-ai făcut.

— Eu nu ţi-am făcut nici un rău, ci, dimpotrivă, mult bine, zise sulgeriul cu aceeaşi linişte. Te-am prins cu nişte cai furaţi şi te-am scăpat de spînzurătoarea care te aştepta pentru furtul cailor şi pentru omorîrea bietului Petrea.

— Dar cu ce preţ? întrebă hoţul.

— Găseşti poate, răspunse sulgeriul, că viaţa ta nu face cît pămîntul care mi l-ai vîndut pentru şăizeci de lei? Apoi pe vornicul Dumitrache cine l-o făcut să te ierte, oare nu eu?

— Dacă nu te amestecai în trebile mele, eu rămîneam şi cu pămîntul, şi cu caii; eram acuma om cu stare, zise Şchiopul. Dar batjocura care ţi-ai făcut-o cu Anica, crezi oare că ţi-o iert? Crezi oare că vei scapa cu viaţă din mînile mele?

— N-am nici o grijă pentru viaţa mea, răspunse liniştit sulgeriul; voi ieşi cu desăvîrşire teafăr din mînile tale.

— Şi de ce mă crezi atît de prost? întrebă Şchiopul.

— Prost ai fi dacă te-ai atinge de mine, răspunse sulgeriul.

— Şi pentru ce? mai întrebă hoţul. Nebun aş fi dacă m-aş lepada de răzbunarea ce trebuie s-o ieu asupra ta şi dacă nu m-aş folosi de prilejul ce-l am să-mi întorc paguba de la preţul cailor celor de preţ ce-i duceam grofului Apor şi de la vînzarea răzăşiei.

— Nebun ai fi, răspunse liniştit sulgeriul, dacă te-ai atinge de un fir de păr din capul meu. Sînt om de neam, înrudit cu toată boierimea ţării; pieirea mea ar aduce pe aceste locuri o oaste întreagă de oameni domneşti, care ar cutriera toate cărările şi nu s-ar linişti pănă ce nu ar cerceta toate împrejurările acestei pieiri. N-ar rămînea răzăş necăznit în sat şi cu bună samă că ticălosul de călugăr, care prin toate mijloacele s-o încercat să mă facă să întîrzii la el, ar fi cercetat şi silit să spuie adevărul.

Șchiopul se uită la el fără a răspunde deocamdată și în privirea lui se oglindea o ură salbatecă și neîmpacată. După oareșicare tăcere, el zise scurt:

— Așa crezi tu; eu însă cred altfeli. Om vedea în curînd cine are dreptate. Mîni dimineață om mai vorbi; pănă atunci să mîncăm și să ne odihnim.

La păretele bîrlogului opus acelui de care era razamat sulgeriul, se vedea un așternut gros de cetină și de fîn pe care erau așternute niște cergi asupra cărora erau așazate, chiar la părete, doi saci umpluți cu fîn și care erau meniți să slujască drept perine. Alături de acest culcuș era o înfundătură în care intră Anica pentru ca să iasă în curînd dintr-însa cu o pîne, o bucată de bujăniță de cerb afumată, o ploscă de lemn și o ulcică de lut în mîni.

— Deși ești boieriu, zise Șchiopul sulgeriului, ai s-aștepți să mîncăm noi, țaranii, și apoi ți-om face parte și ție.

Și, zicînd aceste cuvinte, el se așăză pe culcuș, făcu sămn Anicăi să se puie lîngă el, scoase un cuțit din brîu, îșî tăie întăi o bucată de pîne, pe urmă o fălie mare și groasă de bujăniță, apoi, după ce dădu cuțitul Anicăi spre a-și face parte și ea, începu să muște răpede și cu lăcomie, cînd din pîne, cînd din carne, fără a scoate un cuvînt. Din cînd în cînd se oprea pentru a lua plosca, a varsă dintr-însa vin în ulcica pe care o deșarta dintr-odată, silind pe Anica să beie și ea cîte puțin.

După ce îșî astîmpără foamea, Șchiopul zise Anicăi:

— Du-i mîncare și boieriului, numai de i-a fi ramas poftă.

— Cum nu, răspunse sulgeriul cu glasul liniștit, aproape vesel, mi-i foame chiar cum se cade. Fă bine, Anico, și-mi taie o bucată bună de bujăniță, că tare îmi place.

— Om vedea noi de ți-a mai fi foame mîni, morocăni cu ciudă, între dinți, Șchiopul.

Anica tăie o bucată de pîne și alta de bujăniță și le duse sulgeriului.

— Da' cum dracu am să mînînc eu cu mînile legate, întrebă pe Anica Strilea rîzînd; ai de gînd să tai tu bucățele mici și să mi le vîri în gură?

— Dezleagă-i mînile și brațele, Anico, zise Șchiopul care tocmai atunci îșî umplea luleaua cu tiutiun, l-oi lega eu iar după ce-a fi mîncat.

Anica îngenunche lîngă Strilea și, cu mare greu, izbuti să desfacă nodurile care legau brațele și mînile sulgeriului. Se uită de mai multe ori, pe furiș, în ochii lui Strilea, și privirea ei îi zicea atunci lămurit că-l iubește. Iar cînd Niță intră în înfundătura de lîngă pat pentru ca să scoată dintr-însa o bucată de iască, ea îi șopti răpede la ureche:

— Nu te teme, te-oi ajuta eu; dar taci, nu răspunde.

Brațele și mînile sulgeriului erau acuma slobode, însă înțepenite; numai după ce făcu cu degetele mai multe mișcări, putu să apuce mîncarea într-însele.

— N-ați putea, zise el, să-mi dați un briceag cît de mic ca să tai bujăniță bucățele?

Anica îi aduse un briceag și o ulcică de vin, iar sulgeriul începu să mănînce cu poftă, făcînd să dispară în curînd și pînea, și bujăniță, apoi goli ulcica pănă la cea de pe urmă picătură.

— Bună mai era bujăniță, zise el, și halal de gospodina care a făcut-o. Acuma aș vra și eu să te cinstesc cu un lucru bun și, băgînd mîna în brîu, scoase dintr-însul o pungă de piele cu tiutiun.

— Ia gustă din acest tiutiun care vine de-a dreptul din Țarigrad: nici vodă nu bea mai bun, și întinse hoțului punga. Cred că mi-i lasa și pe mine să-mi umplu un ciubuc, și totodată scoase ciubucul de drum de sub chimir.

Hoțul făcu semn Anicăi care veni la sulgeriu, luă punga cu tiutiun și o duse lui Niță care scoase dintr-însa cît îi trebui spre a-și umple luleaua care se isprăvise, dupa ce mai întăi o curați. Apoi, după ce aprinse o bucată de iască pe care o vîrî în lulea, dădu punga înapoi Anicăi zicîndu-i:

— Du tiutiunul boieriului ca să-și umple ciubucul; nu vreu să-i stric hatîrul că n-are să mai tragă multe ciubuce de acuma înainte.

— Fie multe, fie puține, zise sulgeriul, după ce Anica îi aduse o bucată de iască aprinsă și el o vîrî în lulea, numai să nu tie mai puțin gustoase decît acel care-l beu acuma; și zicînd aceste cuvinte, slobozi pe nări un adevărat nour de fum.

Păcatele slugerului/Capitolul XXX - În care vedem săvîrșindu-se fapte îndrăznețe și grele

←Capitolul XXIX - În care vedem pe sulgeriu căzut într-o primejdie grozavă

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXX - În care vedem săvîrșindu-se fapte îndrăznețe și grele

Capitolul XXXI - Roada spurcată a unei sămințI otrăvite→

Șchiopul nu hotărîse încă deloc chipul în care avea să se răzbune împotriva sulgeriului. Nu resimțea atît de mult paguba ce i-o pricinuise luîndu-i înapoi caii furați sau pierderea răzășiei părintești ca faptul că sulgeriul îl învinsese prin – tr-o deșteptăciune și o îndrăzneală mai mare, mai de samă; apoi îi ardea inima batjocura ce și-o făcuse Strilea cu Anica. Hoțul avînd o fire salbatecă și crudă se purta într-adevăr adesa în chip varvar cu aceasta, dar o iubea cu patimă și cu o grozavă gelozie. Voia înainte de toate să-nvingă pe sulgeriu, să s-arăte mai deștept, mai îndrăzneț, mai meșter decît el, să-l vadă la picioarele lui, cerșindu-i mila. Voia să-i facă rău, să-i sfîșie inima, să-i pricinuiască pagubă, dar nu era hotărît în ce chip. Să-l silească să-i întoarcă pămîntul? Nu ținea la pămînt. Să-i ieie bani mulți? Știa că sulgeriul n-avea de unde să-i deie. Spusese el lui Vlad Catana că are de gînd să silească pe boieriu să deie la mîna răzășilor un zapis prin care ar fi recunoscut că toate dăniile făcute banului Constantin și lui sînt meșteșugite, că ele sînt numai vînzări ascunse, dar aceste erau spuse ca să dobîndească ajutorul lui Vlad și al răzășilor. Puțin îi pasa lui de gîlcevile dintre sulgeriu și răzăși, pe care nu-i putea suferi, căci Nă – neștii și Făcăureștii se purtase totdeauna față de el cu dispreț și cu bănuială. Apoi el știa bine că orice hîrtie iscălită de sulgeriu în chip silit și sub imboldul unor amenințări nu putea să aibă nici un preț și că ar fi ramas răsuflată în urma jălbii lui, sau, el murind, în urma acelei a clironomilor lui. Pănă atunci Șchiopul nu avuse în vedere decît învingerea lui Strilea; dar acuma, cînd îl avea în mînă, trebuia să se hotărască ce va face cu el.

Se aștepta să-l vadă îngrozit și smerit, dar iaca că sulgeriul se arata liniștit, plin de sînge rece, aproape nepăsător și vesel, zădărînd astfel ura hoțului. Și acea ură îi spunea în acea clipă că din încurcătura în care a intrat nu poate ieși decît omorînd pe sulgeriu și făcîndu-se nevăzut cît mai curînd. Doară afară de Vlad Catana, de cei doi băieți ai Făcăoariului și de călugărul Gavril nu-l văzuse nimene pe hotarul Tămășanilor. Prepusul nu putea să cadă decît pe dușmanii din toate zilele ai sulgeriului, pe răzăși. Date fiind împrejurările în ființă, orice ar spune sihastrul, Vlad sau băieții Făcăurești nu putea să aibă sorți de credință: tot de răzăși avea să se lege dreptatea domnească, și el, Șchiopul, avea să rămîie nesuparat. Pe cînd deci sulgeriul trăgea cu poftă fumul mirositor al tiutiunului în piept pentru ca să-l sloboadă pe urmă pe gură și pe nări, Niță hotărî moartea prinsului său. O clipă avuse de gînd să-l ucidă chiar atunci, înjunghiindu-l cu chiar hamgerul lui, dar își schimbă gîndul îndată. N-avea să ucidă pe sulgeriu aici în bîrlog, ci în niște tufe, nu departe de drum, și trebuia să-l înjunghie cu un cuțit luat de la vrun răzăș, ca să cadă prepusul pe acel răzăș, și își aduse aminte că în coliba de la prisaca lui Vlad Catana văzuse un cosor îndoit, mare și ascuțit ca un brici. Se hotărî să meargă de dimineață la prisaca lui Vlad și să puie mîna pe acel cosor. Dar deodată se hotărî să nu îngăduie pe sulgeriu să doarmă liniștit în noaptea care avea să fie cea de pe urmă a vieții lui.

— Anico, zise el, ia mai ia din fînul care este strîns în cea înfundătură și fă-i un așternut bun boieriului ca să doarmă boierește, pe moale, astă noapte cînd se culcă viu pentru cea de pe urmă oară.

Pe cînd Anica dispărea în înfundătură, sulgeriul, care isprăvise ciubucul, scutură liniștit cenușa din lulea pe unghia degetului celui mare de la mîna stîngă, așăză ciubucul între chimir și brîul de șal, apoi zise:

— Îți mulțămesc pentru bunăvoință ce mi-o arăți; sînt ostenit și am de gînd să fac cinste patului ce, cu atîta bunătate, mi-l pui astă noapte la îndămînă, mai multă cinste chiar decît socoți și decît ți-ar plăcea. Apoi, la rîndul meu, îți

făgăduiesc pe mîni noapte, în beciul meu, un pat şi mai bun, numai mă tem că vei gusta pe el o odihnă cam proastă.

— Eu, mîni, în beciul tău! strigă Niţă; dar, adause el, sărind în picioare şi răpezindu-se spre sulgeriu, ce tot scotoceşti tu în brîul tău?

— Moartea ta, răspunse sulgeriul, scoţînd răpede din brîu cu dreapta un pistolaş, o adevărată jucărie cu strat de argint şi cu ţevie lungă de cinci degete, al cărui cucoş era ridicat şi apăsă totodată pe trăgaci.

Se auzi o detunătură şi Niţă, atins în mijlocul pîntecelui, căzu la pămînt, cu faţa în jos, la doi paşi de sulgeriu. Tocmai atunci ieşea din înfundătură Anica cu o legătură de fîn în mîni; spaima cea mai cumplită se oglindea în ochii ei.

— Vină răpede, Anico, de-mi dezleagă picioarele, îi strigă sulgeriul.

Femeia aruncă fînul din braţe şi veni să-ngenunche lîngă el; dar era atît de spărietă încît degetele ei nu fură în stare să dezlege nodurile. Însă sulgeriul, dînd atunci de briceagul cu care tăiese bujăniţă şi care rămăsese lîngă el, tăie răpede frînghia în mai multe locuri. Cu greu se ridică în picioare şi putu face vro cîţiva paşi.

Niţă, care căzuse fără a zice un cuvînt şi rămăsese nemişcat, începu să geamă şi făcu o mişcare cu braţele. Sulgeriul apucă răpede pistoalele lui, pe care Niţă le scosese din brîu înainte să înceapă să mănînce şi le pusese lîngă el pe culcuşul pe care se aşazase.

— Hoţul îi rănit de moarte, dar încă nu-i mort, zise Strilea trăgînd oţelile; în grabă, cînd o sărit asupra mea, n-am putut ţinti la cap sau la inimă, ci am tras în mijlocul trupului.

Anica, care stătea nemişcată în picioare lîngă locul unde şăzuse legat sulgeriu, îi arătă cu mîna un şivoi subţire de sînge care ieşea de sub trupul hoţului.

— O, l-am lovit bine, zise sulgeriul; de acuma nu mai trăieşte. Pistolaşud meu este ghintuit şi glonţişorul lui străbate, la douăzeci de paşi, o scîndură de stejar de două degete. Ce cuminte am fost că l-am luat astăzi cînd am plecat şi ce noroc că ei nu s-au gîndit să mă caute în chimir. Fără de el era greu de mine. Numai de la ajutorul tău atîrna scaparea mea. Îndată ce mi-ai dezlegat mînile ca să mînînc, am ştiut că sînt scapat şi că ţin viaţa hoţului în mînile mele. Apoi am văzut îndată că tu ţii cu mine şi mare nădejde datu-mi-au privirile şi şoaptele tale; n-am să te uit pe tine niciodată şi, păşind spre dînsa, sulgeriul o cuprinse în braţe şi o sărută de mai multe ori.

Un geamăt mai prelungit ce-l dădu Niţă îl făcu să-i deie drumul şi să se uite cu bagare de samă la hoţ, care rămînea întins la pămînt cu faţa în jos, cu braţul stîng întins, cu braţul drept îndoit sub trup. Dar această privelişte nu stîrni jalea sulgeriului, ci-i mări bucuria că ieşise, prin iscusinţa şi stăpînirea lui pe sine, pentru a doua oară în aceeaşi zi, din cumplita primejdie ce i-o pregătise duşmanii lui; sulgeriul era bucuros şi mîndru de el. El cuprinse din nou pe Anica în braţe şi reîncepu s-o sărute în chip zgomotos.

Pentru a doua oară Niţă dădu un lung geamăt şi glasul lui se auzi zicînd:

— Mi-i săte, apă!

Şi cînd sulgeriul şi cu Anica se uitară la el văzură că, fără a mişca partea din jos a trupului, el, sprijinindu-se pe mîna stîngă, ridicase capul şi umerile şi se uita la ei.

— Astîmpără-i setea, Anico, zise sulgeriul, să moară cel puţin sătul de apă.

Anica scoase dintr-una din înfundături o ploscă, luă ulcica care rămăsese jos, în locul în care o lasase sulgeriul după ce băuse şi, îngenunchind lîngă Niţă, turnă din ploscă apă în ulcica pe care o apropie de gura Şchiopului. Dar în acea clipă, hoţul lăsînd greutatea trunchiului pe braţul stîng scoase deodată de sub dînsul braţul drept şi, cu o iuţală uimitoare, lovi pe Anica în spinare cu un cuţit ce-l ţinea în mîna dreaptă. Bîrlogul fu în acea clipă străbătut de un fulger urmat de pocnitura unui pistol şi capul lui Niţă, cu crierii zdrobiţi de gloanţele sulgeriului, căzu la pămînt într-un lac de sînge. Anica se ridică în picioare, dar nu putu să steie decît o clipă. Ar fi căzut jos dacă Strilea n-ar fi cuprins-o în braţe.

— Te-o lovit? Te doare, întrebă el?

— Mă înjunghie în spate, răspunse Anica. Şi cînd sulgeriul se uită la spinarea ei, văzu pe cămeşă o pată mare de sînge în mijlocul căreia şădea înfipt mînerul de os al unui cuţit.

Hoţul fusese rînit de moarte de gloanţele din micul pistol cu strat de argint al sulgeriului: acel gloanţe pătrunzînd deasupra buricului îi pricinuise o durere care îi rîpise cu desăvîrşire cunoştinţa, dar numai pentru o clipă; firea lui puternică îl făcuse să-şi revie aproape îndată în simţiri. El auzi deci foarte bine cînd Strilea vorbi de ajutorul ce-i făgăduise privirile şi şoaptele Anicăi; apoi supararea pricinuită de sărutările lor îl făcu să scape un gemăt. Avu grijă să nu mişte trupul, dar se folosi de faptul că braţul drept îi era îndoit sub brîu pentru a scoate un cuţit, scurt şi îngust, dar ascuţit ca un brici. Cînd auzi mai pe urmă pe Strilea sărutînd din nou pe Anica în chip şi mai zgomotos, se hotărî să se răzbune înainte de moarte asupra aceluia din ei care avea să s-apropie mai degrabă de el. Anica venind să-i deie apă, pe dînsa o înjunghie.

Sulgeriul duse pe tînăra femeie pe culcuşul pe care o întinse cu faţa în jos, zicîndu-i să n-aibă teamă, căci cuţitul este mic şi rana nu i se pare adîncă. Cînd, rupînd cămeşa, scoase încet cuţitul din rană, sîngele începu să curgă, dar nu cu putere; rana părea într-adevăr neînsamnată şi Strilea rămase încredinţat că Anica va rămînea cu viaţă. De-altmintrelea, aceasta îi spuse că nu simte nici durere, nici slăbăciune şi poate să mişte braţele fără vro greutate. Ea arătă sulgeriului unde să caute o bucată de pînză de in spre a face ceva scamă şi o cămeşă din care să facă faşe spre a lega rana.

Sulgeriul îi puse sub cap sacii umpluţi cu fîn meniţi să slujască drept perine, o aşăză pe o coastă, o învăli cu sumanul ei care era spînzurat la gura unei înfundături şi-i dădu să beie o ulcică de vin.

Anica îl încredinţă din nou că se simte bine şi nu sufere, adăugînd că începe să-i fie somn, dar îl rugă cu stăruinţă să n-o părăsască, ci să rămîie cu dînsa pănă la ziuă.

Strilea ar fi dorit să plece acasă ca să înceapă cu o clipă mai degrabă paşii trebuitori pentru pedepsirea răzăşilor care, nu numai că luase parte la fapta mişăleasscă săvîrşivă împotriva lui, dar aşa-i era credinţa, erau urzitorii întregii uneltiri. Pe de altă parte însă îi era greu să lese, singură cu leşul hoţului, pe tînăra femeie care de la început i se aratase prietenă hotărîtă şi era rănită din pricina lui. Spuse deci Anicăi să doarmă în pace, căci va rămînea toată noapte cu dînsa, mai spuindu-i că, de-i va fi rău sau de va avea nevoie de ceva peste noapte şi el ar dormi, să-l trezească numai – decît. Apoi după ce aprinse o opaiţă nouă, destul de lungă pentru a arde pănă în ziuă, se culcă lîngă Anica, avînd pistoalele aproape de el, şi începu să plănuiască chipul în care avea să întrebuinţeze dimineaţa zilei următoare. Dar aducîndu-şi aminte că este pe jos, întrebă pe Anica dacă nu ştie unde Niţă pregătise ascunzătoarea pentru calul lui.

— Ştiu, zise Anica, în rîpa care dă în pîrău de la deal de prisaca Bacalăului.

Dar sulgeriul de-abie începuse să urzască planurile de răzbunare asupra răzăşilor cînd somnul puse stăpînire pe el, ţinîndu-l ferecat pe culcuş lîngă femeia rănită şi la trei paşi de leşul hoţului ucis de el.

Cînd se trezi, opaiţa se stînsese, dar lumina zilei intra în bîrlog prin vro trei crăpături pe care hoţul le făcuse la rădăcinile unui carpăn urieş ce creştea deasupra bîrlogului. Aducîndu-şi îndată aminte unde se află şi cele petrecute în ajun, se întoarse către Anica şi o întrebă:

— Cum îţi este? Ai dormit bine?

Dar Anica nu răspunse; ea nu se mişcă. Sulgeriul se plecă asupra ei şi puse încet mîna pe mîna ei: acea mînă era rece ca gheaţa şi înţăpenită. Strilea se plecă asupra feţei ei: gura îi era deschisă, dar suflet nu ieşea dintr-însa; pe bărbie şi pe piept se vedea un mic lac de sînge închegat. Anica murise în cursul nopţii, deodată, în somn, căci rămăsese aşazată tocmai în feliul în care o aşazase sara sulgeriul. Acesta pricepu că rana pricinuise o scurgere de sînge înăuntrul pieptului.

Sări în picioare şi simţi ceva moale sub călcîiul lui: cînd se plecă, văzu că era o bucată din crierii zdrobiţi ai lui Niţă. Cursul acestei povestiri ni-o dovedit cu îndestulare că sulgeriul era barbat străin de teamă şi stăpîn pe sine, dar megieşia nemijlocită a acestor două trupuri părăsite de suflet îi deveni nesuferită. Puse răpede pistoalele în brîu, păşi peste leşul hoţului, se puse pe brînci pentru a ieşi din bîrlog şi în curînd se văzu la lumină. Soarele răsărise de vro trei

ceasuri.

Cu capul gol, căci, precum am văzut, pălăria îi fusese împuşcată de Mihai Făcăoariu şi zburase pe podul de la Laiţă, sulgeriul se scoborî răpede de-a lungul scursurii Lăcătuşului în Pietrosul cel Mare, străbătu pîrăul sărind din piatră în piatră şi se îndreptă la deal. Cînd ajunse în dreptul celei dintăi rîpi de pe malul drept, începu să şuiere de trei ori, uşor şi prelungit. Un nechez de cal îi răspunse numaidecît. Sulgeriul urcă voios rîpa la deal şi, la vro sută de stînjeni de pîrău, găsi pe Daraban sub un umbrar de cătină; şaua şi frîul erau lîngă cal.

Fără a pierde vreme Strilea puse şaua şi frîul şi, sărind pe cal, se îndreptă spre Tămăşăni, însă nu pe drumul mare, dar prin mijlocul luncii de arini în care curge pîrăul. Plănui să ajungă acasă fără ca să ştie vrunul din răzăşi.

Cum intră pe poartă, încunjurînd pe la biserică şi prin desimea de sub tapşanul Tămăşănilor, poronci ţiganilor pe care îi văzu în curte să nu sufle măcar un cuvînt despre sosirea lui. Deoarece i se întîmpla adesa să lipsască o noapte întreagă fără ca să fi vestit pe slugi mai înainte, aceste nu se îngrijise deloc de lipsa lui.

Poronci îndată să-d cheme pe Ion Tiron spre a-l trimete cu un car cu boi să ridice trupurile Anicăi şi a lui Niţă din bîrlog; dar Tiron nu fu găsit nicăiure. Mai mulţi ţigani îl văzuse plecînd în ajun, cu puşca în spinare, spre malul Tro – tuşului; dar nimene nu-l văzuse întorcîndu-se. Sulgeriul, po – roncind să fie adus la dînsul îndată ce se va întoarce, se duse să-şi sărute copiii, să se spele şi să se schimbe.

Păcatele slugerului/Capitolul XXXI - Roada spurcată a unei săminți otrăvite

←Capitolul XXX - În care vedem săvîrşindu-se fapte îndrăzneţe şi grele

Păcatele slugerului *de Radu Rosetti*
Capitolul XXXI - Roada spurcată a unei săminţi otrăvite

Capitolul XXXII - Goana după ucigaş→

Pe cînd doi Făcăureşti pîndeau pe sulgeriu la Laiţă cu Vlad Catana, tatăl lor intra în ograda lui Andrei care se-ntorsese tocmai atunci de la vie şi-l ruga să nu-l lese să meargă singur la Ieşi, ci să vie cu el. Bătrînul avea să se întîlnească în vîrful Ciortolomului cu doi răzăşi din Jăvreni care mergeau la Ieşi pentru o treabă a lor; dar zicea că nu-i este îndămînă să fie numai cu străini şi ar dori mult să aibă lîngă el un om din satul lui, pe o rudă. Fusese la părintele Gheorghe ca să se sfătuiască cu el şi părintele îl îndemnase să ieie pe Andrei, care cunoştea leşul bine şi avea într-însul cunoscuţi cărturari şi alţii în slujbă. Stan mai adăugea că se îndatoreşte el să poarte toată cheltuiala drumului. Safta care îşi iubea mult părintele, îndemnîndu-şi şi ea soţul să nu lese pe socru-său să umble singur pe drum, Andrei primi şi se pregăti îndată de drum.

A doua zi, cînd de-abie se crapa de ziuă, Stan Făcăoariu şi cu Andrei se aflau gata de drum la părintele Gheorghe. Preutul scosese din sipet un sac de pînză care cuprindea o parte din hîrtiile satului şi le întinsese pe masa de lîngă cele două fereşti de la păretele din faţă. Făcăoariu adusese şi el acele care se aflau la dînsul şi le întinsese gramadă pe aceeaşi masă; iar părintele le lua pe rînd, alegînd cîte o hîrtie, cînd din gramada lui, cînd din acea a lui Stan, şi le aşaza după veleat într-o taşcă de piele galbînă cusută cu flori mari roşii, tot de piele, şi prinsă de nişte curele sănătoase, care era menită să fie purtată de Andrei. Împrejurul lor erau strînşi preuteasa, Safta cu copiii ei, nevasta lui Stan, călugărul Varsanovie, băieţii Făcăoariului şi încă vro trei răzăşi.

— Patruzeci şi şăpte de bucăţi, zise părintele Gheorghe dînd gugiul taşcăi peste gura ei şi prinzîndu-l de bumbul de piele aşazat spre acest sfîrşit. V-am dat toate cîte pot fi de trebuinţă, oprind numai ţidulile de vînzare între răzăşi pe care le-om duce în ziua sorocului. Şi acuma, pe drum! — căci ştiţi că la răspîntia din vîrful Ciortolomului vă aşteaptă dascalul Neculai Lepşa şi cumătrul Gafton din Jăvreni, care merg împreună cu voi la Ieşi. Să vă ajute Cel-de-sus!

— Să te audă Dumnezeu, răspunseră Făcăoariu şi cu Andrei care după puţine clipe ieşeau pe poartă — Andrei calare pe un şarg tînăr şi puternic, iute şi sprinten la mers, iar Făcăoariu pe iapa lui cea albă, Dochiţa, care în tinereţile ei

fusese vestită ca bună de drum, dar se mai muiese acuma la bătrîneţe. Fiecare drumeţ avea atîrnat de oblîncul de dinainte al şălii cîte o păreche de rafturi de piele din care ieşeau straturile lungi, strimte şi sapate ale unor pistoale turceşti, iar de oblîncul de dinapoi erau spînzurate cîte două traiste pline cu merinde şi cu schimburi.

Îndată ce ieşiră din sat, o luară la umbletul cel mare şi. pănă la malul Trotuşului, la vadul Boiştei, Dochiţa se ţinu de şargul lui Andrei fără prea multe îndemnuri de la călcăii şi de la biciul călăreţului. Trotuşul venind mare în urma unor ploi la munte, nu se mai putea trece, de două zile, decît cu luntrea. Cînd drumeţii noştri sosiră pe mal, văzură de cealaltă parte pe Simion Crăciun, luntraşul, un fin de botez al Făcăoariului, pregătindu-se să treacă nişte oameni din Boiştea la bucăţile lor de pe malul drept. Scoaseră şălile de pe cai şi frîiele, rafturile şi desagii cu schimburi şi cu merinde, lăsîndu-li numai căpestrele în cap.

— Bine am găsit, naş Stane, zise Făcăoariului Simion Crăciun. M-ai scutit de drum pănă la Tămăşăni.

— Mulţumesc ţie, fine Simioane, răspunse Stan, dar pentru ce oare erai tu să te trudeşti pănă la noi?

— Unchieşul, tată-meu, îi bolnav rău de o săptămînă; de cinci ori cetitu-i-a popa molitve; toate babele de la noi, de la Heltei şi de la satul din jos stînsu-i-au cărbuni, descîntatu-l-au şi datu-i-au să beie fierturi de feli de feli de buruieni; dar toate în zadar. Bietul unchieş slăbeşte, se stînge văzînd cu ochii. Asară m-o chemat şi mi-o spus: „Du-te, fătule, la cumătru Stan Făcăoariu şi-i spune că nu mai am zile, că mîni, cel mult poimîni, îmi îndeplinesc şi eu datoria obştească, dar că tare îl rog să vie pînă la mine cît mai sînt încă în toate minţile, că am să-i spun nişte lucruri de samă."

— Şi de ce nu ai venit asară? întrebă Făcăoariu. Veneam îndată.

— N-am venit din pricina ploii cumplite care o căzut la noi, răspunse Simion.

— Cum, la voi o plouat? întrebară într-un glas Făcăoariu şi Andrei. La noi n-o căzut nici macar o picătură de apă şi cerul o ramas senin.

— La noi n-o plouat, o turnat cu cofa, ziseră boiştenii, care se dăduse jos din luntre şi rămăsese împrejurul lor. De-abie poţi merge pe drum de glod ce este.

Stan Făcăoariu – se sfătui din ochi cu ginere-său, apoi răspunse:

— Cu toate că sînt foarte grăbit, m-oi abate de la drum, pe un ceas, ca să văd pe cumătru Manea şi să aflu din gura lui ce are să-mi spuie… Nădăjduiesc că moartea îi mai departe de el decît crezi. Andrei şi-a urma drumul înainte ca să se-ntîlnească cu nişte cunoscuţi ai noştri de la Jăvreni care merg şi ei la Ieşi şi ne aşteaptă la răspîntia din vîrful Ciortolomului.

Drumeţii intrară în luntrea în fundul căreia se aşazară pe vîne, ţinînd fiecare calul de pana căpăstrului; iar Simion, ramas în picioare cu prăjina în mînă, împinse cu toată puterea în mal, ca să depărteze luntrea de mal.

— Ştii una, tată, zise Andrei cînd luntrea ajunse lîngă celalalt mal, am să încalec eu pe Dochiţa şi-ţi las pe şargul meu; pe el îl poţi goni cît vrei, şi ai s-ajungi degrabă în vîrful dealului. Iar noi, în loc să te aşteptăm la răspîntia de pe plai, om merge alenea înainte şi sau ne-i prinde în drum, sau ne-i găsi la Sascut, la crîşma lui Antal Cochior. Aş merge şi eu să văd pe moşu Manea, dar mi-i teamă de dascalul Neculai, care-i om cam nerăbdător din fire, să nu o apuce înainte şi să nu-l mai prindem. Cu hîrtiile care le ducem cu noi, mai bine să fim patru pe drum decît doi.

— Bine-ai vorbit, zise Făcăoariu, aşa să facem.

Cum ajunseră la mal, răzăşii noştri sărira din luntre, smulseră iarbă dimprejurul lor şi, făcînd dintr-însa şomoioage, şterseră spinarea şi pîntecele cailor şi apoi le puseră şălile şi frîiele, Andrei avînd grijă să puie şaua lui pe Dochiţa.

Se despărţiră chiar de la malul apei, Făcăoariu apucînd în stînga, spre casa lui Manea Crăciun, iar Andrei spre dreapta, spre biserică, de unde începea potica de pe valea Slatii care duce în vîrful Ciortolomului, şi, de acolo pe valea Iederii, la Sascut.

Suişul era, precum mai este şi astăzi, foarte răpede, calea grea din pricina ploii din ajun, Dochiţa greoaie şi moale, iar trupul de urieş al lui Andrei greu — împrejurări care, toate împreună, făceau pe drumeţul nostru să înainteze foarte încet. Suia de mai bine de un ceas şi de-abie străbătuse două treimi din deal, se afla într-o ţihlă deasă în care merse

un sfert bun de ceas şi era silit să ţie necontenit mîinile dinaintea ochilor spre a-i apara de loviturile crengilor, lăsînd pe Dochiţa să urmeze potica în voia ei. La o cotitură văzu deodată lumina unui ochi de poiană înaintea lui şi, în mijlocul acelei lumini, un stejar mare şi stufos. Lovi pe Dochiţa cu călcăii spre a ieşi mai răpede din ţihlă şi a lasa iapa să mai răsufle în poiană; dar în clipa în care intra în lumină, dintre crengile stejarului plecă un fulger urmat de o pocnitură şi Andrei, lovit în mijlocul pieptului, căzu la pămînt. Iar iapa, după ce sări spărietă în lături, începu să pască iarba din poieniţă.

Apoi după trecere de mai multe minute, se auzi un foşnet în crengile copacului şi dintr-însul sărea pe iarbă Ion Tiron, cu o puşcă cu cucoşul tras în mînă şi alta în spinare. Faţa îi era galbînă ca ceara şi tremura ca varga. După ce ramase cîtăva vreme nemişcat, ascultînd cu urechea spre drum, neauzind nici un zgomot, se duse răpede la locul în care zăcea Andrei. Cînd se plecă asupra lui, dădu un ţipet şi sări în sus.

— Dumnezeule, strigă el, n-am împuşcat pe Stan Făcăoariu, am curmat zilele lui Andrei Nan! Am făcut moarte de om degeaba! De unde să ştiu că Andrei o schimbat şargul lui cel voinic pe gloaba cea balaie şi bătrînă a Făcăoariului, şi, scăpînd puşca jos, ţiganul începu să-şi frîngă mînile şi să-şi smulgă părul.

Dar, deodată tăcu; zărise taşca de piele atîrnată de gîtul lui Andrei; îşi aduse aminte că şi sulgeriul are o taşcă la feli în care îşi poartă hîrtiile la drum. Şi numaidecît îi fulgeră prin minte: „Dacă hîrtiile răzăşilor sînt în taşcă, se vede că, la urmă, s-o schimbat hotărîrea satului şi că, în loc să plece Stan Făcăoariu, o plecat Andrei Nan, ca om mai tinar, mai deştept şi care cunoaşte leşul. Şi dacă am pus mîna pe hîrtiile răzăşilor şi le dau sulgeriului, mare are să fie bucuria lui şi are să-mi deie pe Catrina înapoi."

Şi scoţînd cuţitul din brîu, tăie răpede curaua de care era atîrnată taşca pe care o luă, ridică gugiul şi, vîrînd mîna într-însa, scoase mai multe hîrtii şi urice.

— Uricile răzăşilor! Uricile răzăşilor! strigă el cu bucurie.

Dar de cînd pusese ochii pe taşca cea galbînă cu flori roşii, toată mintea, toate simţurile lui erau aţintite asupra ei; apoi pămîntul era ud de ploaie, frunzele căzute pe jos ude şi ele nu foşneau sub opincă. Ion nu auzea cum se apropiau cu paşi sprinteni doi oameni. Îi simţi numai cînd ieşiră din ţihlă. Întorcîndu-se răpede, ramase încremenit în faţa călugărului Varsanovie şi a lui Vlad Catana.

Aceeaşi privire arătă călugărului care mergea înainte pe Ion cu taşca de piele în mînă şi pe Andrei întins la pămînt.

Dînd un strigăt cumplit, el se răpezi spre Ion cu ciomagul ridicat; dar acesta, sărind în lături, o apucă la fugă la deal, urmînd să ţie taşca cu uricile în mînă. Varsanovie îngenunche lîngă trupul încă cald al frăţine-său, dar Vlad Catana se repezi după Ion cu puşca în mînă ridicînd oţelile şi încercîndu-şe să tragă într-însul.

Şi acuma voi lămuri cetitoriului prin ce întîmplare aceşti doi oameni se aflau pe locul omorului făptuit de ţigan.

Păcatele slugerului/Capitolul XXXII - Goana după ucigaș

←Capitolul XXXI - Roada spurcată a unei sămînţi otrăvite **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XXXIII - Blăstămul→
Capitolul XXXII - Goana după ucigaș

Călugărul Varsanovie împreună cu tatăl său, cu toţi ai lui şi cu Făcureştii, urmărise din ochi pe cei doi drumeţi până în clipa în care o cotitură a drumului îi ascunsese privirii lor. Safta, cu copiii şi cu fraţii ei, plecase aproape îndată, iar Varsanovie urmase pe părintele Gheorghe la vro două firte de vie aflate în fundul grădinii preutului şi începu să-l ajute să înnoiască legăturile care căzuse sau se desfăcuse.

Tatăl şi fiul lucrau poate de un sfert de ceas în tăcere cînd văzură pe preuteasă apropiindu-se de ei cu paşi răpezi, ţinînd în mînă nişte hîrtii.

— Uite ce-am găsit sub masa pe care ai întins şi ai ales hîrtiile, zise ea preutului cînd ajunse lîngă el.

Părintele Gheorghe se uită mirat la ele:

— Uricul lui Petru Șchiopul și cartea gospod a lui Vasile Lupu de la 7147! strigă el spăriet. Or fi căzut sub masă fără ca să bag de samă! Hîrtiile noastre cele mai de nădejde! Trebuie să facem numaidecît un om calare care să ajungă pe Andrei şi pe cuscru Stan şi să le deie hîrtiile! Dar pe cine să găsim acuma?

— M-oi duce eu, zise călugărul. Șoimul dumitale a mai fi doară în stare să tragă încă o fugă. El paște acuma în livadă; mă duc să pun șaua pe dînsul și plec numaidecît.

Pe cînd Varsanovie se-ntorcea din livadă ducînd pe Șoimul de coamă pentru a-i pune șaua și frîul ce părintele în acea vreme le scoase din căsoaie, văzură, intrînd în ogradă pe poarta ramasă deschisă, pe Vlad Catana cu puşca în spinare. Ungureanul venea să afle de la preut temeiurile tru care plecase și Andrei la Ieși. Cînd auzi întîmplarea cu cele două urice uitate și văzu pe Varsanovie gata să-ncalece, un îndemn necugetat îl făcu să zică:

— Vin și eu cu tine. Mă duc fuga până acasă să pun șaua pe iapă și te ajung până la biserică.

Varsanovie n-avea pentru ce să fugă de însoţirea lui Vlad; dar chiar de nu i-ar fi fost pe plac, nu ar fi avut vreme să-şi arăte neprimirea, căci Vlad, care era vestit de sprinten, o luase la fugă spre casă. Şi într-adevăr, cînd Varsanovie se afla pe lîngă gardul bisericii, scoborînd priporul spre Pietrosul cel Mare, auzi tropotul copitelor iepii lui Vlad şi peste cîteva clipe fu ajuns de el.

După ce trecură pîrăul, îndemnară caii la fugă şi cu călcăile, şi cu varga; dar amîndouă dobitoacele erau bătrîne şi peste samă de bine hrănite; cu vai nevoie le siliră la un umblet greoi şi necontenit întrerupt.

Pe malul Trotuşului găsiră pe Simion al lui Manea Crăciun care atunci aducea la mal un nou rînd de boişteni. Varsanovie şi cu Vlad întrebîndu-l dacă văzuse pe Stan Făcăoariu şi pe Andrei, Simion li lămuri cum Stan se abătuse pe la tată-său şi Andrei apucase singur la deal, spre a se întîlni mai răpede cu jăvrenii care îl aşteptau la răspîntia d n plai. Adăugi apoi că Stan Făcăoariu plecase mai adinioarea, dar nu pe acelaş drum ca Andrei: îl ducea băietul cel mai mic al lui Manea Crăciun pe o carare mai scurtă, pe dealul Băluţii.

Cînd ajunseră la celălalt mal, Simion stărui mult de călugăr să vie să vadă pe tatăl său care slăbea din ceas în ceas; dar călugărul care, la auzul vestii că frate-său plecase singur înainte, fusese cuprins de o îngrijire ce singur nu şi-o putea lămuri, stărui să plece cu o clipă mai degrabă pe urma lui Andrei. Isprăvise să puie șă'lile și frîiele pe cai cînd Vlad zise:

— Ştii una, ia să lăsăm mîrţoagele în sama vărului Simion până la întoarcerea noastră şi noi să suim dealul pe jos. Gloabele sînt bătrîne şi moi, din pas n-avem să le scoatem la, deal. Noi sîntem amîndoi sprinteni şi iuţi de picior; avem să ne suim de-a fuga.

Varsanovie consimțind bucuros, caii fură încredințați lui Simion Crăciun și tovarășii noștri o apucară spre biserică cu pasul sprinten și ușor al țaranului de la munte.

Erau la jumatatea dealului cînd auziră pocnetul unei puști. Varsanovie, fără a-și da samă pentru ce, îngălbeni, inima începu să-i bată mai tare și mai răpede, pasul lui se făcu mai grăbit.

Cînd intră în țihla cea deasă de la vale de poieniță, i se păru că acea țihlă nu se mai sfîrșește, atîta era de nerăbdător să iasă la lumină. Din întăia ochire pricepu totul; întăia lui mișcare fu să zdrobească capul ucigașului cu bățul gros de corn ce-l avea în mînă. Țiganul scăpîndu-i printr-o săritură în lături precum am văzut și luînd-o la fugă urmărit de Catana, călugărul îngenunche lîngă trupul frăține – său și începu să-l pipăie. Simțindu-l cald, nădejdea că Andrei trăiește, că va trăi, puse stăpînire pe el, dar vai! pentru puțină vreme: inima nu bătea, iar din gură curgea o spumă amestecată cu sînge. În zadar îi vorbi, îl frecă pe mîni, trupul rămînea nemișcat, se răcea și se înțăpenea răpede. Stăpînit cu desăvîrșire de durerea lui, nu auzise strigătele mai multor oameni care se auzeau în plai, în curînd însă un foc de pușcă, urmat îndată de altul și apoi de un al treilea, îi dădură să-nțeleagă că Vlad, urmîndu-și goana după țigan, dăduse de cei doi jăvreni care așteptau în vîrful dealului și că se trăsese în ucigaș.

Glasurile urmară să se mai audă încă o bucată de vreme, dar depărtîndu-se necontenit, Varsanovie înțelese că nu trebuie să s-aștepte ca Vlad sau altcineva să vie în curînd la el. Se hotărî să ridice fără întîrziere trupul frăține-său. Aduse pe Dochița și, cu mare greu, iapa dîndu-se necontenit în lături zvîrlind și sărind la vederea leșului însîngerat, izbuti să-l lege pe spinarea dobitocului, deasupra șălii. Apoi, luînd dîrlogii în mîna stîngă și cuprinzînd mijlocul lui Andrei cu brațul drept, ca să nu atîrne la pămînt, se îndreptă încet spre sat.

Păcatele slugerului/Capitolul XXXIII - Blăstămul

←Capitolul XXXII - Goana după ucigaș **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti* Capitolul XXXIII - Blăstămul Capitolul XXXIV - În care ni luăm ziua-bună de la cetitoriu→

Sulgeriul aștepta venirea lui Ion Tiron la vremea mesei. Văzînd atunci că el nu vine, chemă pe Iftimie a lui Grigore Pitarul, îi poronci să înjuge îndată cîte o pereche de boi la două care și, luînd cu el trei țigani voinici, să se ducă întins la Priporul cel Mare. Apoi îi descrise cu amărunțime locul în care se afla bîrlogul unde zăceau trupurile lui Niță și a Anicăi, poroncindu-i să le rîdice de acolo și să le aducă în sat.

Sulgeriul se hotărîse să plece fără a pierde vreme la Focșăni pentru a aduce la cunoștința starostelui încercarea de omor făptuită asupra lui de răzăși în înțelegere cu Niță Șchiopul și a cere lui Grigoraș Leon să vie însuși la Tămășăni pentru ca să cerceteze faptele. Nu se îndoia că avea astfeli în mînă un mijloc minunat pentru a supune pe răzăși cu de – săvîrșire și nu numai să scăpe de judecata cu ei prin trimetere la ocnă a celor mai dîrji, ci că avea să fie pus în stare să cumpere și părțile ramase în mîna lor. Își făgăduia mai cu samă să fie fără milă pentru sihastrul Gavril care își bătuse într-atîta joc de el; călugărul avea să-l roage acuma cu tot înadinsul să primească partea lui! Dar de nimica nu se bucura atîta ca de faptul că avea acuma pe dușmanul lui de căpetenie, pe Stan Făcăoariu, în mînă. Căci după partea ce o luase flăcăii Făcăurești la prinderea lui, nu mai avea Stan cum să scăpe: la urma urmei era hotărît să deie lui Grigoraș Leon jumatate din averea lui, numai să-l mîntuie de acel potrivnic înverșunat. Iar în cît privea pe Nănești nu era de gîndit ca să nu fi fost amestecați și ei în acea uneltire și de astă-dată, mai ales dat fiind că cercetarea avea să fie făcută acuma nu de mazili proști, ci de un meșter la asemene lucruri, nu mai aveau să-i scăpe din mînă. Iar odată căpeteniile răzășilor dovedite de uneltitori ai încercării de omor asupra unui boieriu de neam ca el, nu mai aveau cei de rînd cum să steie la judecată: trebuiau să i se închine și să se roage de el să primească părțile lor danie în schimbul iertării și a ocrotirii lui. Și sulgeriul, care după masă se întinsese pe pat fără a putea să ațipe, se vedea stăpîn pe Tămășănii întregi. Începuse chiar să găsască hotarele lor prea înguste și se gîndea la mijloacele prin care ar putea să se vîre și în Negoiești; își adusese aminte că i se vorbise de o babă slabă de minte, care stăpînea niște fînațe de soi la gura Brăduleței, adică tocmai în hotarul Tămășănilor, cînd Culiță intră în odaie și-i spuse că în sat s-aude larmă

mare: ţipete, bocete şi sudălmi.

— Cum? îşi zise sulgeriul, să fi ajuns Iftime cu leşurile femeii şi a hoţului! Dar răpede o mai umblat, căci încă nici n-o tocat la biserică. Oare ce să fie? Spune să-mi puie îndată şaua pe Şoarec, adause el către fecior.

După puţine clipe calul era la scară şi sulgeriul, care în acest timp se încalţase, pusese o pălărie pe cap şi atîrnase de gît tocul cu pistoalele, sărea în şă.

Zgomotul în sat era într-adevăr asurzitor. Ceea ce miera pe Strilea şi—l făcu să grăbească mersul lui Şoarec erau bocetele cumplite care s-auzeau.

„Ce dracu! se întrebă el, au oare răzăşii neruşinarea să bocească pe Şchiopul?”

În curînd, la o cotitură, zări dintăi o mulţime mare adunată dinaintea porţii lui Andrei; apoi, apropiindu-se, văzu că mulţimea este strînsă împrejurul unui car, dar nu împrejurul unuia din carăle lui, cu care plecase Iftime a lui Gri – gore Pitarul, ci împrejurul unui car străin, la care erau înhămaţi doi cai ţărăneşti. Lîngă car era călugărul Varsanovie, galbîn, cu ochii în fundul capului, cu barba încîlcită. În carul plin de fîn se vedeau, ieşind de sub un suman, picioarele în – calţate cu ciubote ale unui barbat, asupra părţii de sus a trupului căruiau erau plecate capetele scuturate de hohotele de plîns a două femei. Lîngă ele, în picioare, dar mut şi înfăţoşînd o adevărată icoană a durerii şi a deznădejdii, se ţinea părintele Gheorghe.

— Dar ce s-a întîmplat şi cine-i în car? întrebă sulgeriul oprindu-şi calul.

La auzul vorbelor şi la vederea lui, se ridicară mai multe glasuri amerinţătoare care făcură pe sulgeriu să caute cu dreapta straturile pistoalelor; dar călugărul Varsanovie, făcînd un semn poroncitor cu mîna, mulţimea făcu loc. Călugărul se apropie de sulgeriu, se opri la doi paşi de el şi, ui – tîndu-se drept în ochii lui, zise liniştit.

— În car este fapta dumitale, cucoane; trupul frăţine-meu, Andrei Nan, împuşcat din poroncă dumitale!

Uimirea împiedecă deocamdată pe sulgeriu să răspundă, dar îndată bănuind vro nouă uneltire a răzăşilor, el strigă cu mînie:

— Mişălule, cum îndrăzneşti să mă învinovăţeşti pe mine cu o asemne faptă? Sînt eu oare un ucigaş ca voi?

Pentru a doua oară izbuhniră din mulţime strigăte de mî – nie şi braţe amerinţătoare se ridicară asupra duşmanului lor de atîţia ani, asupra aceluia care, în credinţa lor, pusese la cale omorul unui tovarăş, a unei rude iubite de toţi. Sulgeriul văzîndu-se încunjurat scoase un pistol din toc şi atinse uşor deşertul lui Şoarec cu pintenii; calul, azvîrlind de doua ori cu picioarele de dinapoi, făcu un gol împrejurul lui. Dar răzăşii înfurieţi punînd unii mîna pe bolovani şi alţii în – cepînd să rupă pari din gard, Strilea trase oţelile pistolului amerinţînd mulţimea cu el. Dar atunci se văzu, ridicîndu-se de pe trupul feciorului ei şi venind înaintea boieriului, preuteasa părintelui Gheorghe.

Măsurîndu-l cu ochii, ea zise:

— Dacă îţi mai este sete de sînge, ucide-mă pe mine, după ce ai ucis pe fiul meu.

Şi pe cînd sulgeriul, uimit, nu putea scoate nici un cuvînt, preuteasa urmă:

— Blăstămul care ţi li-i face omorînd pe o bătrînă ca mine, care şi aşa mîni sau poimîni are să se stîngă, puţin lucru va fi pe lîngă acel care ţi l-ai făcut curmînd zilele unui barbat tînăr şi plin de viaţă ca fiul meu.

Vro două femei o luară de braţe pentru a o duce din faţa lui Strilea; dar bătrîna, smuncindu-se din mînile lor, strigă:

— Lasaţi-mă măcar să blăstăm pe acel care mi-o lipsit ochii de bucuria lor cea mare. Blastamat să fii, Mihalache Strilea, şi fapta ta cea ticăloasă să cadă greu, nu numai aspra ta, dar mai cu samă asupra neamului tău.

Duhul cel necurat te-o adus în mijlocul nostru. Prin viclenie şi meşteşug făcutu-ţi-ai loc în hotarul nostru şi de atunci stai necontenit la pînda celui slab de înger, a celui neputincios, a celui păcătos, asupra pămîntului căruia ai putea să pui stăpînire. Din an în an creşte partea din ţarină, cîmp, apă şi codru al hotarului nostru cotropit de tine şi scade acea ramasă în mînile noastre.

Pămîntul care ni l-ai rîpit şi cel ce ai de gînd să ni-l. mai rîpeşti de acuma înainte să nu vă fie de folos, ci numai de pagubă şi de durere. Grija lui să vă otrăvească traiul şi după moarte să vă fie povară cumplită pe trup! Să fie sămînţă

de dihonie şi de ceartă până într-al treilea neam şi nepoţii copiilor tăi să se pizmuiască, să se sfîşie pentru.

Stăpînirea lui! Din pricina lor să piară orice iubire între frate şi frate, să se nască ură între tată şi copii! Cu toţii să aibă de acel pămînt, ud de sîngele copilului meu, aceeaşi săte de care eşti stăpînit şi tu şi să simtă chinul să-l vadă lunecînd din mînile lor!

Blastamat să fii, Mihalache Strilea, şi cînd vei fi să mori, la căpătăiul tău să vezi stînd de pază icoana trupului în – sîngerat a copilului meu! Proclet şi triclet să fii, Mihalache Strilea!

Şi bătrîna, al cărei glas se făcuse din ce în ce mai ascuţit, istovită de lunga opinteală astfeli făcută, căzu fără simţire în drum, de unde mai multe femei se grăbiră s-o ridice şi s-o ducă în ograda lui Andrei.

În vremea în care ea vorbise, sulgeriul lasase în jos mîna cu care ţinea pistolul şi, cu desăvîrşire zăpăcit, ascultase îngălbenind şi nemişcat lungul şi înfricoşatul blăstăm.

Dar pe cînd duceau pe bătrînă din drum, Strilea, lăsînd cocoşul tras a pistolului în jos, îl puse iar în toc, apoi dîndu-se jos de pe cal, încrucişă mînile pe piept şi, uitîndu-se la mulţimea din faţa lui, zise:

— Puteţi să mă ucideţi, sînteţi o mulţime, eu sînt singur şi nu m-oi apăra. Dar, pe viaţa copiilor mei, m-aţi ucide pe nedrept. Jur că n-am avut nici o parte în uciderea lui Andrei, ca până cînd nu mi-aţi zis, aici, că el este mortul din căruţă, n-am avut nici cea mai mică bănuială că viaţa lui este primejduită.

La auzul acestor cuvinte, părintele Varsanovie se apropie de sulgeriu şi, ridicînd mîna la cer, zise:

— Pe haina ce o port, pe mîntuirea sufletului meu, jur că, cînd am dat de leşul încă cald al frăţine-meu. În Ciortolom, am găsit lîngă el pe Ion Tiron, robul dumitale, ţinînd în mînă taşca cu hîrtiile răzăşilor pe care Andrei o purta la plecare atîrnată de gît.

Trăsnetul căzînd la picioarele sulgeriului nu l-ar fi nimicit şi îngrozit mai tare decît această veste neaşteptată. Ramase dintăi mut, apoi revenindu-şi în fire, zise:

— De trei săptămîni n-am vorbit cu Ion Tiron. Dacă el o făcut acea faptă spurcată, nu din îndemnul meu a făcut-o.

Călugărul merse la car şi, din fîn, scoase o puşcă pe care o duse sulgeriului.

— Iaca puşca care era jos lîngă locul unde am găsit pe Tiron. Trebuie s-o cunoşti. Mai avea alta în spinare.

— Puşca asta este a mea, am încredinţat-o într-adevăr lui Ion Tiron, zise sulgeriul; dar, adause el deschizînd tigaia şi arătînd praful dintr-însa, puşca asta este încarcată şi, uitaţi-vă, ţevia este curată, nu s-o tras cu dînsa.

— A fi tras cu cealaltă, pe care o avea în spinare, răspunse călugărul.

— Şi de ce n-ai pus mîna pe Tiron dacă l-ai găsit lîngă frate-tău mort?

— Cînd era s-o pun o fugit, răspunse călugărul. Vlad Catana s-o luat după el şi pe urmă şi alţi oameni. S-o tras asupra lui, căci am auzit trei focuri.

— Să deie Dumnezeu să-l prindă viu, zise sulgeriul, căci pe nedrept mă învinovăţiţi. Şi asta, adause el, cînd am scapat cu vai nevoie de cursa care mi-aţi întins-o asară.

— Noi ţi-am întins o cursă, strigară răzăşii cu mînie, auziţi ce neruşinare!

Chiar atunci veneau de acasă de-a fuga, sărind gardurile, Mihai şi Neculai Făcăoariu, să vadă din ce pricină se face atîta larmă în sat. Cînd dădură cu ochii de sulgeriu, ramaseră încremeniţi; iar Strilea zărindu-i, strigă arătîndu-i cu degetul:

— Iaca cine vă poate spune ce cursă mi s-o întins, Mihai şi Neculai, feciorii Făcăoariului, priviţi-i ce galbeni şi spărieţi sînt văzîndu-mă aici!

Şi, într-adevăr, flăcăii stăteau nemişcaţi lîngă gardul de pe care sărise în drum, galbeni ca ceara, cu ochii holbaţi, cu părul vîlvoi, cu trupurile scuturate de tremur.

— Da' vorbiţi măi, strigă un moş al lor, adevarat că întins-aţi vro cursă boieriului?

Flăcăii nu dădură nici un răspuns.

— Mai bună mărturie decît feţele lor mai voiţi? întrebă sulgeriul. Ieri sară, aceşti doi flăcăi împreună cu Vlad Catana au întins o frînghie de-a curmezişul drumului, dincoace de podul de la Laiţă, pe care ştiau că am să vin, şi au tras tustrei în mine cu puştile. Iar cînd eu, amenințîndu-i cu pistoalele, i-am făcut să zvîrle puştile jos şi-i mînam pe dinapoi spre sat, mi-o sărit în spinare Niță Șchiopul, care era înțăles cu dînşii, m-o legat cu ajutorul lor şi m-o dus într-un bîrlog de urs părăsit unde era hotărît să mă ucidă.

Numai din întîmplare putut-am ucide pe hoţ şi am scapat. Aşa este oare? Întinsu-mi-aţi aseară o cursă sau nu? mai întrebă Strilea.

Flăcăii, care se vedeau pierduţi, urmară să rămîie muţi.

Strilea atunci sări în şă, apoi scoţînd un pistol din toc şi întinzîndu-i oţelile, strigă în chip poroncitor:

— Loc!

Răzăşii, surprinşi, goliră drumul spre curte, pe care Strilea răpezi calul; dar deodată îl întoarse pe loc şi strigă răzăşilor:

— Sînteţi nişte mişăi, vicleni şi ucigaşi, pe care am să-i duc la spînzurătoare!

Apoi, fără a mai aştepta vrun răspuns de la ei, dădu pinteni calului şi se îndreptă în fuga mare spre casă.

Cînd descălecă la scară, zări lîngă dînsul pe Neculai Preda, pădurarul lui din Boiştea, cam galbîn la faţă şi tu privirea spărietă.

— Cu voia dumitale, cucoane, zise omul, am să-ţi spun ceva.

— Vină pe cerdac şi spune, răspunse sulgeriul înţelegînd că ştirile ce i le aducea Preda erau în legătură cu moartea lui Andrei şi făcînd sămn ţiganilor care venise să ieie calul şi celor ce se aflau pe cerdac să plece. Vorbeşte, zise pădurarului sulgeriul după ce ţiganii se departară.

Preda veni aproape de tot de stăpînu-său, apoi îi zise mai mult într-o şoaptă:

— Ion Tiron o pîndit pe Andrei Nan în Ciortolom, l-o împuşcat şi i-o luat hîrtiile răzăşilor care le avea la dînsul. Dar o dat peste dînsul, chiar atunci, călugărul Varsanovie şi Vlad Catană care veneau în urma lui Andrei. Ion Tiron o fugit, dar ungureanul s-o luat după el şi, văzînd că îl scapă, o tras cu puşca în el fără a-l nimeri. Nişte oameni din Jăvreni care aşteptau în plai pe Andrei şi pe socru-său, Stan Făcăoariu, ca să meargă împreună la Ieşi, văzînd de departe pe Ion fugind şi pe Vlad trăgînd într-însul, au tras şi ei cu nişte pistoale ce le aveau, dar fără a-l nemeri. Ion atunci o apucat cararea de pe valea Băluţii unde a dat peste Stan Făcăoariu care, auzind focurile şi strigătele şi văzînd pe Ion fugind prin ţihliş, o tras şi el cu pistolul într-însul şi l-o rănit în umărul stîng. Dar Ion n-o stat deloc şi o urmat să tot fugă, de-a curmezişul peste pîraie. Ceilalţi însă s-o luat cu toţii pe urma sîngelui şi, pe la amiază, l-o ajuns şi l-o încunjurat în nişte tufe. Ion, cînd s-o văzut prins, o luat puşca cu o mînă, parc-ar fi fost un pistol, şi o tras în Vlad ungureanul omorîndu-l pe loc. Dar atunci au tras şi ceilalţi trei în Ion şi l-au rănit de moarte; după un sfert de ceas şi-o dat sfîrşitul.

— Nu ştii, vorbit-au ei cu el cît era încă în viaţă? întrerupse sulgeriul.

— Da, o vorbit cu el şi l-o întrebat cine l-o pus la cale să ucidă pe Andrei.

— Şi ce o răspuns? mai întrebă sulgeriul.

Glasul lui Preda se prefăcu acuma cu desăvîrşire în şoaptet.

— O spus că duduca Zamfira l-o îndemnat să îndeplinească o faptă care să-ţi fie pe plac, pentru a te face să-i dai pe Catrina lui înapoi.

O ameţală cuprinse pe sulgeriu, păreţii, clădirile din curte, munţii începură să se mişte dinaintea ochilor lui: ar fi căzut dacă nu se apuca cu mîna de parmaclîcul cerdacului. Stătu zăpăcit, nemişcat şi mut vreme de mai multe minute, apoi revenindu-şi cu desăvîrşire în fire, strigă:

— Zamfiro! Să vie numaidecît Zamfira aici!

Dar Zamfira nu se găsea nicăiure. Atunci Neculai Preda se apropie iar de sulgeriu şi-i spuse tot în şoapte:

— Cu voia dumitale, cucoane, poate că am făcut o greşală. Cînd am sosit la curte am găsit pe duduca Zamfira în poartă şi i-am spus toată întîmplarea.

— Mişălule, strigă sulgeriul înfuriet, cine te-o pus să faci o asămene prostie. Am să-ţi zdrobesc ciolanele!

Şi sulgeriul poronci ca robii să se puie în căutarea Zamfirei, făgăduind un galbîn aceluia care i-o va aduce.

Dar în zadar o căutară pănă tîrziu. Zamfira nu fu găsită nicăiure.

Aflînd că Ion Tiron înainte de moarte mărturisise că ea îl îndemnase la fapta cumplită ce el o săvîrşise, ea se temu, şi nu fără cuvînt, de mînia sulgeriului: era în primejdie să moară sub bici dacă nu fugea. Nici nu se mai întoarse în curte, ci, aşa cum era, merse în mărăcinii de sub tapşanul Tamăşănilor şi se vîrî într-o ascunzătoare pe care o cunoştea bine. Auzi ţiganii căutînd-o şi ramase nemişcată, aproape moartă de frică. Pe la mijlocul nopţii însă, nemaiauzind nici un zgomot, ieşi din ascunzătoare, merse la drumul mare şi, cu pasul grăbit de frica să fie prinsă, se îndreptă spre Adjud.

Avu norocul să fie ajunsă în drum de un mazil din Tîrgul-Ocnei, care o văzuse de mai multe ori în casa sulgeriului şi a cărui priviri aruncate pe furiş îi aratase că o găseşte pe placul lui.

Mazilul, care margea la Bîrlad, cunoscînd-o, o luă cu bucurie în căruţă fără s-o cerceteze mai cu amăruntul. Şi aici ne vom lua deocamdată ramas bun de la această femeie care fusese pricina de căpetenie a morţii lui Andrei Nan şi a lui Ion Tiron, însă nu cu desăvîrşire, că vom da poate peste dînsa în cursul unei alte povestiri.

Păcatele slugerului/Capitolul XXXIV - În care ni luăm ziua-bună de la cetitoriu

←Capitolul XXXIII - Blăstămul **Păcatele slugerului** *de Radu Rosetti*
Capitolul XXXIV - În care ni luăm ziua-bună de la cetitoriu

Sulgeriul Mihalache Strilea plecă la Ieşi, cu copii cu tot, în dimineaţa zilei următoare; ploi mari şi drumurile răle îl ţinură patru zile pe dum. Cînd sosi, află că Stan Făcăoariu, care îşi urmase drumul înainte fără să se mai întoarcă în Tămăşăni, ajunsese în ajun şi dăduse jalbă împotriva lui, atît pentru uciderea lui Andrei, cît şi pentru moşie.

Sulgeriul mai află că, în urma acestor jălbi, vodă este foarte mînios pe el.

Primi, chiar în ziua sosirii lui, poroncă să nu se mişte din Ieşi, iar Grigoraş Leon fusese însărcinat să facă de sîrg, el însuşi, o cercetare amărunţită la faţa locului.

În curînd se primi o carte a starostelui făcînd cunoscut că acele jăluite de Strilea în privinţa cursei ce i se întinsese de Vlad Catana şi de flăcăii Făcăureşti în înţelegere cu Niţă Şchiopul şi cu sihastrul Gavril erau în toate adevărate. În cît privea omorul lui Andrei Nan şi mărturisirile făcute de Tiron înainte de moarte, starostele trimetea cele aratate în scris de dascalul Neculai Lepşa care, precum am văzut, luase parte la uciderea ţiganului. Tiron, întrebat din ce îndemn omorîse pe Andrei Nan, ar fi zis:

— Să nu năpăstuiţi pe sulgeriu cu fapta mea; nu el m-o sfătuit să fac acel pacat; de mai bine de trei săptămîni n-o mai vorbit cu mine. Am fost îndemnat la acel omor de Zamfira, dadaca copiilor, care a fost ţiitoarea boieriului. Ea mi-o dat a înţelege, acuma trei zile, că boieriul o trimete pe femeia mea, pe Catrina, pe care o ţine la curte de o lună, înapoi în bordeiul meu dacă l-oi scapa de Stan Făcăoariu. Eu pe Făcăoariu îl pîndeam de astă-noapte căci ştiam pe unde are să treacă şi, cînd am tras, eram încredinţat că trag în Făcăoariu: căci Andrei era calare pe iapa socru-său şi nu-i vedeam faţa ascunsă de crengi. Îmi pare rău de nelegluirea ce am făcut-o; dar acuma, în ceasul morţii, credinţa mea este că sulgeriul nici un amestec nu are în această faptă spurcată, a cărei urzală a fost zămislită de sufletul negru al Zamfirei.

În cît privea gîlceava dintre răzăşi şi sulgeriu pentru stăpînirea părţilor din Poşorcani, starostele luînd, în lipsa sulgeriului, bani de la Stan Făcăoariu care, îndată după darea jălbii, se-ntorsese acasă, şi de-la părintele Pavăl din Focşăni, doritor să-ntoarcă şi el vînzarea ce o făcuse lui Strilea, arata lui vodă că, după credinţa lui, cele mai multe din dăniile sulgeriului erau numai vînzări meşteşugite, iar multe vînzări fusese dobîndite prin silă şi vicleşug. La sfîrşitul scrisorii povestea pe larg întîmplarea cu stupii boiereşti duşi de Radu Irofti în prisaca lui Andrei, adăugînd că fără îndoială Irofti fusese pus la cale de Strilea.

Văzînd această carte, vodă poronci să înceteze orice urmărire împotriva sulgeriului pentru uciderea lui Andrei. Flăcăii Făcăureşti şi sihastrul Gavril fură judecaţi pentru încercarea de ucidere a lui Strilea şi osîndiţi la spînzurătoare: numai cu mare nevoie şi cheltuind mulţi bani pe la feţe mari izbuti Stan Făcăoariu să-şi scăpe băieţii de ştreang şi să dobîndească iertarea lor.

La judecata pricinii pentru pămînt divanul dădu pe sulgeriu ramas, hotărînd de răsuflate şi fără putere toate dăniile şi toate cumpărăturile lui, fără nici o despăgubire pentru el. Un mazil fu trimis la Tămăşăni spre a risipi curtea lui Strilea şi a pune pe răzăşi în stăpînirea întregului hotar.

Sulgeriul era astfel sărăcit cu desăvîrşire, nu mai avea nădejde decît în căsătoria lui cu fata vornicului Dumitrache Ţifescu. Dar în curînd fu nimicită şi această de pe urmă nădejde.

Chiar a doua zi după judecarea pricinii dintre sulgeriu şi răzăşi venea de la domnie o învinovăţire cumplită împotriva Ţifeseului.

El era mai de multă vreme în judecată cu răzăşii din Agriş de la care cumparase jumatate din hotarul lor. În ziua de Sîntă Măria, pe cînd satul aproape întreg era la biserică, al cărui hram se sărbătorea în acea zi, acoperămîntul bisericii luă foc. Iar cînd oamenii, prinzînd de veste, voiră să iasă, găsiră poarta grea de stejar închisa. Ferestrile erau mici şi aveau zăbrele groase, zidul tare şi gros: pieriră în flăcări, cu preut cu tot. Tot ţinutul Putnei se ridicase ca un om şi aratase pe vornicul Dumitrache ca faptaş al acestei îngrozitoare neomenii. Dealtmintrelea, el singur dădu dreptate învinovăţirii, căci, fără a aştepta ca vestea să ajungă la domnie, vornicul se ridică într-o noapte şi fugi în Ţara Românească. În curînd veni la Ieşi veste că Catinca se logodise cu un fiu de boieriu muntean, bogat şi cu vază.

Acest şir de lovituri ale soartei zdruncinase adînc sănătatea pănă atunci atît de înfloritoare a sulgeriului; o răceală de care ar fi scapat jucîndu-se cu un an înainte se schimbă în junghi şi, în două săptămîni, îl duse în mormînt.

Tocmai în a doua domnie a lui Grigore Ghica izbutiră epitropii şi rudele copiilor lui Mihalache Strilea să redeschidă judecata cu răzăşii din Tămăşăni, să-i deie rămaşi şi să dobîndească punerea în stăpînire a copiilor pe părţile stăpînite altădată de părintele lor.

Răzăşii fură cu desăvîrşire istoviţi de bani în urma cheltuielilor pricinuite de această judecată; unul după altul îşi vîndu rămăşiţa de pămînt; însuşi Făcăureştii, strînşi de nevoie, vîndură părţile lor tînărului Patraşcu Strilea. Voi avea poate prilej să povestesc odată care a fost soarta urmaşilor sulgeriului Mihalache şi întrucît blăstămul preutesei o apasat asupra acestei sorţi.

Sursele și contribuitorii articolelor

Păcatele slugerului/Capitolul I - Sfîrșitul unei rătăciri *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81611 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul II - Ceva despre istoria tămășănilor *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81612 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul III - Sfatul satului *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81613 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul IV - Cei doi frați *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81614 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul V - Despre strilești îndeobște și despre sulgeriul Mihalache îndeosebi *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81615 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul VI - În care sulgeriul Mihalache ajunge la Domnești *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81616 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul VII - În care vedem cum se cerceta un furt în veacul XVIII *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81617 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul VIII - În care se face lumină în mintea sulgeriului *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81618 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul IX - Sulgeriul dă de urmele hoților *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81619 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul X - Ce se întîmplă în vîrful Carecnei *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81620 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XI - În care un copou scapă viața stapînului său *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81621 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XII - Cum știe sulgeriul Mihalache să-și poarte trebile *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81622 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XIII - În care facem cunoștința unui diregător care știe să se chivernisască *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81624 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XIV - În care facem cunoștința unui țigan simpatic *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81626 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XV - În care sulgeriul păcătuiește urît *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81627 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XVI - În care vedem ce greu pătimește Ion Tiron și ce sfaturi înțălepte i se dau *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81628 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XVII - Cine era Zamfira *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81629 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XVIII - În care sulgeriul ni redevine simpatic *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81630 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XIX - Un soț nenorocit *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81631 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XX - O femeie inimoasă și un mișel *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81632 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXI - Uneltirea *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81633 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXII - Sulgeriul umblă să-și încarce sufletul cu păcat greu *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81634 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXIII - O cercetare judecătorească în veacul al XVIII-lea *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81635 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXIV - În care sulgeriul urmează să-și îngreuie păcatul *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81636 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXV - Un preut la locul lui *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81637 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXVI - Ispita *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81638 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXVII - Punerea la cale a unei fapte de răzbunare *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81639 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXVIII - Cînd deasupra, cînd dedesubt *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81640 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXIX - În care vedem pe sulgeriu căzut într-o primejdie grozavă *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81641 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXX - În care vedem săvîrșindu-se fapte îndrăznețe și grele *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81642 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXXI - Roada spurcată a unei sămînți otrăvite *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81643 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXXII - Goana după ucigaș *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81644 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXXIII - Blăstămul *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81645 *Contribuitori*: Bogdan

Păcatele slugerului/Capitolul XXXIV - În care ni luăm ziua-bună de la cetitoriu *Sursă*: https://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=81646 *Contribuitori*: Bogdan

Licență

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0
//creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/